
ماشاء الله لا قوة الا بالله

جلد ثانی خیر المواعظ

از احسن تالیفات جامع الفضائل والکمالات واقف الاحادیث والآیات عالم باعمل
فاضل بے بدل فقیہ نبیل محدث جلیل یعنی علامۂ وحید حضرت مولانا حاجی محمد
زمان خان صاحب شہید رحمہ اللہ المجید تحشیۂ و ترجمۂ عمدۂ علمای کرام
زبدۂ فقہای عظام سالک راہ خدادانی مقبول بارگاہ یزدانی
فقیر شاہی جاہ درویش عالی پایگاہ صوفی معارف
آگاہ مولانا محمد شاہ سلمہ اللہ وابقاہ بحسن
صحت واہتمام تمام بندۂ مستہام عاجز
محمد عبدالرحمن بن حاجی محمد
روشنخان و تربیت یافتۂ خدمت
برادر محمد مصطفی خان
مغفور

در مطبع نظامی واقع کانپور طبع شد

فهرس مضامين المجلد الثاني من كتاب خير المواعظ

بسم الله الرحمن الرحیم

ابتدا میکنم بنام خدای بسیار مهربان بخشش

کتاب الآداب باب السلام والاستیذان

کتاب آداب باب سلام والاستیذان

فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ اللَّهِ

پس چون در آئید بخانها پس سلام گوئید بر نفسهای خود دعا از نزد خدا

مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ

با برکت پاکیزه همچنین بیان میکند خدا برای شما آیتها شاید دریابید

تَعْقِلُونَ ۝ وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا

و چون تحیت داده شوید پس تحیت کنید نیکوتر ازان یا بازگردانید

أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آنرا بدرستیکه خدا تعالی هست بر هر چیزی شمار کننده　　اے آنانکه گرویده اید

آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا وَ

در نیائید بخانها جز خانهای خود پس تا وقتیکه دستوری بگیرید و سلام دهید بر کسان آن

تُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

این بهتر ست شما را تا شما پند گیرید

یا ایها الذین امنوا لیستاذنکم الذین ملکت ایمانکم

ای آنانکه گرویده اید دستوری خواهند از شما آنانکه مالک شده اند دستهای شما

الآیة کذلک یبین الله لکم ایاته والله علیم حکیم

تا آیت و همچنین بیان میکند خدا برای شما آیتها و خدا دانا است حکم کننده

عن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله

و از ابی هریره رض مرویست او گفت فرمود آنحضرت صلی الله

علیه وسلم خلق الله ادم علی صورته طوله ستون

علیه وسلم پیدا کرد خدا تعالی آدم را بر صورت خود درازی قامت

ذراعا فلما خلقه قال اذهب فسلم علی اولئک

او شصت دست بود پس هنگامی که پیدا کرد خدا تعالی آدم را خطاب کرد مر آدم را گفت برو پس

النفر وهم نفر من الملئکة جلوس فاستمع ما یحیونک

سلام کن بر آنجماعت و آنها جماعت فرشتگان بود نشسته پس بشنو چه نوع تحیت یعنی سلام میکنند

فانها تحیتک وتحیة ذریتک فذهب فقال

ایشان بر تو پس بدرستیکه آنچه که از ملائکه بشنوی سلام تو و سلام اولاد تو هست پس رفت

السلام علیکم فقالوا السلام علیک ورحمة الله

آدم پس گفت آدم [illegible] السلام [illegible] پس [illegible] گفتند در جواب وی السلام علیک ورحمة الله

فزادوه ورحمة الله قال فکل من یدخل الجنة

پس زیاده کردند فرشتگان آدم را در جواب وی لفظ ورحمة الله گفت آنحضرت صلعم پس هر کسی در آید بهشت

علی صورة ادم وطوله ستون ذراعا فلم یزل

را بر صورت آدم باشد و حال آنکه درازی قامت وی شصت گز باشد پس همیشه

الخلق ینقص بعده حتی الان متفق علیه

خلق یعنی آدمیان کوتاه شوند بعد از آدم تا آنکه الحال باینمقدار رسیدند متفق علیه

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص کہ مردی پرسید از آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ

علیہ وسلم کدام خصلت مسلمانی فاضل تر ہست فرمود خورانید طعام

وَتَقْرَءُ السَّلَامَ عَلٰى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَّمْ تَعْرِفْ مُتَّفَقٌ

را وگفتن تو سلام را بر آشنا و بیگانہ متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوْا وَ

علیہ وسلم درنمی آئید شما بہشت را تا آنکہ ایمان نیارید و

لَا تُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى تَحَابُّوْا اَوَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى شَيْءٍ اِذَا فَعَلْتُمُوْهُ

ایمان نمے آرید و [illegible] شما تا آنکہ یکدیگر دوست دارید آیا راہ نمایم

تَحَابَبْتُمْ اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

شما را بر کاری کہ چون بکنید آنرا دوست دارید یکدیگر را آن صفت اینست فاش و آشکار کنید سلام را میان خود روایت کرد آنرا مسلم

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى

روایت است از ابی ہریرہ رض فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باید سلام کند آنکسیکہ سوار است

الْمَاشِيْ وَالْمَاشِيْ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ عَلَى الْكَثِيْرِ مُتَّفَقٌ

بر آن کسیکہ پیادہ است و سلام کند پیادہ بر [illegible] و سلام کند گروہ اندک بر گروہ بسیار متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ [illegible] ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الصَّغِيْرُ عَلَى الْكَبِيْرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ

وسلم [illegible] باید سلام کند خرد بر بزرگ و گذرندہ بر نشستہ و اندک

علی الکثیر رواہ البخاری وعن انس رض قال ان رسول

بر بسیار رواه البخاری ست واز انس رض مرویست گفت انس

اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مر علی غلمان فسلم علیهم

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت غلامان پس سلام کرد بر ایشان از غایت تواضع

متفق علیہ وعن ابی هریرة رض قال قال رسول اللہ

از شفقت متفق علیه واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ

صلی اللہ علیہ وسلم لاتبدؤوا الیهود ولا النصاری

علیه وسلم فرمود ابتدا نکنید یهود و نصارا را

بالسلام واذا لقیتم احدهم فی طریق فاضطروه الی

بسلام و چون ملاقات کنید شما یکی از یهود و نصاری را در راهی پس مضطر و بیچاره گردانید

اضیقه رواه مسلم وعن ابی سعید الخدری رض

او را بسوی مکانی که تنگ ترست رواه مسلم واز ابی سعید خدری رض مرویست

عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال ایاکم والجلوس

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بپرهیزید از نشستن

بالطرقات فقالوا یا رسول اللہ ما لنا من مجالسنا بد نتحدث

در راهها پس گفتند یا رسول اللہ چاره نیست ما را از مجلسهای ما در راه یعنی البته

فیها قال فاذا ابیتم الا المجلس فاعطوا الطریق حقه

باید نشست در راهها فرمود پس چون ابا می کنید بجز مجلس را پس بدهید راه را حق

قالوا وما حق الطریق یا رسول اللہ قال غض البصر وکف

وی گفتند چه چیز ست حق طریق یا رسول اللہ فرمود آن پوشیدن چشم ست

الاذی ورد السلام والامر بالمعروف والنهی عن

و دور کردن آنچه ایذا کند و دادن جواب سلام مردم را و امر کردن مردم و باز

المنکر متفق علیه وعن علی رض قال قال رسول الله

از ناسپاس [illegible] متفق علیه و روایت است از علی رض فرمود رسول الله

صلی الله علیه وسلم للمسلم علی المسلم ست بالمعروف

صلی الله علیه وسلم مر مسلمان را بر [illegible]

یسلم علیه اذا لقیه ویجیبه اذا دعاه ویشمته اذا

سلام کند بروی چون ملاقات کند او را و اجابت [illegible]

عطس ویعوده اذا مرض ویتبع جنازته اذا مات

گوید چون عطسه زند [illegible] چون بیمار گردد و در پی جنازه او رود چون بمیرد و دوست دارد

ویحب له ما یحب لنفسه رواه الترمذی والدارمی وعن عمران بن

مر مسلم را چیزی که دوست دارد مر نفس خود را روایت کرد ترمذی و دارمی و روایت است از عمران بن

حصین رض ان رجلا جاء الی النبی صلی الله علیه وسلم

حصین که مردی آمد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فقال السلام علیکم فرد علیه ثم جلس فقال النبی

پس گفت السلام علیکم پس [illegible] سلام او [illegible] نشست آنمرد

صلی الله علیه وسلم عشر ثم جاء آخر فقال السلام علیکم

پس [illegible] پیغمبر [illegible] ثابت شد مر این مرد را ده نیکی [illegible] پس گفت السلام علیکم

ورحمة الله فرد علیه فجلس فقال عشرون ثم جاء آخر

و زیاده ولفظ ورحمة الله پس جواب سلام داد آنحضرت [illegible] لفظ [illegible] نشست آنمرد پس فرمود بیست

فقال السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته فرد علیه

حسنه است [illegible] آمد دیگری پس گفت السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته پس جواب داد آنحضرت

فجلس فقال ثلثون رواه الترمذی وابوداود وعن

باین الفاظ پس نشست آنمرد پس فرمود [illegible] سی حسنه است روایت کرد ترمذی و ابوداود

معاذ بن انس رض عن النبي صلى الله عليه وسلم

وروایت ست از معاذ بن انس رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بمعناه وزاد ثم اتى آخر فقال السلام عليكم ورحمة

بمعنی حدیث مذکور وزیاده کرد معاذ یک مرتبه دیگر که پس تر آمد مردے دیگر [illegible] ورحمة الله

الله وبركاته ومغفرته فقال اربعون وقال هكذا تكون

وبرکاته ومغفرته پس فرمود آنحضرت که ثابت شد مر او را چهل حسنه و فرمود همچنین میباشد

الفضائل رواه ابو داود وعن ابي امامة رض قال

فضائل رواه ابو داود واز ابی امامه رض مرویست که فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان اولى الناس بالله من

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه نزدیک ترین ومخصوص ترین مردم بجناب حق عز وعلا

بدأ بالسلام رواه احمد والترمذي وابو داود وعن

هست که ابتدا کند بسلام رواه احمد وترمذی وابو داود

جرير رض ان النبي صلى الله عليه وسلم مر على نسوة فسلم

وروایت ست از جریر بن عبد الله بجلی که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت زنان پس سلام کرد

عليهن رواه احمد وعن علي بن ابي طالب رض قال

آنحضرت برایشان رواه احمد وروایت ست از علی بن ابی طالب رض گفت علی رض کفایت

يجزي عن الجماعة اذا مروا ان يسلم احدهم ويجزي

میکند از جماعت چون بگذرد که سلام کند یکی از ایشان و کفایت میکند از نشستگان که جواب سلام دهد یکی از

عن الجلوس ان يرد احدهم رواه البيهقي في شعب الايمان

ایشان حاصل آنکه سنت سلام وجواب آن بر سبیل کفایه است اگر از جماعت یکی گوید از همه ساقط گردد روایت کرد بیهقی در شعب ایمان

مرفوعا وعن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده

از روئے مرفوع واز عمرو بن شعیب مرویست واو از پدر واو از پدرش که جد عمرو ست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَیْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ مشابہت

بِغَیْرِنَا لَا تَشَبَّهُوْا بِالْیَهُوْدِ وَلَا بِالنَّصَارٰی فَاِنَّ تَسْلِیْمَ الْیَهُوْدِ

سازد خود را بغیر ما تشبیہ نکنید بہ یہود و نصارے زیرا کہ سلام کردن یہود

الْاِشَارَةُ بِالْاَصَابِعِ وَتَسْلِیْمَ النَّصَارٰی الْاِشَارَةُ بِالْاَکُفِّ

اشارت کردن است بانگشتان و سلام کردن نصارے اشارت کردن است بکفہاے دست

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَقَالَ اِسْنَادُهٗ ضَعِیْفٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ

روایت کرد ترمذی و گفت کہ اسناد آن ضعیف است و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا لَقِیَ اَحَدُکُمْ اَخَاهُ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون پیش آید یکے از شما برادر خود را

فَلْیُسَلِّمْ عَلَیْهِ فَاِنْ حَالَتْ بَیْنَهُمَا شَجَرَةٌ اَوْ جِدَارٌ اَوْ حَجَرٌ

پس باید کہ سلام کند بروے پس اگر حائل شد میان ہر دو درخت یا دیوار یا سنگ باز ملاقات کرد

ثُمَّ لَقِیَهٗ فَلْیُسَلِّمْ عَلَیْهِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رض

وی را پس باید کہ سلام کند بروے روایت کرد ابو داؤد و از ابن قتادہ مرویست

قَالَ قَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلْتُمْ بَیْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰی

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون در آئید خانہ را پس سلام کنید

اَهْلِهٖ وَاِذَا خَرَجْتُمْ فَاَوْدِعُوْا اَهْلَهٗ بِسَلَامٍ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ

بر اہل خانہ و چون بیرون آئید و دیعت نہید نزد اہل آن سلام را روایت کرد بیہقی

فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

بیہقی در شعب ایمان از روی مرسل و روایت است از انس رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ یَا بُنَیَّ اِذَا دَخَلْتَ عَلٰی اَهْلِكَ فَسَلِّمْ

علیہ وسلم فرمود کہ ای پسر من چون در آئی بر اہل و عیال خود پس سلام کن

يَكُوْنُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلٰى اَهْلِ بَيْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

برایشان بباشد سلا سبب وجود برتو اہل خانہ تو روایۃ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جابر مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلسَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم سلام پیش از کلام ست روایۃ ترمذی

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

واز ابی ہریرہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست

لَا خَيْرَ فِيْ جُلُوْسٍ فِي الطُّرُقَاتِ اِلَّا لِمَنْ هَدَى السَّبِيْلَ

نیکی در نشستن در راہہا مگر کسیکہ بنماید راہ را وجواب گوید سلام را

وَرَدَّ التَّحِيَّةَ وَغَضَّ الْبَصَرَ وَاَعَانَ عَلَى الْحَمُوْلَةِ رَوَاهُ

وپوشد نظر را ویاری دہد بر حمولہ یعنی یاری دہد در برداشتن بار روایۃ

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

در شرح السنۃ ومرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ وَنَفَخَ فِيْهِ الرُّوْحَ

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ پیدا کرد خدا تعالی آدم را ودمید در وے روح را

عَطَسَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ فَحَمِدَ اللّٰهَ بِاِذْنِهٖ فَقَالَ لَهٗ رَبُّهٗ يَرْحَمُكَ

عطسہ زد آدم پس گفت الحمد للہ پس حمد کرد آدم خدا را بتوفیق وے پس گفت مر او را

اللّٰهُ يَا اٰدَمُ اِذْهَبْ اِلٰى اُولٰئِكَ الْمَلٰئِكَةِ اِلٰى مَلَاٍ مِّنْهُمْ

پروردگار او رحمت کند ترا خدا تعالی ای آدم برو بسوی این فرشتگان یعنی بسوی جماعت عظیم از ایشان

جُلُوْسٍ فَقُلْ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

کہ نشستہ اند پس بگو السلام علیکم پس گفت آدم السلام علیکم

قَالُوا عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ

گفتند فرشتگان علیک السلام ورحمة الله پستر باز آمد آدم بسوی پروردگار خود پس گفت

إِنَّ هٰذِهِ تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ بَنِيكَ بَيْنَهُمْ فَقَالَ لَهُ اللهُ وَيَدَاهُ

پروردگار بدرستیکه این تحیت روشن سلام تست وسلام پسران تو میان ایشان پس گفت مر آدم را

مَقْبُوضَتَانِ اخْتَرْ أَيَّتَهُمَا شِئْتَ فَقَالَ اخْتَرْتُ يَمِينَ رَبِّي

خدا تعالی و هر دو دست وی بسته بود اختیار کن هر کدام از این دو دست را گفت آدم اختیار کردم دست

وَكِلْتَا يَدَيْ رَبِّي يَمِينٌ مُبَارَكَةٌ ثُمَّ بَسَطَهَا فَإِذَا فِيهَا آدَمُ

راست پروردگار خود را و هر دو دست پروردگار من راست است و با برکت پستر کشاد پروردگار راست را پس ناگاه در دست راست آدم

وَذُرِّيَّتُهُ فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هٰؤُلَاءِ قَالَ هٰؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ

و اولاد او است پس گفت آدم ای پروردگار من چیست اینها که در دست تو اند گفت پروردگار اینها

فَإِذَا كُلُّ إِنْسَانٍ مَكْتُوبٌ عُمْرُهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ فَإِذَا فِيهِمْ رَجُلٌ

ذریت تو اند پس ناگاه بر آدمی نوشته شده است عمر وی میان دو چشم وی پس ناگاه در میان این

أَضْوَءُهُمْ أَوْ مِنْ أَضْوَئِهِمْ قَالَ يَا رَبِّ مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا

آدمیان مردیست روشن ترین ایشان یا از روشن ترین مردم گفت آدم ای پروردگار من کیست این گفت این پسر

ابْنُكَ دَاوُدُ وَقَدْ كَتَبْتُ لَهُ عُمْرَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ

گفت پروردگار این پسر تست که داود نام دارد و تحقیق نوشتم مر او را عمر چهل سال گفت آدم پروردگار من

زِدْهُ فِي عُمْرِهِ قَالَ ذٰلِكَ الَّذِي كَتَبْتُ لَهُ قَالَ يَا رَبِّ فَإِنِّي

زیاده کن در عمر وی چیزی گفت پروردگار همانست که نوشته ام مر او را از عمر گفت آدم ای پروردگار من پس

قَدْ جَعَلْتُ لَهُ مِنْ عُمْرِي سِتِّينَ سَنَةً قَالَ أَنْتَ وَذَاكَ

تحقیق گردانیدم مر او را از عمر خویش شصت سال گفت پروردگار تو دانی و مطلوب تو یعنی اختیار تراست گفت

قَالَ ثُمَّ سَكَنَ الْجَنَّةَ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ أُهْبِطَ مِنْهَا وَكَانَ آدَمُ يَعُدُّ

پستر ساکن شد آدم بهشت را آنقدر که خدا خواسته بود پستر پایان انداخته شد آدم از بهشت و بود آدم میشمرد برای خود

لِنَفْسِهٖ فَاَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ اٰدَمُ قَدْ عَجَّلْتَ

یعنی سال عمر خود پس آمد آدم را ملک الموت پس گفت ملک الموت را آدم شتابی کردی

قَدْ كُتِبَ لِيْ اَلْفُ سَنَةٍ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنَّكَ جَعَلْتَ

بتحقیق نوشته شده است مرا عمر هزار سال گفت ملک الموت آری ولیکن تو بخشیدی مر پسر خود را

لِاِبْنِكَ دَاوٗدَ سِتِّيْنَ سَنَةً فَجَحَدَ فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهٗ وَنَسِيَ

که داؤد است از عمر خود شصت سال پس انکار کرد آدم باین قول پس انکار کرد ذریت وی نسیان کرد آدم پس نسیان

فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهٗ قَالَ فَمِنْ يَوْمَئِذٍ اُمِرَ بِالْكِتَابِ وَالشُّهُوْدِ

کرد ذریت او گفت آنحضرت پس از زان که واقع شد از آدم جحود و نسیان واقع شد امر نوشتن معاملات

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ

و گواهان روایه ترمذی واز طفیل بن ابی کعب روایت کرده است که آمد

يَاْتِيْ اِبْنَ عُمَرَ رض فَيَغْدُوْ مَعَهٗ اِلَى السُّوْقِ قَالَ فَاِذَا غَدَوْنَا

نزد ابن عمر رض پس میرفت در وقت بامداد با ابن بسوی بازار گفت طفیل پس چون میرفتیم در وقت

اِلَى السُّوْقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ عَلٰى سَقَّاطٍ وَلَا

بامداد بسوی بازار نمی گذشت عبدالله بن بر هیچ سقا

صَاحِبِ بَيْعَةٍ وَلَا مِسْكِيْنٍ وَلَا عَلٰى اَحَدٍ اِلَّا سَلَّمَ عَلَيْهِ

بر هیچ بیع کننده و نمی گذشت بر هیچ مسکینی و نه بر هیچ کسی مگر آنکه سلام میکرد

قَالَ الطُّفَيْلُ فَجِئْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ رض يَوْمًا فَاسْتَتْبَعَنِيْ

ابن بهروسے گفت طفیل پس آمدم نزد عبدالله بن رض روزی پس همراه بردن خواست مرا

اِلَى السُّوْقِ فَقُلْتُ لَهٗ وَمَا تَصْنَعُ فِي السُّوْقِ وَاَنْتَ لَا تَقِفُ

بجانب بازار پس گفتم ابن را چه کار خواهی کرد تو در بازار که میروی و تو نمی ایستی بر فروختن

عَلَى الْبَيْعِ وَلَا تَسْاَلُ عَنِ السِّلَعِ وَلَا تَسُوْمُ بِهَا وَلَا تَجْلِسُ فِيْ

و نمی پرسی از متاع که چه فروشند و خریداری نمی کنی متاع را و نمی نشینی در

مَجَالِسِ السُّوقِ فَاجْلِسْ بِنَا هٰهُنَا نَتَحَدَّثُ قَالَ

نشستگاهہای بازار پس بنشین با ما همین جای تا مرت و حکایت کنیم با یکدیگر گفت طفیل

فَقَالَ لِي عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ يَا اَبَا بَطْنٍ قَالَ وَكَانَ الطُّفَيْلُ

پس گفت عبد اللہ مرا ای خداوند شکم گفت راوی و بود طفیل

ذَا بَطْنٍ اِنَّمَا نَغْدُو مِنْ اَجْلِ السَّلَامِ نُسَلِّمُ عَلٰى مَنْ لَقِيْنَاهُ

شکم داری یعنی شکم بزرگ گفت ما نمیرویم ببازار مگر بجهت سلام کردن بهر دوم سلام میکنیم بر کسیکہ

رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ

پیش آیم او را یا بر کسیکہ پیش آید ما را روایت مالک و بیهقی در شعب ایمان و روایت کرد جابر

قَالَ اَتٰى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِفُلَانٍ

آمد مردی بپیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آنمرد فلان کس را در بوستان من

فِي حَائِطِي عَذْقٌ وَاِنَّهُ قَدْ اٰذَانِي مَكَانُ عَذْقِهِ فَاَرْسَلَ

درخت خرمائیست و گفت آنمرد بتحقیق ایذا کرده است مرا وجود عذق وی پس فرستاد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ بِعْنِي عَذْقَكَ قَالَ لَا قَالَ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بسوی وی کسیرا که بفروشش بدست من درختان خود گفت

فَهَبْ لِي قَالَ لَا قَالَ فَبِعْنِيهِ بِعَذْقٍ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ لَا فَقَالَ

نمیفروشم گفت اگر نمیفروشی پس بخشش مرا گفت نمیدهم فرمود پس تصدق بمن بوده عذقی که در بهشت باشد پس گفت اینچنین

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَاَيْتُ الَّذِي هُوَ اَبْخَلُ

هم نمیکنم پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ندیدم آن کسی را که او بخیل تر است

مِنْكَ اِلَّا الَّذِي يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

از تو مگر آنکسی که بخل میکند بسلام رواه احمد و بیهقی

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در شعب ایمان و عبد اللہ بن مسعود رض از آنحضرت صلی اللہ

ف۱ درخت خرما بار ۱۲ ص

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَادِئُ بِالسَّلَامِ بَرِيءٌ مِّنَ الْكِبْرِ رَوَاهُ

علیہ وسلم روایت میکند کہ فرمود ابتدا کنندہ بسلام بیزار است از ... رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَ ... جَابِرٍ رض قَالَ أَتَيْتُ

بیہقی فی شعب الایمان ... جابر رض گفت آمدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَدَقَقْتُ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم بسبب دینی کہ بود بر پدر من پس بکوفتم در را

الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا فَقُلْتُ أَنَا فَقَالَ أَنَا أَنَا كَأَنَّهُ كَرِهَهَا

پس گفت آنحضرت کیست اینکہ در می کوبد پس گفتم منم پس فرمود آنحضرت منم منم ...

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ ... اللهُ

داشت متفق علیہ وابوہریرہ گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَجَاءَ مَعَ الرَّسُولِ فَإِنَّ ذَلِكَ

علیہ وسلم چون خواندہ شود یکی از شما پس بیاید ہمراہ فرستادہ پس آن آمدن ہمراہ فرستادہ شدہ

لَهُ إِذْنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ قَالَ رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى

اذن ست وحاجت باستیذان نیست رواہ ابوداؤد و در روایتی مر ابوداؤد را گفت آنحضرت فرستادہ شدہ

الرَّجُلِ إِذْنُهُ ... عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ رض أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ

مردی بسوی مردی اذن اوست ودر روایت ست از عطاء بن یسار رض کہ مردی پرسید

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آیا طلب اذن کنم از برای آمدن بر مادر خود

فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي مَعَهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُولُ

پس فرمود آنحضرت آری ... میباشم در یک خانہ پس فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا فَقَالَ الرَّجُلُ

صلی اللہ علیہ وسلم استیذان بکن بر وی ... در یک خانہ باشی

إِنِّي خَادِمُهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس باز گفت مردی کہ من خادم مادرم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً قَالَ لَا قَالَ

استیذان بکن برای آمدن بروی آیا دوست میداری کہ ببینی اورا برہنہ گفت مرد دوست

فَاسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ جَابِرٍ رض

نمیدارم کہ برہنہ ببینم گفت آنحضرت پس استیذان بکن روایت کرد مالک این حدیث را مرسل الطریق گفت جابر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَأْذَنُوا لِمَنْ لَمْ يَبْدَأْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اذن نکنید برای در آمدن کسی را کہ ابتدا نکرده

بِالسَّلَامِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بسلام رواه بیہقی فی شعب الایمان

جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَتَبَ أَحَدُكُمْ

واز جابر مرویست آنحضرت فرمود چون بنویسد یکے از شما نامہ را پس باید کہ خاک افشاند

كِتَابًا فَلْيُتَرِّبْهُ فَإِنَّهُ أَنْجَحُ لِلْحَاجَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروی یا مراد آنست کہ برخاک اندازد اورا ازیراکہ این برآورنده‌تر است مرحاجت را رواه ترمذی

بَابُ الْمُصَافَحَةِ وَالْمُعَانَقَةِ

باب مصافحہ ومعانقہ

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت ست از براء ابن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ

علیہ وسلم نیست ہیچ دو مسلمانے کہ بیش آیند بکدیگر پس مصافحہ کنند

إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مگر آنکہ آمرزیده شود مرایشان را پیش از آنکہ جدا شوند از یکدیگر رواه احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ قَالَ إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ

وابن ماجه و در روایت ابی داؤد آمده گفت آنحضرت چون ملاقات کنند دو مسلمان

فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللهَ وَاسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا وَ[illegible] أَنَسٍ رض

پس مصافحه کنند و حمد گویند خدا را و آمرزش خواهند از خدا آمرزیده شود مر ایشان را و از انس روایت

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ

که مردی از آنحضرت پرسید که مردی از مسلمانان پیش مے آید برادر خود را یا پیش مے آید دوست خود را

أَيَنْحَنِي لَهُ قَالَ لَا قَالَ أَفَيَلْتَزِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ قَالَ لَا قَالَ أَفَيَأْخُذُ

چه کار کند آیا دوتا کند سر و پشت برای وی فرمود نکند گفت آنمرد آیا پس معانقه کند و بوسه زند آنرا

بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي

فرمود نکند گفت آمرد آیا پس بگیرد دست او را و مصافحه کند فرمود آری دست بگیرد و مصافحه کند رواه ترمذی از ابی

أُمَامَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَمَامُ

امامه رض روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود تمام و کمال

عِيَادَةِ الْمَرِيضِ أَنْ يَضَعَ أَحَدُ[illegible] جَبْهَتِهِ أَوْ عَلَى

پرسش بیمار نیست که بنهد یکی از شما دست خود را بر پیشانی بیمار یا بر دست وی پس بپرسد

يَدِهِ فَيَسْأَلُهُ كَيْفَ هُوَ وَتَمَامُ تَحِيَّاتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ

چگونه است وی و تمام و کمال سلامهای شما که میان یکدیگر میکنید مصافحه است

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ ضَعَّفَهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

رواه احمد و ترمذی ضعیف [illegible] روایت است [illegible]

قَالَتْ قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

گفت که قدوم آورد زید بن حارثه که متبنای آنحضرت بود بمدینه منوره و حال آنکه آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ

صلی الله علیه وسلم در خانه من بود پس آمد زید آنحضرت را پس بکوفت در را پس ایستاد وقت بجانب وے

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرْيَانًا يَجُرُّ ثَوْبَهُ وَاللّٰهِ مَا رَأَيْتُهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم برہنہ درحالی کہ میکشید جامۂ خود را بخدا سوگند ندیدم

عُرْيَانًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

من آنحضرت را برہنہ پیش ازین و نہ بعد ازین پس معانقہ کرد آنحضرت زید را و بوسہ کرد او را رواہ ترمذی

وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ بْنِ بُشَيْرٍ [illegible] مِنْ عَنَزَةَ أَنَّهُ قَالَ

در روایت ست از ایوب بن بشیر از مردی کہ از عنزہ بود کہ گفت آن مرد گفتم

قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ هَلْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر ابی ذر را رضـ آیا بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيتُمُوهُ قَالَ مَا لَقِيتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافَحَنِي وَبَعَثَ

کہ مصافحہ میکردید شما را چون ملاقات میکردید شما آنحضرت را گفت ابوذر ملاقات نکردم من آنحضرت را

إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِي أَهْلِي فَلَمَّا جِئْتُ أُخْبِرْتُ فَأَتَيْتُهُ

ہیچ گاہ مگر آنکہ مصافحہ کرد مرا و کس فرستاد بسوے من روزے و نبودم من میان اہل خانۂ خود پس چون آمدم خبر

وَهُوَ عَلَى سَرِيرٍ فَالْتَزَمَنِي فَكَانَتْ تِلْكَ أَجْوَدَ وَأَجْوَدَ

داده شدم پس آمدم آنحضرت را در حال آنکہ آنحضرت نشستہ بود بر سریر پس معانقہ کرد پس آن معانقہ جید تر و منزہ تر از معانقہاے مردم

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ [illegible] جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رض فِي قِصَّةِ

یا از مصافحہ کہ آنحضرت میکرد و لفا صحت رواہ ابوداود و در روایت ست از جعفر بن ابی طالب رضـ در قصہ بازگشتن او

رُجُوعِهِ مِنْ أَرْضِ الْحَبَشَةِ قَالَ فَخَرَجْنَا حَتَّى أَتَيْنَا الْمَدِينَةَ

از ہجرت حبشہ کہ گفت پس بیرون آمدیم ما از حبشہ تا آنکہ آمدیم بمدینۂ منورہ پس پیش آمد

فَتَلَقَّانِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاعْتَنَقَنِي ثُمَّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس معانقہ کرد مرا پس

قَالَ مَا أَدْرِي أَنَا بِفَتْحِ خَيْبَرَ أَفْرَحُ أَمْ بِقُدُومِ جَعْفَرٍ وَافَقَ

گفت آنحضرت در نمی یابم من کہ بفتح خیبر خوش حال شوم یا بباز آمدن جعفر از حبشہ موافق

ذٰلِكَ فَتْحَ خَيْبَرَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ زَارِعٍ رض

در روایت ست از زارع رض ... السنۃ خیبر رواہ فی شرح بفتح جعفر آمدن بود و اتفاده

وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِيْنَةَ

و بود در ایلچیان عبد القیس گفت ہرگاہ کہ قدوم آوردیم بمدینہ

فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَنُقَبِّلُ يَدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

پس شتابی میکردیم و از دور می شتافتیم و فرود مے آمدیم از مرکبہا خود پس بوسہ میدادیم دست مبارک

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجْلَهُ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

پیغمبر خدا را و پای شریف وی را رواہ ابوداود و از عائشہ مرویست

قَالَتْ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ سَمْتًا وَهَدْيًا وَدَلًّا وَفِي

گفت عائشہ ندیدم ہیچ یکے را کہ باشد مانند تر از روی سمت و از روے ہدی و از روے دل

رِوَايَةٍ حَدِيْثًا وَكَلَامًا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت دیگر آمدہ از روی حدیث و کلام برسول مقبول صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ فَاطِمَةَ رض كَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ قَامَ إِلَيْهَا فَأَخَذَ

از فاطمہ رض بود فاطمہ چون می در آمد بر آنحضرت مے استاد و نیز آنحضرت بسوی وی پس میگرفت

بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ وَكَانَ إِذَا دَخَلَ

آنحضرت دست فاطمہ را پس بوس میکرد او را و می نشاند آنحضرت فاطمہ را در جاے نشست خود و بود آنحضرت چون در آید

عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ

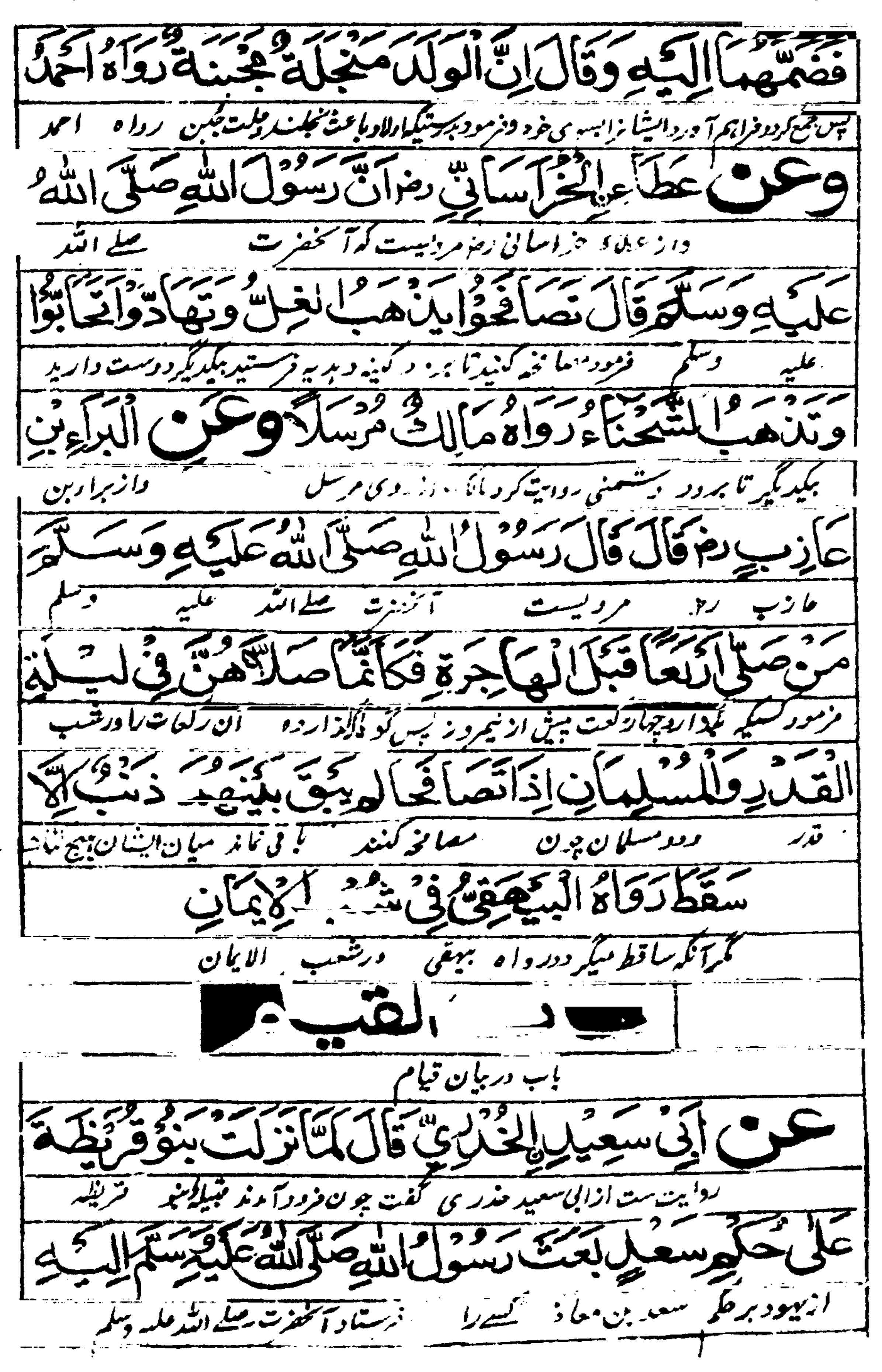
بر فاطمہ مے استاد و رفت بسوے آنحضرت پس میگرفت دست آنحضرت را پس بوس میکرد و می نشاند آنحضرت را

فِي مَجْلِسِهَا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ يَعْلٰى رض قَالَ إِنَّ حَسَنًا

در محل نشست خود رواہ ابوداود و از یعلی رض بن امیہ مرویست گفت بدرستی

وَحُسَيْنًا اسْتَبَقَا إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحبزادگان حسن و حسین دویدہ رسیدند بجانب پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فضمهما إليه وقال إن الولد مبخلة مجبنة رواه أحمد

پس جمع کردو فراہم آورد ایشانرا بسوی خود وفرمود بدرستیکہ اولاد باعث بخل اند وعلت جبن رواہ احمد

وعن عطاء الخراساني رض أن رسول الله صلى الله

واز عطاء خراسانی رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم قال تصافحوا يذهب الغل وتهادوا وتحابوا

علیہ وسلم فرمود مصافحہ کنید تا برود کینہ وہدیہ فرستید بیکدیگر دوست دارید

وتذهب الشحناء رواه مالك مرسلا وعن البراء بن

بیکدیگر تا برود دشمنی روایت کرد مالک مرسل واز براء بن

عازب رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

عازب رض مرویست آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

من صلى أربعا قبل الهاجرة فكأنما صلاهن في ليلة

فرمود کسیکہ بگذارد چہار رکعت پیش از نیمروز پس گو گذارده آن رکعات را در شب

القدر والمسلمان إذا تصافحا لم يبق بينهما ذنب إلا

قدر ودو مسلمان چون مصافحہ کنند باقی نماند میان ایشان ہیچ گناہ

سقط رواه البيهقي في شعب الإيمان

مگر آنکہ ساقط میگردد رواہ بیہقی در شعب الایمان

باب القيام

باب در بیان قیام

عن أبي سعيد الخدري قال لما نزلت بنو قريظة

روایتست از ابی سعید خدری گفت چون فرود آمدند قبیلہ بنو قریظہ

على حكم سعد بعث رسول الله صلى الله عليه وسلم إليه

از یہود بر حکم سعد بن معاذ کسے را فرستاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَكَانَ قَرِيبًا مِنْهُ فَجَاءَ عَلَى حِمَارٍ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ

بسوی سعد و طلبید او را و بود سعد نزدیک آنحضرت پس آمد سعد بخدمت آنحضرت بر خر سوار پس چون نزدیک شد از مسجد

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْأَنْصَارِ قُومُوا

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر گروه انصار را که برخیزید

إِلَى سَيِّدِكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

و بروید بجانب بهتر خود متفق علیه واز ابن عمر رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ

صلی الله علیه وسلم فرمود باید که ایستاده نکند هیچ یکی از مرد دیگر مرد را از جای نشست

ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وی پستر بنشیند خود در جای وی ولیکن فراخ کنید جای را وجای دهید متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود کسی که برخیزد از جای خود پستر باز آید بسوی جای خود پس وی سزاوار تر است بآن جای رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ

واز انس رض مرویست گفت نبود هیچ شخص محبوب تر نزد صحابه رض

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم و بودند ایشان که چون میدیدند آنحضرت را برنمی

لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذَلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

خاستند و نمی استادند از جهت آنچه میدانستند از ناخوش داشتن آنحضرت ایستادن را رواه ترمذی و گفت

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ

این حدیث حسن است و صحیح واز معاویه رض روایت است فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّہٗ اَنْ یَّتَمَثَّلَ لَہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ خوشحال میگرداند اورا ایستادن خدمت

الرِّجَالُ قِیَامًا فَلْیَتَبَوَّأْ مَقْعَدَہٗ مِنَ النَّارِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

پیش استادن دیرجای بر خاستن مردم اورا پس باید کہ بگیرد جائے نشست خود را از آتش دوزخ رواہ ترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَۃَ رضؓ قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

وابوداؤد واز ابی امامۃؓ مرویست کہ بیرون آمد آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مُتَّکِئًا عَلٰی عَصًا فَقُمْنَا لَہٗ فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم تکیہ کردہ بر چوبی پس برخاستیم برای آنحضرت پس گفت

لَا تَقُوْمُوْا کَمَا یَقُوْمُ الْاَعَاجِمُ یُعَظِّمُ بَعْضُہَا بَعْضًا رَوَاہُ

بر نخیزید و نہ ایستید چنانکہ بر میخیزند اہل عجم و تعظیم میاننند بعضے از ایشان بعض را رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رضؓ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ

ابوداؤد واز عبداللہ بن عمروؓ مرویست از آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا یَحِلُّ لِرَجُلٍ اَنْ یُّفَرِّقَ بَیْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود حلال نیست مر ہیچ مرد یرا کہ تفریق کند و جدا

اثْنَیْنِ اِلَّا بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

افگند میان دو کس کہ بہم نشستہ اند مگر باذن ایشان رواہ ترمذی وابوداؤد

عَمْرِو بْنِ شُعَیْبٍ عَنْ اَبِیْہِ عَنْ جَدِّہٖ رضؓ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ

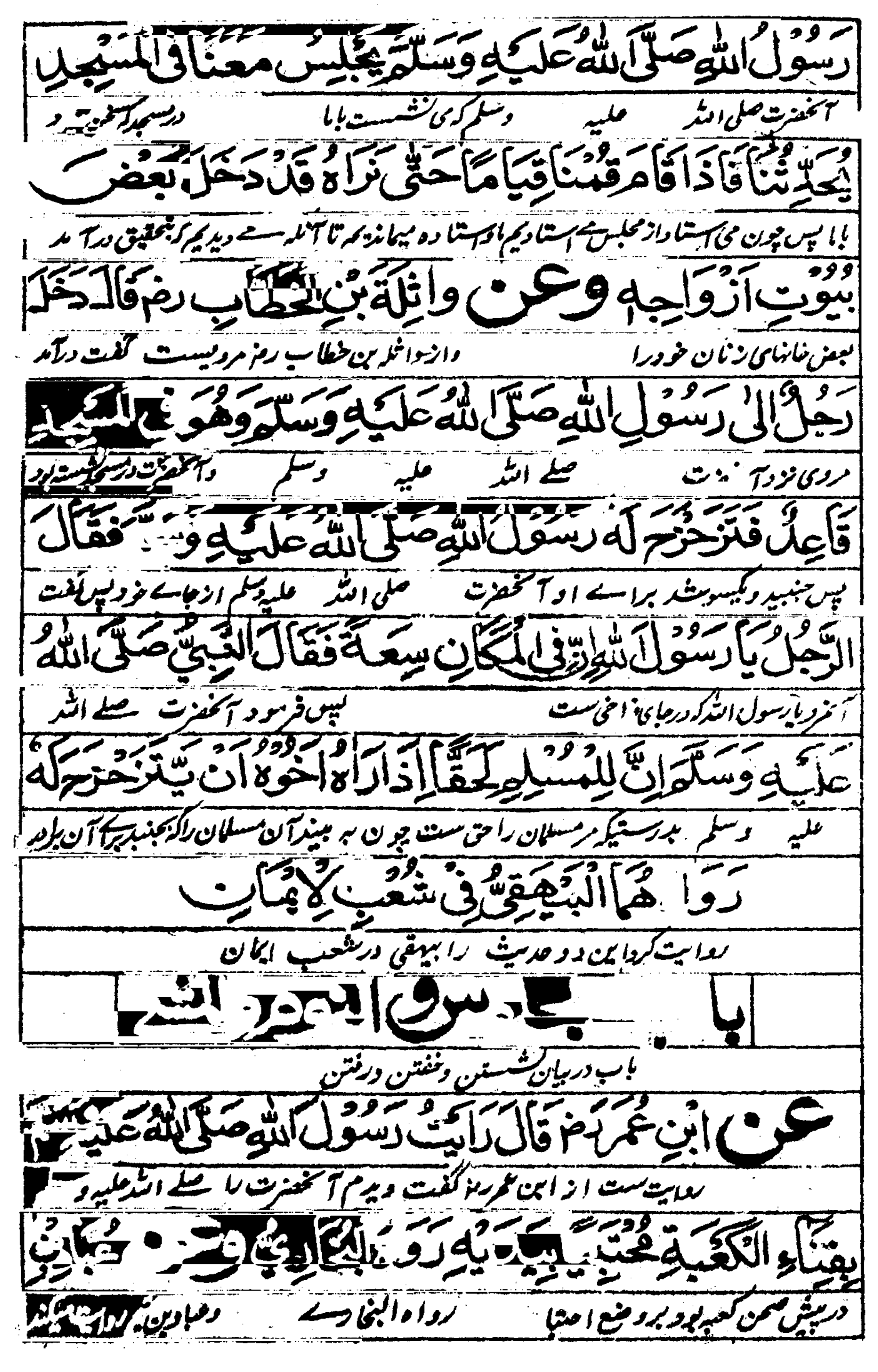
واز عمرو بن شعیب رضؓ واو از پدرش و پدرش از جد عمرو روایت میکند کہ آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَجْلِسْ بَیْنَ رَجُلَیْنِ اِلَّا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود منشین میان دو مرد مگر

بِاِذْنِہِمَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رضؓ قَالَ کَانَ

باذن ایشان رواہ ترمذیؒ واز ابی ہریرہؓ مرویست گفت کہ بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْلِسُ مَعَنَا فِى الْمَسْجِدِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ می نشست با ما درمسجد [illegible]

يُحَدِّثُنَا فَاِذَا قَامَ قُمْنَا قِيَامًا حَتّٰى نَرَاهُ قَدْ دَخَلَ بَعْضَ

با ما پس چون می استاد از مجلس ما استادیم او استاده میماندیم تا آنکه ببینیم کہ تحقیق درآمد

بُيُوْتِ اَزْوَاجِهٖ وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ دَخَلَ

بعض خانہای زنان خود را و از واثلہ بن خطاب رض مرویست گفت درآمد

رَجُلٌ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِى الْمَسْجِدِ

مردی نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و آنحضرت در مسجد نشستہ بود

قَاعِدٌ فَتَزَحْزَحَ لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس جنبید و یکسو شد برای او آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از جای خود پس گفت

الرَّجُلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ فِى الْمَكَانِ سَعَةً فَقَالَ النَّبِىُّ صَلَّى اللّٰهُ

آن مرد یا رسول اللہ کہ در جای فراخی ست پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلْمُسْلِمِ لَحَقًّا اِذَا رَاٰهُ اَخُوْهُ اَنْ يَّتَزَحْزَحَ لَهٗ

علیہ وسلم بدرستیکہ مر مسلمان را حق ست چون بہ بیند آن مسلمان را کہ بجنبد برای آن برادر

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِىُّ فِىْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

روایت کرد این دو حدیث را بیهقی در شعب ایمان

باب الجلوس والنوم والمشي

باب در بیان نشستن و خفتن و رفتن

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابن عمر رض گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ و

بِفِنَاءِ الْكَعْبَةِ مُحْتَبِيًا بِيَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ وَعَنْ عُبَادِ بْنِ

در پیش صحن کعبہ بود بر وضع احتبا روایت کرد البخاری و عباد بن [illegible]

تمیم عن عمه رض قال رایت رسول الله صلی الله علیه وسلم

از عم خود کہ عبداللہ بن زید انصاری ست گفت دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

فی المسجد [illegible] وَاضِعًا اِحدٰی قدمیه علی الاُخرٰی

درمسجد بر قفا خفتہ نہندہ یا اے خودرا بر پاے دیگر

متفق علیه وعن جابر رض قال نهٰی رسول الله

متفق علیہ است مروایت ست از جابر رض گفت نہی کرد پیغمبر خدا

صلی الله علیه [illegible] اَنْ یَرْفَعَ الرَّجُلُ اِحدٰی رِجلیه

صلے اللہ علیہ وسلم از برداشتن مرد یکپائے خودرا بر پائے دیگر

علی الاُخرٰی وهو [illegible] علی ظهره رواه [illegible] وعنه

یعنی نہادن بران درحال آنکہ آنمرد خسپیدہ است بر پشت خود رواہ مسلم

ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

واز ابو ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

[illegible] بردین وقد اعجبته نفسه خسف

در [illegible] دوبرد [illegible] در عجب انداخت او را نفس او

به الارض فهو [illegible] فیها الی یوم القیمة متفق علیه

فرو برد [illegible] او را زمین [illegible] جنبد در [illegible] متفق علیہ

وعن جابر بن سمرة رض قال کان رسول الله صلی الله

و مرویست از جابر بن سمرہ رض گفت بود [illegible] خدا صلے اللہ

علیه وسلم اذا صلی الفجر تربع فی مجلسه حتی [illegible]

علیہ وسلم [illegible] میگذارد نماز فجر را چارزانو نشست تا آنکہ نیک بر آمد

الشمس حسناء رواه ابوداود [illegible] جابر رض قال کنی

آفتاب سفید و روشن رواہ ابوداود و مرویست از جابر رض گفت جابر کہ نہی کرد

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَنْ یَّنَامَ الرَّجُلُ عَلٰی سَطْحٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از خواب کردن مرد بربامی کہ سنگ بست زدہ

لَیْسَ بِمَحْجُوْرٍ عَلَیْہِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ حُذَیْفَۃَ رَضِیَ

نشدہ است بسوی یعنی پردہ دیوار بران نشستہ اند رواہ ترمذی و مرویست از حذیفہ بن الیمان

قَالَ مَلْعُوْنٌ عَلٰی لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ

گفت لعنت کردہ شدہ است بر زبان محمد صلے اللہ علیہ وسلم کہ بنشیند

قَعَدَ وَسْطَ الْحَلْقَۃِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

در میان حلقہ رواہ ترمذی و ابوداؤد

اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رَضِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی ہریرہ رض آنحضرت صلے اللہ علیہ و[illegible] فرمود

اِذَا کَانَ اَحَدُکُمْ فِی الْفَیْءِ فَقَلَصَ عَنْہُ الظِّلُّ فَصَارَ بَعْضُہٗ

چون باشد یکے از شما نشستہ در سایہ پس برآمد از وی سایہ پس شد پارہ از وے

فِی الشَّمْسِ وَبَعْضُہٗ فِی الظِّلِّ فَلْیَقُمْ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

در آفتاب و پارہ در سایہ پس باید برخیزد از انجا رواہ ابوداؤد و مرویست

اَبِیْ ذَرٍّ رَضِ قَالَ مَرَّ بِیَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَاَنَا مُضْطَجِعٌ

از ابی ذر رض گفت گذشت بر من آنحضرت صلے اللہ علیہ و[illegible] بر من و حال آنکہ

عَلٰی بَطْنِیْ فَرَکَضَنِیْ بِرِجْلِہٖ وَقَالَ یَا جُنْدُبُ اِنَّمَا ہِیَ ضِجْعَۃُ

خفتہ بودم بر شکم پس زد مرا کہ حرکت دہد مرا بپای خود و فرمود ای جندب جزین نیست کہ این ہیئت

اَہْلِ النَّارِ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَہْ

خفتیدن دوزخیان ست رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْعُطَاسِ وَالتَّثَاؤُبِ

باب دربیان عطسہ و خمیازہ

عن ابی هریرة رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال

مرویست از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

إنّ الله يحبّ العطاس ويكره التثاؤب فإذا عطس أحدكم

آنحضرت بدرستیکہ خدای تعالی دوست میدارد عطسہ زدن را و مکروہ میدارد خمیازہ را پس چون عطسہ زند

وحمد الله كان حقّا على كلّ مسلم سمعه أن يقول له يرحمك

یکی از شما و ثنا گوید مر خدا را باشد حق و واجب گردد بر ہر مسلمان کہ بشنود حمد وی را کہ بگوید مر عاطس را

الله فأمّا التثاؤب فإنّما هو من الشيطان فإذا تثاءب أحدكم

رحمت کند ترا خدای تعالی اما خمیازہ زدن نیست مگر از شیطان پس چون بیاید خمیازہ یکے از شما را

فليردّه ما استطاع فإنّ أحدكم إذا تثاءب ضحك منه

پس باید کہ باز گرداند مر او را تا آنکہ تواند پس بدرستی کہ یکے از شما چون خمیازہ میزند میخندد بروی از

الشيطان رواه البخاري وفي رواية لمسلم فإنّ أحدكم

میخندد وازین شیطان روایت کرد بخاری و در روایتی مر مسلم را اینچنین آمدہ است زیراکہ

إذا قال ها ضحك الشيطان منه وعنه قال قال

یکے از شما چون بگوید ہا میخندد شیطان از ان وہم از ابی ہریرہ مرویست گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا عطس أحدكم فليقل

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون عطسہ زند یکے از شما پس باید کہ بگوید

الحمد لله وليقل له أخوه أو صاحبه يرحمك الله فإذا قال

الحمد للہ و باید کہ بگوید مر او را برادر او یعنی مسلمان یا مصاحب او یرحمک اللہ پس چون گفت

له يرحمك الله فليقل يهديكم الله ويصلح بالكم رواه البخاري

مر عاطس را برادر او یرحمک اللہ پس باید کہ بگوید عاطس راہ راست نماید شما را خدا و نیکو گرداند کار شما یا احوال شما روایت کرد بخاری

وعن أبي موسى رض قال سمعت رسول الله صلى الله

و از ابی موسی رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِذَا عَطَسَ اَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوْهُ

علیه وسلم که میگفت چون عطسه زند یکی از شما پس حمد گوید خدا را پس جواب عطسه دهید بیره الله

وَاِنْ لَّمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ فَلَا تُشَمِّتُوْهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ

واگر حمد نگوید خدا را پس جواب عطسه آن نگوئید وازابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا

خدری رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود چون

تَثَاوَبَ اَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهٖ عَلٰى فِمِهٖ فَاِنَّ الشَّيْطَانَ

[illegible] ده [illegible] از شما پس باید که بنهد و نگاه بدارد دست خود را بر دهن خود زیرا که شیطان می درآید

يَدْخُلُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

در دهن وی چون کشاده دارد رواه مسلم وازابی هریره رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا عَطَسَ غَطّٰى وَجْهَهٗ بِيَدِهٖ

صلی الله علیه وسلم بود چون عطسه میزد می پوشید روی مبارک خود را بدست خود

اَوْ ثَوْبِهٖ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

یا جامهٔ خود و پست میکرد به عطسه آواز خود را رواه الترمذی وابوداود

وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ كَانَ الْيَهُوْدُ يَتَعَاطَسُوْنَ

و گفت ابی موسی اشعری بودند یهود که بتکلف عطسه میزدند

عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُوْنَ اَنْ يَّقُوْلَ لَهُمْ

نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بامید آنکه آنحضرت مر ایشان را بگوید رحمت

يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ فَيَقُوْلُ يَهْدِيْكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کند [illegible] با خدا [illegible] آنحضرت در جواب تشمیت ایشان لفظ یهدیکم الله و یصلح بالکم رواه الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ شَمِّتْ اَخَاكَ ثَلَاثًا

وابوداود وازابی هریره مرویست که تشمیت برادر خود را سه کرت

فَإِنْ زَادَ فَهُوَ زُكَامٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَقَالَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا أَنَّهُ

پس چون زیاده شد از سه پس آن زکام ست روایت کرد ابو داود آنرا و گفت سعید مقبری که راوی انرا ابی هریره است

رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نمیدانم ابی هریره را مگر رفع کرد حدیث را بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم

باب الضحك

باب در خندیدن

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَى وَحُشِرَ

و بدرستی او می خنداند و میگریاند و بدرستی او می میراند و زنده میسازد و جمع کرده شد برای

لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

سلیمان لشکرهای او از دیوان و آدمیان و مرغان پس ایشان ایستاده کرده شدند

حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا

تا آنکه آمدند بر وادی مورچگان گفت مورچه ای مورچگان در آئید

مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

منزلهای خویش نشکنند شمارا سلیمان و لشکرهای او و ایشان ندانند

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ

پس تبسم کرد به تعجب از گفتار آن و گفت پروردگار من الهام ده مرا که سپاس کنم

نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

نعمت ترا که نعمت کردی بر من و بر پدر و مادر من و آنکه کنم عمل شایسته

تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ عن

پسندی آنرا و درآر مرا به بخشایش خود در بندگان خود شایستگان از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشه رض مرویست گفت ندیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

سله جزء ۱۹ رکوع ۱۲

مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا حَتّٰى اَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهٖ اِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ

مستجمع شونده در حالت ضحک یعنی خنده تمام تا آنکه به بینم از وی لهوات را جز این نیست که بود آنحضرت تبسم

رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ جَرِيْرٍ رض قَالَ مَا حَجَبَنِی النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ

کننده رواه البخاری روایت ست از جریر گفت منع نکرد مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ اَسْلَمْتُ وَلَا رَاٰنِیْ اِلَّا تَبَسَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

علیہ وسلم از در آمدن بموے از آنباز که مسلمان شدم و ندید مرا آنحضرت الا آنکه تبسم کرد متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ اَحَدًا

واز عبداللہ بن حارث بن جزء مرویست که گفت ندیدم من ہیچ یکے را

اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

زیادہ تر از روے تبسم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم رواہ ترمذی

وَعَنْ قَتَادَةَ رض قَالَ سُئِلَ ابْنُ عُمَرَ رض هَلْ كَانَ اَصْحَابُ

و روایت ست از قتادہ رض گفت پرسیده شد ابن عمر رض آیا بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُوْنَ قَالَ نَعَمْ وَالْاِيْمَانُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که خنده میکردند یعنی میان یکدیگر گفت ابن عمر آری

فِیْ قُلُوْبِهِمْ اَعْظَمُ مِنَ الْجَبَلِ وَقَالَ بِلَالُ بْنُ سَعْدٍ اَدْرَكْتُهُمْ

احیانا میخندیدند و حال آنکه بود ایمان در دلهای شان بزرگتر از کوه گفت بلال بن سعد دریافتم من صحابه را

يَشْتَدُّوْنَ بَيْنَ الْاَغْرَاضِ وَيَضْحَكُ بَعْضُهُمْ اِلٰی بَعْضٍ

که میدویدند میان هدفها در تیراندختنها و خنده میکردند و میرفتند بعضے از ایشان سوی بعضے

فَاِذَا كَانَ اللَّيْلُ كَانُوْا رُهْبَانًا رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس چون میشد شب بودند راهب و ترسنده و راهبان از دنیا رواه فی شرح السنة

باب الاسامی

باب در بیان نام نهادن

مسئله ... اشعة اللمعات

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ إِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بدرستیکه دوستترین نامهای شما بسوی خدایتعالی عبداللہ وعبدالرحمن ست رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَخْنَى الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ اللّٰهِ رَجُلٌ يُسَمّٰى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ

خوارتر فرشت ترین نامها روز قیامت نزد خدای عز وجل نام مردیست که نام کرده میشود بادشاه

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِيْ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ قَالَ أَغْيَظُ رَجُلٍ عَلَى اللّٰهِ يَوْمَ

بادشاہان ولفارسی شاہنشاہ رواہ البخاری ودر روایت مسلم اینچنین آمده فرمود خشم ترین مردم

الْقِيٰمَةِ وَأَخْبَثُهُ رَجُلٌ كَانَ يُسَمّٰى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ لَا مَلِكَ

وخبیث ترین ایشان بر خدایتعالی یوم قیامت مردی ست که تسمیه کرده میشود در دنیا شاہنشاہ

إِلَّا اللّٰهُ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ بِنْتًا كَانَتْ لِعُمَرَ رض يُقَالُ لَهَا

زیرا که نیست بادشاه مگر خدا وازابن عمر رض مرویست که بود دختری مر عمر فاروق رض را که گفته میشود

عَاصِيَةُ فَسَمَّاهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيْلَةَ

مر او را عاصیه یعنی نام وے عاصیه بود پس تبدیل کرده نام وی را آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جمیله نام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه مسلم وازابی ہریرہ رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَسُبُّ أَحَدُكُمُ الدَّهْرَ فَإِنَّ اللّٰهَ هُوَ

صلے اللہ علیہ وسلم که دشنام نکند یکے از شما روزگار را از برای آنکه خدایتعالی ہست

الدَّهْرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متصرف ومحول احوال رواه مسلم وازابی درداء رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِاَسْمَائِكُمْ وَاَسْمَاءِ

صلے اللہ علیہ و سلم خواندہ میشوید شمار روز قیامت بنامہای خود و بنامہای پدران

آبَائِكُمْ فَاَحْسِنُوْا اَسْمَاءَكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

خود چنانکہ گویند فلان بن فلان پس نیک نہید نامہای خود رواہ احمد وابو داود

حُذَيْفَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

در روایت میکند حذیفہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مگوئید

مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ فُلَانٌ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ

آنچہ خواہد خدا و خواہد فلان و لکن بگوئید آنچہ خواہد خدا تعالیٰ پس تر خواہد فلان

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَفِيْ رِوَايَةٍ مُنْقَطِعًا قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

رواہ احمد وابو داؤد و در روایتی آمدہ کہ منقطع است سندوی گفت

مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقُوْلُوْا مَا شَاءَ

آنحضرت نگوئید آنچہ خدا خواہد و خواہد محمد صلے اللہ علیہ وسلم و بگوئید آنچہ خواہد

اللهُ وَحْدَهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

حق سبحانہ تنہا بی شرکت رواہ فی شرح السنۃ وہم از حذیفہ از آنحضرت صلی اللہ

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَاِنَّهٗ اِنْ يَّكُ

علیہ وسلم مرویست کہ فرمود نگوئید مر منافق را سید زیرا وی اگر باشد

سَيِّدًا فَقَدْ اَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ وَهْبٍ

سید و مهتر پس بتحقیق ناراض ساختید پروردگار خود را رواہ ابوداؤد و مرویست از ابی وہب

الْجُشَمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسَمَّوْا

جشمی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نامدار شوید

بِاَسْمَاءِ الْاَنْبِيَاءِ وَاَحَبُّ الْاَسْمَاءِ اِلَى اللهِ عَبْدُ اللهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

بنامہای پیغمبران و محبوب ترین نامہا نزد خدا تعالیٰ عبد اللہ و عبد الرحمن

وَأَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَّامٌ وَأَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةُ رَوَاهُ

و راست ترین نامها و مطابق ترین آنها بواقع حارث و همام ست و زشت ترین نامها حرب و مره است رواه

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو داود و روایت ست از ابی هریره رض و او رسانید این حدیث را بآنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ أَخْنَعُ اسْمٍ عِنْدَ اللهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَجُلٌ يُسَمّٰى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ

فرمود خوارترنامها نزد خدا تعالی روز قیامت مردیست که نامدار شد بملک الاملاک

قَالَ سُفْيَانُ شَاهَانْ شَاهْ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ

گفت سفیان در معنی آن شاه شاهان این حدیث حسن ست و صحیح از روی اسناد

وَأَخْنَعُ أَقْبَحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و اخنع یعنے اقبح ست رواه ترمذی

باب البيان والشعر

باب در بیان کلام و شعر

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوٗنَ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِيْ كُلِّ وَادٍ يَّهِيْمُوْنَ

و شاعران پیروی میکنند ایشانرا گمراهان آیا نمی بینی بدرستی ایشان در هر وادی سرگردان

وَأَنَّهُمْ يَقُوْلُوْنَ مَا لَا يَفْعَلُوْنَ إِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا

میشوند و بدرستی ایشان میگویند آنچه نمی کنند مگر آنانکه گرویده اند و کردند

الصّٰلِحٰتِ وَذَكَرُوا اللهَ كَثِيْرًا وَّانْتَصَرُوْا مِنْۢ بَعْدِ مَا ظُلِمُوْا

نیکیها شایسته و یاد کردند خدا را بسیار و نصرت یافتند از پس آنکه ستم کرده شدند

عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُوْنَ قَالَهَا ثَلَاثًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم هلاک شوند تصنع و مبالغه کنندگان در سخن گفت آنحضرت این کلمه را سه بار رواه مسلم

اِبِی هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ یَّمْتَلِیَ

واز ابی ہریرہ رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ پر شدن شکم

جَوْفُ رَجُلٍ قَیْحًا یَرِیْهِ خَیْرٌ مِّنْ اَنْ یَّمْتَلِیَ شِعْرًا مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

مردی بزرد آبی که فاسد گرداند شکم او را بہتر است از پر شدن شکم از شعر متفق علیہ

وَعَنْ اَبِی اُمَامَةَ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ومرویست از ابی امامہ واو از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت میکند

اَلْحَیَاءُ وَالْعِیُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْاِیْمَانِ وَالْبَذَاءُ وَالْبَیَانُ

که فرمود آنحضرت که حیا و بیسخنی در سخن کردند بیان ست دو شاخ اند از ایمان و فحش در کلام

شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ثَعْلَبَةَ

و بیہودہ گوئی و تکلف و مبالغہ در سخن دو شاخ اند از نفاق رواہ ترمذی واز ابی ثعلبہ

الْخُشَنِیِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اَحَبَّکُمْ

خشنی رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بر ستیکہ دوست

اِلَیَّ وَاَقْرَبَکُمْ مِّنِّیْ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَحَاسِنُکُمْ اَخْلَاقًا وَاِنَّ اَبْغَضَکُمْ

ترین شما و نزدیک ترین شما از من روز قیامت نیکو ترین شما اند از روی اخلاق و بدرستی که دشمن ترین شما

اِلَیَّ وَاَبْعَدَکُمْ مِّنِّیْ مَسَاوِیْکُمْ اَخْلَاقًا الثَّرْثَارُوْنَ الْمُتَشَدِّقُوْنَ

بسوی من و دور تر شما از من بد ترین شما اند از روی اخلاق بسیار سخن کنندگان بیہودہ گویندگان

الْمُتَفَیْهِقُوْنَ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ سَعْدِ

تشدق کنندگان در سخن و فراخ کنندگان در سخن رواہ بیہقی در شعب ایمان واز سعد

بْنِ اَبِیْ وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

بن ابی وقاص رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا تَقُوْمُ السَّاعَةُ حَتّٰی یَخْرُجَ قَوْمٌ یَّاْکُلُوْنَ بِاَلْسِنَتِهِمْ کَمَا یَاْکُلُ

بپا نمیشود قیامت تا آنکه بیرون می آیند و پیدا میشوند گروہی که میخورند بوسیله زبانهای خود چنانچه میخورند

البقرة بالسنتها رواه احمد وعن انس رض قال قال رسول الله

و ہا نبرا بہای خود رواہ احمد و روایت ست از انس گفت انس فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم مررت لیلة اسری بی بقوم تقرض شفاههم

صلی الله علیه وسلم بگذشتم آن شب که برده شد مرا بمعراج بگروہی که بریده میشود لبهای

بمقاریض من النار فقلت یا جبرئیل من هؤلاء قال هؤلاء خطباء امتك

ایشان بمقراض ہا از آتش پس گفتم ای جبرئیل چه کسانند این جماعت گفت جبرئیل این جماعت

الذین یقولون ما لا یفعلون رواه الترمذی وعن

خطیبان امت تواند آنکسان که میگویند چیزیرا که خود نمیکنند رواه الترمذی

ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من تعلم

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاموزد

صرف الکلام لیسبی به قلوب الرجال او الناس لم یقبل الله

صرف کلام را تا اسیر گرداند و بند کند دلهای مردان را قبول نکند خدا تعالیٰ

منه یوم القیمة صرفا ولا عدلا رواه ابوداود وعن

از وے روز قیامت صرف را یعنی توبه را و نه عدل را یعنی فدیه را یا نافله و فریضه را رواه ابوداؤد

صخر بن عبد الله بن بریدة عن ابیه عن جده رض قال سمعت

و از صخر بن عبد الله بن بریده مرویست و او از پدر خویش و پدرش از جد وی روایت دارد

رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ان من البیان سحرا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستی که بعضا از بیان سحر ست

وان من العلم جهلا وان من الشعر حکما وان من القول

و بدرستی که بعضے از علم جهل ست و بدرستی که بعضے از شعر حکمت ست

عیالا رواه ابوداود وعن عائشة رض قالت کان

و بدرستیکه بعضے از قول عیال ست رواه ابوداؤد و از عائشه مرویست که بود

علم را از بهر حکمت ... عیال بر قوی یا نفس

علم دو قسمست ... اسیر

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ لِحَسَّانَ مِنْبَرًا فِي الْمَسْجِدِ

آنحضرت … علیه وسلم … می نهاد حسان را منبری در مسجد

يَقُوْمُ عَلَيْهِ قَائِمًا يُفَاخِرُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ایستاد حسان بران منبر پس جز این نیست مفاخرت میکرد از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَوْ يُنَافِحُ وَيَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

شک راویست یا گفت مدافعت ومخاصمت میکرد از جانب آنحضرت … خدا صلی الله علیه وسلم

يُؤَيِّدُ حَسَّانَ بِرُوْحِ الْقُدُسِ مَا نَافَحَ اَوْ فَاخَرَ عَنْ رَسُوْلِ

بدرستی خدا تعالی تائید میکند حسان را بجبرئیل مادامیکه مخاصمت میکند یا مفاخرت میکند از

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم روایت کرد این را بخاری

عَائِشَةَ رض قَالَتْ ذُكِرَ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز عائشه مرویست که گفت عائشه که ذکر کرده شد نزد آنحضرت … شعر که نیک است یا بد

الشِّعْرُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ كَلَامٌ

… پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم شعر کلام است

فَحَسَنُهُ حَسَنٌ وَقَبِيْحُهُ قَبِيْحٌ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَى

پس نیک وی نیک است وبد وی بد روایت کرد این حدیث را دارقطنی مسندا …

الشَّافِعِيُّ عَنْ عُرْوَةَ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ

در روایت شافعی از عروه بن زبیر تابعی بطریق ارسال در روایت است از ابی سعید خدری

قَالَ بَيْنَا نَحْنُ نَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابو سعید در اثنا … سیر میکنیم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم

بِالْعَرْجِ اِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يُنْشِدُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بعرج که نام موضعی است ناگاه پیدا شد شاعری که شعر میخواند پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ أَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَأَنْ

علیہ وسلم بگیرید این شیطان را یا فرمود لفظ امسکوا بجای خذوا یعنی باز دارید

يَمْتَلِئَ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا رَوَاهُ

ونگذارید کہ بود ہر آئینہ پر شدن شکم مردی بزرد آب بہتر ست مر آنرا از پر شدن بشعر روایت

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ودروایت ست از جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ

سرود گفتن وشنیدن میرویاند نفاق را در دل چنانچہ میرویاند آب زراعت را

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

روایت کرد اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الْمَزَامِيرِ وَالْمَعَازِفِ

باب دربیان مزامیر ومعازف

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللهِ

واز مردمان آنکہ می خرد بیہودہ سخن تا گمراہ سازد از راہ خدا

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

بی دانش ودر امیگیرد آیات خدا را بمسخریہ آنگروہ مرایشانراست عذاب خوار کنندہ

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ

وچون خواندہ میشود بروی آیتہای ما روی بگرداند در حالیکہ تکبر کردہ باشد گویا نشنیدہ گویا

فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ عَنْ أَبِي عَامِرٍ

آنرا گویا در گوش او گرانیست پس مژدہ دہ او را بعذاب دردناک ودروایت ست از ابی عامر

أَوْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

یا از ابی مالک اشعری رض گفت ابوعامر یا ابومالک شنیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ

لہ مزامیر جمع مزمار [illegible]

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَيَكُوْنَنَّ مِنْ اُمَّتِيْ اَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّوْنَ

علیہ وسلم کہ میگفت ہر آئینہ خواہند بود از امت من گروہہا کہ حلال میگردانند

الْحِرَ وَالْحَرِيْرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ وَلَيَنْزِلَنَّ اَقْوَامٌ اِلٰى جَنْبِ

فرج و حریر و خمر و معازف را و ہر آئینہ فرود آیند گروہہا در

عَلَمٍ يَرُوْحُ عَلَيْهِمْ بِسَارِحَةٍ لَهُمْ يَاْتِيْهِمْ رَجُلٌ لِحَاجَةٍ

پہلو ہائے کوہ بلند شبانگاہ می آید بر ایشان چرانندہ مواشی ایشان را می آید مر ایشان را شخصے از جہت حاجت

فَيَقُوْلُوْنَ ارْجِعْ اِلَيْنَا غَدًا فَيُبَيِّتُهُمُ اللّٰهُ وَيَضَعُ الْعَلَمَ وَيَمْسَخُ

پس میگویند بقصد رد سوال باز آئی بسوی ما فردا پس شب خون میکند خدا تعالیٰ ایشان را عذاب

اٰخَرِيْنَ قِرَدَةً وَّخَنَازِيْرَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

شبانگاہ می نہد کوہ را بر بعضی از ایشان و مسخ میکند اللہ تعالیٰ بعضے از ایشان را بصورت بوزنہ و خوک تا روز قیامت روایت کرد بخاری

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی امامہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِيْ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ وَهُدًى لِّلْعَالَمِيْنَ وَاَمَرَنِيْ

بدرستی کہ خدا تعالیٰ بر انگیختہ و فرستادہ مرا سبب رحمت مر جہانیان را و سبب ہدایت مر جہانیان را

رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيْرِ وَالْاَوْثَانِ وَالصُّلُبِ

گویا بیان رحمت ست و امر کردہ مرا پروردگار من بباطل کردن و ہلاک گردانیدن و کاہانیدن سرود

وَاَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِيْ لَا يَشْرَبُ

و امر کردہ شدہ ام بشکستن بکاہانیدن بتان و صلیب ہای نصاری را و کارہا و عادات جاہلیت و سوگند خوردہ

عَبْدٌ مِّنْ عَبِيْدِيْ جُرْعَةً مِّنْ خَمْرٍ اِلَّا سَقَيْتُهُ مِنَ الصَّدِيْدِ

است وی سوگند میخورم بعزت و غلبہ قدرت خود کہ نوشد ہیچ بندہ از بندگان من جرعہ را از خمر مگر آنکہ بنوشانم او را در ریم و خون

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَّخَافَتِيْ اِلَّا سَقَيْتُهُ مِنْ حِيَاضِ الْقُدْسِ

و نگذارد ہیچ بندہ خمر را از ترس من آنکہ بنوشانم او را از حوضہای قدس کہ عبارت است از حوض ...

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

روایت کرد احمد وروایت ست از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَرَسُ مَزَامِیْرُ الشَّیْطَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیہ وسلم فرمود جرس مزامیر شیطان ست روایت کرد مسلم

بَابُ الْعَلَامَاتِ عِنْدَ قُرْبِ الْقِیَامَةِ

باب دربیان علامات قرب قیامت

وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

وازابن عباس رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ الْخَمْرَ وَالْمَیْسِرَ وَالْکُوْبَةَ وَقَالَ کُلُّ مُسْکِرٍ

وسلم کہ فرمود بدرستی خدا حرام کرد خمر وقمار وکوبہ را وفرمود ہر سکر آرندہ

حَرَامٌ قِیْلَ الْکُوْبَةُ الطَّبْلُ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

حرام ست گفتہ شد کہ کوبہ طبل ست روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

وازابی ہریرہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا اتُّخِذَ الْفَیْءُ دُوَلًا وَالْاَمَانَةُ مَغْنَمًا وَالزَّکٰوةُ مَغْرَمًا

وسلم وقتیکہ گرفتہ شود وگردانیدہ شود غنیمتہا را دولت وگرفتہ شود امانت راغنیمت وگردانیدہ شود

وَتُعُلِّمَ لِغَیْرِ الدِّیْنِ وَاَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَاَتَهٗ وَعَقَّ اُمَّهٗ وَاَدْنٰی

زکوٰۃ تاوان وآموختہ میشود علم غیر برائے دین وفرمانبرداری کند مرد زن خودرا وبرنجاند مادر خودرا

صَدِیْقَهٗ وَاَقْصٰی اَبَاهُ وَظَهَرَتِ الْاَصْوَاتُ فِی الْمَسَاجِدِ

ونزدیک گرداند مرد دوست خودرا ودور دارد پدر خودرا وپیدا گردد آوازہا وسخنہای لایعنی در مسجدہا

وَسَادَ الْقَبِیْلَةَ فَاسِقُهُمْ وَکَانَ زَعِیْمُ الْقَوْمِ اَرْذَلَهُمْ

ومہتر وبزرگ گردد قبیلہ را کسی کہ فاسق ست میان ایشان وباشد کفیل ورئیس قوم کسیکہ رذیل وکمینہ ترین ایشان ست

وَاُكْرِمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهٖ وَظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَازِفُ

وگرامی داشته شود مرد از جهت ترس بدی او و پیدا آیند [illegible] تا که مردم اختلاط کنند با ایشان و پیدا

وَشُرِبَتِ الْخُمُوْرُ وَلَعَنَ اٰخِرُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَوَّلَهَا

آید ملاهی و خورده شود شرابها و نفرین کنند و بد [illegible] پیشینیان این امت پیشینیان امت را پس انتظار

فَلْيَرْتَقِبُوْا عِنْدَ ذٰلِكَ رِيْحًا حَمْرَاءَ وَزَلْزَلَةً وَّخَسْفًا

برید وقت پیدا شدن این امور باد سرخ را و جنبیدن زمین و فرو رفتن در ز[illegible] و مسخ کردن

وَّمَسْخًا وَّقَذْفًا وَّاٰيَاتٍ تَتَابَعُ كَنِظَامٍ قُطِعَ سِلْكُهٗ فَتَتَابَعَ

آدمیان را و سنگ افتادن از آسمان، و انتظار [illegible] نشانهای قیامت را که پے در پے رسیدند بترتیب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ رض

رشته جواهر گسسته شده [illegible] افتاده میشود روایت کرد از نافع مروی است که بودم همراه ابن عمر رض

فِيْ طَرِيْقٍ فَسَمِعَ مِزْمَارًا فَوَضَعَ اِصْبَعَيْهِ فِيْ اُذُنَيْهِ وَنَاٰى

در راهی پس شنید ابن [عمر] آواز نای را پس بنهاد هر دو انگشت خود را در دو گوش و دور رفت

مِنَ الطَّرِيْقِ اِلَى الْجَانِبِ الْاٰخَرِ ثُمَّ قَالَ لِيْ بَعْدَ اَنْ بَعُدَ

ابن عمر از راه بجانب دیگر بقصد احتراز [illegible] گفت مرا بعد از آنکه دور رفت ای نافع آیا می شنوی

يَا نَافِعُ هَلْ تَسْمَعُ شَيْئًا قُلْتُ لَا فَرَفَعَ اِصْبَعَيْهِ مِنْ اُذُنَيْهِ

[illegible] آواز گفتم نے شنوم پس برداشت هر دو انگشت خود را از دو گوش خود گفت ابن عمر رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ

بودم من همراه آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس شنید آنحضرت

صَوْتَ يَرَاعٍ فَصَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُ قَالَ نَافِعٌ وَكُنْتُ

آواز نے را پس کرد مانند آنچه کردم من گفت نافع بودم من دران وقت

اِذْ ذَاكَ صَغِيْرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

خرد روایت کرد احمد و ابو داؤد مر از انس مروی است

[illegible]

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعَثَنِي اللهُ هُدًى

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که بفرستاد مرا خدا تعالی

وَرَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَبَعَثَنِي لِأَمْحَقَ الْمَزَامِيرَ وَالْمَعَازِفَ

سبب هدایت وسبب رحمت مر جهانیان را وفرستاده است مرا تا که باطل کنم مزامیر را وملاهی را

وَالْأَوْتَادَ وَأَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ الْحَدِيثَ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ وَابْنُ

وتارها را وکارهای جاهلیت را تا آخر حدیث روایت کرد حسن بن سفیان وابن منده

مَنْدَهْ وَأَبُو نُعَيْمٍ قَالَ ابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ

وابو نعیم گفت ابن عبد البر نیست اسناد این حدیث قوی

باب حفظ اللسان عن …

باب در حفظ زبان از سهو و گفتن

لَا يُحِبُّ اللهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ

دوست نمیدارد خدای آشکارا کردن را از سخن بد آشکارا کردن

إِلَّا مَنْ ظُلِمَ وَكَانَ اللهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

مگر کسیکه ستم کرده شود بر وی وهست خدا شنوا دانا

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ

رمی میکنند زنان نیک را بستر نیارند چهار گواه

فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا

پس بزنید ایشان را هشتاد تازیانه وقبول نکنید مر ایشان را گواهی هرگز

وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ

گروه ایشانند بدکاران ای آنانکه گرویده اید افسوس

قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ

وتمسخر نکنند گروهی از گروهی شاید که باشند بهتر از ایشان ونه زنان از زنان

عسی ان یکن خیرا منهن ولا تلمزوا انفسکم ولا تنابزوا

شاید کہ باشند بہتر از ایشان و عیب نفسہای خویش را و مخوانید

بالالقاب بئس الاسم الفسوق بعد الایمان ومن لم

بلقبہا بد نام ست فسق بعد از ایمان و ہر کہ باز نگردد

یتب فاولئک هم الظلمون یایها الذین امنوا اجتنبوا

پس آں گروہ ایشانند ستمکاران ای آنانکہ گرویدہ اید پرہیز کنید

کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم ولا تجسسوا ولا

بسیارے را از گمانہا ہر آئینہ برخے از گمان گناہ ست و تجسس مکنید

یغتب بعضکم بعضا ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه

و غیبت نکنید برخے شما برخے را آیا دوست میدارد یکے از شما کہ بخورد گوشت

میتا فکرهتموه واتقوا الله ان الله تواب رحیم ۝ عن

برادر خود را کہ مردہ است پس ناخوش دارید اورا و بترسید از خدا بدرستی خدا باز گرداننده مہربان ست

سہل بن سعد رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

از سہل بن سعد رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

من یضمن لی ما بین لحییه وما بین رجلیه اضمن له

کسی کہ ضامن شود برای من چیزیرا کہ میان لحیین است و آنچہ میان ہر دو پای است ضامن میشوم برای او

الجنة رواه البخاری وعن ابی هریرة قال قال رسول

بہشت رواہ البخاری و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

الله صلی الله علیه وسلم ان العبد لیتکلم بالکلمة

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی بندہ ہر آئینہ سخن میگوید سخنے کہ صادر ست

من رضوان الله لا یلقی لها بالا یرفع الله بها درجات

رضای حق نمی اندازد بندہ آن را در دل خود بلند میکند اللہ تعالیٰ بسبب آن درجہاے بزرگ

وَاِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا

و بدرستیکه بنده هر آئینه سخن میکند بکلمه که از غضب خدا است باک ندارد در حاطر نمیآرد اندول را می انتد بسبب آن

يَهْوِي بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا يَهْوِي بِهَا

کلمه در دوزخ یعنی زبان را نگاه باید داشت و فعل آن را آسان نباید انگاشت روایت کرد این حدیث را باین لفظ

فِي النَّارِ اَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ

بخاری و در روایتی دیگر مر بخاری و مسلم را باین لفظ آمده که می افتد بنده بسبب آن کلمه در آتش دوزخ

رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ

افتادنے دور دراز مسافت میان مبدا و منتهای او مثل مسافت مابین مشرق و مغرب ست و از ابی هریره روایت

النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللّٰهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا میدانید که چه چیز است بیشتر آنچه در آرد مردم را در بهشت تقوی خدا است و خوش خلقی

مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْاَجْوَفَانِ الْفَمُ وَالْفَرْجُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آیا میدانید چه چیز است بیشتر آنچه میدارد مردم را در آتش دوزخ دو چیز میان خالی یعنی دهان

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

دوم فرج مرد و زن روایت کرد ترمذی و ابن ماجه و از عبد اللہ بن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَمَتَ نَجَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه خاموشی گزیند از سخن بد نجات یابد از آفات دنیا و آخرت

وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُقْبَةَ

که از راه زبان آید روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی و بیهقی نیز در شعب الایمان و مرویست از عقبه

بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ لَقِيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ

بن عامر رض گفت ملاقات کردم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفتم

مَا النَّجَاةُ فَقَالَ اَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ

و پرسیدم از آنحضرت چیست سبب نجات گفت مالک شو بر خود و زبان خود را نگاه دار و باید که فراخ باشد ترا خانهٔ تو

وَابْكِ عَلٰى خَطِيْئَتِكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وبگیری بر گناهان وتقصیرات خود رواه احمد وترمذی

اَبِيْ سَعِيْدٍ رض رَفَعَهُ قَالَ اِذَا اَصْبَحَ ابْنُ اٰدَمَ فَاِنَّ الْاَعْضَاءَ

واز ابی سعید رض مرویست کرد ... بروآورد پس

كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُوْلُ اتَّقِ اللّٰهَ فِيْنَا فَاِنَّا نَحْنُ بِكَ

بدرستیکه اعضاء همه خضوع وفروتنی میکنند زبانرا پس میگویند پرهیز کن خدارا در حق ما زیرا که ما وابسته

فَاِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَاِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا رَوَاهُ

بتوایم پس اگر راست می ایستی تو راست می ایستیم ما واگر کج میشوی کج میشویم ما رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

ترمذی واز علی بن حسین رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

صلی الله علیه وسلم از علامات حسن ایمان مرد ترک کردن اوست

مَا لَا يَعْنِيْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

چیزیرا که عنایت واهتمام ندارد رواه مالک واحمد واز انس رض مرویست

تُوُفِّيَ رَجُلٌ مِّنَ الصَّحَابَةِ فَقَالَ رَجُلٌ اَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ فَقَالَ

وفات کرد مردی از اصحاب پس گفت مردی شادمان باش بدرآمدن

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوَلَا تَدْرِيْ فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ

بهشت پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم [illegible] این سخن را ونمی دانی

فِيْمَا لَا يَعْنِيْهِ اَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

حقیقت حال او پس شاید وی سخن کرده باشد در چیزیکه نباید یا بخیل کرده باشد بچیزیکه او دران نقصان نمی آرد

سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الثَّقَفِيِّ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه ترمذی واز سفیان بن عبد الله ثقفی رض مرویست گفت یا رسول خدا چیست

مَا اَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَیَّ قَالَ فَاَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهٖ وَقَالَ

مخوف ترین چیزی می ترسی تو بر من شرا آنرا پس گرفت آنحضرت در ساینید دست را بزبان شریف خود و فرمود

هٰذَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانَ رض قَالَ

و فرمود اینست که بیشتر میترسم آنرا بر تو رواه ترمذی واز عمران بن حطان رض مرویست گفت

اَتَیْتُ اَبَا ذَرٍّ رض فَوَجَدْتُّهٗ فِی الْمَسْجِدِ مُحْتَبِیًا بِکِسَاءٍ اَسْوَدَ

آمدم اباذر را رض پس یافتم اورا در مسجد متکا ننده بگلیم سیاه تنها نشسته

وَحْدَهٗ فَقُلْتُ یَا اَبَا ذَرٍّ مَا هٰذِهِ الْوَحْدَةُ فَقَالَ سَمِعْتُ

پس گفتم یا اباذر چیست این تنها نشستن تو پس گفت ابوذر شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْوَحْدَةُ خَیْرٌ

رسول الله صلے الله علیه وسلم را که میگفت تنها نشستن بهتر ست

مِّنْ جَلِیْسِ السُّوْءِ وَالْجَلِیْسُ الصَّالِحُ خَیْرٌ مِّنَ الْوَحْدَةِ

از نشستن با همنشین بد و نشستن با همنشین نیک بهتر ست از تنها نشستن و سخن کردن

وَاِمْلَاءُ الْخَیْرِ خَیْرٌ مِّنَ السُّکُوْتِ وَالسُّکُوْتُ خَیْرٌ مِّنْ

نیک بهتر ست از خاموشی و خاموش نشستن بهتر ست از سخن کردن بدرا

اِمْلَاءِ الشَّرِّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَیْنٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز عمران بن حصین رض مرویست که آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَقَامُ الرَّجُلِ بِالصَّمْتِ اَفْضَلُ

صلے الله علیه وسلم فرمود گاهی باشد که منزلت و مرتبه مرد نزد خدا بخاموشی

مِنْ عِبَادَةِ سِتِّیْنَ سَنَةً وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ دَخَلْتُ

فاضل تر و زیاده تر آمده است از عبادت شصت سال واز ابی ذر مرویست گفت در آمدم

عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَذَکَرَ الْحَدِیْثَ

من بر آنحضرت را صلے الله علیه وسلم پس ذکر کرد حدیث را

...لَهُ إِلَى أَنْ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوْصِنِي قَالَ أُوصِيكَ

با درازی وی که اینجا مذکور نیست تا آنکه گفت ابوذر گفتم یا رسول الله اندرز کن مرا گفت آنحضرت اندرز

بِتَقْوَى اللّٰهِ فَإِنَّهُ أَزْيَنُ لِأَمْرِكَ كُلِّهِ قُلْتُ زِدْنِي قَالَ عَلَيْكَ

کنم ترا بتقوی خدا زیرا که تقوی آرایش دهنده تر است همه کار ترا گفتم زیاده کن مرا فرمود بر تو باد

بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّهُ ذِكْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ

تلاوت قرآن و یاد کردن خدای عز و جل زیرا که هر آئینه سبب ذکر کردن مر ترا ست در آسمان

وَنُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ قُلْتُ زِدْنِي قَالَ عَلَيْكَ بِطُولِ

و روشنائی است مر ترا در زمین گفتم زیاده کن اگرچه این کافی ست فرمود بر تو باد به بسیاری

الصَّمْتِ فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ

دراز که مقرون افکر ست زیرا که وی سبب راندن ست مر شیطان را که از راه زبان می در آید و یار رسے دهنده

قُلْتُ زِدْنِي قَالَ إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ

مر ترا بر کار دین تو گفتم زیاده کن مرا فرمود دور دار خود را از بسیاری خنده زیرا که خنده بسیار میمیراند دل را

وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ قُلْتُ زِدْنِي قَالَ قُلِ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا

و می برد روشنائی روی را گفتم زیاده کن مرا در اندرز فرمود مرا حق گو اگرچه تلخ و نا خوش آید خلق را یعنی تلخ

قُلْتُ زِدْنِي قَالَ لَا تَخَفْ فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ قُلْتُ زِدْنِي قَالَ

تر گفتم زیاده کن مرا فرمود مترس در اظهار دین خدا و تائید وی ملامت کننده را هر چه گویند گفتم زیاده کن مرا

لِيَحْجُزْكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ و ... أَنَسٍ رض

فرمود باید که بازدارد ترا از دیدن و گفتن عیب مردم چیزی که میدانی از عیبهای نفس خود و از انس رض

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَلَا أَدُلُّكَ

مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت مر ابی ذر را

عَلَى خَصْلَتَيْنِ هُمَا أَخَفُّ عَلَى الظَّهْرِ وَأَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ

ای ابا ذر آیا راه ننمایم ترا بر دو خصلت که آن دو خصلت سبک تراند بر پشت و آن تر اندر میزان

قَالَ قُلْتُ بَلٰی قَالَ طُوْلُ الصَّمْتِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ

... ابوذر گفتم آری بنما مرا فرمود آن دو خصلت خاموشی ... و سوگند بخدا ... ذات من

بِیَدِهٖ مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا۔ رَوَی الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الْاَرْبَعَةَ

در دست قدرت اوست کار ... خلائق مانند این دو خصلت یعنی هیچ کار ... ازین نیست روایت کرد بیهقی این چهار حدیث

فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ اَسْلَمَ رض قَالَ اِنَّ عُمَرَ رض دَخَلَ

را در شعب ایمان و روایت ست از ... بن خطاب درآمد روزے

یَوْمًا عَلٰی اَبِیْ بَکْرِ الصِّدِّیْقِ رض وَهُوَ یَجْبِذُ لِسَانَهٗ فَقَالَ

بر ابی بکر صدیق رض و حال آنکہ ابوبکر می کشید زبان خود را پس گفت عمر با ابوبکر

عُمَرُ مَهْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ فَقَالَ لَهٗ اَبُوْ بَكْرٍ اِنَّ هٰذَا اَوْرَدَنِیْ

این فعل را بیامرزد ترا خدا پس گفت ابوبکر بدرستی کہ این زبان درآورد مرا در مهالک

الْمَوَارِدَ رَوَاهُ مَالِكٌ

رواه مالک

بَابُ لَعْنِ الْمُؤْمِنِ وَرَمْیِهٖ بِالْكُفْرِ وَالْفِسْقِ

این باب در مذمت لعنت کردن مومن و دشنام دادن مومن را با کفر و فسق ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و از عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوْقٌ وَّقِتَالُهٗ كُفْرٌ

الله علیہ وسلم دشنام دادن مسلمان را فسق ست و قتال او کفر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ و مرویست از ابی ذر رض گفت فرمود رسول الله صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْمِیْ رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوْقِ وَلَا يَرْمِيْهِ بِالْكُفْرِ

علیہ وسلم دشنام ندہد مردے مردیرا بفسق و دشنام ندہد مردیرا بکفر

إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر آنکه رجوع کند این کلمه بر قائل اگر نباشد او که دشنام داده شده هست همچنین که میگوید روایه بخاری

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی درداء رض مرویست که شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّعَّانِينَ لَا يَكُونُونَ شُهَدَاءَ وَلَا

میگفت که لعنت بسیار کنندگان نمی باشند گواهی دهندگان بر خلق و نباشند

شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض

شفاعت کنندگان ایشان روز قیامت روایه مسلم و از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْمُؤْمِنُ

مرویست گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست مؤمن

بِالطَّعَّانِ وَلَا بِاللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

طعنه کننده در آبروی مردم و نه لعنت کننده و نیست سخت گوینده و نه بخیل روایه ترمذی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ

و بیهقی در شعب ایمان و روایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستی که بنده چون لعنت کند

شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا ثُمَّ تَأْخُذُ

چیزی را آدمی باشد یا غیر آدمی بر میرود لعنت بسوی آسمان پس بسته میشود درهای آسمان نزد وی پس بعد

يَمِينًا وَشِمَالًا فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لُعِنَ

میگیرد راه را بجانب راست و چپ پس چون نمی یابد لعنت جای رفتن را باز میگردد بسوی کسیکه

فَإِنْ كَانَ لِذٰلِكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

لعنت کرده شده است او را پس اگر هست آنکس قبول کردن لعنت را اهل وگرنه رجوع میکند بسوی گوینده آن لعنت روایه ابوداؤد

بَابُ اِثْمِ الْكَذِبِ

این باب در بیان معصیت دروغ ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

واز عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَاِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِيْ اِلَى

علیه وسلم لازم گیرید بر خود راست گفتاری زیراکه راست گفتن راه می نماید

الْبِرِّ وَاِنَّ الْبِرَّ يَهْدِيْ اِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى

بسوے نیکوکاری و نیکوکاری راه می نماید بسوی بهشت وهمیشه مردی راست میگوید وطلب

الصِّدْقَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيْقًا وَاِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ

وکوشش میکند راست گفتن را تا آنکه نوشته میشود آنمرد نزد خدا تعالی صدیق و دور دارید خود را

فَاِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِيْ اِلَى الْفُجُوْرِ وَاِنَّ الْفُجُوْرَ يَهْدِيْ اِلَى النَّارِ

از دروغ گفتن زیراکه دروغ گفتن میرساند بخاصیت بسوی فسق و فجور و بدرستی فسق کردن میرساند

وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ

بسوے آتش دوزخ وهمیشه هست مرد که دروغ میگوید وطلب کوشش میکند دروغ گفتن را تا آنکه نوشته میشود

اللّٰهِ كَذَّابًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ اِنَّ الصِّدْقَ

نام او نزد خدا دروغ گوی متفق علیه و در روایتی مر مسلم را باین لفظ آمده فرمود زیراکه صدق

بِرٌّ وَاِنَّ الْبِرَّ يَهْدِيْ اِلَى الْجَنَّةِ وَاِنَّ الْكَذِبَ فُجُوْرٌ وَاِنَّ الْفُجُوْرَ

نیکی ست و نیکی میرساند بسوی بهشت و بدرستیکه کذب فسق کردن ست و بدرستیکه فسق کردن میرساند بسوے

يَهْدِيْ اِلَى النَّارِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آتش دوزخ واز انس رض مرویست فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهٗ فِيْ رَبَضِ

علیه وسلم کسیکه بگذارد دروغ گفتن را در حال آنکه آن دروغ ناروا هست بنا کرده شود برای وی

ملہ ربض نواحی را ... (marginal note, partly illegible)

الجنة ومن ترك المراء وهو محق بني له في وسط الجنة ومن

مکانی در حوالی بہشت وکسیکہ بگذارد جدال ونزاع وحال آنکہ حق بجانب دست بنا کردہ شود برای وے

حسّن خلقه بني له في اعلاها رواه الترمذيّ وعن

درمیانہ بہشت وکسیکہ نیکو گرداند وتہذیب کند خلق خود را بنا کردہ شود برای وی در اعلا وجای بلند بہشت رواہ ترمذی

ابن [illegible] رض قال قال رسول الله صلّى الله عليه وسلم اذا كذب

واز ابن [illegible] رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون دروغ میگوید

العبد تباعد عنه الملك ميلا من نتن ما جاء به رواه

بندہ دور میگردد از ان بندہ فرشتہ یک کردہ از پراگندگی بوی ناخوش آنچہ آوردہ است آن بندہ آنرا از دروغ

الترمذيّ وعن سفيان بن اسد الحضرميّ رض قال

رواہ ترمذی واز سفیان بن اسد حضرمی رض مرویست [illegible]

سمعت رسول الله صلّى الله عليه وسلم يقول كبرت

شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت بزرگ

خيانة ان تحدّث اخاك حديثا هو لك به مصدّق

ناراستی خیانت است کہ [illegible] برادر خود را سخنے کہ آن برادر مر ترا ست دران سخن مصدق

وانت به كاذب رواه ابو داؤد وعن صفوان بن سليم

و تو دران سخن دروغ گوینده رواہ ابوداؤد واز صفوان بن سلیم رض

انه قيل لرسول الله صلّى الله عليه وسلم ايكون المؤمن

مرویست کہ گفتہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ آیا باشد مسلمان

جبانا قال نعم فقيل له ايكون المؤمن بخيلا قال نعم فقيل له

بزدل وترسندہ گفت آنحضرت آری می باشد پس [illegible] شد آ[illegible] آیا باشد مسلمان بخیل فرمود

ايكون المؤمن كذّابا قال لا رواه مالك والبيهقيّ في شعب

آری پس گفتہ شد مر آنحضرت را آیا باشد مسلمان دروغ گوی [illegible] [illegible] شد [illegible] [illegible] در شعب

الإيمان مرسلاً وعن عبادة بن الصامت رضـ أن

شعب ایمان مرسل واز عباده بن صامت رضـ روایت کہ آنحضرت

النبي صلى الله عليه وسلم قال اضمنوا لي ستاً من أنفسكم

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ضامن شوید برائے من محافظت

أضمن لكم الجنة اصدقوا إذا حدثتم وأوفوا إذا وعدتم

شش چیز را از ذاتہای خود ضامن شوم من شمارا بہشت را راست گوئید چون سخن بنید و وفا کنید چون وعدہ دہید

وأدوا إذا ائتمنتم واحفظوا فروجكم وغضوا أبصاركم وكفوا

و بسپرید چون وعده کنید و امانت ادا کنید چون امین گرفته شوید و نگاه دارید عورتهای خود را و فرو خوابانید

أيديكم رواه أحمد والبيهقي في شعب الإيمان وعن

چشمهای خود را از دیدن نامحرم و باز دارید دستها را از ضرب و تطاول آنچه حرام ست رواه بیهقی در شعب ایمان

المقداد بن الأسود رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت ست از مقداد بن اسود رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم إذا رأيتم المداحين فاحثوا في وجوههم التراب

وسلم چون ببینید مدح گویندگان را یعنی در حالت مدح پس بیندازید در رویهای آنها خاک مراد از خاک

رواه مسلم وعن أنس رضـ قال قال رسول الله صلى

انداختن حرمان ست یعنی چیزی نه دهید یا اندک چیز دادن که مشابه بخاک ست رواه مسلم و از انس رضـ مرویست

الله عليه وسلم إذا مدح الفاسق غضب الرب تعالى

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون مدح کرده میشود فاسق در خشم می آید پروردگار روئے جنبید

واهتز له العرش رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن

و می لرزد از جهت مدح فاسق عرش رواه بیهقی در شعب ایمان

بهز بن حكيم عن أبيه عن جده رضـ قال قال رسول الله

و روایت ست از بهز بن حکیم که روایت میکند از پدر خود و [illegible]

صلى الله عليه وسلم ويل لمن يحدث فيكذب ليضحك

آنحضرت صلی الله علیه وسلم هلاک و سختی مر آنکس را که سخن میکند پس دروغ میگوید تا بخنداند بآن

به القوم ويل له ويل له رواه احمد والترمذي وابوداود

مردم را ویل و هلاکی ست مرآنرا ویل و سختی ست مرآنرا روایت کرد احمد و ترمذی و ابوداود

والدارمي وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

و دارمی و از ابی هریره رض مرویست که فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ان العبد ليقول الكلمة لا يقولها

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بنده هر آیینه میگوید کلمه را نمیگوید آن کلمه را مگر برای آنکه

الا ليضحك به الناس يهوي بها ابعد ما بين السماء

تا بخنداند باین مردم را افتد آن بنده بسبب آن کلمه یعنی بسوی دوزخ افتادن که دورتر است مسافتی

والارض وانه ليزل عن لسانه اشد مما يزل عن

از مسافتیکه میان آسمان و زمین ست و بدرستیکه بر آیینه می لغزد بنده از زبان خود سخت تر از

قدمه رواه البيهقي في شعب الايمان وعن

لغزیدن از قدم روایت کرد البیهقی در شعب الایمان

ام كلثوم رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ام کلثوم رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

ليس الكذاب الذي يصلح بين الناس ويقول خيرا

نیست دروغ گوی آنکس که اصلاح میکند میان مردم و میگوید سخنان نیک را که باعث

وينمي خيرا متفق عليه

اصلاح و رفع نزاع میگردد اگرچه دروغ گوید و آنکه میرساند سخنان خوب ایکدیگر متفق علیه

باب ترك الفحش والشماتة والطعن

این باب در بیان ترک فحش و بدگوئی و طعن ست و سخن چینی و طعنه کردن بر مردم

عن عائشة ان رجلا استاذن على النبي صلى الله عليه

واز عایشه رض مرویست که مردی اذن طلبید که در آید بر پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم فقال ائذنوا له فبئس اخو العشيرة فلما جلس [illegible]

وسلم پس فرمود آنحضرت اذن دهید مراین مرد را و بگذارید تا در آید پس بد قبیله داری هست

النبي صلى الله عليه وسلم في وجهه وانبسط اليه فلما

پس چون در آمد بنشست طلاقت لسان وتازه روئی نمود آنحضرت در روی وے اظهار انبساط

انطلق الرجل قالت عائشة رض يا رسول الله قلت له كذا

کرد آنحضرت بسوی آنمرد پس هرگاه که رفت آنمرد گفت عایشه رض یا رسول الله گفتی مراین مرد را

وكذا ثم تطلقت في وجهه وانبسطت اليه فقال رسول

چنین چنین پس بشاشت نمودی در روی وی وانبساط نمودی بسوی وی این چیست پس فرمود

الله صلى الله عليه وسلم متى عاهدتني فحاشا ان شر

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کے یافتی و دیدی مرا ای عایشه بدگوینده بدرستی بدترین

الناس عند الله منزلة يوم القيمة من تركه الناس اتقاء

مردمها نزد خدا تعالی از روی مرتبه روز قیامت کسیکه ترک دهند و بگذارند او را مردم از جهت پرهیز کردن

شره وفي رواية اتقاء فحشه متفق عليه وعن

از شر وے ودر روایتی بجای اتقاء شره اتقاء فحشه آمده متفق علیه

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

كل امتي معافى الا المجاهرون وان من المجانة ان يعمل

همه امت سلامت داشته وگذاشته میشود مگر آشکارا کنندگان بدی و بیحیائی را و بدرستیکه از بیحیائی که وی بے پروا

الرجل بالليل عملا ثم يصبح وقد ستره الله فيقول يا فلان

اینکه عمل کند مردی در شب عمل بد را پس تر صبح کند وحال آنکه پوشیده است او را خدا تعالی بپرده علم وکرم

عملت البارحة كذا وكذا وقد بات يستره ربه ويصبح

کردم دی شب چنین وچنان کاری و بتحقیق شب کرد باین حال کہ میپوشید عمل ویرا

يكشف ستر الله عنه متفق عليه وعن واثلة رض قال قال

پروردگار وی صبح میکند باینحال کہ بدرد پردہ خدا را از خود متفق علیہ ورروایت ست از واثلہ بن اسقع رضہ گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تظهر الشماتة لاخيك

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ظاہر مکن شماتت را برای مسلمانی وشاد مشو به بلای کسی

فيرحمه الله ويبتليك رواه الترمذي وعن ابي هريرة

بوسے زیرا پس اگر شاد شدی بدان رحم کند خدا تعالی او را و مبتلا گرداند ترا بآن بلیہ رواہ ترمذی واز ابی ہریرہ

رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا قال الرجل

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بگوید مردی ہلاک شدند

هلك الناس فهو اهلكهم رواه مسلم وعن عائشة

مردم پس آن گوینده ہلاک ترین مردم ست رواہ مسلم واز عائشہ

رض قالت قلت للنبي صلى الله عليه وسلم حسبك من صفية

رض مرویست گفت گفتم من مرآنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را بس ست ترا از صفیہ

كذا وكذا تعني قصيرة قال لقد قلت كلمة لو مزج بها

یعنے از عیبہای او چنین وچنان ومراد میدارد عائشہ کوتاہ قامت را فرمود آنحضرت ہر آئینہ گفتی تو

البحر لمزجته رواه احمد والترمذي وابو داود وعن

سخنی را کہ اگر آمیختہ شود بآن کلمہ دریا ہر آئینہ خلط میکند دریا را رواہ احمد وترمذی وابو داؤد

انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما كان

وروایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نباشد

الفحش في شيء الا شانه وما كان الحياء في شيء الا زانه

فحش در چیزی مگر کہ عیب دار میکند آنرا ونباشد حیا در چیزے مگر کہ زینت میدہد آنرا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

روایت کرد ترمذی

باب حفظ اللسان والغیبة وما علی ذی الوجهین

باب در بیان غیبت و دشنام و تهدید بر صاحب دو رویه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود

قَالَ أَتَدْرُوْنَ مَا الْغِيْبَةُ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ

آیا میدانید که غیبت چیست گفتند صحابه خدا و رسول داناتر است گفت آنحضرت غیبت یاد کردن

أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيْلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُوْلُ قَالَ

تست برادر خود را بچیزیکه ناخوش دارد آنرا گفته شد آیا پس میدانی خبر ده ما را اگر باشد در برادر من آنچه میگویم

إِنْ كَانَ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدْ

گفت آنحضرت اگر هست در آن شخص چیزیکه میگوئی از بدی پس تحقیق غیبت کرده تو و اگر نیست در وی آنچه میگوئی

بَهَتَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَجُلَيْنِ

پس تحقیق بهتان کرده روایت کرد مسلم و از ابن عباس رض مرویست که دو مرد

صَلَّيَا صَلٰوةَ الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ وَكَانَا صَائِمَيْنِ فَلَمَّا قَضَى

گذاردند نماز ظهر را یا عصر را شک راویست و بودند آن دو مرد روزه دار پس هر گاه

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلٰوةَ قَالَ أَعِيْدَا وُضُوْءَكُمَا

ادا کردند آنحضرت صلی الله علیه و سلم نماز را گفت آن دو مرد را بگردانید شما وضوی خود را

وَصَلٰوتَكُمَا وَامْضِيَا فِي صَوْمِكُمَا وَاقْضِيَا يَوْمًا

و نماز خود را بگذارید و روزه خود را یعنی تمام کنید و افطار مکنید و قضا کنید این روزه را

أٰخَرَ قَالَا لِمَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اغْتَبْتُمْ فُلَانًا وَعَنْ

روز دیگر گفتند آن دو مرد چرا اما دو کنیم یا رسول خدا فرمود شما غیبت کردید فلان شخص را

اَبِیْ سَعِیْدٍ وَّجَابِرٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

وازابی سعید وازجابر رض مرویست گفتند هردو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَلْغِیْبَةُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ عَلَیْكَ

وسلم غیبت کردن بعضی وجوه سخت تر از زنا کردن ست گفتند یا رسول الله بر تو نازل باد

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَکَیْفَ الْغِیْبَةُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالَ

صلوة وسلام چگونه غیبت سخت تر از زنا باشد فرمود آنحضرت بدرستیکه مرد هر آینه زنا میکند پس

اِنَّ الرَّجُلَ لَیَزْنِیْ فَیَتُوْبُ فَیَتُوْبُ اللّٰهُ عَلَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ فَیَتُوْبُ

توبه میکند پس رجوع میکند حق تعالی بر وی برحمت ودر روایتی باین لفظ آمده پس توبه میکند

فَیَغْفِرُ اللّٰهُ لَهٗ وَاِنَّ صَاحِبَ الْغِیْبَةِ لَا یُغْفَرُ لَهٗ حَتّٰی

آمرزد پس می آمرزد خدا مراورا و بدرستیکه صاحب غیبت آمرزیده نشود مراورا تا آنکه

یَغْفِرَهَا لَهٗ صَاحِبُهٗ وَفِیْ رِوَایَةِ اَنَسٍ رض قَالَ صَاحِبُ

بیامرزد اورا یار او ودر روایت انس رض آمده که گفت آنحضرت

الزِّنَا یَتُوْبُ وَصَاحِبُ الْغِیْبَةِ لَیْسَ لَهٗ تَوْبَةٌ رَوَی

زنا کننده توبه میکند وغیبت کننده نیست مراورا توبه واستثنا اگر نه ودر روط اعزافتد نعوذ بالله

الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الثَّلَاثَةَ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

روایت کرد بیهقی این سه حدیث را در شعب ایمان

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

وازانس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ کَفَّارَةِ الْغِیْبَةِ اَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنِ اغْتَبْتَهٗ

وسلم فرمود که از جمله کفارت غیبت یعنی آنچه پوشد اثر آنرا اینست که آمرزش خواهی مرکسی را که غیبت او کنی

تَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَهٗ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِی الدَّعْوَاتِ الْکَبِیْرِ

صورت آمرزش اینکه بگوئی خدایا بیامرز مارا ومراورا روایت کرد اینحدیث را بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

واز عقبہ بن عامر رضہ مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَأٰى عَوْرَةً فَسَتَرَهَا كَانَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیند عیب کسیرا پس بپوشد آنرا باشد آنکس مانند کسیکہ

كَمَنْ اَحْيٰى مَوْؤُدَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

زندہ گرداند دختر زندہ در گور کردہ را روایت کرد احمد و ترمذی

اَنَسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اُغْتِيْبَ

و روایت کرد انس رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ غیبت کردہ شود

عِنْدَهٗ اَخُوْهُ الْمُسْلِمُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلٰى نَصْرِهٖ فَنَصَرَهٗ نَصَرَهُ اللّٰهُ

نزد وی برادر دینی مسلمان وحال آنکہ تا درست بر مدد او وے تواند کہ منع کند پس مدد کرد او را مدد میکند

فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ فَاِنْ لَّمْ يَنْصُرْهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلٰى نَصْرِهٖ

خدای تعالی آنرا در دنیا و آخرت پس اگر مدد نکرد برادر خود را و حال آنکہ وے قدرت داشت بنصرت

اَدْرَكَهُ اللّٰهُ بِهٖ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَوَاهُ فِىْ شَرْحِ السُّنَّةِ

وی میگیرد او را خدا و مواخذہ میکند او را بسبب عدم نصرت وی در دنیا و آخرت روایت کرد اینحدیث را در شرح سنۃ

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و از اسماء بنت یزید رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ ذَبَّ عَنْ لَحْمِ اَخِيْهِ بِالْمَغِيْبَةِ كَانَ

علیہ وسلم کسیکہ دفع کند از گوشت خوردن برادر خود بغیبت کردن و باز داشت

حَقًّا عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّعْتِقَهٗ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِىْ شُعَبِ

او را از غیبت کردن باشد او را حقی بر خدا از سبب لطف آنکہ آزاد کند او را خدا از آتش دوزخ روایت کرد

الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ غَنْمٍ وَاَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ

اینحدیث را بیہقی در شعب ایمان و روایت ست از عبد الرحمن بن غنم و اسماء بنت یزید

قَالَا اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خِيَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ

از ہر دو کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیکو ترین بندگان خدا آنانند کہ چون

إِذَا رُأُوْا ذُكِرَ اللّٰهُ وَشِرَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الْمَشَّاؤُنَ بِالنَّمِيْمَةِ

دیده شوند یاد کرده شود خدا تعالیٰ و بد ترین بندگان خدا روند گان اند بسخن چینے و جدا سئے افگنندگان

الْمُفَرِّقُوْنَ بَيْنَ الْاَحِبَّةِ الْبَاغُوْنَ الْبُرَآءَ الْعَنَتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ

میان دوستان بسخن چینے و طلب کنندگان پاکان عیب و فساد و بزه و زنا را رواه احمد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ

و بیہقی در شعب ایمان واز حذیفہ رضا صاحب سر رسول بود مرویست

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَدْخُلُ

کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ مے گفت در نمی آید

الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَمَّامٌ

بہشت را سخن چین و آنکہ پنہان گوش بر سخن مردم دارد و در روایتی مسلم لفظ نمام آمده

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

یعنی ہر دو یکی ہست و از ابی ہریرہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَجِدُوْنَ شَرَّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

علیہ وسلم شما یابید بد ترین مردم روز قیامت

ذَا الْوَجْهَيْنِ الَّذِيْ يَاْتِيْ هٰٓؤُلَآءِ بِوَجْهٍ وَهٰٓؤُلَآءِ بِوَجْهٍ

دو رویہ را آنکہ مے آید این جماعت را بر وسئے و بطریقے و مے آید جماعت دیگر را بر روسئے دیگر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمَّارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

متفق علیہ واز عمار بن یاسر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست خداوند دو روسئے در دنیا میباشد مر او را

منہم مسلم دارند بگناه و زنا و عیب دوز و مشقت و بلاکت سے انگلتند ۱۲ اشعۃ اللمعات

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

روز قیامت دو زبان از آتش رواه دارمی

اِسْمٰعِيْلَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ اُسَامَةَ

و از اسمٰعیل بن زیاد و از جعفر بن محمد از پدرش از اسامه

ابْنِ زَيْدٍ رض قَالَ بَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن زید رض مرویست در حالی که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى بَغْلَتِهِ الشَّهْبَآءِ وَاَنَا رَدِفُهٗ اِذْ عَثَرَتِ الْبَغْلَةُ فَقُلْتُ

سوار بود بر ماده استر که نام او شهبا است و من پس پشت آنحضرت بودم ناگاه در جنبش آمد

تَعِسَ اِبْلِيْسُ فَضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ناقه آنحضرت پس گفتم هلاک باد ابلیس پس زد دست مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى مَنْكِبِيْ وَقَالَ يَا اُسَامَةُ لَا تَقُلْ هٰكَذَا فَاِنَّ اِبْلِيْسَ

بر شانه ام و فرمود ای اسامه مگو چنین زیرا که مر ابلیس را وقت گفتن چنین سخن باشد

عِنْدَ ذٰلِكَ نَخْوَةٌ يَقُوْلُ ذَكَرَنِيْ وَنَسِيَ رَبَّهٗ وَلٰكِنْ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ

نخوت و رعونت میگوید که یاد کرد مرا و فراموش کرد پروردگار خود را و لیکن بگو بسم اللہ

هٰذَا فِي الْمُتَّفِقِ وَالْمُفْتَرِقِ وَرِجَالُهٗ ثِقَاتٌ لٰكِنَّ فِيْهِ اِنْقِطَاعٌ

این لفظ حدیث در متفق است و مفترق نیز و مردمان این حدیث یعنی راویان ثقه اند همه لیکن در این اسناد

بَيْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَبَيْنَ اُسَامَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

انقطاع است میان محمد بن حسین و میان اسامه و از انس رض مرویست گفت

قُتِلَ رَجُلٌ مِنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قتل کرده شد مردی از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالُوْا هَنِيْئًا لَكَ الْجَنَّةُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتند صحابه خوش گوارا باد ترا بهشت پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا عَلَّمَكُمْ لَعَلَّهُ قَدْ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ اَوْ مَنَعَ

وسلم چیز معلوم گرداند شما را که وی داخل بهشت ست شاید وی بتحقیق کلام کرده باشد چیزی که ضرورت

مَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ

نداشته باشد یا بخیلی کرده باشد بدادن آنچه نقصان نمی آرد اورا روایت کرد او را ابن جریر

بَابُ الْوَعْدِ

باب در بیان وعده

وَاَوْفُوا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا وَاَوْفُوا الْكَيْلَ

و وفا کنید پیمان را بدرستیکه پیمان هست پرسیده شده و تمام کنید پیمانه را چون بپیمائید

اِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّاَحْسَنُ

و بسنجید به ترازوی راست این بهتر است و نیکوتر است

تَاْوِيلًا وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِسْمٰعِيلَ اِنَّهُ كَانَ صَادِقَ

بعاقبت و یاد کن در قرآن اسمٰعیل را بدرستی که او بود راست

الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا وَكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهُ بِالصَّلٰوةِ

وعده و بود فرستاده پیغمبر و بود میفرمود کسان خود را بنماز

وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و زکوٰة و بود نزد پروردگار خود پسندیده واز عبدالله بن

الْحَمْسَاءِ رض قَالَ بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ

حسماء رض مرویست گفت خریدم از آنحضرت صلے الله علیه وسلم چیزی را

اَنْ يُّبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ اَنْ اٰتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ

پیشتر ازانکه مبعوث شود و باقی مانده بود مرآنحضرت را بر من بقیه از ثمن مبیع پس وعده کردم

فَنَسِيتُ فَذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلٰثٍ فَاِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ

آنحضرت را که بیارم او را بقیه ثمن در جای آنحضرت که آنجا نشسته بود یا در جای بیع پس فراموش کردم

پس یاد آوردم بعد سه شب ناگاه دیدم آنحضرت را در همان جا نشسته است پس فرمود بتحقیق انداختی مرا

لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ أَنَا هٰهُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد

در مشقت من انجا ام از مدت سه روز انتظار میبرم آمدن ترا تا خلاف وعده نشود رواه ابوداؤد

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز زید بن ارقم رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ وَمِنْ نِيَّتِهِ أَنْ يَفِيَ لَهُ فَلَمْ يَفِ

که فرمود چون وعده کند مرد برادر خود را و از جمله نیت او این ست که بسر برد

وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

و راست گرداند وعده را برای برادر خود پس بسر نبرد و نیاید در وقت وعده پس نیست بروی هیچ گناه رواه ابوداؤد و ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ دَعَتْنِي أُمِّي يَوْمًا وَرَسُولُ

واز عبداللہ بن عامر رض مرویست که خواند مرا مادر من روزی و آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم نشسته بود در خانهٔ ما پس گفت مادر من

أُعْطِيكَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَرَدْتِ

آگاه باش و بیا بدهم ترا پس گفت مادر مرا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که چه میخواستی

أَنْ تُعْطِيَهُ قَالَتْ أَرَدْتُ أَنْ أُعْطِيَهُ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُولُ

که بدهی او را گفت مادر من خواستم که او را خرمای خشک بدهم پس فرمود مر مادر مرا آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا إِنَّكِ لَوْ لَمْ تُعْطِهِ شَيْئًا كُتِبَتْ

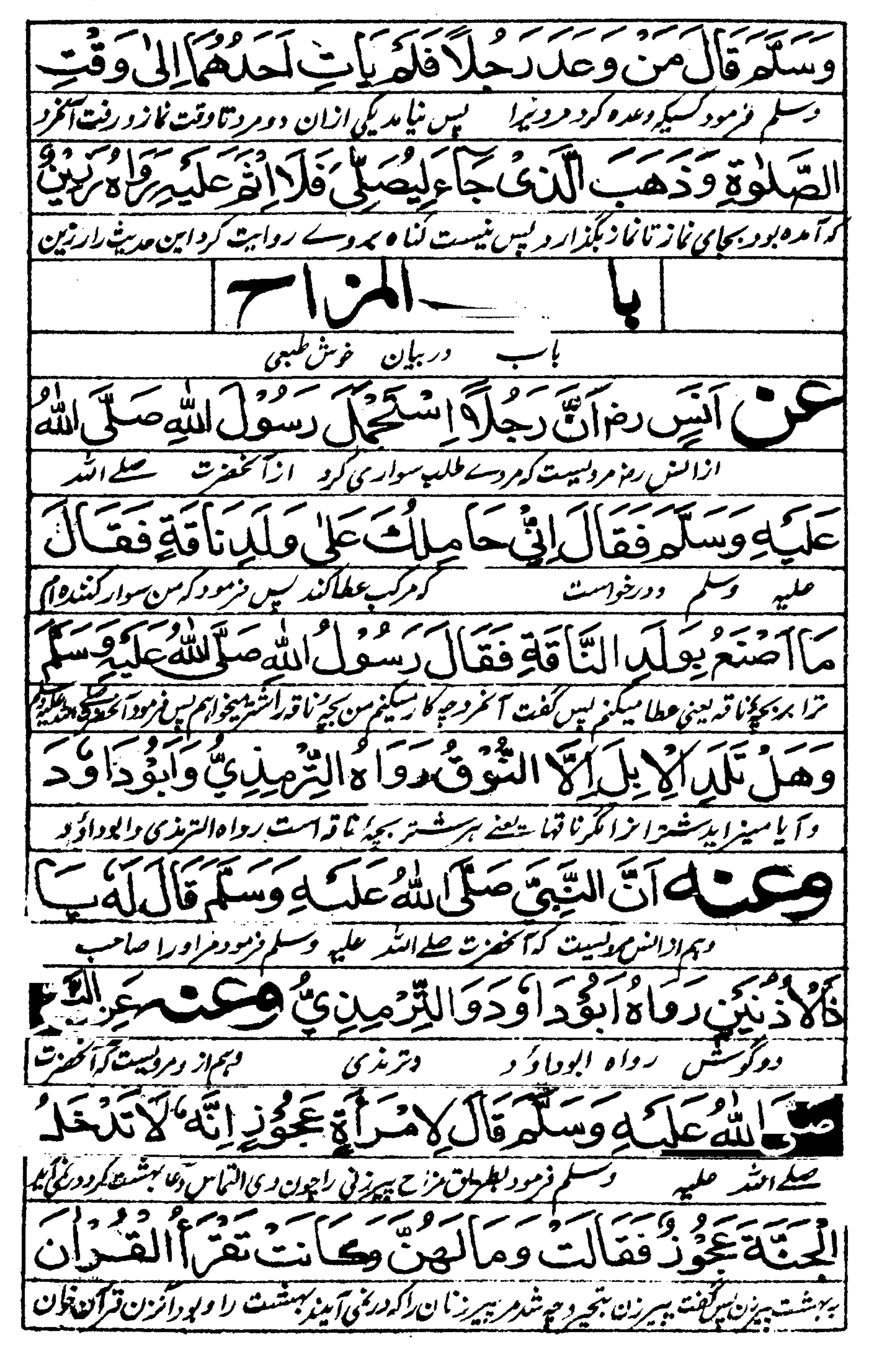
صلی اللہ علیہ وسلم آگاه باش بدرستیکه ترای زن اگر نمیدادی آن پسر را

عَلَيْكِ كِذْبَةٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

چیزی نوشته میشد بر تو دروغی رواه ابوداؤد و بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از زید بن ارقم رض که آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ وَعَدَ رَجُلًا فَلَمْ يَاْتِ اَحَدُهُمَا اِلٰى وَقْتِ

وسلم فرمود کسیکه وعده کرد مردی را پس نیامد یکی ازان دو مرد تا وقت نماز و رفت آنکه در

الصَّلٰوةِ وَذَهَبَ الَّذِىْ جَاءَ لِيُصَلِّىَ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

که آمده بود بجای نماز تا نماز بگذارد پس نیست گناه بر وے روایت کرد این حدیث را رزین

باب المزاح

باب در بیان خوش طبعی

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَجُلًا اِسْتَحْمَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از انس رض مرویست که مردے طلب سواری کرد از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّىْ حَامِلُكَ عَلٰى وَلَدِ نَاقَةٍ فَقَالَ

علیہ وسلم و درخواست کہ مرکب عطا کند پس فرمود کہ من سوار کنندہ ام

مَا اَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترا بر بچهٔ ناقه یعنی عطا میکنم پس گفت آنمرد چه کار میکنم من بچهٔ ناقه را شتر میخواهم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَهَلْ تَلِدُ الْاِبِلَ اِلَّا النُّوْقُ رَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

و آیا میزاید شتر را مگر ناقها یعنی هر شتر بچهٔ ناقه است رواه الترمذی و ابوداؤد

وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهٗ يَا

وهم از انس مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر او را صاحب

ذَا الْاُذُنَيْنِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِىُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِىِّ

دو گوشش رواه ابوداؤد و ترمذی وهم از وے مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِاِمْرَاَةٍ عَجُوْزٍ اِنَّهٗ لَا تَدْخُلُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بطریق مزاح پیرزنی را چون وی التماس دعا بهشت کرد در نمی آید

الْجَنَّةَ عَجُوْزٌ فَقَالَتْ وَمَا لَهُنَّ وَكَانَتْ تَقْرَاُ الْقُرْاٰنَ

به بهشت پیرزن پس گفت پیرزن بتحیر چه شد مر پیرزنان را که در نمی آیند بهشت را و بود آن زن قرآن خوان

فَقَالَ لَهَا اَمَا تَقْرَئِيْنَ الْقُرْاٰنَ اِنَّا اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَاءً

پس گفت آنحضرت مرآنرا آیا نمیخوانی قرآن را که گفته است حق تعالی که بدرستیکه ما پیدا

فَجَعَلْنٰهُنَّ اَبْكَارًا رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

کرده ایم زنان بهشت را پیدا دلی ... روایت کرد از رزین و از ابن عباس رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُمَارِ اَخَاكَ وَلَا تُمَازِحْهُ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود آنحضرت که خصومت مکن برادر مسلمان را

وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و مزاح مکن و را از آنچه ... و وعده مکن با نزد وعده کردی پس خلاف کنی آن وعده یعنی وعده وفا کن. رواه ترمذی

باب المفاخرة والعصبية

باب در بیان تفاخر وتعصب

یٰۤاَیُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَّاُنْثٰى وَجَعَلْنٰكُمْ

ای مردمان بدرستیکه ما آفریدیم شمارا از مرد و زنان وگردانیدیم شمارا

شُعُوْبًا وَّقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوْا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰىكُمْ

گروهها و قبیلها تا بشناسید بدرستیکه بزرگترین شما نزد خدا پرهیزگارتر شما است

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْكَرِيْمُ ابْنُ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ يُوْسُفُ بْنُ يَعْقُوْبَ

از روے حسب ونسب کریم ابن کریم ابن کریم ابن کریم یوسف بن یعقوب

ابْنِ اِسْحٰقَ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

بن اسحق بن ابراہیم ست رواہ بخاری و از براء بن عازب رض مرویست

قَالَ فِيْ يَوْمِ حُنَيْنٍ كَانَ اَبُوْ سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ اٰخِذًا بِعِنَانِ

گفت ابن عازب که در روز حنین ابو سفیان بن حارث گرفته بود عنان

بَغْلَتِهٖ يَعْنِيْ بَغْلَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشِيَهُ

استر آنحضرت را او آنحضرت ﷺ میزد استر را تا حمله کند پس هرگاه که پوشیدند آنحضرت را

الْمُشْرِكُوْنَ نَزَلَ فَجَعَلَ يَقُوْلُ اَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبَ اَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ

مشرکان فرود آمدند از استر بکمال شجاعت پس در رسها دو شروع کرد آنحضرت که میخواندند این جز را من پیغمبرم

قَالَ فَمَا رُئِيَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ اَشَدُّ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نیست هیچ درین دروغ من پسر عبد المطلبم که مشهور در شجاعت ست گفت راوی پس دیده نشد درین روز

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از آدمیان سخت تر و قوی تر از آنحضرت متفق علیه و از انس مرویست گفت انس آمد مردی نزد آنحضرت صلی الله

قَالَ يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ اِبْرَاهِيْمُ

علیه وسلم پس گفت آن مرد مر آنحضرت را ای بهترین خلق فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بطریق

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

تواضع یعنی آن خیر البریت ابراهیم ست و این خاصه اوست رواه مسلم و از عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُطْرُوْنِيْ كَمَا اَطْرَتِ النَّصَارٰى عِيْسَى ابْنَ

صلی الله علیه وسلم مدح نکنید مرا و از حد نگذرید و دروغ مگوئید چنانکه دران از حد درگذشتند و دروغ

مَرْيَمَ فَاِنَّمَا اَنَا عَبْدُهٗ فَقُوْلُوْا عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفتند نصاری در مدح عیسی بن مریم که ابن الله گفتند پس نیستم من مگر بندهٔ خدا پس بگوئید مرا بندهٔ خدا و رسول او متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی هریره رض از آنحضرت روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَيَنْتَهِيَنَّ اَقْوَامٌ يَفْتَخِرُوْنَ بِآبَائِهِمُ الَّذِيْنَ مَاتُوْا اِنَّمَا هُمْ

فرمود بخدا سوگند هر آینه باز آیند قومهای که افتخار میکنند بپدران خود که مرده اند نیست اند ایشان مگر انگشت

فَحْمٌ مِنْ جَهَنَّمَ اَوْ لَيَكُوْنُنَّ اَهْوَنَ عَلَى اللّٰهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِيْ

از دوزخ یا باشند خوارتر نزد خدا از کرم سیاه مشهور که در پلیدی میباشد آنکه می غلطاند مردهٔ چنبا...

يُذْهِبُ هٰذِهِ الْخَرَاءِ بِاَنْفِهٖ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ اَذْهَبَ عَنْكُمْ عُلِّيَّةَ

پلیدے را بہ بینی خود بدرستیکہ خدا تعالیٰ دور کرد از شما نخوت وتکبر و جاہلیت را بہ پدران

الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْاٰبَاءِ اِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ اَوْ فَاجِرٌ

نیست آدمی مگر یا مومن پرہیزگار یا گناہگار بدبخت ہمہ پسران آدم اند و آدم

شَقِيٌّ اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُوْ اٰدَمَ وَاٰدَمُ مِنْ تُرَابٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از خاک ست روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابوداؤد و روایت میکند ابن مسعود رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَصَرَ قَوْمَهٗ عَلٰى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ

علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ یاری دہد قوم خود را بر ناحق پس وے مانند شتریکہ

كَالْبَعِيْرِ الَّذِيْ رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنَبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

در چاہ افتاده در چاہ ہلاک پس آن شتر کشیده میشود از دم او روایت کرد ابو داؤد

وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از واثلہ بن اسقع رض روایت ست گفت گفتم یا رسول اللہ

مَا الْعَصَبِيَّةُ قَالَ اَنْ تُعِيْنَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

عصبیت کہ مذموم ست چیست فرمود کہ یاری دادن ست قوم خود را بر ظلم روایت کرد ابوداؤد

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از جبیر بن مطعم رض روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا اِلٰى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا

وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ بخواند مردم را بجانب عصبیہ یعنے باعث شود

مَنْ قَاتَلَ عَصَبِيَّةً وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلٰى عَصَبِيَّةٍ

فرمود نیست از ما کسیکہ جنگ کند بجہت عصبیہ و نیست از ما کسیکہ بمیرد بجہت عصبیہ

وعن ابی الدرداء رض عن النبی صلی الله
رواه ابوداود
وازابی درداء رض مرویست ازآنحضرت صلی الله
رواه ابوداود

علیه وسلم قال حبک الشیٔ یعمی ویصم رواه ابوداود
علیه وسلم فرمود بت دوشتن تو چیزیرا کور میگرداند وکر میگرداند رواه ابوداود

باب البر بالوالدین

باب در بیان نیکی کردن بوالدین

واعبدوا الله ولا تشرکوا به شیئا وبالوالدین احسانا
وبپرستید خدا را وشریک نکنید با وچیزیرا ونکوئی کنید باپدر ومادر نکوئی کردنے

وبذی القربی والیتمی والمساکین والجار ذی القربی
وبخویشان ویتیمان ودرویشان وهمسایهٔ خویشاوند

والجار الجنب والصاحب بالجنب وابن السبیل وما ملکت
وهمسایهٔ اجنبی وهم نشین برپهلو نشسته وبرہگذران وباآنچه دست شما مالک

ایمانکم ان الله لا یحب من کان مختالا فخورا وقضی ربک
اوشد هر آئینه خدا دوست ندارد کسے را که باشد متکبر خودستاینده وحکم کرد پروردگار توکه

الا تعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا اما یبلغن عندک
نه پرستید مگر او را ونکوئی کنید باپدر ومادر نکوکارے اگر برسد نزد تو بزرگ سالے یکے

الکبر احدهما او کلاهما فلا تقل لهما اف ولا
ازایشان یا هردو پس مگو مرایشانرا اف وبانگ

تنهرهما وقل لهما قولا کریما واخفض لهما جناح
مزن برایشان وبگو بایشان سخن نیکو وفروگیر برائے ایشان بال فروتنے از بخشش وبگو

الذل من الرحمة وقل رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا
پروردگار من ببخشائے ایشانرا چنانچه پروردند مرا در خرد سالے

رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِيْ نُفُوْسِكُمْ اِنْ تَكُوْنُوْا صٰلِحِيْنَ فَاِنَّهٗ كَانَ

پروردگار شما داناتر ست بآنچه در نفسہائے شماست اگر باشید شائستگان پس بدرستی او ہست

لِلْاَوَّابِيْنَ غَفُوْرًا وَاٰتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهٗ وَالْمِسْكِيْنَ وَابْنَ

مر توبه کنندگان را آمرزنده وبده خداوندان خویشی را حق او ودرویش را وربگذر را

السَّبِيْلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيْرًا اِنَّ الْمُبَذِّرِيْنَ كَانُوْا اِخْوَانَ

واسراف مکن اسراف کردنی بدرستی که اسراف کنندگان ہستند برادران دیوان وہست

الشَّيٰطِيْنِ وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِرَبِّهٖ كَفُوْرًا وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ

ابلیس مر پروردگار خویش را ناسپاس ووصیت کردیم آدمی را

بِوَالِدَيْهِ اِحْسَانًا حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ كُرْهًا وَّوَضَعَتْهُ كُرْهًا

بپدر ومادر او نکوئے کردن برداشت اورا مادر او برنج ونہاد اورا

وَحَمْلُهٗ وَفِصٰلُهٗ ثَلٰثُوْنَ شَهْرًا ... اَبِيْ هُرَيْرَةَ

وبار او واز شیر باز گرفتن او سی ماه است وازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ اَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِيْ

مرویست گفت گفت مردے ای رسول خدا کیست اوار تر بنیک صحبتے فرمود آنحضرت مادر تو

قَالَ اُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمُّكَ

گفت پس کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود بار چہارم

قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ اَبُوْكَ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ اُمُّكَ ثُمَّ اُمُّكَ

پدر تو ودر روایتے باین لفظ آمده فرمود مادر تو پستر مادر تو پستر

ثُمَّ اُمُّكَ ثُمَّ اَبَاكَ ثُمَّ اَدْنَاكَ فَاَدْنَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مادر تو پستر پدر تو پس قریب تر تو پس قریب تر تو متفق علیه وہم ازابی ہریرہ رض مرویست گفت

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُهٗ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم بخاک پیوسته باد

رَغِمَ اَنْفُهٗ رَغِمَ اَنْفُهٗ قِيلَ مَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَنْ اَدْرَكَ

بینی وی بخاک [illegible] سه بار فرمود [illegible] گفته شد ای رسول الله فرمود کسی که دریابد

وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ اَحَدَهُمَا اَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ

پدر و مادر در خورد سالی [illegible] یکی از ایشان را یا هر دو را باز در نیاید بهشت را بسبب خدمت

الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْمُغِيرَةِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

ایشان [illegible] روایت مسلم و از مغیره رض مرویست گفت فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا حرام گردانید بر شما رنجانیدن مادران و حرام گردانید

الْاُمَّهَاتِ وَوَاْدَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ

بر شما زنده در گور کردن دختران را و حرام گردانیده است بر شما بخیلی نمودن و سوال و گدائی کردن را

وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَاِضَاعَةَ الْمَالِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و شما را مکروه گردانیده است خدا قیل و قال را و کثرت سوال را و اسراف را در مال متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ قَالُوا يَا رَسُو

علیه وسلم از جمله گناهان کبیره است دشنام دادن مرد مر پدر و مادر را گفتند

لَ اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ نَعَمْ يَسُبُّ الرَّجُ

ای رسول خدا آیا دشنام میدهد مردے مادر و پدر خود را فرمود آری [illegible] دشنام میدهد پدر

فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهٗ فَيَسُبُّ اُمَّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مرد دیگر پس وی میدهد پدر او را و دشنام میدهد مادر او را پس دشنام میدهد وی مادر او را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از عائشه رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ فِيهَا قِرَاءَةً فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا

وسلم در آمدم من بہشت را پس شنیدم من درونی آواز قرآن خواندن پس گفتم کیست

قَالُوا حَارِثَةُ بْنُ النُّعْمَانِ كَذٰلِكُمُ الْبِرُّ وَكَانَ أَبَرَّ النَّاسِ بِأُمِّهِ

این جواب دادند این قرآن خواننده حارثہ بن نعمان ست ہمچنین ست نیکی کردن بمادر

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

و بود بسیار نیکی کننده ترین مردم بمادر خود روایت کرد در شرح سنه و بیہقی در شعب ایمان

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ نِمْتُ فَرَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ بَدَلَ دَخَلْتُ

و در روایتی بیہقی ست گفت آنحضرت خواب کردم پس دیدم خود را در بہشت این عبارت بدل بجای دخلت الجنة است

الْجَنَّةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و از عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضَى الرَّبِّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ

صلی الله علیه وسلم خوشنودی پروردگار در خوشنودی پدر ست

الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ

و ناخوشنودی پروردگار در ناخوشنودی پدر ست روایت کرد ترمذی و از بهز بن

حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَبَرُّ

حکیم مرویست و او از پدر خویش روایت میکند و پدر خویش از جد بهز گفت گفتم که نیکی کنم و بکه احسان

قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمَّكَ

نمایم فرمود مادر خود را نیکی کن گفتم بیشتر که نیکی کنم فرمود با مادر خود احسان نمای گفتم بیشتر که نیکی کنم فرمود مادر

قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَالْأَقْرَبَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را گفتم بیشتر که احسان کنم فرمود در مرتبہ چهارم پدر خود را بیشتر [illegible] نزدیک است

وَ[illegible] أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

روایت ترمذی و از ابی امامه رض مرویست که مردی گفت یا رسول الله

مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى وَلَدِهِمَا فَقَالَ هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ

چه حق مادر و پدر بر فرزند ایشان پس فرمود مادر و پدر تو بهشت و دوزخ

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

تو اند رواه ابن ماجه و از ابن عباس رض روایت است فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَصْبَحَ مُطِيعًا لِلّٰهِ فِي وَالِدَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بامداد کند در حالیکہ فرمانبرداری کنندہ است خدا را در حق

أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ مَفْتُوحَانِ مِنَ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا

مادر و پدر خود بامداد کند در حالی که ثابت ست برای او دو در کشاده از بهشت و اگر باشد یکی از مادر

فَوَاحِدًا وَمَنْ أَصْبَحَ عَاصِيًا لِلّٰهِ فِي وَالِدَيْهِ أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ

و پدر پس مفتوح یک در است و کسیکه بامداد کند در حالیکه نافرمانی کننده است خدا را در حق مادر و پدر بامداد

مَفْتُوحَانِ مِنَ النَّارِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا فَوَاحِدًا قَالَ رَجُلٌ

کند برای وی دو در کشاده از آتش دوزخ و اگر هست یکی از مادر و پدر پس مفتوح یک در ست

وَإِنْ ظَلَمَاهُ قَالَ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ

گفت مردے و اگرچہ ظلم ہم کنند فرمود آنحضرت اگرچہ ظلم ہم کنند مادر و پدر سہ بار مکرر فرمود از برای تاکید

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ

روایت کرد بیهقی این حدیث را در شعب ایمان و ہم از ابن عباس مرویست کہ

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ يَنْظُرُ إِلَى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست ہیچ فرزندے نیکوکنندہ بوالدین کہ نگاہ میکند

وَالِدَيْهِ نَظْرَةَ رَحْمَةٍ إِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً

بسوی ایشان نگاه رحمت و محبت مگر آنکه بنویسد مر او را خدا تعالی بر هر نگاه کردن حج مقبول افتاده

مَبْرُورَةً قَالُوا وَإِنْ [illegible] كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ قَالَ نَعَمْ اللّٰهُ أَكْبَرُ

صحابه بطریق استبعاد گفتند اگرچه نگاه کند هر روز صد مرتبه فرمود آری اگرچه نگاه کند صد بار خدا بزرگتر است

وَاَطْيَبُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

و پاک ترست از آنچه در گمان شماست روایه بیهقی در شعب ایمان

اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی بکرة رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كُلُّ الذُّنُوْبِ يَغْفِرُ اللّٰهُ مِنْهَا مَا شَاءَ اِلَّا عُقُوْقَ الْوَالِدَيْنِ

هر گناه و همه گناهان می آمرزد خدا تعالی از ان گناهان هر چه میخواهد مگر رنجانیدن پدر و مادر

فَاِنَّهُ يُعَجِّلُ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَيٰوةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

پس بدرستیکه خدا تعالی شتاب میکند عقوبت را مر صاحب عقوق را در زندگانی پیش از مردن روایت کرد

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

اینحدیث را بیهقی در شعب ایمان و از عبد اللہ بن عمرو رض مرویست گفت عبد اللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید بهشت را منت نهنده بعد از عطا

وَلَا عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

چه جای ایذا کننده و بران و همچنین در نمی آید در بهشت آزار کننده والدین و در نمی آید در بهشت دائم خورنده

وَعَنْ اَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شراب روایت کرد اینحدیث را نسائی و دارمی و روایت ست از ابی طفیل رض گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعِرَّانَةِ اِذْ اَقْبَلَتْ اِمْرَاَةٌ حَتّٰى

وسلم را که بخش میکرد گوشتی را در موضعی که نام جعرانه است قریب از مکه معظمه ناگاه پیش آمد زنی تا آنکه

دَنَتْ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ

نزدیک شد بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بگسترانید آنحضرت برای نشستن وی ردای مبارک خود پس

فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوْا هِيَ اُمُّهُ الَّتِيْ

بنشست آن زن بران ردای مبارک پس گفتم من کیست این زن پس گفتند این مادر رضاعی آنحضرت ست

أَرْضَعَتْهُ رَوَاهُ أَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

که شیر داده آنحضرت صلعم را رواه ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَهٗ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ يَتَمَاشَوْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود در اثنای آنکه سه کس با یکدیگر مے رفتند در گرفت

اَخَذَهُمُ الْمَطَرُ فَمَالُوْا اِلٰى غَارٍ فِي الْجَبَلِ فَانْحَطَّتْ عَلٰى فَمِ

ایشان را باران پس میل کردند بسوی غارے که در کوه بود پس فرود افتاد بر دهان غار ایشان سنگے

غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِّنَ الْجَبَلِ فَا[illegible]قَتْ عَلَيْهِمْ فَقَالَ بَعْضُهُمْ

بزرگ از کوه پس [illegible] ایشان را پس با یکدیگر گفتند

لِبَعْضٍ [illegible] وَا[illegible] هَا لِلّٰهِ [illegible] اللّٰهَ بِهَا

که بنگرید [illegible] بدان اعمال است

لَعَلَّهٗ يُفَرِّجُهَا فَقَالَ اَحَدُهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهٗ كَانَ لِيْ وَالِدَانِ

که گشاده دهد حق تعالیٰ شمارا و زائل کند آن صخره را پس گفت یکی ازین سه نفر خداوندا بتحقیق بود مرا مادر و پدر پیر بزرگ و حال آنکه

شَيْخَانِ كَبِيْرَانِ وَلِيْ صِبْيَةٌ صِغَارٌ كُنْتُ اَرْعٰى عَلَيْهِمْ

بودند مرا کودکان خرد البودم من که میچرانیدم گوسفندان را که انفاق میکردم شیر آنرا برین خردان پس چون باز میگردیدم

فَاِذَا رُحْتُ عَلَيْهِمْ فَحَلَبْتُ بَدَأْتُ بِوَالِدَيَّ اَسْقِيْهِمَا

شبانگاه برایشان پس دوشیدم گوسفند آنرا آغاز میکردم بپدر و مادر خود مینوشانیدم ایشان را پیشتر از اولاد خود

قَبْلَ وَلَدِيْ وَاَنَّهٗ قَدْ نَاٰى بِيَ الشَّجَرُ فَمَا اَتَيْتُ حَتّٰى مَسَيْتُ

و به پستی که بتحقیق دور برد مرا درختان که چراگاه گوسفندان بود پس نیامدم بخانه تا آنکه شام کردم پس یافتم مادر و پدر را که

فَوَجَدْتُهُمَا قَدْ نَامَا فَحَلَبْتُ كَمَا كُنْتُ اَحْلُبُ فَجِئْتُ

[illegible] خواب رفته اند پس دوشیدم گوسفندان را چنانکه عادت بود که میدوشیدم پس آوردم شیر را پس استادم

بِا[illegible]بِ [illegible] سِهِمَا اَكْرَهُ اَنْ اُ[illegible]قِظَهُمَا

نزدیک سر مادر و پدر در حالیکه مکروه داشتم که بیدار کنم ایشان را و ناخوش دارم که آغاز کنم

وَأَكْرَهُ أَنْ أَبْدَأَ بِالصِّبْيَةِ قَبْلَهُمَا وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ

بچگان پیش از مادر و پدر دختر دان فریاد میکنند و مے نالند از گرسنگی نزد یک هر دو پاے من پس بود

عِنْدَ قَدَمَيَّ فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ دَأْبِي وَدَأْبَهُمْ حَتّٰى طَلَعَ

خواب کردن مادر و پدر و ستادن ما در فریاد خردان تا آنکه برآمد صبح ایشمر و حکایت حال

الْفَجْرُ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ

کرده گفت خداوندا پس اگر هستی تو که میدانی که من کرده ام این کار محض طلب رضای تو پس بکشا برای ما کشادگی

فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً نَرٰى مِنْهَا السَّمَاءَ فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ

که به بینیم از آن کشادگے آسمان را پس بکشاد خدا تعالیٰ برای این قوم تا آنکه چنان شد که می بیند آسمان را گفت

حَتّٰى يَرَوْنَ السَّمَاءَ قَالَ الثَّانِي اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي

مرد دوم خداوندا بدرستیکه بود مرا دختر عم که دوست میداشتم او را بمثل سخت ترین دوستیهای مردان مر زنان را پس طلب

بِنْتُ عَمٍّ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ فَطَلَبْتُ

نمودم بسوی وے نفس او را یعنی میل کردم بسوے وے پس سر کشید

إِلَيْهَا نَفْسَهَا فَأَبَتْ حَتّٰى آتِيَهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ فَسَعَيْتُ

کرد از مطاوعت من تا آنکه بیارم او را صد دینار پس کسب کردم تا آنکه بهم

حَتّٰى جَمَعْتُ مِائَةَ دِينَارٍ فَلَقِيتُهَا بِهَا فَلَمَّا قَعَدْتُ

رسانیدم صد دینار را دادم او را پس هرگاه نشستم میان دو پاے آن زن

بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ يَا عَبْدَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ

گفت آن زن ای بندهٔ خدا پرهیز کن و بترس از خدا و مکشا مهر امانت را که کنایه است

فَقُمْتُ عَنْهَا اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذٰلِكَ

از بکارت پس استادم از وے خداوندا پس اگر میدانی تو که من کردم آنرا برای طلب رضای تو

ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً مِنْهَا فَفَرَجَ اللّٰهُ لَهُمْ فُرْجَةً

پس کشاده ما را از این صخره پس کشاد خدا تعالیٰ برای ایشان کشادگے

له حتی یرون السماء باثبات نون ...

وَقَالَ الْآخَرُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ کُنْتُ اسْتَاْجَرْتُ اَجِیْرًا بِفَرَقِ

بگفت مرد دیگر خداوندا بدرستی کہ من بودم کہ مزدوری گرفتم مزدوری را بہ پیمانہ شالے کہ دروی سیزدہ رطل

اَرُزٍّ فَلَمَّا قَضٰی عَمَلَهٗ قَالَ اَعْطِنِیْ حَقِّیْ فَعَرَضْتُ عَلَیْهِ

میگنجد پس ہرگاہ کہ تمام کرد آن مزد کار خود را گفت بدہ مرا حق مرا پس پیش آوردم بر وے حق وے

حَقَّهٗ فَتَرَكَهٗ وَرَغِبَ عَنْهُ فَلَمْ اَزَلْ اَزْرَعُهٗ حَتّٰی جَمَعْتُ

پس گذاشت حق خود را و اعراض کرد ازان پس ہمیشہ زراعت میکردم حق او را تا آنکہ بہم آوردم از حاصل

مِنْهُ بَقَرًا وَرَاعِیْهَا فَجَاءَنِیْ فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَظْلِمْنِیْ

زراعت گاوان و چرانندگان گاوان را پس آمد مرا آن اجیر پس گفت بترس از خدا و ظلم مکن

وَاَعْطِنِیْ حَقِّیْ فَقُلْتُ اذْهَبْ اِلٰی ذٰلِكَ الْبَقَرِ وَرَاعِیْهَا

مرا و بدہ مرا حق مرا پس گفتم برو بسوئے آن گاوان و چرانندہ آن کہ حق تو ہست پس گفت بترس

فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَهْزَءْ بِیْ فَقُلْتُ اِنِّیْ لَا اَهْزَاُ بِكَ فَخُذْ

از خدا و استہزا و سخریت مکن از من پس گفتم بدرستی کہ من استہزا نمیکنم بتو پس بگیر آن گاوان را

ذٰلِكَ الْبَقَرَ وَرَاعِیْهَا فَاَخَذَهٗ فَانْطَلَقَ بِهَا فَاِنْ كُنْتَ

و چرانندگان آنرا پس گرفت این مال و متاع پس برد آنہمہ اشیا را پس اگر میدانستے

تَعْلَمُ اَنِّیْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ مَا بَقِیَ

خداوندا کہ من کردہ ام آنرا برائے طلب رضائے تو پس بکشا آنچہ باقی ماندہ است ازین سنگ

فَفَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

پس بکشاد خدا آن سنگ را از ایشان متفق علیہ و از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَیَمُوْتُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ میمیرد پدر و مادر وے

وَالِدَاهُ اَوْ اَحَدُهُمَا وَاِنَّهٗ لَهُمَا لَعَاقٌّ فَلَا یَزَالُ یَدْعُوْ لَهُمَا

ہر دو یا یکے ازان ہر دو حال آنکہ آن بندہ مر ایشان را رنجانیدہ و عقوق ورزیدہ است پس ہمیشہ دعا میکند

فرق بتحریک پیمانہ ایست بمقدار شانزدہ رطل ۱۲ ح

وَيَسْتَغْفِرُ لَهُمَا حَتّٰى يَكْتُبَهُ اللّٰهُ بَارًّا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ

آن بندہ مر پدر و مادر را و آمرزش خواہد برای ایشان تا بنویسد او را خدای تعالی نیکی کنندہ بایشان روایت کرد آنرا بیہقی

الْإِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ اُسَيْدِ السَّاعِدِيِّ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ

در شعب الایمان — و از ابی اسید ساعدی رض روایت است گفت در اثنای آنکہ ما بودیم

عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِّنْ

نزدیک پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد آنحضرت را مردے

بَنِيْ سَلِمَةَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ اَبَوَيَّ شَيْءٌ اَبَرُّهُمَا

از بنی سلمہ پس گفت اے رسول خدا آیا باقی ماندہ است از نیکی پدر و مادر من چیزے کہ بکنم آنرا

بِهٖ بَعْدَ مَوْتِهِمَا قَالَ نَعَمِ الصَّلٰوةُ عَلَيْهِمَا وَالْاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا

پس از مرگ ایشان فرمود آری باقی ماندہ است رحمت فرستادن بر ایشان و آمرزش خواستن

وَاِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِيْ لَا تُوْصَلُ

از حق مر ایشان را و روان کردن عہد و صیت ایشان بعد از ایشان و صلہ رحم کہ کردہ نمیشود مگر بسبب

اِلَّا بِهِمَا وَاِكْرَامُ صَدِيْقِهِمَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

خالص حق ایشان و بزرگ داشتن دوستان والدین را و احسان کردن بایشان روایت کرد ابو داؤد و ابن ماجہ و از

اِبْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ

و از ابن عمر رض مرویست فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از

اَبَرِّ الْبِرِّ صِلَةُ الرَّجُلِ اَهْلَ وُدِّ اَبِيْهِ بَعْدَ اَنْ يُّوَلِّيَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نیک ترین نیکیہا احسان کردن ہست مرد اہل محبت پدرش را بعد از پشت دادن او روایت کرد مسلم

بَابُ الصِّلَةِ - اثم قاطع الرحم

این باب در بیان صلہ رحم و گناہ قاطع الرحم ہست

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُّبْسَطَ لَهٗ فِيْ رِزْقِهٖ وَيُنْسَأَ لَهٗ فِيْ اَثَرِهٖ

کسیکه دوست دارد که فراخ کرده شود مراد را در رزق وے و تاخیر کرده شود در اجل وے

فَلْيَصِلْ رَحِمَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

پس باید که صله رحم خود کند متفق علیه و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّحِمُ شُجْنَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم صله رحم شاخے و شعبه ایست از رحمت

مِنَ الرَّحْمٰنِ فَقَالَ اللّٰهُ مَنْ وَصَلَكِ وَصَلْتُهٗ وَمَنْ قَطَعَكِ

حضرت رحمٰن پس گفته است خدا کسیکه پیوند کند ترا پیوند کنم او را و هر که قطع کند ترا

قَطَعْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ

قطع کنم او را رواه البخاری و از جبیر بن مطعم رض مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نیاید بهشت را همراه سابقان و مقربان قاطع رحم

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه و از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِيْ وَلٰكِنَّ

صلی الله علیه وسلم نیست وصل کننده رحم مکافات کننده با اقربا ولیکن

الْوَاصِلَ الَّذِيْ اِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهٗ وَصَلَهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

وصل کننده کامل آنست چون قطع کرده شود وصل کند رحم را رواه بخاری

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت ست از ابی ہریرہ رض که مردے گفت یا رسول خدا صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ اِنَّ لِيْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُوْنِيْ

علیک وسلم بدرستیکه مرا خویشاں اند پیوند میکنم ایشاں را و می برند ایشان

۲ آنست کہ رحم ... یعنی رحمن است مشتبک و متصل بران ۱۲ اشعۃ اللمعات

وَلُحْسِنُ اِلَيْهِمْ وَيُسِيْئُوْنَ اِلَيَّ وَاَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُوْنَ عَلَيَّ

قرابت را برای من و نیکی میکنم بسوی ایشان و بدی میکنند ایشان بسوی من و حلم می ورزم از ایشان

فَقَالَ لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَاَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلَا يَزَالُ

و جهل میکنند بر من پس گفت آنحضرت بخدا سوگند اگر هستی تو چنانکه میگوئی گویا می اندازی در دهن ایشان خاکستر

مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ ظَهِيْرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گرم را و همیشه است با تو از خدا معین و ناصر بر ایشان مادام ثابت و مستقیم باشی بر این صفت رواه مسلم

وَعَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ثوبان رض مولای آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ اِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمْرِ اِلَّا الْبِرُّ وَاِنَّ

باز نمیگرداند تقدیر الهی را مگر دعا و زیادت نمیکند در عمر آدمی مگر نیکی بوالدین و بدرستیکه

الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيْبُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

مرد هر آئینه محروم گردانیده میشود از رزقی که ویرا نهاده اند بسبب شومی گناهیکه در میابد مرد را

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه ابن ماجه و از عبد الرحمن بن عوف رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اَنَا اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم که میگفت که گفت خدای تبارک و تعالی منم خدا

وَاَنَا الرَّحْمٰنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اِسْمِيْ فَمَنْ

و منم رحمن پیدا کردم رحم را و شگافتم برای رحم نامی از نام خود که رحمانست پس

وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَتُّهُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ - وَعَنْ

کسیکه پیوند کند رحم را پیوند کنم من او را و هر که ببرد آن را ببرم او را رواه ابو داود

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ اَوْفٰى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد الله بن ابی اوفی رض مرویست گفت شنیدم من آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ عَلٰى قَوْمٍ فِيْهِمْ قَاطِعُ رَحِمٍ

علیه و سلم را که فرمود نمی آید رحمت خاص الٰهی بر قومی که در میان ایشان نشسته برندهٔ رحم و رعایت نا کننده

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ **وَعَنْ** اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حق آنرا رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از ابی بکره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ذَنْبٍ اَحْرٰى

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست هیچ گناهی سزاوار تر بآنکه شتاب کند

اَنْ يُّعَجِّلَ اللّٰهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوْبَةَ فِي الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي

خدا تعالی مرکنندهٔ آن گناه را عذاب در دنیا با آنچه نگاه میدارد اورا از عذاب در آخرت از

الْاٰخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيْعَةِ الرَّحِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

برآمدن از اطاعت امام عادل و بریدن پیوند رحم رواه ترمذی و ابوداؤد

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوْا مِنْ اَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُوْنَ بِهٖ اَرْحَامَكُمْ فَاِنَّ صِلَةَ

وسلم فرمود بیاموزید از نسبهای خود آن قدر که پیوند کنید بدان رحمهای خود را زیرا که پیوند کردن

الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْاَهْلِ مَثْرَاةٌ فِي الْمَالِ مَنْسَاةٌ فِي الْاَثَرِ

برحم جای وجود محبت و محل دوستی ست در خویشان و سبب کثرت در مال و سبب تاخیر ست در اجل

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** سَعِيْدِ بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

رواه ترمذی و از سعید بن العاص رض مرویست که فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ كَبِيْرِ الْاِخْوَةِ عَلٰى صَغِيْرِهِمْ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ادب و حرمت بزرگ از میان برادران خرد

حَقُّ الْوَالِدِ عَلٰى وَلَدِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

همچو حق پدر است بر فرزند وے رواه بیهقی در شعب ایمان

باب شفقة ورحمة على الخلق والنصر لكل مسلم

باب در بیان شفقت و رحمت بر خلق و مدد برادر هر مسلمان

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

و پنهان مکنید گواهی را و هر که بپوشد آنرا پس بدرستیکه وی گنهگار است دل او و خدا بانچه میکنند

عَلِيمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

داناست از عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ ارْحَمُوا مَنْ فِي

علیه وسلم رحم و شفقت کنندگان بر خلق رحمت میکند ایشان را رحمن

الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

رحم کنید کسیرا که در زمین است از آدمیان رحم کند شمارا کسیکه در آسمانست ای ملائکه روایت کرد این حدیث را

وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو داؤد و ترمذی و روایت است از جریر بن عبد الله گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

رحمت نمیکند خدا تعالی برحمت خاص کامل خود کسیرا که رحمت نمیکند آدمیانرا متفق علیه

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا

و از ابن عباس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست از تابعان ما کسیکه

مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ

رحم نکند خردان ما را و حرمت نگاه ندارد کلان ما را و نیست از ما کسیکه امر نکند بنکوئی و منع نکند از نامشروع

عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از ابی هریره رض مرویست شنید آنحضرت را

الصَّادِقَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ

که راستگوی درست گفته شده با وصفی که میگفت کشیده نشود مهربانی مگر از دل بدبخت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از نعمان بن بشیر رض روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُوْنَ كَرَجُلٍ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مجموع مسلمانان ہمہ در حکم

وَاحِدٍ اِنِ اشْتَكٰى عَيْنُهٗ اِشْتَكٰى كُلُّهٗ وَاِنِ اشْتَكٰى رَاْسُهٗ

یک مرد و یک شخص اند اگر شکایت میکند آنمرد درد چشم خود را شکایت میکند ہمہ بدن خود را

اِشْتَكٰى كُلُّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ

و اگر شکایت میکند آنمرد درد سر را شکایت میکند تمام بدن خود را روایت کرد مسلم و از ابی موسی رض از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت ست که فرمود آنحضرت مسلمانان مسلمانان دیگر را مانند بناست سخت میگرداند

يَشُدُّ بَعْضُهٗ بَعْضًا ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و محکم میدارد بعضی اجزا اجزاء دیگر را باز در آورد آنحضرت انگشتان یکدست در انگشتان دست دیگر برای تمثیل متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اُنْصُرْ اَخَاكَ ظَالِمًا اَوْ مَظْلُوْمًا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

یاری ده برادر مسلمانرا ظالم باشد یا مظلوم پس گفت مردی ای رسول خدا یاری میدہم او را

اَنْصُرُهٗ مَظْلُوْمًا فَكَيْفَ اَنْصُرُهٗ ظَالِمًا قَالَ تَمْنَعُهٗ مِنَ

در حالت مظلومیت او پس چگونه یاری دہم او را اگر ظالم ست فرمود یاری دادن ظالم اینکه منع میکنی

الظُّلْمِ فَذَالِكَ نَصْرُكَ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

از ستم کردن پس آن باز داشتن وی نصرت دادن تست او را متفق علیہ و از ابن عمر رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ اَخُو الْمُسْلِمِ

مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که مسلمان برادر دینی مسلمانست

لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ

نه بروی ستم کند مسلمانی مر مسلمانان را و بگذارد او را و نگذارد ویرا در دست دشمن و کسیکه باشد سعی کنند در

اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ

در حاجت روائی برادر خود باشد خدا تعالیٰ در قضای حاجت وی و هر که بگشاید از مسلمانی اندوهی بگشاید

كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ

خدا تعالیٰ از وی اندوهی از اندوههای روز قیامت و کسیکه پرده پوشی کند مسلمانی را پرده پوشی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

میکند او خدا روز قیامت متفق علیه و از انس رض مرویست گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم سوگند بخدائیکه بقاے ذات من در دست قدرت

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتّٰى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

ایمان کامل نیارد هیچ بنده تا آنکه دوست دارد برای برادر مسلمان چیزیرا که دوست دارد برای خود یعنی ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيرٍ رض قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ

کامل متفق علیه و از جریر رض مرویست که بیعت کردم آنحضرت را

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى إِقَامِ الصَّلٰوةِ وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ

صلے الله علیه وسلم بر برپا داشتن نماز و دادن زکوٰة

وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض

و خیر خواهی نمودن مر هر مسلمان را متفق علیه و از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَكْرَمَ شَابٌّ

مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود گرامی نکرد هیچ جوانے پیری را

شَيْخًا مِنْ أَجْلِ سِنِّهِ إِلَّا قَيَّضَ اللّٰهُ لَهُ عِنْدَ سِنِّهِ مَنْ يُكْرِمُهُ

از جهت کلان سالی وی مگر آنکه بگمارد خدا تعالیٰ برای وی نزد کلان سالی وے کسیرا که گرامی دارد او را

له لا یسلمه بضم اول وکسر لام یعنی مخذول نکند او را در نهایت ... مسلم فلان فلان را وقتیکه در هلکه اندازد کسی را و حمایت نکند او را و بعضی گفته اند ...

رواہ الترمذی وعن ابی موسیٰ رضـ قال قال رسول

روایت کرد آنرا ترمذی وازابی موسیٰ رضـ مرویست فرمود آنحضرت

اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان من اجلال اللہ اکرام ذی

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از جملہ اجلال وتعظیم اللہ تعالیٰ ست گرامی داشتن

الشیبۃ المسلم وحامل القرآن غیر الغالی فیہ ولا الجافی

پیر پیرا کہ مسلمان ست وگرامی داشتن بردارندۂ قرآن را آنکہ غالی نباشد درآن ونہ جافی بلکہ

عنہ واکرام السلطان المقسط رواہ ابوداود والبیہقی

متوسط الحال باشد واکرام وتعظیم کردن بادشاہ عادل ست رواہ ابوداود وبیہقی

فی شعب الایمان وعن ابی الدرداء رضـ قال سمعت

فی شعب الایمان وازابی درداء رضـ مرویست گفت شنیدم

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول ما من مسلم

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ رد کند

یرد عن عرض اخیہ الا کان علی اللہ ان یرد عنہ نار جہنم

ازآبروے برادر خود مگر آنکہ ثابت گردد برخدا کہ رد کند از وے آتش دوزخ را

یوم القیمۃ ثم تلا ہذہ الآیۃ وکان حقا علینا نصر

روز قیامت پستر خواند این آیت را براے استشہاد وہست ثابت وواجب بر ما یاری دادن

المؤمنین رواہ فی شرح السنۃ و(عن) جابر رضـ ان النبی

مومنان روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ وازجابر رضـ مرویست کہ آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال ما من امرئ مسلم یخذل امرأ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست ہیچ مردے مسلمان کہ مخذول گرداند یعنی

مسلما فی موضع ینتہک فیہ حرمتہ وینتقص فیہ

یاری ندہد مرد مسلمانرا درجائے کہ گرفتہ شود درانجا حرمت او وکم کردہ شود درانجا چیزے

مِنْ عِرْضِهٖ اِلَّا خَذَلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی فِیْ مَوْطِنٍ یُحِبُّ فِیْهِ

ناپسندی وی مخذول گرداند او را اللہ تعالیٰ در جایگاہے کہ دوست میدارد آن مرد یاری دادن

نُصْرَتَهٗ وَمَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ یَنْصُرُ مُسْلِمًا فِیْ مَوْضِعٍ یُنْتَقَصُ

خدا را و نیست ہیچ مردے مسلمان کہ یاری دہد مسلمانے را در جایگاہے کہ کم کردہ میشود آبروئے وے

مِنْ عِرْضِهٖ وَیُنْتَهَكُ فِیْهِ مِنْ حُرْمَتِهٖ اِلَّا نَصَرَهُ اللّٰهُ فِیْ مَوْطِنٍ

و ہتک کردہ میشود در وے از حرمت وے … جایگاہے کہ دوست

یُحِبُّ فِیْهِ نُصْرَتَهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

میدارد آن بندہ را یاری دادن خدا را رواہ ابوداود و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَكُمْ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ یکے از شما

مِرْاٰةُ اَخِیْهِ فَاِنْ رَاٰی بِهٖ اَذًی فَلْیُمِطْ عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آئینہ برادر خود است پس اگر بیند یکے از شما در برادر خود عیبے و مکروہے پس باید کہ دور کند اذی را از وے

وَضَعَّفَهٗ وَفِیْ رِوَایَةٍ لَهٗ وَلِاَبِیْ دَاوٗدَ الْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ

روایت کرد ترمذی و این لفظ را ضعیف گفت و در روایتی مر او را و مر ابی داؤد راست باین لفظ مسلمان آئینہ

اَلْمُؤْمِنُ اَخُو الْمُؤْمِنِ یَكُفُّ عَنْهُ ضَیْعَتَهٗ وَیَحُوْطُهٗ

… است و مسلمان برادر مسلمان است باز میدارد از وے … را و حفظ …

مِنْ وَّرَائِهٖ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

… یعنے غائبانہ او و از معاذ بن انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَمٰی مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ بَعَثَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ حفظ کند و نگاہدارد مسلمانرا از شر منافق برانگیزد

اللّٰهُ مَلَكًا یَحْمِیْ لَحْمَهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ

خدا تعالیٰ فرشتہ را کہ نگاہدارد جسد او را روز قیامت از آتش دوزخ …

رمی مسلما بشیء یرید به شینه حبسه الله علی جسر جهنم

دشنام دہد مسلمانی را بچیزی کہ میخواہد بدان چیز عیب او را محبوس و موقوف دارد او را خدا تعالی بر پل دوزخ

حتی یخرج مما قال رواه ابوداود وعن انس رض

تا آنکہ بیرون آید از آن چیزیکہ گفتہ است رواه ابو داؤد واز انس رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قضی لاحد

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکہ برآرد مر یکے

من امتی حاجة یرید ان یسره بها فقد سرنی ومن سرنی

از امت مرا حاجتی وکارے در حالی کہ ارادہ کرد کہ شاد گرداند او را بقضای آن حاجت

فقد سر الله ومن سر الله ادخله الله الجنة وعنه

پس بتحقیق شاد کرد اند مرا کسیکہ گرداند مرا شاد پس بتحقیق راضی گرداند خدا را و ہر کہ راضی گرداند خدا را

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من اغاث

درآرد خدا تعالی او را در بہشت و ہم از وی مرویست کہ آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود کسیکہ فریاد رسی

ملهوفا کتب الله له ثلثا وسبعین مغفرة واحدة فیها

کند اندوہگین را بنویسد خدا تعالی برای وی ہفتاد و سہ آمرزشے یکے در آن اینست کہ در وے

صلاح امره کله وثنتان وسبعون له درجات یوم القیمة

صلاح کار او ست ہمہ کار دنیا و آخرت و ہفتاد و دو او راست زیادہ درجات روز قیامت

وعن عبد الله رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

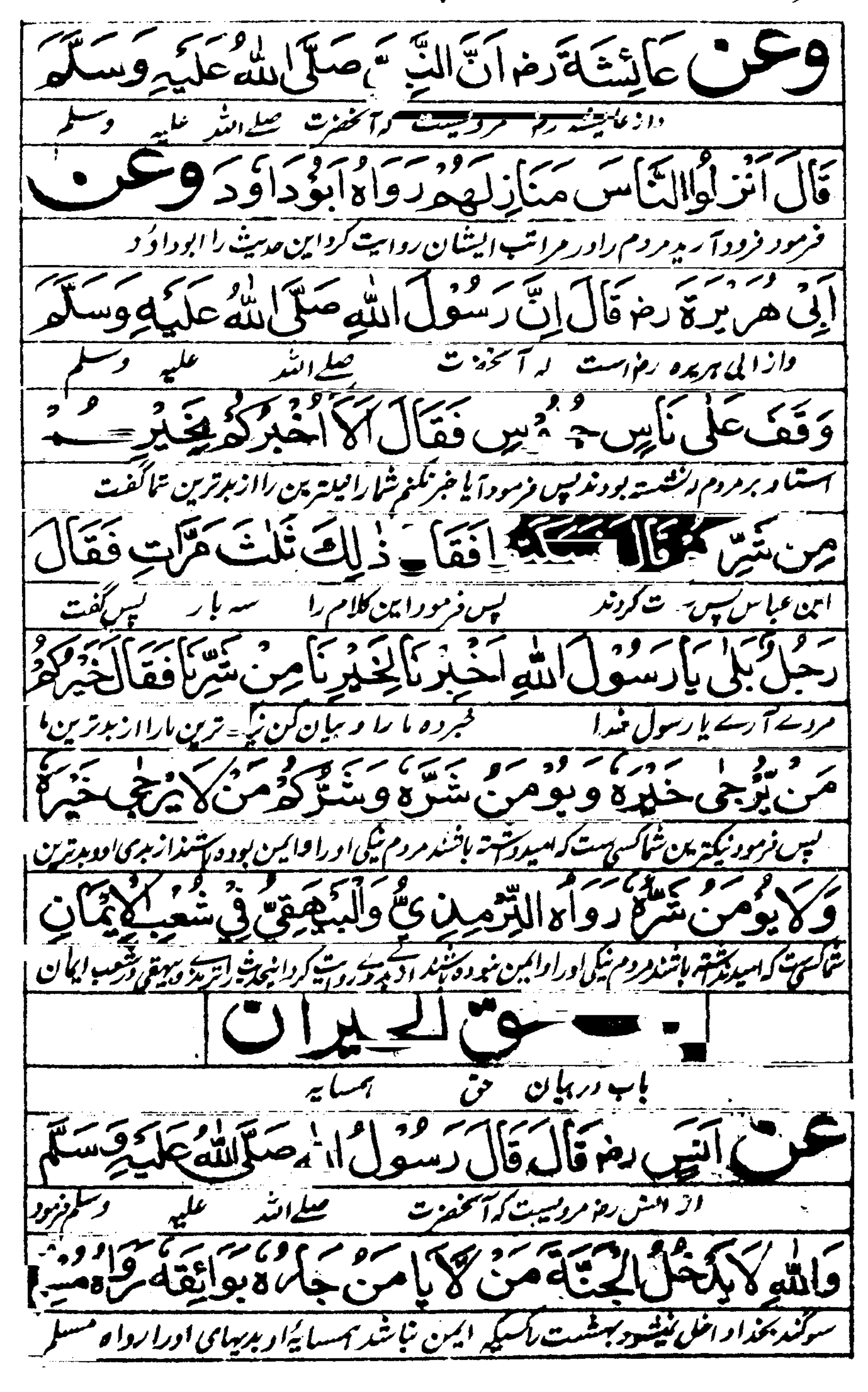
واز عبد الله رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وسلم الخلق عیال الله فاحب الخلق الی الله من احسن

وسلم مخلوقات حکم عیال خدا دارند پس محبوب ترین خلق بسوے خدا [illegible]

الی عیاله روی البیهقی الاحادیث الثلثة فی شعب الایمان

بسوے عیال خدا روایت کرد بیهقی این ہر سہ حدیث را در شعب ایمان

وعن عائشة رض ان النبي صلى الله عليه وسلم

واز عائشہ رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قال انزلوا الناس منازلهم رواه ابوداؤد وعن

فرمود فرود آرید مردم را در مراتب ایشان روایت کرد این حدیث را ابوداؤد

ابي هريرة رض قال ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز ابی ہریرہ رض است کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وقف على ناس جلوس فقال الا اخبركم بخيركم

استاد بر مردم نشستہ بودند پس فرمود آیا خبر کنم شمارا بہترین را از بدترین شما گفت

من شركم قال فسكتوا فقال ذلك ثلث مرات فقال

ایمن عباس پس خاموشی کردند پس فرمود این کلام را سہ بار پس گفت

رجل بلى يا رسول الله اخبرنا بخيرنا من شرنا فقال خيركم

مردے آرے یا رسول خدا خبردہ ما را و بیان کن بہترین ما را از بدترین ما

من يرجى خيره ويؤمن شره وشركم من لا يرجى خيره

پس فرمود نیکترین شما کسی ہست کہ امید داشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن بودہ باشند از بدی او و بدترین

ولا يؤمن شره رواه الترمذي والبيهقي في شعب الايمان

شما کسی ہست کہ امید نداشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن نبودہ باشند از بدی او روایت کرد این حدیث را ترمذی و بیہقی در شعب ایمان

باب حق الجيران

باب در بیان حق ہمسایہ

عن انس رض قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از انس رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

والله لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بوائقه رواه مسلم

سوگند بخدا داخل نمیشود بہشت را کسیکہ ایمن نباشد ہمسایہ از بدیہای او روایت کرد مسلم

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ

علیہ وسلم بخدا سوگند ایمان نیاورد کامل نشود ایمان شخصی فرمود این را سہ بار

قِيْلَ مَنْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الَّذِيْ لَا يَاْمَنُ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ

پرسیده شد کہ ایمان نیاورد کرا میگوئی یا رسول اللہ فرمود آنکسے کہ ایمن نباشد ہمسایہ او و بدیہای او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

متفق علیہ واز عبد اللہ بن عمر رض مرویست فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الْاَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بہترین اصحاب نزد خدا بہتر ایشانست

خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهٖ وَخَيْرُ الْجِيْرَانِ عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهٖ

مر صاحب خود را و بہترین ہمسایہ ہا نزد خدا بہترین ایشانست مر ہمسایہ خود را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض

روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی واز عقبہ بن عامر رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوَّلُ خَصْمَيْنِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نخستین دو خصم

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ جَارَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

کہ بیکدیگر خصومت کنند دو ہمسایہ اند روایت کرد اینحدیث را احمد واز ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

مرویست گفت گفت مردے مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ و[illegible] حاصل شود مرا علم

كَيْفَ اَنْ اَعْلَمَ اِذَا اَحْسَنْتُ اَوْ اِذَا اَسَأْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بہ نیکوکاری خود و بدکاری خود پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ قَدْ أَحْسَنْتَ

[illegible] چون شنیدی همسایهای خود را که میگویند بتحقیق نیک کردی پس تحقیق

فَقَدْ أَحْسَنْتَ وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ أَسَأْتَ فَقَدْ أَسَأْتَ

نیک کردی و چون شنیدی تو آنها را که میگویند بتحقیق بد کردی پس بتحقیق بد کردی یعنے نیکی یا بدی تو بگواهی

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ

داران همسایه معلوم گردد روایت کرد ابن ماجه و روایت است از عبد الرحمن بن ابی قراد حجازی رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ يَوْمًا فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم وضو کرد روزی پس شروع کردند اصحاب او

يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسح کردند بآب وضوی آنحضرت پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى هٰذَا قَالُوا حُبُّ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ

چه چیز بر داشت شما را برین کار گفتند بر داشت ما را برین کار محبت خدا و رسول خدا پس فرمود

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُحِبَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ أَوْ يُحِبَّهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه شاد میگرداند او را که دوست دارد خدا و رسول خدا را یا دوست دارد او را خدا

اللّٰهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَصْدُقْ فِي حَدِيثِهِ إِذَا حَدَّثَ وَلْيُؤَدِّ أَمَانَتَهُ

و رسول خدا [illegible] سخن خود را چون گوید سخن را و باید که ادا کند امانت مردم چون نهاده شود

إِذَا اؤْتُمِنَ وَلْيُحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَهُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

امانت نزد وی و باید نیکو کند همسایگی کسیکه همسایه شده است او را و از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

در روایت [illegible] شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم میفرمود نیست

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِي يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ

مسلمان کامل کسیکه سیر میخورد و همسایه او گرسنه است در هر دو پهلوی وی

رواھما البیھقی فی شعب الایمان وعن ابی ھریرۃ رض

روایت کرد این ہر دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان واز ابی ہریرہ رض

قال قال رجل یا رسول اللہ ان فلانۃ تذکر من کثرۃ

مرویست گفت مردی ای رسول خدا بدرستیکہ فلان زن ذکر کردہ میشود از بسیاری نماز وی

صلوتھا وصیامھا وصدقتھا غیر انھا توذی جیرانھا

و روزہ وی و تصدق وی مگر آنکہ آن زن میرنجاند ہمسایہای خود را

بلسانھا قال ھی فی النار قال یا رسول اللہ ان فلانۃ تذکر

بزبان خود فرمود آنحضرت کہ وی در آتش خواہد بود گفت آن مرد یا رسول اللہ بدرستی کہ فلان زن دیگر

قلۃ صیامھا وصدقتھا وصلاتھا وانھا تصدق

ذکر کردہ میشود از کمی روزہ و تصدق وی و نماز وی و بدرستی کہ این زن تصدق میکند پارہا از پنیر خشک

بالاثوار من الاقط ولا توذی بلسانھا جیرانھا قال ھی

حقیر است ولیکن ایذا نمیکند بزبان خود ہمسایگان خود را گفت آنحضرت این زن

فی الجنۃ رواہ احمد والبیھقی فی شعب الایمان وعن

در بہشت خواہد بود روایت کرد این حدیث را احمد و بیہقی در شعب ایمان

ابن مسعود رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

واز ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ان اللہ قسم بینکم اخلاقکم کما قسم بینکم ارزاقکم

بدرستیکہ خدا تعالی قسمت کرد میان شما خلقہا و سیرتہای شما را چنانکہ قسمت کرد میان شما روزیہای شما

ان اللہ تعالی یعطی الدنیا من یحب ومن لا یحب

بدرستیکہ خدا تعالی میدہد دنیا را کسیکہ دوست دارد خدا او را یعنی مومن را و کسیکہ دوست

ولا یعطی الدین الا من احب فمن اعطاہ اللہ الدین

ندارد یعنی کافر را و نمیدہد دین را مگر کسیرا کہ دوست میدارد او یعنی مومن را پس کسیکہ داد او را

فَقَدْ اَحَبَّهُ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتّٰى يُسْلِمَ

پس تحقیق دوست داشته است اورا وسوگند بخدا مسلمان نشود بنده تا آنکه مطیع گردد

قَلْبُهٗ وَلِسَانُهٗ وَلَا يُؤْمِنُ حَتّٰى يَاْمَنَ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ

دل بنده وزبان او وایمان کامل نیاورده باشد تا آنکه ایمن گردد همسایه او بدیهای او را

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

روایت کرد اینحدیث را احمد و بیهقی در شعب ایمان

عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَا زَالَ جِبْرِيْلُ يُوْصِيْنِيْ

روایت میکنند عائشه رض وابن عمر رض از آنحضرت که فرمود آنحضرت همیشه جبریل اندرز میکرد مرا

بِالْجَارِ حَتّٰى ظَنَنْتُ اَنَّهٗ سَيُوَرِّثُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بنگاهداشتن حق همسایها تا آنکه گمان کردم که حکم کند بوارث شدن یکی از همسایه بدیگرے متفق علیه

باب يتيم وتربية الاولاد

باب دربیان یتیم وتربیت اولاد

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ

ونه نزدیک گردید مال یتیم را مگر بآنکه آن نیکوست تا برسد قوت خودرا

اَشُدَّهٗ اِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا

بدرستیکه آنانکه [illegible] ند مالهای یتیمان را بستم جز این نیست

يَاْكُلُوْنَ فِيْ [illegible] نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيْرًا فَاَمَّا الْيَتِيْمَ

که [illegible] در [illegible] خویش آتش وزود در آیند در آتش دوزخ لیس لیکن سبب پدر را

فَلَا تَقْهَرْ وَاَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قهر مکن ولیکن سائل را [illegible] مزن ولیکن نعمت پروردگار خویش

فَحَدِّثْ [illegible] سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سخن گو از سهل بن سعد رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيْمِ لَهٗ وَلِغَيْرِهٖ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ من و متکفل امر یتیم خواہ آن یتیم از اقربای او باشد یا از غیر او در بہشت

الْجَنَّةِ هٰكَذَا وَاَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطٰى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

اینچنین باشد و اشارہ کرد بمقارنت انگشت سبابہ و انگشت میانہ و کشادگی کرد میان این ہر دو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

اندکی رواہ بخاری و از ابی ہریرہ رض مرویست فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بہترین خانہا در مسلمانان خانہ

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُحْسَنُ اِلَيْهِ وَشَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

ایست کہ در وی یتیمی ست کہ نیکی کردہ میشود بسوی وے و بدترین خانہا در مسلمانان خانہ ایست

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُسَاءُ اِلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کہ در وی یتیمی ست بدی کردہ میشود بسوی وی رواہ ابن ماجہ

اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی امامہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَسَحَ رَاْسَ يَتِيْمٍ لَمْ يَمْسَحْهُ اِلَّا لِلّٰهِ كَانَ لَهٗ بِكُلِّ شَعْرَةٍ

کسیکہ بگذارد دست را بسر یتیم در حالیکہ نمیگذارد دست را مگر برای رضای خدا باشد مر آنکس را

يَمُرُّ عَلَيْهَا يَدُهٗ حَسَنَاتٌ وَمَنْ اَحْسَنَ اِلٰى يَتِيْمَةٍ

بمقابلہ ہر مویی کہ میگذرد بران دست وی نیکیہا و کسیکہ نیکی کند بسوی دختری یتیم یا پسرے یتیم کہ نزد

اَوْ يَتِيْمٍ عِنْدَهٗ كُنْتُ اَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ وَقَرَنَ

او ست باشیم من و او متقارن در بہشت ہمچو این دو انگشت و پیوست

بَيْنَ اِصْبَعَيْهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آنحضرت صلعم برای تفہیم مقارنت دو انگشت مبارک خود رواہ احمد و ترمذی

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

وازابن عباس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ اٰوٰی یَتِیْمًا اِلٰی طَعَامِہٖ وَشَرَابِہٖ اَوْجَبَ اللّٰہُ لَہُ

کسیکہ جای دہد یتیمی را بسو خوراک خود وآب خود واجب گرداند خدا یتعالے مراورا

الْجَنَّۃَ الْبَتَّۃَ اِلَّا اَنْ یَّعْمَلَ ذَنْبًا لَّا یُغْفَرُ وَمَنْ عَالَ ثَلٰثَ

بہشت قطعا وبخشد ہمہ گناہان اورا مگر گناہی را کہ آمرزیدہ نشود وآن کفر ست وکسیکہ عیال دارد

بَنَاتٍ اَوْ مِثْلَهُنَّ مِنَ الْاَخَوَاتِ فَاَدَّبَهُنَّ وَرَحِمَهُنَّ

وغمخواری کند سہ دختر را یا مانند شان را از خواہران پس ادب آموزد ایشان را ومہربانی کند ایشان را تا آنکہ بی نیاز

حَتّٰی یُغْنِیَهُنَّ اللّٰہُ اَوْجَبَ اللّٰہُ لَہُ الْجَنَّۃَ فَقَالَ رَجُلٌ یَا رَسُوْلَ

گرداند اللہ تعالی ایشان را واجب گرداند خدا مر آنکس را بہشت پس گفت مردے یا رسول اللہ یا دو دختر باشند

اللّٰہِ اَوِ اثْنَتَیْنِ قَالَ اَوِ اثْنَتَیْنِ حَتّٰی لَوْ قَالُوْا اَوْ وَاحِدَۃً

فرمود یا دو باشند تا آنکہ اگر التماس میکرد ندا این ثواب را بر تربیت یک دختر البتہ قبول فرمود وکسیکہ ببرد خدا

لَقَالَ وَاحِدَۃً وَمَنْ اَذْهَبَ اللّٰہُ كَرِیْمَتَیْهِ وَجَبَتْ لَہُ

ہر دو کریمہ اورا واجب گردد مراورا

الْجَنَّۃُ قِیْلَ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ وَمَا كَرِیْمَتَاهُ قَالَ عَیْنَاهُ رَوَاهُ

بہشت گفتہ شد یا رسول خدا چیست دو کریمہ وے فرمود دو چشم او روایت کرد

فِیْ شَرْحِ السُّنَّۃِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَۃَ رض اَنَّ رَجُلًا شَكَا

این حدیث را در شرح سنۃ وازابی ہریرہ رض مرویست کہ مردے شکایت

اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَسْوَۃَ قَلْبِہٖ قَالَ امْسَحْ رَاْسَ

کرد بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سختی دل را فرمود آنحضرت بگذار دست را بر سر

الْیَتِیْمِ وَاَطْعِمِ الْمِسْكِیْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَۃَ

یتیم از روے شفقت وبخوران طعام مسکین را رواہ احمد وازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّاعِيْ عَلَى

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سعی کنندہ در تحصیل

الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ كَالسَّاعِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاَحْسِبُهٗ

مؤنث زن بی شوہر و سعی کنندہ در مؤنث مسکین مانند سعی کنندہ و انفاق کنندہ در راہ خداست

قَالَ كَالْقَائِمِ لَا يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لَا يُفْطِرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفت راوی گمان میبرم آنحضرت را کہ گفت مانند مجاہد شب بیدار است کہ سستی نمیکند و مانند روزہ دار است کہ افطار نکند

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتّٰى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَنَا وَهُوَ

فرمود کسیکہ غمخواری کند دو دختر را و نفقہ رساند ایشان را تا آنکہ برسند بحد بلوغ می آید روز قیامت

هٰكَذَا وَضَمَّ اَصَابِعَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

آن کس در حالیکہ من و او باہم باشیم ہمچنین و فراہم آورد انگشتان خود را بہر بیان روایت کرد مسلم و از عائشہ رض

قَالَتْ جَاءَتْنِيْ امْرَاَةٌ وَمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْاَلُنِيْ فَلَمْ

مرویست آمد زنی کہ با آن زن دو دختر بود مرا و را سوال میکرد از من آن زن پس نیافت آن زن

تَجِدْ عِنْدِيْ غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ فَاَعْطَيْتُهَا اِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا

نزد من جز یک خرما پس دادم آنرا ایک خرما پس قسمت کرد آن خرما

بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَاْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ

میان دو دختر و خود نخورد از آن پس برخاست آن زن و رفت پس در آمد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهٗ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِيَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم این فعل زن را پس فرمود کسیکہ

مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَاَحْسَنَ اِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهٗ سِتْرًا

آزمایش کردہ شود از صنف این دختران بچیزے پس نیکی کند بسوئے ایشان باشند این دختران مر او را

مِنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ رض

پردہ از آتش متفق علیہ واز سراقہ بن مالک رض مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى اَفْضَلِ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آیا دلالت نکنم شمارا بر فاضل ترین

الصَّدَقَةِ ابْنَتُكَ مَرْدُوْدَةً اِلَيْكَ لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ

صدقات صدقہ کردن است بر دختر تو را باز گردانیده شده است بسوے تو در حالیکہ نیست

غَيْرُكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

مر این دختر را کسب کنندہ و نفقہ دہندہ جز تو رواہ ابن ماجہ واز جابر بن سمرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يُّؤَدِّبَ

مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ ادب کردن

الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ لَّهُ مِنْ اَنْ يَّتَصَدَّقَ بِصَاعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مرد فرزند خود را بہتر است اورا از تصدق کردن پیمانہ از غلہ رواہ ترمذی

بَابُ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ

باب در بیان دوستی برائے خدا

وَلَا تَرْكَنُوْا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ[1]

و میل مکنید بسوے آنانکہ ستم کردند پس بخواہد مس کند شمارا آتش و نیست مر شمارا جز خدا

مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ

ہیچ دوستی پس یاری کردہ نشوند اے آنانکہ گرویدہ اید مگیرید

اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ

دشمن مرا و دشمن خویش را دوستان القا میکنید بسوی ایشان اخبار حبیب مرا

بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَاءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا[2]

دوستی در حال آنکہ منکر شدند آنچہ آمد شما را از راستی اے آنانکہ گرویدہ اید

[1] جزء ۱۲ رکوع ۱۰
[2] جزء ۲۸ رکوع ۷
[3] جزء ۲۸ رکوع ۸

لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْاٰخِرَةِ

دوستی مکنید گروهی را که گرفت عذاب ایشان بدرستی نومید شدند از آن جهان چنانکه نومید شدند

كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُوْرِ لَا تَجِدُ قَوْمًا

ناگرویدگان از اهل گورها نیابی گروهی را که بگروند بخدا و روز پسین

يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَادُّوْنَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَ

دوست دارند آنرا که خلاف کند خدای را و رسول او را اگرچه باشند

رَسُوْلَهٗ وَلَوْ كَانُوْا اٰبَاءَهُمْ اَوْ اَبْنَاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ

پدران شان یا پسران شان یا برادران شان

اَوْ عَشِيْرَتَهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ

یا خویشان شان آن گروه نوشته است در دلهای شان گرویدن را

وَاَيَّدَهُمْ بِرُوْحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

و قوت داده ایشانرا برحمت از خود و درآرد ایشانرا ببوستانها که میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

از زیر آن جویها جاوید باشند در آن خوشنود شود خدای از ایشان و خوشنود

وَرَضُوْا عَنْهُ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ

شوند از وی آن گروه لشکر خدااند بدانید بدرستیکه لشکر خدا ایشانند

الْمُفْلِحُوْنَ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُوْدَ وَالنَّصٰرٰٓى

رستگارانرا ای آنانکه گرویده اید فرا مگیرید جهودان و ترسایانرا

اَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهٗ

دوستان بعضی از ایشان دوستان بعضی اند و هرکه دوستی کند بدیشان از شما بدرستیکه

مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ

او از ایشان است بدرستی خدای ننماید گروه ستمکارانرا جز این نیست دوست شما

وَرَسُوْلُهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ

و فرستادۂ او و آنانکہ گرویدند آنانکہ برپا مے میدارند نماز و بدہند

الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ

زکوۃ را و ایشان رکوع آرندگانند و ہر کہ دوست دارد خدا را و فرستادۂ او را و آنانکہ

اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

گرویدند پس بدرستی گروہ خدا ایشانند غالبان ای آنانکہ گرویدہ اید فرا مگیرید

لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا مِّنَ

آنانرا کہ فرا گرفتہ اند کیش شمارا افسوس و بازی از آنانکہ دادہ شدند

الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا

کتاب از پیش از شما و ہم ناگرویدگان را دوستان و بترسید

اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ

از خدای اگر ہستید گرویدگان نگیرند گرویدگان ناگرویدگان را دوستان

مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ

[illegible] گان و ہر کہ بکند این پس نیست از خدا

فِيْ شَيْءٍ اِلَّآ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ

در چیزے مگر آنکہ بترسید از ایشان ترسیدنے و میترساند شمارا خدا از نفس خود

وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ (عن) عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و بسوی خدا ست بازگشت از عائشہ صدیقہ رضـ مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْاَرْوَاحُ جُنُوْدٌ مُّجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ

صلے اللہ علیہ وسلم ارواح پیش از تعلق با بدان مثل لشکرہا بودند یکجا پس

مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنہا کہ شناسا بودند از انہا بعلاقہ مناسبت الفت گرفتند و آنہا کہ بیگانہ گشتند از انہا مختلف شدند روایت کرد اینحدیث را بخاری و روایت کرد مسلم

عن ابی هریرة وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله

از ابی ہریرہ رض وازابی ہریرہ رض مرویست گفت ...

صلی الله علیه وسلم ان الله اذا احب عبدا دعا

صلی اللہ علیہ و ... خدا تعالی چون دوست میدارد بندہ را میخواند جبرئیل را

فقال انی احب فلانا فاحبه قال فیحبه جبرئیل ثم ینادی

پس میگوید حضرت رب العزت من دوست میدارم فلان بندہ را پس دوست بدار تو اورا ...

فی السماء فیقول ان الله یحب فلانا فاحبوه فیحبه اهل

پس دوست میدارد اورا جبرئیل پس ندا میکند جبرئیل ... بدرستیکه خدا دوست میدارد

السماء ثم یوضع له القبول فی الارض واذا ابغض عبدا

فلان بندہ را پس دوست دارید شما نیز پس دوست میدارند اورا اہل آسمان پس نہادہ میشود مر آن بندہ را

دعا جبرئیل فیقول انی ابغض فلانا فابغضه قال

قبول در زمین و چون دشمن میدارد خدا بندہ را میخواند جبرئیل را پس میگوید بتحقیق من دشمن گرفته ام

فیبغضه جبرئیل ثم ینادی فی اهل السماء ان الله یبغض

فلان بندہ را پس دشمن دار تو اورا ... دشمن میدارد اورا جبرئیل پس ندا میکند جبرئیل

فلانا فابغضوه قال فیبغضونه ثم یوضع له البغضاء فی

در اہل آسمان کہ خدا دشمن میدارد فلان بندہ را پس دشمن دارید شما اورا فرمود پس دشمن میدارند آسمانیان

الارض رواه مسلم وعنه قال قال رسول الله

اورا پس نہادہ میشود مر آن بندہ را ... در زمینیان روایت کرد آنرا مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض گفت

صلی الله علیه وسلم ان الله یقول یوم القیمة این

... صلی اللہ علیہ ... بدرستیکه خدا تعالی ... میگوید روز قیامت کجا اند دوست

المتحابون بجلالی الیوم اظلهم فی ظلی یوم لا ظل

دارندگان یکدیگر بسبب بزرگی من امروز جای دہم ایشانرا در سایہ خود روزیکہ نیست سایہ

الا ظلي رواه مسلم وعنه عن النبي صلى الله عليه وسلم

مگر سایه من رواه مسلم وهم از ابی هریره رضی مرویست از آنحضرت

ان رجلا زار اخا له في قرية اخرى فارصد الله له على

صلی الله علیه وسلم که مردی بقصد زیارت کرد برادرے را که مر او را بود در دیهے دیگر پس منتظر نشاند خدا تعالے

مدرجته ملكا قال اين تريد قال اريد اخا لي في هذه

بر سر راهی که میگذشت او فرشته رسید او ازان مرد کجا میخواهی که بروی گفت آنمرد میخواهم که ملاقات کنم

القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها قال لا غير

برادر بیرا که مراهست درین دیه گفت فرشته که آیا هست مر ترا بروی حقے از نعمت که مالک شوی واستیفا کنی

اني احببته في الله قال فاني رسول الله اليك بان الله

آنرا گفت آنمرد نیست مرا داعیه بزیارت مگر محبت داشتن من او را بوجه الله گفت آن فرشته بدرستیکه من

قد احبك كما احببته فيه رواه مسلم وعن

فرستادہ خدا بسوی توام تا خبر دهم که خدا تعالی دوست داشت ترا چنانکه دوست داشتی تو او را برای خدا رواه مسلم

ابن مسعود رض قال جاء رجل الى النبي صلى الله عليه

واز ابن مسعود رض مرویست که آمد مردے بسوی آنحضرت صلے الله علیه

وسلم فقال يا رسول الله كيف تقول في رجل احب

وسلم پس گفت یا رسول الله چه میگوئی در مردے که دوست داشته است گروهی را که در نیافته است

قوما ولم يلحق بهم فقال المرء مع من احب متفق عليه

ایشانرا پس فرمود آنحضرت مرد با کسے ست که دوست داشته است متفق علیه

وعن انس رض ان رجلا قال يا رسول الله متى الساعة

وروایت ست از انس که مردی گفت یا رسول الله صلے کے باشد قیامت فرمود آنحضرت صلعم

قال ويلك وما اعددت لها قال ما اعددت لها

واے بر تو وچه آماده کرده از عمل برای قیامت گفت آنمرد آماده نکرده ام

لَا اِنِّیْ اُحِبُّ اللّٰہَ وَرَسُوْلَہٗ قَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ

مگر اینکہ من خدا و رسول خدا را دوست میدارم فرمود آنحضرت [illegible] با او بود کہ دوست

قَالَ اَنَسٌ رض فَمَا رَاَیْتُ الْمُسْلِمِیْنَ فَرِحُوْا بِشَیْءٍ بَعْدَ

داری گفت انس رض پس ندیدم مسلمانان را کہ خوشحال شدہ باشند بہیچ چیزے بعد از اسلام

الْاِسْلَامِ فَرَحَہُمْ بِہَا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض

ہمچو خوشحال شدن ایشان بایں کلمہ متفق علیہ واز ابی موسیٰ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْجَلِیْسِ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مثال ہمنشین

الصَّالِحِ وَالسُّوْءِ کَحَامِلِ الْمِسْکِ وَنَافِخِ الْکِیْرِ فَحَامِلُ

نیک وبد مثل حال بردارندۂ مشک ست ودم [illegible] پس بردارندۂ مشک

الْمِسْکِ اِمَّا اَنْ یُّحْذِیَکَ وَاِمَّا اَنْ تَبْتَاعَ مِنْہُ وَاِمَّا

یا آنکہ میدہد ترا از ان مشک بے عوض ویا آنکہ میخرے مشک را از ان ویا آنکہ میابی از ان

اَنْ تَجِدَ مِنْہُ رِیْحًا طَیِّبَۃً وَنَافِخُ الْکِیْرِ اِمَّا اَنْ یُّحْرِقَ

بوئے خوش ودم کنندہ [illegible] یا آنکہ میسوزد جامہای ترا یا آنکہ میابی

ثِیَابَکَ وَاِمَّا اَنْ تَجِدَ مِنْہُ رِیْحًا خَبِیْثَۃً مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

از ان بوئے بدرا متفق علیہ

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

واز عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰہِ لَاُنَاسًا مَا ہُمْ بِاَنْبِیَاءَ وَلَا شُہَدَاءَ یَغْبِطُہُمْ

بدرستی کہ از بندگان خدا آدمیانند کہ نیستند ایشان پیغامبران [illegible] رشک میبرند

الْاَنْبِیَاءُ وَالشُّہَدَاءُ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ بِمَکَانِہِمْ مِنَ اللّٰہِ قَالُوْا یَا رَسُوْلَ

ایشان را پیغمبران وشہیدان روز قیامت بسبب مرتبۂ ایشان از خدا تعالیٰ گفتند یا رسول اللہ

اللهِ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللهِ عَلَى غَيْرِ … نَا مَنْ هُمْ قَالَ هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللهِ عَلَى غَيْرِ

خبر کن ما را که کیستند ایشان فرمود ایشان قومی اند که دوست داشتند یکدیگر را بر غیر قرابت ها که

أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا فَوَاللهِ إِنَّ وُجُوهَهُمْ

میان ایشان باشد و نه مالها که داده باشند آنرا پس سوگند بخدا که رویهای شان هر آینه

لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ لَعَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا

نور اند و بر راستی که ایشان بر نور باشند نمی ترسند وقتیکه بترسند مردم و اندوهگین

يَحْزَنُونَ إِذَا حَزِنَ النَّاسُ وَقَرَأَ هٰذِهِ الْآيَةَ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ

نمی شوند وقتیکه اندوهگین شوند مردم و بخواند آنحضرت برای استشهاد این آیت را آگاه باش

اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَ

بدرستیکه دوستان خدا اند نه خوف ست بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند رواه ابو داؤد

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لِأَبِي ذَرٍّ يَا أَبَا ذَرٍّ أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ قَالَ اللهُ وَرَسُولُهُ

مر ابوذر را رض ای ابوذر کدام یکے از عروهای ایمان محکم ترست گفت ابوذر خدا و رسول خدا

أَعْلَمُ قَالَ الْمُوَالَاةُ فِي اللهِ وَالْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ

دانا ترست فرمود آنحضرت دوستی کردن باهم از جهت خدا و دوست داشتن کسے را از جهت خدا

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

و دشمن داشتن از جهت خدا روایت کرد آنرا بیهقی در شعب ایمان و از مقدام بن

مَعْدِ يْكَرِبَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

معدیکرب رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود چون دوست دارد مرد مر کسے را که برادر

أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

دینی اوست پس باید که خبر کند آنکس را که دوست میدارد او را زیرا که این باعث استمالت قلب ست رواه ابو داؤد و ترمذی

وعن ابي سعيد رض انه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول

واز ابی سعید رضی الله عنه مرویست که وی شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت

لا تصاحب الا مؤمنا ولا ياكل طعامك الا تقي رواه الترمذي

یاری مکن و صحبت مدار مگر مسلمانی را و باید که نخورد طعام ترا مگر مردی پرهیزگار یعنی طعام تو باید که از وجه حلال باشد

وابو داود والدارمي وعن ابي هريرة قال قال رسول الله

تا متقیان خورند رواه ترمذی و ابوداود و دارمی واز ابی هریره رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم المرء على دين خليله فلينظر احدكم

صلی الله علیه وسلم که مرد بر دین دوست خود است پس باید که نظر و اندیشه کند یکی از شما

من يخالل رواه احمد والترمذي وابو داود والبيهقي في

که کرا دوست میدارد رواه احمد و ترمذی وابوداود و بیهقی در

شعب الايمان وعن ابي ذر رض قال خرج علينا رسول الله

شعب ایمان واز ابو ذر رضی الله عنه مرویست که بیرون آمد بر ما پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم قال اتدرون اي الاعمال احب الى الله

صلی الله علیه وسلم فرمود آیا در میابید که کدام عمل از اعمال محبوب‌ترست نزد خدای

تعالى قال قائل الصلوة والزكوة وقال قائل الجهاد قال النبي صلى

تعالی گفت گوینده نماز محبوب ترست و زکوة محبوب ترین اعمال ست و گفت گوینده دیگر جهاد محبوب ترست فرمود آنحضرت

الله عليه وسلم ان احب الاعمال الى الله تعالى الحب في الله والبغض

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه محبوب ترین اعمال بسوی خدای تعالی دوستی از جهت خداست و دشمنی از جهت

في الله رواه احمد وعن ابي امامة رض قال قال رسول الله

خداست رواه احمد واز ابی امامه رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ما احب عبد [illegible] لله

صلی الله علیه وسلم دوست نداشت هیچ بنده بنده دیگر را از برای خدا

إِلَّا أَكْرَمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَ - ن أَسْمَاءَ

مگر بزرگ داشت باین دوست داشتن خدائے بزرگ را رواه احمد وازاسمار

بِنْتِ يَزِيدَ رض أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت یزید رض روایت ست کہ وی شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ قَالُوا بَلَىٰ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

کہ میگفت آیا اعلام نکنم شما را بہترین شما گفتند صحابہ اعلام کن مارا یا رسول اللہ فرمود

خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللّٰهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آنحضرت کہ بہترین شما کسانے اند کہ چون دیدہ شوند یاد کردہ شود خدا رواه ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ عَبْدَيْنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ

علیہ وسلم اگر باشد اینکہ دو بندہ کہ دوست داشتند باشند یکدیگر را از جہت خدا تعالی

وَاحِدٌ فِي الْمَشْرِقِ وَآخَرُ فِي الْمَغْرِبِ لَجَمَعَ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا

یکے در مشرق و دیگرے در مغرب ہر آینہ جمع کند خدا تعالی میان ہر دو بندہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَقُولُ هٰذَا الَّذِي كُنْتَ تُحِبُّهُ فِيَّ وَعَنْ

روز قیامت میگوید خدا تعالی این بندہ آن کسی ست کہ بودی تو دوست میداشتی او را در جہت من

أَبِي رَزِينٍ رض أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وازابی رزین رض مرویست بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَىٰ مِلَاكِ هٰذَا الْأَمْرِ الَّذِي تُصِيبُ بِهِ

وسلم گفت مر ویرا آیا راہ نمایم ترا بر چیزے کہ قائم و برپا میشوی بآن کار

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ

دین آن چیزیکہ برسے تو بسبب آن نیکی دنیا و دین را پس ازان بیاد دبر تو باد نشستن بمجلسہائے اہل ذکر

وَاِذَا خَلَوْتَ فَحَرِّكْ لِسَانَكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِذِكْرِ اللّٰهِ

و چون تنہا نشینی پس بجنبان زبان خود را چندانکہ توانی بذکر خدا و دوست دار ہر کرا دوست داری

وَاَحِبَّ فِي اللّٰهِ وَاَبْغِضْ فِي اللّٰهِ يَا اَبَا رَزِيْنَ هَلْ شَعَرْتَ

برائے خدا و دشمن دار ہر کرا دشمن دارے برائے خدا ای ابا رزین آیا میدانی کہ مرد چون

اَنَّ الرَّجُلَ اِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ زَائِرًا اَخَاهُ شَيَّعَهُ سَبْعُوْنَ

بیرون آید از خانۂ خود بقصد زیارت برادر مسلمان در پے میروند او را ہفتاد ہزار

اَلْفَ مَلَكٍ كُلُّهُمْ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ وَيَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا

فرشتہ ہمہ آن فرشتگان دعا برحمت میفرستند و میگویند ای پروردگار ما بدرستی

اِنَّهُ وَصَلَ فِيْكَ فَصِلْهُ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تُعْمِلَ

این شخص پیوند کرد از برای تو پس پیوند بکن او را برحمت و مغفرت پس اگر میتوانی

جَسَدَكَ فِي ذٰلِكَ فَافْعَلْ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

کہ بکار دارے تن خود را در زیارت برادر مسلمان پس بکن آنرا و از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ روایت

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

گفت ابو ہریرہ کہ بودم با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُمُدًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت ستونہا ہست

مِنْ يَاقُوْتٍ عَلَيْهَا غُرَفٌ مِنْ زَبَرْجَدٍ لَهَا اَبْوَابٌ

از یاقوت بران ستونہا غرفہا ہست از زبرجد مر آن غرفہا را درہا ہست

مُفَتَّحَةٌ تُضِيْءُ كَمَا يُضِيْءُ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ فَقَالُوْا

کشادہ شدہ میدرخشد آن غرفہ چنانچہ میدرخشد ستارۂ روشن پس گفتند صحابہ

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ يَسْكُنُهَا قَالَ الْمُتَحَابُّوْنَ فِي اللّٰهِ وَالْمُتَجَالِسُوْنَ

یا رسول اللہ کہ میباشد دران غرفہا فرمود میباشند دران دوست دارندگان یکدیگر را برائے خدا و ہم نشینندگان

فِی اللهِ وَالْمُتَلَاقُوْنَ فِی اللهِ رَوَی الْبَیْهَقِیُّ الْاَحَادِیْثَ الثَّلٰثَةَ

برای خدا و ملاقات کنندگان برای خدا روایت کرد این بر سه حدیث را بیهقی

فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

در شعب ایمان

بَابُ مَا یُنْهٰی مِنَ التَّهَاجُرِ وَالتَّقَاطُعِ وَاتِّبَاعِ الْعَوْرَاتِ

باب آنچه منع کرده شده است از هجران و قطع رحمی و پیروی عیوب

وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ اقْتَتَلُوْا فَاَصْلِحُوْا بَیْنَهُمَا فَاِنْ بَغَتْ

و اگر دو گروه از گرویدگان کارزار کنند پس صلح کنید میان ایشان پس اگر ستم کند

اِحْدٰىهُمَا عَلَی الْاُخْرٰی فَقَاتِلُوا الَّتِیْ تَبْغِیْ حَتّٰی تَفِیْٓءَ

یکی از ایشان بر دیگرے پس جنگ کنید آنرا که ستم میکند تا باز گردد سوے فرمان خدا

اِلٰٓی اَمْرِ اللهِ فَاِنْ فَآءَتْ فَاَصْلِحُوْا بَیْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوْا

پس اگر باز گردد پس صلح کنید میان شان براستی و داد کنید

اِنَّ اللهَ یُحِبُّ الْمُقْسِطِیْنَ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوْا

براستی خدای دوست میدارد داد کنندگان را جز این نیست که گرویدگان برادرند پس صلح

بَیْنَ اَخَوَیْکُمْ وَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُوْنَ وَقُلْ لِّعِبَادِیْ

کنید میان برادران خویش و بترسید از خدا شاید شما بخشیده شوید و بگو مر بندگان مرا

یَقُوْلُوا الَّتِیْ هِیَ اَحْسَنُ اِنَّ الشَّیْطٰنَ یَنْزَغُ بَیْنَهُمْ اِنَّ الشَّیْطٰنَ

گویند آن که نیکوست براستی دیو دشمنی مے اندازد میان شان براستیکه

کَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِیْنًا عَنْ اَبِیْ اَیُّوْبَ الْاَنْصَارِیِّ رض

شیطان هست مر آدمی را دشمنی پیدا　　از ابو ایوب انصاری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یَحِلُّ لِلرَّجُلِ

مروی است گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که حلال نیست مرد را

أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هٰذَا وَيُعْرِضُ

ہرگز روا نیست مسلمان را زیادہ از سہ روز صورت ہجر اینکہ جمع شوند یکدیگر

وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس روی بگرداند این بجانبی و روی گرداند این بجانب دیگر و بہترین ایشان کسی ست کہ پیش گوید سلام او را متفق علیہ

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

عرض کردہ میشود عملہای مردم بر خدا در ہر ہفتہ دو بار روز دوشنبہ

وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ

و روز پنجشنبہ پس آمرزیدہ شود مر ہر بندہ مسلمان را مگر بندہ کہ میان او و میان برادر وی

وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ اتْرُكُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَفِيئَا

دشمنی ست پس گفتہ میشود کہ بگذارید ایشان را تا آنکہ رجوع کنند از دشمنی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رض قَالَتْ قَالَ

رواہ مسلم واز اسما بنت یزید مرویست گفت کہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ الْكَذِبُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست دروغ گفتن

إِلَّا فِي ثَلٰثٍ كَذِبُ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ لِيُرْضِيَهَا وَالْكَذِبُ فِي

مگر سہ جا یکے دروغ گفتن مرد زن خود را تا راضی گرداند او را دوم دروغ گفتن در جنگ

الْحَرْبِ وَالْكَذِبُ لِيُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

سوم دروغ برای آنکہ صلح افگند میان مردم رواہ احمد والترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَنْ هَجَرَ

فرمود حلال نیست مر مسلمان را که ترک دهد برادر خود را بالای سه روز پس کسیکه هجران کند

فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاؤُدَ

بالای سه روز پس بمیرد در آید در آتش دوزخ رواه احمد وابوداود

وَعَنْ اَبِيْ خِرَاشٍ السُّلَمِيِّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابی خراش سلمی رض مرویست که وے شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ

صلے الله علیه وسلم که میگفت کسیکه هجران کند برادر خود را یکسال پس این

كَسَفْكِ دَمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

هجران گویا خون او ریختن است رواه ابوداود واز ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که میگفت حلال نیست مومن را

اَنْ يَّهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلٰثٍ فَاِنْ مَرَّتْ بِهٖ ثَلٰثٌ فَلْيَلْقَهُ فَلْيُسَلِّمْ

که هجران کند مومن را بالای سه روز پس اگر بگذرد بر مومن سه روز پس باید که پیش آید او را پس باید که سلام کند

عَلَيْهِ فَاِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدِ اشْتَرَكَا فِي الْاَجْرِ وَاِنْ لَّمْ يَرُدَّ

بروے پس اگر رد کرد سلام را و جواب داد او را پس بتحقیق شریک شدند هر دو در اجر وصلت

عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْاِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسَلِّمُ مِنَ الْهِجْرَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ

واگر رد نکرد سلام را و جواب نداد پس تحقیق رجوع کرد و بازگشت بگناه و بیرون آمد سلام دهنده از گناه هجران رواه ابوداود

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابی الدرداء رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَفْضَلَ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ

وسلم آیا خبر دهم شما را بعملے فاضلتر است از درجه روزه وصدقه

وَالصَّلٰوةِ قَالَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ اِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ وَفَسَادُ

و نماز گفت راوی گفتیم ما آرے خبر دہ یا رسول اللہ فرمود آن عمل نیک گردانیدن احوالی در میان

ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

یکدیگر ست و فساد احوالی که ذات البین ست حالقست رواہ ابو داؤد و ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَاِنَّ الْحَسَدَ يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَاْكُلُ

فرمود دور دارید خود را از حسد زیرا که حسد میخورد و میبرد نیکیہا را چنانکه میخورد

النَّارُ الْحَطَبَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرِنِ الصِّدِّيْقِ

و میسوزد آتش ہیزم را رواہ ابوداؤد واز ابی بکر صدیق

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ

رض روایت ست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم راندہ شد

مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا اَوْ مَكَرَ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

کسیکه ایذا دہد مومن را یا مکر و بدسگالی کند یعنی راندہ شود از درگاہ رحمت رواہ ترمذی

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ صَعِدَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رض مرویست برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ [illegible]

الْمِنْبَرَ فَنَادٰى بِصَوْتٍ رَفِيْعٍ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ مَنْ اَسْلَمَ

پس آواز داد بآواز بلند پس فرمود اے گروہ اسلام آرندگان

بِلِسَانِهٖ وَلَمْ يُفْضِ الْاِيْمَانُ اِلٰى قَلْبِهٖ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِيْنَ

بزبان خود و نرسیدہ است ایمان تا دل ایشان ایذا مدہید مسلمانان را و سرزنش نکنید

وَلَا تُعَيِّرُوْهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا عَوْرَاتِهِمْ فَاِنَّهٗ مَنْ يَتَّبِعْ

ایشان را و مروید در پی عیبہای ایشان پس بدرستیکه ہر که تتبع کند در عیب برادر مسلمان تتبع کند

عَوْرَةَ اَخِيْهِ الْمُسْلِمِ يَتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ وَمَنْ يَّتَّبِعِ اللّٰهُ عَوْرَتَهٗ

خدا پیداسے عیب اورا و کسیکہ تتبع کند خدا تعالیٰ عیبہائی او را رسوا گرداند او را اگرچہ

يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِيْ جَوْفِ رَحْلِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

باشد آنکس پنہان درمیان منزل خود رواہ ترمذی

سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وازسعید بن زید رض روایت ست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ مِنْ اَرْبَى الرِّبٰوا الْاِسْتِطَالَةُ فِيْ عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ حَقٍّ

کہ فرمود آنحضرت ہر ستیکہ از بامزین ربا ہا دراز کردن زبانہا ست در آبروی مسلمان بناحق

رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رواہ ابوداؤد وبیہقی در شعب ایمان

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ

وازانس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بالا بردہ

بِيْ رَبِّيْ مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ اَظْفَارٌ مِّنْ نُحَاسٍ يَخْمِشُوْنَ

مرا پروردگار من گذشتم بقومے کہ مر ایشان را ناخنان ست از مس کہ میخراشند

وُجُوْهَهُمْ وَصُدُوْرَهُمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا جِبْرَئِيْلُ

رویہاے خود را وسینہہای خود را پس گفتم کیستند این قوم اے جبرئیل

قَالَ هٰؤُلَاءِ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ لُحُوْمَ النَّاسِ وَيَقَعُوْنَ

گفت جبرئیل این آن جماعت اندکہ میخورند گوشتہای مردم را بغیبت ودشنام و واقع میشوند

فِيْ اَعْرَاضِهِمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ

در آبروریزی مردم رواہ ابوداؤد وازمستورد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَكَلَ بِرَجُلٍ مُّسْلِمٍ

روایت ست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کسیکہ بخورد بسبب مرد لقمہ

أُكْلَةً فَإِنَّ اللّٰهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كُسِيَ ثَوْبًا

پس بدرستیکه خدا … بمثل آن لقمه از آتش و کسیکه پوشانده نفس خود را جامه

بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللّٰهَ … مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ

بسبب مردی مسلمان پس بدرستیکه خدا تعالی می پوشاند اورا مانند آن از آتش و کسیکه بایستد بموضع در

بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقُومُ لَهُ مَقَامَ

… پس خدا ایستد برسوائے وے در مقام سمعه

سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ و…

و ریا روز قیامت رواه ابوداؤد

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا وَكَادَ الْحَسَدُ أَنْ يَغْلِبَ الْقَدَرَ

نزدیکست … که منتهاے … کفر گردد و نزدیکست حسد که غلبه نماید تقدیر الٰہی را

وَعَنْ جَابِرٍ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت ست از جابر گفت جابر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنِ اعْتَذَرَ إِلٰى أَخِيْهِ فَلَمْ يَعْذِرْهُ أَوْ لَمْ يَقْبَلْ عُذْرَهُ

… بسوی برادر خود پس معذور ندارد او را آنبرادر یا قبول ندارد

كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيْئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

عذر او را باشد بروے گناه مانند گناه خداوند مکس روایت کرد این دو حدیث را

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَقَالَ الْمَكَّاسُ الْعَشَّارُ وَعَنْ

بیہقی در شعب ایمان وگفت مکاس ده یک گیرنده است

أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْأَنَاةُ

واز انس رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که …

وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ

ونہ تدابر ونہ بایکدیگر حسد کنید ونہ بغض وکینہ دارید وباشید شما

إِخْوَانًا لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ

بندگان خدا برادران حلال نیست مر آنکہ ترک کند برادر خود را زائد از سہ روز رواہ ابن النجار

باب الحذر والتانی فی الامور

باب الحذر ودرنگ درامور

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ

وآنانکہ اجابت کردند برائے پروردگار خویش وبپاداشتند نماز را وکار ایشان مشورہ است

بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ

میان شان وانچہ روزی دادیم ایشانرا نفقہ میکنند پس درگذر از ایشان وآمرزش خواہ

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ وَيَدْعُ

از من برائے ایشان ومشورت نمای با ایشان در کارے پس چون قصد کار کردی پس توکل بر خدا کن ومیخواند آدمی

الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

وقت غضب بدیرا مثل خواندن او نیکے را و ہست آدمی شتاب کنندہ در دعا سے

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ

واز پی مرو انچہ نیست مر ترا بآن دانش بدرستیکہ [illegible] دل ہمہ

كُلُّ أُولٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

اینہاست ازخود پرسیدہ شدہ واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گزیدہ نشود مسلمان

مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ

از یک سوراخ دوبار متفق علیہ واز سہل بن

لہ لاتدابروا بعنی پشت بہ پشت مدہید یعنی برادر خود را از غصہ اعراض مکنید از ودر مشورہ بعض ادراہ ۱۲ مجمع البحار

ع: جزء ۲۵ سورۃ الشوری
ع: جزء ۴ سورۃ آل عمران
ع: جزء ۱۵ سورۃ بنی اسرائیل
ع: جزء ۱۵ سورۃ بنی اسرائیل
ع: جزء ۱۵ [illegible]

سَعْدِ السَّاعِدِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد ساعدی رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ الْاَنَاةُ مِنَ اللّٰهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

فرمود که درنگ در کارہا از خدا و مرضی اوست وشتابی از شیطان ست و مطلوب اوست رواه ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وازابی سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَلِيْمَ اِلَّا ذُوْ عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيْمَ اِلَّا ذُوْ تَجْرِبَةٍ

علیہ وسلم نیست حلیم کامل مگر خداوند لغزش [illegible] در زلت افتاده باشد نیست حکیم

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ

مگر صاحب تجربه رواه احمد و ترمذی وازانس رض مرویست که مردی گفت مر

لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْصِنِيْ قَالَ خُذِ الْاَمْرَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم اندرزکن مرا فرمود بگیر کار را باپایان کار نگریستن پس اگر

بِالتَّدْبِيْرِ فَاِنْ رَاَيْتَ فِيْ عَاقِبَتِهٖ خَيْرًا فَامْضِهٖ وَاِنْ خِفْتَ

بہ بینی در پایان او نیکی را پس کن آنرا واگر بترسی [illegible] ن برسے گراہے را

غَيًّا فَاَمْسِكْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُصْعَبِ

پس نگاهدار خود را از کردن آنکار رواه فی شرح السنة واز مصعب

بْنِ سَعْدٍ رض عَنْ اَبِيْهِ قَالَ الْاَعْمَشُ لَا اَعْلَمُهٗ اِلَّا عَنِ النَّبِيِّ

بن سعد رض روایت ست از پدرش گفت اعمش که راوی اینحدیث ست نمیدانم این حدیث را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ التُّؤَدَةُ فِيْ كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ اِلَّا فِيْ عَمَلِ

مگر از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آہستگی رفتن در ہر چیز بہترست

الْاٰخِرَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مگر در عمل آخرت رواه ابوداود واز جابر رض مرویست که آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم المجالس بالامانۃ الا ثلثۃ مجالس

صلی اللہ علیہ [illegible] مجلسہا بامانت است مگر سہ مجلس [illegible]

سفک دم حرام او فرج حرام او اقتطاع مال بغیر حق

[illegible] خون حرا[م] [illegible] فرج حرام [illegible] یا بریدن مال کسی بناحق [illegible]

رواہ ابوداود وعن ابن عمر قال قال رسول اللہ

[illegible] روایت کرد این سخن را ابوداود و از ابن عمر [illegible] مرویست [illegible]

صلی اللہ علیہ وسلم ان الرجل لیکون من اہل الصلوۃ

[illegible] اللہ علیہ وسلم [illegible] مردے میباشد از اہل نماز

والصوم والزکوۃ والحج والعمرۃ حتی ذکر سہام الخیر کلہا

و روزہ و زکوۃ و حج و عمرہ تا آنکہ ذکر کرد آنحضرت ہمہ حصص نیکی را

وما یجزی یوم القیمۃ الا بقدر عقلہ وعن ابی ذر رض

[illegible] دادہ نمیشود آن مرد روز قیامت مگر باندازہ عقل او و از ابی ذر رض

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا اباذر لا عقل

مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ای ابوذر نیست ہیچ عقل

کالتدبیر ولا ورع کالکف ولا حسب کحسن الخلق

مثل تدبیر و نیست ورع پرہیزگاری مانند کف از محارم و نیست حسب فضیلت مثل حسن خلق

وعن ابن عمر رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و از ابن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

الاقتصاد فی النفقۃ نصف المعیشۃ والتودد الی الناس

میانہ روی کردن در خرچ نفقہ نصف معیشت است و دوستی با مردم نصف عقل است

نصف العقل وحسن السؤال نصف العلم رواہ البیہقی

و نیک کردن سوال از علم نصف علم است روایت کرد بیہقی

الاحادیث الثالثۃ فی شعب الایمان

باب الرفق والحیاء وحسن الخلق

این باب در رفق و حیا و خوی نیک است

لا تستوی الحسنۃ ولا السیئۃ ادفع بالتی ھی احسن

برابر نیست نیکی و بدی دور کن بآنکہ آن نیکو ست

فاذا الذی بینک وبینہ عداوۃ کانہ ولی حمیم وما یلقھا

پس ناگاہ آنکہ میان تو و میان وی دشمنی است گویا او دوست مہربان است و نمی دہند

الا الذین صبروا وما یلقھا الا ذو حظ عظیم خذ العفو

آن خصلت را مگر آنانکہ صبر کنند و نمی دہند آن را مگر صاحب بہرہ بزرگ فرا گیر عفو را

وامر بالعرف واعرض عن الجاھلین انک لعلی

و فرما نیکوئی و روی گردان از نادان و بدرستی تو ہر آئینہ

خلق عظیم عن عائشۃ رض قالت قال النبی صلی اللہ

بر خوی بزرگی از عائشہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم من اعطی حظہ من الرفق اعطی حظہ

علیہ وسلم ہر کہ دادہ شد او را نصیب او از نرمی و لطف دادہ شد او را نصیب

من خیر الدنیا والاخرۃ ومن حرم حظہ من الرفق

او از نیکی دنیا و آخرت و ہر کہ محروم گردانیدہ شد از نصیب وی از نرمی محروم گردانیدہ شد

حرم حظہ من خیر الدنیا والاخرۃ رواہ فی شرح السنۃ

از نصیب وی از نیکی دنیا و آخرت روایت کرد اورا در شرح السنۃ

وعن عبد اللہ بن مسعود رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ

و از عبد اللہ بن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ وَبِمَنْ تَحْرُمُ

علیہ وسلم آیا خبر دہم شمارا کہ کیست حرام ست وے بر آتش

النَّارُ عَلَيْهِ عَلٰى كُلِّ هَيِّنٍ لَيِّنٍ قَرِيْبٍ سَهْلٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و آتش بر وے حرام ست آتش بر ہر آرمیدہ آہستہ رو نرم طبع رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيْمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيْمٌ

علیہ وسلم فرمود مسلمان فریب خورندہ است از جہت کرم و فاجر فریبندہ است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رح

از جہت لئیمی رواہ احمد و ترمذی و ابوداؤد و از مکحول تابعی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤْمِنُوْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ مسلمانان آرمیدہ

هَيِّنُوْنَ لَيِّنُوْنَ كَالْجَمَلِ الْاَنِفِ اِنْ قِيْدَ انْقَادَ وَاِنْ اُنِيْخَ

و نرم و منقاد اند ہمچو شتریکہ در بینی مہارا ز چوب انداختہ اند اگر کشیدہ شود می نہد گردن خود را

عَلٰى صَخْرَةٍ اسْتَنَاخَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ

و اگر نشاندہ شود بر سنگے نشیند ہم بر سنگ روایت کرد ترمذی و روے مرسل این حدیث را

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نمیخواہد اللہ تعالیٰ با اہل خانہ نرمی را

اِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِاَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا اَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الرِّفْقَ ... وَلَا يَحْرِمُهُمْ

مگر آنکہ سود کند رفق ایشانرا و محروم نمیدارند ایشانرا از نرمے مگر آنکہ زیان کنند حرمان از

اِيَّاهُ اِلَّا ضَرَّهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

رفق ایشانرا روایت کرد این حدیث را بیہقی در شعب ایمان

ابنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ
واز ابن عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرویست فرمود مسلمانیکہ
الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ أَفْضَلُ مِنَ الَّذِي
آمیزش میکند با مردمان و صبر میکند برایذاے ایشان زیادہ تراند در اجر و ثواب از مسلمانے
لَا يُخَالِطُهُمْ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
کہ آمیزش نمیکند با ایشان و صبر نکند برایذاے شان روایت ست از ترمذی و ابن ماجہ
وَعَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
واز سہل بن معاذ از پدرش مرویست آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ
علیہ وسلم فرمود ہر کہ فرو خورد خشم را و حال آنکہ وے قادر ست بر گزرانیدن خشم
دَعَاهُ اللهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ فِي أَيِّ
و روان کردن آن بخواند او را خدا تعالیٰ در حضور خلائق روز قیامت تا آنکہ اختیار بدہد
الْحُورِ شَاءَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُودَاوُدَ وَعَنْ عِمْرَانَ
در ہر حور خواہد رواہ ترمذے و ابوداؤد واز عمران
بْنِ حُصَيْنٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن حصین رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود
الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ وَفِي رِوَايَةٍ الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
کہ حیا نمی آرد مگر نیکے را و در روایتے دیگر نیکوست حیا ہمہ اقسام از متفق علیہ
وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
واز ابن مسعود رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ
علیہ وسلم بدرستی کہ از جملہ آنچہ دریافتہ اند مردم از کلام انبیاے سابق

الْاُوْلٰى اِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

اگر چون شرم نداری بکن آنچه میخواہی زیرا مانع ما ست رواہ بخاری

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْحَيَاءُ مِنَ الْاِيْمَانِ وَالْاِيْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَذَاءُ

شرم و بازماندن از فعل قبیح از ایمان ست و ایمان یعنی اہل ایمان در بہشت و فحش و سخن بد

وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از بدیست و بدی یعنی اہل جفا در آتش ست رواہ احمد و ترمذی

ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْحَيَاءَ

واز ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ حیا

وَالْاِيْمَانَ قُرَنَاءُ جَمِيْعًا فَاِذَا رُفِعَ اَحَدُهُمَا رُفِعَ الْاٰخَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

و ایمان ، ہر دو باہم پیوستہ لازم یکدیگر اند پس ہرگاہ کہ برداشتہ شود از شخصے یکے از این دو

فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى

شود دیگرے روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب ایمان واز نواس بن سمعان رضی اللہ تعالیٰ

عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ

عنہ مرویست کہ سوال کردم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از نیکی

وَالْاِثْمِ فَقَالَ الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْاِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ

و بزہ پس فرمود بر یعنی عمدہ اقسام بر خوشخوئے ست و موجب بزہ عملی ست کہ تردد آرد

وَكَرِهْتَ اَنْ يَّطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

در سینۂ تو و ناخوشداری کہ واقف شوند بر ان عمل رواہ مسلم

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز عبد اللہ بن عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بدرستیکه از جملہ محبوبتر ہیں شما بسوی من نیک ترین انداز روے اخلاق رواه البخاری

عنہ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از عبد اللہ بن عمرؓ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

فرمود بدرستیکہ از جملہ اخیار شما نیک ترین شما انداز روے اخلاق متفق علیہ

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی درداء رضؓ مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ أَثْقَلَ شَيْءٍ يُوضَعُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود آنحضرت کہ بدرستیکہ گرانترین چیز یکہ نہادہ شود در ترازوے مسلمان روز قیامت

خُلُقٌ حَسَنٌ وَإِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيَّ

خوی نیک است وبدرستیکہ خدا تعالیٰ دشمن میدارد از حد او بگذرنده بیحیا وبیهوده گوی را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ

روایت کرد ترمذی واز عایشہ رضؓ مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ مسلمان

لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهٖ دَرَجَةَ قَائِمِ اللَّيْلِ وَصَائِمِ النَّهَارِ

ہر آئینہ مے یابد بسبب حسن خلق درجہ نماز گزارندہ در شب وروزہ دارندہ در روز

رَوَاهُ أَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ مَالِكٍ بَلَغَهٗ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایت کرد ابوداؤد واز مالک روایت است کہ رسیده است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ حُسْنَ الْأَخْلَاقِ

اورا کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برانگیختہ شدہ ام برائے آنکہ تمام بپایان کنم وبکمال رسانم حسن اخلاق

رَوَاهُ فِی الْمُوَطَّأِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ

روایت در موطا است واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُنَبِّئُکُمْ بِخِیَارِکُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر ندہم شمارا و آگاہ نگردانم شمارا بآنکہ

قَالُوْا بَلٰی قَالَ خِیَارُکُمْ اَطْوَلُکُمْ اَعْمَارًا وَّاَحْسَنُکُمْ اَخْلَاقًا

بہترین شما چہ کسانند گفتند آری خبرده مارا فرمود بہترین شما دراز ترین شما اند از روے عمر

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

و نیک ترین شما از روے اخلاق رواه احمد و ہم از وے رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَکْمَلُ الْمُؤْمِنِیْنَ اِیْمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

علیہ وسلم فرمود کاملترین مسلمانان از روے ایمان نیک ترین ایشانند از روے خلق

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِیُّ

رواه ابوداؤد و دارمے

کِتَابُ الزُّهْدِ وَالرِّقَاقِ

کتاب در بیان زہد و ریاضت

اِعْلَمُوْا اَنَّمَا الْحَیٰوةُ الدُّنْیَا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ وَّزِیْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌ

بدانید آنرا کہ زندگانی این اے بازیست بیہوده و آرایش و نازیدن میان

بَیْنَکُمْ وَتَکَاثُرٌ فِی الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ کَمَثَلِ غَیْثٍ اَعْجَبَ

خویش و بسیارے در مالہا و فرزندان مانند باران [illegible] آرد مزارعان را رستہ آن

الْکُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ یَهِیْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یَکُوْنُ حُطَامًا

پستر خشک شود پس ببینی آنرا زرد ترشده پس گردد ریزه شکستہ

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِکُمْ اَمْوَالُکُمْ وَلَاۤ اَوْلَادُکُمْ

اے آنانکہ گرویده اید مشغول نکرداند شمارا مالہاے شما و فرزندان شما

عَنْ ذِکْرِ اللّٰہِ وَمَنْ یَّفْعَلْ ذٰلِکَ فَاُولٰٓئِکَ ھُمُ الْخَاسِرُوْنَ

از یاد خدا اسے وہر کہ کند این پس آن گروہ ایشانند زیانکاران

یٰٓاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِکُمْ وَاَوْلَادِکُمْ عَدُوًّا لَّکُمْ

اے آنانکہ گرویدہ اند بدرستیکہ از زنان شما و فرزندان شما دشمنند

فَاحْذَرُوْھُمْ وَاِنْ تَعْفُوْا وَتَصْفَحُوْا وَتَغْفِرُوْا فَاِنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ

برای شما پس حذر کنید از ایشان و اگر عفو کنید و درگذارید و بیامرزید پس بدرستی خدا آمرزندہ است

رَّحِیْمٌ اِنَّمَآ اَمْوَالُکُمْ وَاَوْلَادُکُمْ فِتْنَۃٌ وَاللّٰہُ عِنْدَہٗٓ اَجْرٌ عَظِیْمٌ

و مہربان است جز این نیست کہ مالہائے شما و اولاد شما آزمایشی است و خدا نزد او است مزد بزرگ

فَمَآ اُوْتِیْتُمْ مِّنْ شَیْءٍ فَمَتَاعُ الْحَیٰوۃِ الدُّنْیَا وَمَا عِنْدَ اللّٰہِ

پس آنچہ دادہ شوید از چیزے پس برخورداری زندگانی این سرا است و آنچہ نزد خدا است

خَیْرٌ وَّاَبْقٰی لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰی رَبِّھِمْ یَتَوَکَّلُوْنَ وعن

بہتر است و پایندہ تر مر آنہا را کہ گرویدہ اند و بر پروردگار خویش توکل میکنند

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

از ابن عباس رض مرویست فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

نِعْمَتَانِ مَغْبُوْنٌ فِیْھِمَا کَثِیْرٌ مِّنَ النَّاسِ الصِّحَّۃُ وَالْفَرَاغُ

دو نعمت اند کہ زیان زدہ شوند دران دو نعمت بسیاری از مردم یکے صحت بدن دیگر فراغت

رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وعن الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

روایت بخاری و از مستورد بن شداد رض مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ وَاللّٰہِ مَا الدُّنْیَا

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بخدا سوگند نیست دنیا بمقابل

فِی الْاٰخِرَۃِ اِلَّا مِثْلُ مَا یَجْعَلُ اَحَدُکُمْ اِصْبَعَہٗ فِی الْیَمِّ

آخرت مگر مانند آنچہ اندازد یکے از شما انگشت خود را در دریا

فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** جَابِرٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ

پس باید که ببیند بچه باز گردد رواه مسلم واز جابر رض مرویست که آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِجَدْيٍ اَسَكَّ مَيِّتٍ قَالَ اَيُّكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم گذشت به بزغالۂ بریدہ گوش یا بی گوش مردہ افتادہ گفت برای

يُحِبُّ اَنَّ هٰذَا لَهٗ بِدِرْهَمٍ فَقَالُوْا مَا نُحِبُّ اَنَّهٗ لَنَا بِشَيْءٍ

حقارت کدام یکی از شما دوست میدارد که این بزغالہ مراورا باشد بدل یک درہم پس گفتند صحابہ که دوست نمیداریم

قَالَ فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا اَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که باشد مارا بهیچ چیزے گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سوگند بخدا هر آئینہ دنیا خوار تر است نزد خدا تعالے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ازین بزغالہ نزد شما است رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که دنیا بمنزلۂ زندان است مسلمان را و بہشت است مر کافر را رواہ مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطٰى بِهَا فِي الدُّنْيَا

وسلم بدرستیکہ خدا تعالے کم نمیکند مسلمان نیکی را که دادہ میشود بسبب آن حسنہ در دنیا

وَيُجْزٰى بِهَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

وجزا دادہ میشود بآن حسنہ در آخرت واما کافر پس خورانیدہ میشود بسبب نیکیہا کہ کردہ است

مَا عَمِلَ بِهَا لِلّٰهِ فِي الدُّنْيَا حَتّٰى اِذَا اَفْضٰى اِلَى الْاٰخِرَةِ لَمْ يَكُنْ لَهٗ

برائے خدا در دنیا تا آنکہ چون برسد بسوے آخرت نبود نیکے که جزا دادہ شود

حَسَنَةٌ يُجْزٰى بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

بآن نیکے رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حُجِبَتِ النَّارُ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پوشیدہ شدہ است آتش دوزخ

بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ اِلَّا عِنْدَ

بشهوتها ولذتها و پوشیدہ شدہ است بهشت بمشقتها و سختیها متفق علیه مگر نزد

مُسْلِمٍ حُفَّتْ بَدَلَ حُجِبَتْ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

مسلم اینچنین حفت بجای حجبت بمعنی هر دو یکیست و از ابی هریره رض مرویست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْعَبْدُ مَالِیْ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید بندہ مال من مال من یعنی افتخار میکند در ان بدرستیکه

مَالِیْ اِنَّ مَا لَهٗ مِنْ مَّالِهٖ ثَلٰثٌ مَا اَكَلَ فَاَفْنٰى اَوْ لَبِسَ فَاَبْلٰى

آنچه مراو راست از مال وی سه چیز ست کہ خورد پس نیست گردانید آنرا یا جامه کہ پوشید و کهنه گردانید

اَوْ اَعْطٰى فَاقْتَنٰى وَمَا سِوٰى ذٰلِكَ فَهُوَ ذَاهِبٌ وَتَارِكُهٗ

آنرا یا بخشش کرد بکسے پس جمع کرد و هر چه جز این سه چیز ست رونده است از دست

لِلنَّاسِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

و گذارنده است آنرا برای مردم رواه مسلم و از انس رض مرویست کہ گفت آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلٰثَةٌ فَيَرْجِعُ اِثْنَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم میرود در پے میت سه چیز پس باز میگردد دو چیز و باقی میماند با او یک چیز

وَيَبْقٰى مَعَهٗ وَاحِدٌ يَتْبَعُهٗ اَهْلُهٗ وَمَالُهٗ وَعَمَلُهٗ فَيَرْجِعُ

در پے میرود او را اهل او و مال او و عمل او پس باز میگردد

اَهْلُهٗ وَمَالُهٗ وَيَبْقٰى عَمَلُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ

اهل وے و مال وے و باقی میماند همراه وے کردار او متفق علیه و از عبد الله

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ع اقتنى جمع کردن در ذخیره کردن

أيكم مال وارثه أحب إليه من ماله قالوا يا رسول الله

کدام یک از شماست که مال وارث خود دوست تر است مر وے را از مال خود وے گفتند صحابه یا رسول الله

ما منا أحد إلا ماله أحب إليه من مال وارثه قال فإن

نیست از ما هیچ کسے مگر آنکه باشد مال خود دوست تر بسوے وے از مال وارث وے گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس بتحقیق

ماله ما قدم ومال وارثه ما أخر رواه البخاري وعن

مال او چیزے است که پیش فرستاده است آنرا و مال وارث او ست آنکه پس گذاشت رواه البخاری

أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی هریره مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست تونگری از بسیاری مال

ليس الغنى عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس متفق عليه

و متاع و لیکن توانگری توانگری نفس است بقناعت و علو همت متفق علیه

عن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی هریره مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کیست که بیاموزد

من يأخذ عني هؤلاء الكلمات فيعمل بهن أو يعلم

و یاد گیرد از من این کلمات را که بیان میکنم پس بکار بندد آنرا یا بیاموزد کسے را که

من يعمل بهن قلت أنا يا رسول الله فأخذ بيدي فعد خمسا

بکار بندد آنرا گفتم انا یا رسول الله گرفت آنحضرت دست مرا پس شمار کرد پنج چیز را

فقال اتق المحارم تكن أعبد الناس وارض بما قسم الله

پس فرمود اول اینکه پرهیز کن محارم را باشی عبادت کننده تر مردم دوم آنکه راضی شو بآنچه قسمت کرده خدا برای تو باشی خرسند

لك تكن أغنى الناس وأحسن إلى جارك تكن مؤمنا

تر مردم سوم نیکی کن بسوے همسایه خود باشی تو مومن کامل

وأحب للناس ما تحب لنفسك تكن مسلما ولا تكثر الضحك

و چهارم دوست دار برای مردم آنچه دوست داری برای خود تا باشی مسلمان کامل پنجم بسیار مخند

فَاِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيْتُ الْقَلْبَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

زیراکہ بسیار خندہ میمیراند دل را روایت کرد اورا امام احمد و ترمذی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُوْنٍ الْاَوْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

و از عمرو بن میمون اودے مرویست گفت فرمود رسول اللہ صلی اللہ علیہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ وَّهُوَ يَعِظُهُ اِغْتَنِمْ خَمْسًا

مردے را در انحالیکہ آنحضرت پند میداد آنرا غنیمت شمار پنج چیز را پیش از پنج چیز غنیمت شمار

قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ

جوانی را پیش از پیرے و غنیمت شمار تندرستی را پیش از بیمارے و غنیمت شمار توانگری را پیش

سُقْمِكَ وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ

از فقر و غنیمت شمار فراغ وقت را پیش از شواغل و مشغولیات و غنیمت شمار زندگی را

وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پیش از موت روایت کرد ترمذی از روے مرسل و گفت ابو ہریرہ

رض اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اِنَّ الدُّنْيَا

رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود آگاہ باشید بدرستیکہ دنیا ملعون است

مَلْعُوْنَةٌ مَلْعُوْنٌ مَا فِيْهَا اِلَّا ذِكْرُ اللهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ اَوْ مُتَعَلِّمٌ

رحمت و راندہ شدہ است ... آنچہ در آن است مگر ذکر خدا و چیزیکہ دوست میدارد آنرا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض

و عالم و متعلم روایت کرد ترمذی و ابن ماجہ و از سہل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اگر می بود دنیا برابر

تَعْدِلُ عِنْدَ اللهِ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ مَا سَقٰى كَافِرًا مِّنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ

شربت آبے نوشانید ہیچ کافر را از دنیا ...

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي مُوسٰى رضؓ

روایت کرده احمد و ترمذی و ابن ماجه و روایت ست از ابی موسیٰ رضؓ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَحَبَّ دُنْيَاهُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست میدارد دنیای خود را

اَضَرَّ بِاٰخِرَتِهٖ وَمَنْ اَحَبَّ اٰخِرَتَهٗ اَضَرَّ بِدُنْيَاهُ فَاٰثِرُوْا مَا يَبْقٰى

زیان میرساند آخرت خود را و کسیکه دوست میدارد آخرت خود را زیان میرساند دنیای خود را

عَلٰى مَا يَفْنٰى رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

پس اختیار کنید چیزیرا که باقی ست بر چیزیکه فانی ست روایت کرده احمد و بیهقی در شعب الایمان

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لُعِنَ عَبْدُ

و از ابی ہریره رضؓ مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود لعنت کرده شده باد بندهٔ دینار

الدِّيْنَارِ وَلُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ولعنت کرده شود بندهٔ درہم روایت ترمذی

كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضؓ عَنْ اَبِيْهِ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از کعب بن مالک رضؓ مرویست که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ اُرْسِلَا فِيْ غَنَمٍ فَاَفْسَدَ لَهَا

علیه وسلم فرمود نیستند دو گرگ گرسنه که فرستاده شدند در گوسپندان پس تباه کنند

مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِيْنِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مر گوسپندان را از حرص مرد بر مال و جاه مر دین را روایت ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و دارمی و از انس رضؓ مرویست که گفت آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلنَّفَقَةُ كُلُّهَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ

علیه وسلم خرچ کردن همه در راه خداست مگر خرچ در بنای عمارت پس نیست نیکی

لہ ہمچنین در اکثر نسخ مشکوۃ واقع شده و صواب عن کعب بن مالک عن ابن کعب بن مالک است ترمذی واقع شده ... در اصل ... در مشکوۃ ...

[illegible]

فِیهِ رواه الترمذی عنه اَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّی اللهُ

و ثواب در وے رواه ترمذی و ہم از وے مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ یَوْمًا وَنَحْنُ مَعَهُ فَرَاٰی قُبَّةً مُّشْرِفَةً

علیہ وسلم بیرون آمد روزے و ما با وے بودیم پس دید آنحضرت قبہ بلند را

فَقَالَ مَا هٰذِهِ قَالَ اَصْحَابُهُ هٰذِهِ لِفُلَانٍ رَجُلٍ مِّنَ الْاَنْصَارِ

پس گفت چیست این قبہ گفتند صحابہ این قبہ است مر فلان مرد را کہ از انصار است

فَسَکَتَ وَحَمَلَهَا فِیْ نَفْسِهٖ حَتّٰی لَمَّا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ

پس آنحضرت خاموش ماندند ولیکن پوشیدند این حکایت را در دل خود تا آنکہ آمد صاحب آن

عَلَیْهِ فِی النَّاسِ فَاَعْرَضَ عَنْهُ صَنَعَ ذٰلِکَ مِرَارًا حَتّٰی عَرَفَ

قبہ پس سلام کرد بر آنحضرت در مردم پس روی گردانید آنحضرت از وے کرد آنحضرت این عمل را چند بار

الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِیْهِ وَالْاِعْرَاضَ عَنْهُ فَشَکَا ذٰلِکَ اِلٰی اَصْحَابِهٖ

تا آنکہ شناخت آن مرد خشم را در آنحضرت و روے گردانی از وے پس شکایت کرد آن مرد آن را نزد

وَقَالَ وَاللهِ اِنِّیْ لَاُنْکِرُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

اصحاب آنحضرت و گفت آن مرد بخدا سوگند من نا آشنا می بینم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالُوْا خَرَجَ فَرَاٰی قُبَّتَکَ فَرَجَعَ الرَّجُلُ اِلٰی قُبَّتِهٖ فَهَدَمَهَا حَتّٰی

گفتند قصہ آنست کہ بیرون آمد آنحضرت پس دید قبہ کہ تو بنا کردہ پس رجوع کرد آن مرد بسوے قبہ

سَوَّاهَا بِالْاَرْضِ فَخَرَجَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

خود پس منہدم کرد آن را تا آنکہ برابر ساخت آن را بر زمین پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ذَاتَ یَوْمٍ فَلَمْ یَرَهَا قَالَ مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ قَالُوْا شَکٰی اِلَیْنَا

روزے پس ندید آن قبہ را گفت آنحضرت چہ شد آن قبہ گفتند شکایت کرد بسوے ما صاحب قبہ روگردانی ترا

صَاحِبُهَا اِعْرَاضَکَ فَاَخْبَرْنَاهُ فَهَدَمَهَا فَقَالَ اَمَا اِنَّ کُلَّ

پس خبر دادیم او را پس ویران کرد وے آن را پس گفت آنحضرت آگاہ باشید

بناءٍ وبالٌ علی صاحبه الّا ما لا بُدّ منه رواه ابو داؤد

ہر بنا سبب عذاب ست بر صاحبش مگر چیزی که نیست چاره ازان و ضروری ست روایت کرد این حدیث را ابو داؤد

وعن عثمان رضی الله عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم قال لیس لابن آدم

و از عثمان رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود نیست مر آدمی را

حقٌّ فی سوی هذه الخصال بیتٌ یسکنه وثوبٌ یواری

استحقاق در غیر این چیزها سوی خانه که سکونت تواند در وی بر قدر کفاف و جامه که پوشد

به عورته وجلف الخبز والماء رواه الترمذی وعن

بدان عورت خود را و نان خشک بی نان خورش و آب که بدان تا بتقلی نشاند رواه ترمذی

سهل بن سعد رض قال جاء رجل فقال یا رسول الله دلّنی

و از سهل بن سعد رض مرویست گفت سهل آمد مردی پس گفت ای رسول خدا راه بنمای مرا بر کاری که

علی عملٍ اذا انا عملته احبّنی الله واحبّنی الناس قال ازهد

چون من بکنم آن را دوست دارد مرا خدا و دوست دارند مرا آدمیان گفت آنحضرت ترک کن

فی الدنیا یحبّک الله وازهد فیما عند الناس یحبّک الناس

و نخواه دنیا تا دوست دارد ترا خدا تعالی و رغبت مکن در آنچه نزد مردم ست تا دوست دارند ترا مردم

رواه الترمذی وابن ماجة وعن ابن مسعود رض

رواه ترمذی و ابن ماجه و از ابن مسعود رض مرویست

انّ رسول الله صلی الله علیه وسلم نام علی حصیرٍ فقام

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم خواب کرد بر بوریا پس بر خاست در حالیکه تاثیر کرده بود

وقد اثّر فی جسده فقال ابن مسعود یا رسول الله لو امرتنا

بوریا در تن مبارک او پس گفت ابن مسعود رض ای رسول الله کاش امر فرمودی ما را که

ان نبسط لک ونعمل فقال ما لی وللدنیا وما انا والدنیا

بگسترانیم برای تو فرشهای نرم و طیار کنیم پس فرمود آنحضرت مرا چه کار است با دنیا و نیستم من و دنیا

said that the Messenger of God S.A.W.S. slept on a mat [illegible] had printed his body, then said [illegible] O Messenger of God if [illegible] ordered [illegible] that we [illegible] then for me in this world, or I am [illegible]

إلا كراكب استظل تحت شجرة ثم راح وتركها رواه أحمد

نگر مانند سواری کہ سایہ جست زیر درختے و رفت و گذاشت آن درخت را رواہ احمد

والترمذي وابن ماجة وعن أبي أمامة رض قال

و ترمذی و ابن ماجہ و از ابی امامہ رض مرویست

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عرض علي ربي

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عرض کرد بمن پروردگار من

ليجعل لي بطحاء مكة ذهبا فقلت لا يا رب ولكن أشبع

تا بگرداند برای من بطحا مکہ معظمہ را طلا پس گفتم نہ ای پروردگار من ولیکن سیر میخواہم

يوما وأجوع يوما فإذا جعت تضرعت إليك وذكرتك

یک روز و گرسنہ مانم روزے پس چون گرسنہ مانم زاری کنم بسوی تو و یاد کنم ترا

وإذا شبعت حمدتك وشكرتك رواه أحمد والترمذي وعن

و چون سیر شوم ستایش کنم و سپاس گویم ترا رواہ احمد و ترمذی

المقدام بن معديكرب رض قال سمعت رسول الله صلى الله

و روایت ست از مقدام بن معدیکرب رض گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم يقول ما ملأ آدمي وعاء شرا من بطن

علیہ وسلم را کہ میگفت کہ پر نکرد آدمی آوندے را بدتر از شکم بس ست

بحسب ابن آدم أكلات يقمن صلبه فإن كان لا محالة

آدمی را لقمہ چند راست و برپا دارند استخوان پشت او را پس اگر ہست آدمی کہ البتہ پر کنند

فثلث طعام وثلث شراب وثلث لنفسه رواه الترمذي

شکم پس باید حصہ سازد یک حصہ طعام و یک حصہ برای آب و سیوم حصہ گذارد برای نفس تا نفس تنگ نشود

وابن ماجة وعن ابن عمر رض أن رسول الله صلى الله

رواہ ترمذی و ابن ماجہ و از ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم سمع رجلا يتجشأ فقال اقصر من جشائك

علیه وسلم شنید مردی را آروغ میزد پس فرمود کم کن از آروغ خود

فان اطول الناس جوعا يوم القيمة اطولهم شبعا في الدنيا

زیرا که درازترین مردم از روی گرسنگی روز قیامت درازترین ایشانند از روی سیری

رواه في شرح السنة وعن ابي هريرة رض قال قال

در دنیا رواه فی شرح السنة واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان اول ما يسأل العبد

آنحضرت صلے الله علیه وسلم بدرستیکه اول پرسیده شدن بنده

يوم القيمة من النعيم ان يقال له الم نصح جسمك

روز قیامت از نعمت اینست که گفته میشود مر او را آیا درست نگردانیدیم تن ترا

ونروك من الماء البارد رواه الترمذي وعن

و سیراب نگردانیدیم ترا از آب سرد رواه ترمذی

ابن مسعود رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

واز ابن مسعود رض مرویست از آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود و نمیرود پایهاے مردم روز قیامت

لا تزول قدما ابن آدم يوم القيمة حتى يسأل عن خمس

یعنے ایستاده میدارند در بارگاه خداوندی تا آنکه پرسیده میشود از پنج حالت پرسیده میشود از عمر

عن عمره فيما افناه وعن شبابه فيما ابلاه وعن ماله

او که در چه کار بسر کرده و پرسیده میشود از جوانی وی که در چه چیز کهنه کردی آنرا و پرسیده میشود

من اين اكتسبه وفيما انفقه وماذا عمل فيما علم

از مال وی که از کجا کسب کرد آنرا و در چه چیز صرف کرد آنرا و پرسیده میشود که چه کار کرد در آنچه دانسته

رواه الترمذي وعن عقبة بن عامر رض عن النبي

رواه ترمذی واز عقبه بن عامر رض مرویست از آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم قال اذا رأیت اللہ عز وجل یعطی العبد

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت چون بہ بینی خدا تعالی را کہ مید ہد بندہ را از دنیا

من الدنیا علی معاصیہ ما یحب فانما ھو استدراج ثم تلا رسول اللہ

باوجود گناہان او بابدل گناہان او کہ میاند آنچہ دوست میدارد پس نیست آن دادن مگر استدراج

صلی اللہ علیہ وسلم فلما نسوا ما ذکروا بہ فتحنا علیھم

و بعد آنکہ خواند پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم ... کردہ شدند با آن چیز

ابواب کل شیء حتی اذا فرحوا بما اوتوا اخذنٰھم بغتۃ

شاید بر ایشان ... بہر ... دادہ شدند ناگہان گرفتیم

فاذا ھم مبلسون رواہ احمد وعن ابی امامۃ رض ان رجلا

ایشان را ناگاہ پس ناگاہ ایشان متحیر و نا امید اند رواہ احمد و از ابی امامہ رض مرویست کہ مردے

من اھل الصفۃ توفی وترک دینارا فقال رسول اللہ صلی اللہ

از اہل صفہ مرد و گذاشت یک دینار را پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم کیۃ قال ثم توفی اخر فترک دینارین فقال

علیہ و سلم داغیست گفت ابوامامہ پس تر مرد دیگر و گذاشت دو دینار پس فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کیتان رواہ احمد والبیھقی

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم دو داغ اند رواہ احمد و بیہقی

فی شعب الایمان وعن انس رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ

فی شعب الایمان و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم ھل من احد یمشی علی الماء الا ابتلت قدماہ

علیہ و سلم آیا ہست ہیچ یکے کہ برود بر آب مگر آنکہ تر گردد پایہا کالو گفتند

قالوا لا یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم قال کذالک صاحب

نیست اے رسول خدا صلے اللہ علیک وسلم فرمود آنحضرت ہمچنین صاحب

الدُّنْيَا يَسْلَمُ مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ

دنیا سلامت نمیماند از گناہان البتہ رواہ بیہقی فی شعب الایمان

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از جبیر بن نفیر مرویست بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ أَجْمَعَ الْمَالَ وَأَكُوْنَ مِنَ التَّاجِرِيْنَ

علیہ وسلم وحی کردہ نشدہ بسوے من کہ جمع کنم مال را و باشم از بازرگان و سوداگران

وَلٰكِنْ أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِّنَ السَّاجِدِيْنَ

ولیکن وحی کردہ شدہ است بسوی من کہ حکم او آنست بہ تسبیح و تحمید و عبادت و خصوص بنماز مشغول

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

باشم و عبادت کنم پروردگار خود را تا آخر عمر روایت کرد در شرح سنتہ

وَأَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ عَنْ أَبِيْ مُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وابو نعیم در حلیہ از ابی مسلم و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند دنیا

حَلَالًا اِسْتِعْفَافًا عَنِ الْمَسْئَلَةِ وَسَعْيًا عَلٰى أَهْلِهِ وَتَعَطُّفًا

را بسبب آنکہ از وجہ حلال نگاہدارد از سوال و سعی برای عیال خود و از برای مہربانی کردن

عَلٰى جَارِهِ لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَوَجْهُهُ مِثْلُ الْقَمَرِ

بر ہمسایہ خود پیش آید خدا تعالی را روز قیامت حال آنکہ روی او باشد مانند ماہ در شب چہاردہ

لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا مُكَاثِرًا مُفَاخِرًا مُرَائِيًا

وکسیکہ طلب کند دنیا را از روی حلال در حالیکہ طلب زیادہ کنندہ است در مال و نازندہ است بر مردم بمال

لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ

و زیادہ کنندہ است ملاقات میکند خدا را و حال آنکہ خدا خشمناک است روایت کرد آنرا بیہقی در شعب الایمان

وعن عائشة رضـ عن رسول الله صلى الله وابو نعيم في الحلية

وازعائشه رضـ روایت ست از حضرت صلی الله　در حلیه　وابو نعیم

عليه وسلم قال الدنيا دار من لا دار له ومال من لا مال له

علیه وسلم که فرمود آنحضرت دنیا دار کسی ست که نیست دار مراورا دو دنیا مال کسی ست که نیست

ولها يجمع من لا عقل له رواه احمد والبيهقي في شعب الايمان

مراورا مال وبرای دنیا جمع میکند مال را کسیکه نیست عقل اورا رواه احمد وبیهقی در شعب الایمان

وعن علي رضـ قال ارتحلت الدنيا مدبرة وارتحلت الاخرة

وازعلی رضـ مرویست کوچ کرده است دنیا درحالیکه پشت دهنده است و کوچ

مقبلة ولكل واحدة منهما بنون فكونوا من ابناء الاخرة

کرده است آخرت درحالیکه روی آرنده است باو مر هریکی را ازان فرزندان ست پس باشید از ابنای

ولا تكونوا من ابناء الدنيا فان اليوم عمل ولا حساب وغدا

آخرت و نباشید از ابنای دنیا　زیرا که امروز یعنی در دنیا عمل ست و نیست حساب و فردا

حساب ولا عمل رواه البخاري في ترجمة باب وعن

حساب ست و نیست عمل روایت کرد بخاری این حدیث را در ترجمهٔ باب

ابي هريرة رضـ يرفعه قال اذا مات الميت قالت الملائكة

وازابی هریره رضـ مرویست بطریق رفع یعنی میرسانید این حدیث را بآنحضرت گفت ابوهریره فرمود آنحضرت چون

ما قدم وقال بنو آدم ما خلف روى البيهقي في شعب الايمان

میرد آدمی پرسند فرشتگان چه چیز پیش فرستاده است و بگویند فرزندان آدم چه چیز پس گذاشت

وعن مالك ان لقمان قال لابنه يا بني ان الناس

ازمال رواه بیهقی در شعب الایمان وازامام مالک روایت ست که لقمان گفت مر پسر خود را ای پسر که

قد تطاول عليهم ما يوعدون وهم الى الاخرة سراعا يذهبون

بدرستیکه آدمیان بتحقیق دراز افتاد برایشان مدت چیزیکه وعده کرده شده اند وایشان بسوی آخرت تیز میروند

بعث وحساب وغیره

وَاِنَّکَ قَدِ اسْتَدْبَرْتَ الدُّنْیَا مُنْذُ کُنْتَ وَاسْتَقْبَلْتَ الْاٰخِرَۃَ

و بدرستیکہ تو ای پسرک من بتحقیق تو لپشت داده دنیا را از ابتدائیکہ پیدا شدهٔ و روی آورده

وَاِنَّ دَارًا تَسِیْرُ اِلَیْهَا اَقْرَبُ اِلَیْکَ مِنْ دَارٍ تَخْرُجُ مِنْهَا

آخرت را بدرستیکہ سرائے کہ تو میروی بسوی آن قریب است بسوی تو از سرائے کہ بیرون می آئی تو از ان

رَوَاهُ رَزِیْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه رزین　و از عبد الله　بن عمرو رض　مرویست کہ آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ اِذَا کُنَّ فِیْکَ فَلَا عَلَیْکَ

صلی الله　علیه　وسلم　فرمود چهار خصلت اند کہ چون یافتہ شوند در تو پس ضرر نیست

مَا فَاتَکَ الدُّنْیَا حِفْظُ اَمَانَةٍ وَصِدْقُ حَدِیْثٍ وَحُسْنُ

ترا از فوت شدن دنیا اول آنکہ امانت در حقوق رب و حقوق عباد و دوم راستی در سخن سوم نیک

خَلِیْقَةٍ وَعِفَّةٌ فِیْ طُعْمَةٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

طبعی و درست فطرتے چهارم پارسائی در لقمہ رواه احمد و بیهقی در شعب　ایمان

وَعَنْ اَبِیْ اَیُّوْبَ الْاَنْصَارِیِّ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَی النَّبِیِّ

و روایت ست از ابی ایوب انصاری رض　گفت آمد　مردی بسوے آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِظْنِیْ وَاَوْجِزْ فَقَالَ اِذَا قُمْتَ

صلے الله　علیه　وسلم پس گفت آمرد با آنحضرت پند ده مرا مختصر پس فرمود

فِیْ صَلَاتِکَ فَصَلِّ صَلٰوةَ مُوَدِّعٍ وَلَا تَکَلَّمْ بِکَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ

آنحضرت چون بگذاری نماز خود پس بگذار ہمچو نماز شخصے کہ وداع کننده است مگو سخن کہ محتاج گردی بعذر خواہی

غَدًا وَاَجْمِعِ الْاِیَاسَ مِمَّا فِیْ اَیْدِی النَّاسِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

از ان فردا و دائمی خود را و عزم مصمم کن بنا امیدی از چیزیکہ در دست مردم است و قطع طمع کن از ایشان

قَالَ لَمَّا بَعَثَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِلَی الْیَمَنِ خَرَجَ

و از معاذ بن جبل رض مرویست هرگاه فرستاد آنحضرت معاذ را بسوی یمن بعهدهٔ قضا و بیرون

ف یعنی ترک کند نفس خود و جمیع ماسوا الله را و توجہ آرد بحضرت حق باخلاص یا اینکہ بجز ذکر حق ترک کند [illegible] وقت آخر عمر است

[illegible]

مَعَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوصِيهِ وَمُعَاذٌ

آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بمشایعت وی در حالی وصیت میکرد

رَاكِبٌ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي تَحْتَ

آنحضرت او را و معاذ رض سوار بر شتر بود و پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پیادہ میرفت زیر شتر

رَاحِلَتِهِ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ يَا مُعَاذُ إِنَّكَ عَسَى أَنْ لَا تَلْقَانِي

سواری معاذ پس، گاه که فارغ گشت آنحضرت از وصیت فرمود ای معاذ بدرستیکه تو نزدیک است

بَعْدَ عَامِي هٰذَا وَلَعَلَّكَ أَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِي هٰذَا وَقَبْرِي

که تو در نیابی مرا بعد از سال من ایست و شاید که بگذری بر این مسجد من و بر قبر من پس

فَبَكَى مُعَاذٌ جَشَعًا لِفِرَاقِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بگریست معاذ از جهت جزع و اندوه و فراق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثُمَّ الْتَفَتَ فَأَقْبَلَ بِوَجْهِهِ نَحْوَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ إِنَّ أَوْلَى

پس نگریست و روی آورد آنحضرت بجانب مدینه منوره پس فرمود متصل ترین مردم

النَّاسِ بِيَ الْمُتَّقُونَ مَنْ كَانُوا وَحَيْثُ كَانُوا رَوَاهُمَا أَحْمَدُ

بمن پرہیزگارانند ہر کسانیکه باشند و ہر جائیکه باشند روایت کرد این ہر دو حدیث را احمد

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض وَأَبِي خَلَّادٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

و مروی است از ابی ہریرہ رض و ابی خلاد رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ يُعْطَى زُهْدًا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بینید بنده را که داده میشود او را بی رغبتی در دنیا

فِي الدُّنْيَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ فَإِنَّهُ يُلَقَّى الْحِكْمَةَ

و کم سخنی و خاموشی پس نزدیکی جوئید از آن بنده پس بدرستیکه تعلیم کرده میشود آن بنده را حکمت

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب الایمان و از عبدالله بن

عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِيْ

عمر رض مرویست که گرفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہ بازوے من

فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَاَنَّكَ غَرِيْبٌ اَوْ عَابِرُ سَبِيْلٍ وَكَانَ

پس فرمود باش در دنیا چنانکه گویا در شهرے غریبے یا رہ گذرے وبود

ابْنُ عُمَرَ يَقُوْلُ اِذَا اَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَاِذَا

ابن عمر رض میگفت که چون شب کنی پس انتظار مکن صبح را و چون صبح کنی

اَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ

پس انتظار مکن شب را و بگیر از تندرستی خود برای بیماری خود و از زندگانی خود

وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

براے مرگ خود روایت کرده بخارے

باب فضل الفقراء

باب ست در فضل فقرا

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ

و مران آنانرا که میخوانند پروردگار خویش را بامداد و شبانگاه میخواهند

يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ

ذات خدا را نیست بر تو از حساب ایشان چیزے و نیست

وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُوْنَ

از حساب تو بر ایشان چیزے پس براندے ایشانرا پس باشے از ستمگاران

مِنَ الظّٰلِمِيْنَ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهٰجِرِيْنَ الَّذِيْنَ اُخْرِجُوْا مِنْ

و براے درویشان هجرت کنندگان آنانکه بیرون کرده شدند از سراہا

دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللهِ وَرِضْوَانًا

و مالہاے ایشان میجویند افزونے از خدا و خوشنودے

وَيَنْصُرُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ وَلَوْلَا

ویاری میکنند خدایرا و فرستادهٔ اورا آنگروه ایشانند راست گویان و نه اگر

اَنْ يَّكُوْنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَّكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ

مردمان گروه یک هرآئینه ت وانیمی برای آنکه کافر شود بہ رحمن

لِبُيُوْتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَّمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُوْنَ

مرخانهای ایشانرا سقفها از نقره ونردبانها که بران برآیند

وَلِبُيُوْتِهِمْ اَبْوَابًا وَّسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُوْنَ وَزُخْرُفًا

ومرخانهای ایشانرا درها وتختها بران تکیه کنند وازرنیست همه آن

وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ

مگر برخوردارے زندگانی این اسے وآخرت نزد پروردگار تو برای

لِلْمُتَّقِيْنَ (عن) اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پرہیزگاران ست مرویست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُبَّ اَشْعَثَ مَدْفُوْعٍ بِالْاَبْوَابِ لَوْ اَقْسَمَ

علیه وسلم بسا ژولیده موی گردآلوده رانده شده از درها جهت حقارت اگر سوگند خورد بر خدا

عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

هرآئینه راست گو میگرداند وی تعالی اورا در سوگند روایت کرده مسلم و از عبداللہ بن عمرو رض مرویست که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه فقرای مهاجران

يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

پیشی میگیرند توانگرانرا روز قیامت بسوی بهشت بچهل سال

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَ(عن) اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرده مسلم و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْاَغْنِیَاءِ
صلی اللہ علیہ وسلم درمی آیند فقیران بہشت را پیش از توانگران

بِخَمْسِ مِائَةِ عَامٍ نِصْفَ یَوْمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ
به پانصد سال نیم روز ست از روزے که مقدر آن هزار سال است روزگار است رواه ترمذی

قَالَ لَقَدْ رَاَیْتُ سَبْعِیْنَ مِنْ اَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَیْهِ رِدَاءٌ
واز ابی ہریرہ مرویست گفت بہ تحقیق دیدم ہفتاد نفر از اصحاب صفہ را که نیست از ایشان مردی

اِمَّا اِزَارٌ وَاِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوْا فِیْ اَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا یَبْلُغُ نِصْفَ
که بروی ردا باشد بلکه یا ازاری بود یا گلیمی که بسته بودند در گردن های خود پس بعضے از انها

السَّاقَیْنِ وَمِنْهَا مَا یَبْلُغُ الْكَعْبَیْنِ فَیَجْمَعُهُ بِیَدِهٖ كَرَاهِیَةَ
میرسید نیمه هر دو ساق را و بعضے از انها میرسید هر دو شتالنگ را پس گرد میکاورد آنرا بدست خود از جهت

اَنْ تُرٰی عَوْرَتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَبِیْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ
ناخوش داشتن آنکه دیده شود اندام شرمگاه او روایت کرد آنرا بخاری و مرویست از عبد الرحمن

الْحُبُلِیِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو وَسَاَلَهٗ رَجُلٌ قَالَ اَلَسْنَا
حبلے گفت شنیدم عبد اللہ بن عمرو را و حال آنکه بتحقیق پرسید او را مردے گفت آیا نیستیم

مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِیْنَ فَقَالَ لَهٗ عَبْدُ اللّٰهِ اَلَكَ اِمْرَاَةٌ تَاْوِیْ
ما از فقیران مهاجران پس فرمود مر او را عبد اللہ آیا مر ترا زن ہست که جائے میگیری

اِلَیْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ اَلَكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهٗ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاَنْتَ
او گفت آری ہست گفت عبد اللہ آیا مر ترا جای باشش ہست که می باشی در وی گفت آری ہست مرا

مِنَ الْاَغْنِیَاءِ قَالَ فَاِنَّ لِیْ خَادِمًا قَالَ فَاَنْتَ مِنَ الْمُلُوْكِ
گفت عبد اللہ پس تو از توانگرانی گفت آن مرد مرا خدمتگار نیز ہست گفت عبد اللہ پس تو

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَجَاءَ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ اِلٰی عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو
از پادشاہانی گفت عبد الرحمن و آمدند سه کس بسوے عبد اللہ بن عمرو

ازیں جا تا آخر صفحه

وَاَنَا عِنْدَهٗ فَقَالُوْا یَا اَبَا مُحَمَّدٍ وَّاللّٰهِ مَا نَقْدِرُ عَلٰی شَیْءٍ لَّا نَفَقَةٍ

ومن نزد وے بودم پس گفتند یا ابا محمد بخدا سوگند توانا نیستیم ما بر چیزے نہ بر خرچ ونہ بر سوارے

وَّلَا دَآبَّةٍ وَّلَا مَتَاعٍ فَقَالَ لَهُمْ مَا شِئْتُمْ اِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ

چارپایہ ونہ از اسباب [illegible] گفت عبد اللہ [illegible] آئید شما بسوے ما

اِلَیْنَا فَاَعْطَیْنَاکُمْ مَا یَسَّرَ اللّٰهُ لَکُمْ وَاِنْ شِئْتُمْ ذَکَرْنَا اَمْرَکُمْ

پس بدہیم شمارا چیزے کہ آسانی گرداند خدا تعالی برائے شما اگر میخواہید ذکر کنیم قصہ شمارا

لِلسُّلْطَانِ وَاِنْ شِئْتُمْ صَبَرْتُمْ فَاِنِّیْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ

برائے پادشاہ واگر میخواہید صبر کنید زیراکہ من شنیدہ ام پیغمبر خدا را

یَقُوْلُ اِنَّ فُقَرَآءَ الْمُهَاجِرِیْنَ یَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِیَاءَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ

کہ میگفت بدرستیکہ فقیران مہاجران پیشی میکنند توانگران از روز قیامت

اِلَی الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا قَالُوْا فَاِنَّا نَصْبِرُ لَا نَسْاَلُ شَیْئًا

بسوے بہشت بچہل سال گفتند آنجماعت پس تحقیق ما صبر میکنیم ونخواہیم چیزے را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ اَمَرَنِیْ خَلِیْلِیْ بِسَبْعٍ

روایت کردہ آنرا مسلم وروایت است از ابی ذر رض گفت امر کرد مرا دوست [illegible]

اَمَرَنِیْ بِحُبِّ الْمَسَاکِیْنِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَنْظُرَ

است بہفت خصلت اول امر کرد مرا بدوستی مسکینان ونزدیک شدن از ایشان دوم امر کرد مرا

اِلٰی مَنْ هُوَ دُوْنِیْ وَلَا اَنْظُرَ اِلٰی مَنْ هُوَ فَوْقِیْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَصِلَ

کہ نظر کنم بسوے کسیکہ فروتر من است ونظر نکنم بسوے کسیکہ بالای من است یعنی در دنیا وسوم امر کرد مرا صلہ رحم را

الرَّحِمَ وَاِنْ اَدْبَرَتْ وَاَمَرَنِیْ اَنْ لَّا اَسْاَلَ اَحَدًا شَیْئًا

اگرچہ پشت دہندہ است یعنی صاحب رحم وچہارم امر کرد کہ سوال نکنم از ہیچ چیزے وپنجم امر کرد کہ بگویم

وَاَمَرَنِیْ اَنْ اَقُوْلَ بِالْحَقِّ وَاِنْ کَانَ مُرًّا وَّاَمَرَنِیْ اَنْ لَّا اَخَافَ

حق وامر [illegible] ہمان اگرچہ باشد تلخ وناخوش وششم امر کرد مرا کہ نترسم در دین خدا.

فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ وَأَمَرَنِي أَنْ أُكْثِرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

ملامت کردن ہیچ ملامت کنندہ را وہفتم امر کرد مرا کہ بسیار گویم لا حول ولا قوۃ

إِلَّا بِاللّٰهِ فَإِنَّهُنَّ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ

الا باللہ را پس بدرستیکہ این کلمات یا این ہفت خصلت از گنجی ست زیر عرش روایت ست از احمد

عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از عمرو بن شعیب و روایت میکند از پدر خود و پدر رستش از جد خود او از حضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَصْلَتَانِ مَنْ كَانَتَا فِيهِ كَتَبَهُ اللّٰهُ شَاكِرًا

علیہ وسلم فرمود آنحضرت دو خصلت اند کہ ہر کس کہ باشد آن خصلت دران بنویسد او را خدا شکر کنندہ

صَابِرًا مَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَاقْتَدَى بِهِ

صبر کنندہ کسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ بالای اوست پس اقتدا کند بوے وکسیکہ نظر کند

وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فَحَمِدَ اللّٰهَ عَلَى مَا فَضَّلَهُ اللّٰهُ

در دنیای خود کسیکہ فرود اوست در دنیا پس ستایش کند مر خدا را بنا بر فضیلت دادن مر او را خدا تعالی

عَلَيْهِ كَتَبَهُ اللّٰهُ شَاكِرًا صَابِرًا وَمَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ

بر آنکس بنویسد او را خدا شکر گوئندہ صبر کنندہ وکسیکہ نظر کند در دین خود بسوے کسیکہ آنکس فرود

دُونَهُ وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَأَسِفَ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهُ

اوست و نظر کند در دنیا خود بسوے کسیکہ فوق اوست پس اندوہ خورد بچیزیکہ فوت شد او را از دنیا نبنویسد

لَمْ يَكْتُبْهُ اللّٰهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خدا شاکر او را ونہ صبر کنندہ روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَضِيَ

از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ راضی شد

مِنَ اللّٰهِ بِالْيَسِيرِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ

از خدا باندک رزق راضی گردد خدا تعالے از وے باندک از عمل

وعن ابن عباس رضؔ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

درروایت ست از ابن عباس رضؔ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم من جاع او احتاج فکتمہ الناس کان حقا علی

وسلم کسیکہ گرسنہ شود یا محتاج شود پس بپوشد آنرا از مردم باشد لازم بر

اللہ عز وجل ان یرزقہ رزق سنۃ من حلال رواہما

فضل خدا کہ برساند او را روزی یکسال از وجہ حلال روایت کرد این ہر دو حدیث را

البیہقی فی شعب الایمان وعن محمود بن لبید رضؔ

بیہقی در شعب الایمان درروایت ست از محمود بن لبید رضؔ

ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال اثنتان یکرہہما

تحقیق کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ دو خصلت ست کہ ناخوش دارد

ابن آدم یکرہ الموت والموت خیر للمؤمن من الفتنۃ

آنہارا آدمی یکے ازان مردن ست وحالانکہ موت بہتر ست مسلمانرا از فتنہ گرفتار

ویکرہ قلۃ المال وقلۃ المال اقل للحساب رواہ احمد

دوم کمی مال وحالانکہ کمی مال کمتر ست مرحساب را یعنی بہتر ست مرمسلمانرا روایت کرد احمد

وعن قتادۃ بن النعمان رضؔ ان رسول اللہ صلی اللہ

درروایت ست از قتادہ بن نعمان رضؔ کہ آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم قال اذا احب اللہ عبدا حماہ الدنیا کما یظل

علیہ وسلم فرمود چون دوست دارد خدا تعالی بندۂ خود را منع میکند او را دنیا چنانکہ

احدکم یحمی سقیمہ الماء رواہ احمد والترمذی

میکرد یکے از شما کہ منع میکند و پرہیز میدہد بیمار خود را از آب روایت کرد آنرا احمد وترمذی

وعن عبد اللہ بن عمرو رضؔ قال قال رسول اللہ صلی اللہ

درروایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضؔ گفت فرمود رسول اللہ صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَسَنَتُهٗ وَاِذَا فَارَقَ الدُّنْيَا

علیه و ... دنیا زندان است مسلمان را و قحط سال اوست در وقتیکه بگذارد دنیا را

فَارَقَ السِّجْنَ وَالسَّنَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

بگذارد زندان و قحط را روایت کرد آنرا در شرح سنة و روایت ست

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رض ... نمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

لَا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ فَاِنَّكَ لَا تَدْرِيْ مَا هُوَ لَاقٍ بَعْدَ

غبطه مکن فاسق را بنعمت دنیا وی که دارد زیرا که در نمی یابی که چه چیز پیش آینده است بعد از مرگ وی

مَوْتِهٖ اِنَّ لَهٗ عِنْدَ اللّٰهِ قَاتِلًا لَا يَمُوْتُ يَعْنِي النَّارَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بدرستیکه وی فاجر را نزد خدا سخت کشنده ایست میخواهد آنحضرت از قاتل آتش دوزخ را رواه فی شرح السنة

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از وے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اِذَا نَظَرَ اَحَدُكُمْ اِلٰى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ

چون نظر کند ... از شما بسوے کسیکه زیاده تر داده شده است آنکس را بروی در مال ... صورت

اِلٰى مَنْ هُوَ اَسْفَلُ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ

پس باید که نظر کند بسوے کسے که آنکس پست تر از وست تا شکر گوید متفق علیه و در روایتی از مسلم

قَالَ اُنْظُرُوْا اِلٰى مَنْ هُوَ اَسْفَلُ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوْا اِلٰى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ

اینچنین آمده است گفت آنحضرت نظر کنید بسوے آنکه پایانتر ست از مرتبه شما و نظر مکنید

فَهُوَ اَجْدَرُ اَنْ لَا تَزْدَرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَعَنْ

بسوے آنکسیکه بالای شماست در مرتبه پس این سزاوار تر ست شما را تا که حقیر نه شمارید نعمت الله را که بر شما ست

مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ رَاٰى سَعْدٌ اَنَّ لَهٗ فَضْلًا عَلٰى مَنْ دُوْنَهٗ

است بر شما و روایت ست از مصعب بن سعد رض گفت دانست و گمان برد سعد که او را فضل ست بر کسیکه

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ هَلْ تُنْصَرُوْنَ

فرودست از ضعفاے مسلمانان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از براے دفع عجب آیا نصرت

وَتُرْزَقُوْنَ اِلَّا بِضُعَفَائِکُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

داده میشود شمارا ورزق داده می شود شمارا مگر به برکت ضعفای شما که درمیان شما اند رواه البخاری

اُمَیَّةَ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ اُسَیْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّی اللّٰہُ

روایت ست از امیہ بن خالد بن عبد اللہ بن اسید رض از ان حضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَنَّہٗ کَانَ یَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِیْکِ الْمُهَاجِرِیْنَ

علیہ وسلم کہ بود آنحضرت طلب فتح ونصرت میکرد از جناب حق بہ حقیران ودرویشان مہاجران

رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّةِ

رواه فے شرح السنۃ

بَابُ الْاَمَلِ وَالْحِرْصِ

باب در امل و حرص

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰہُ بِہٖ بَعْضَکُمْ عَلٰی بَعْضٍ وَلَا تَمُدَّنَّ

وآرزو مبرید آنچه افزونی داده خدای بدان برخی را از شما بر برخی و باز مدار چشمہاے

عَیْنَیْکَ اِلٰی مَا مَتَّعْنَا بِہٖ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا لِنَفْتِنَهُمْ

خود را بسوی آنچه برخوردار کردیم بآن جفتہا از ایشان تازگی زندگانی این سرا تا بیازمایم

فِیْہِ وَرِزْقُ رَبِّکَ خَیْرٌ وَّاَبْقٰی عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ

ایشان را دران و روزی پروردگار تو بہترست و پاینده تر روایت ست از انس رض گفت کشیده

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ خُطُوْطًا فَقَالَ هٰذَا الْاَمَلُ وَهٰذَا اَجَلُہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چند خط پس فرمود این خط امل آدمی ست واین خط اجل

فَبَیْنَمَا هُوَ کَذٰلِکَ اِذْ جَاءَهُ الْخَطُّ الْاَقْرَبُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

اوست پس در اثنای آنکه آدمی برین ست ناگاه رسید او را خط اجل که نزدیک ست رواه البخاری

وعنه رض قال قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم یھرم ابن
وہم روایت ست از انس گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پیر میشود
ادم ویشب منہ اثنان الحرص علی المال والحرص علی العمر
آدمی وجوان میشود دو چیز یکی حرص بر کثرت مال دوم حرص بدرازی عمر
متفق علیہ وعن ابی ھریرۃ رض قال قال النبی صلی
متفق علیہ در روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت
اللہ علیہ وسلم اعذر اللہ الی امرء اخر اجلہ حتی بلغہ
صلے اللہ علیہ وسلم نگذاشت خدا تعالی جائے عذر را از مردے کہ مہلت داد اجل ورا
ستین سنۃ رواہ البخاری وعن ابن عباس رض
تا آنکہ رسانید اورا بہ شصت سال رواہ البخاری و روایت ست از ابن عباس رض
عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال لو کان لابن ادم وادیان
از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر بودے مر آدمی را دو وادے
من مال لابتغی ثالثا ولا یملأ جوف ابن ادم الا التراب
از مال ہر آئینہ طلب میکرد سوم را و پر نمیکند جوف آدمی را مگر خاک و رجوع برحمت
ویتوب اللہ علی من تاب متفق علیہ وعن ابن عمر رض
میکند خدا تعالے بہ ہر کہ میخواہد متفق علیہ و روایت ست از ابن عمر رض
قال اخذ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ببعض جسدی
گفت گرفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہ بعض تن یار و سے من
فقال کن فی الدنیا کانک غریب او عابر سبیل وعد نفسک
پس گفت باش در دنیا چنانکہ گویا تو مسافری یا رہ گذرے و شمار خود را
من اھل القبور رواہ البخاری وعن عبد اللہ بن عمرو
از مردگان رواہ البخاری و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ مَرَّ بِنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا وَاُمِّیْ

گفت بگذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم برما وحالانکہ من و مادر من [illegible]

نُطَیِّنُ شَیْئًا فَقَالَ مَا هٰذَا یَا عَبْدَ اللّٰهِ قُلْتُ شَیْءٌ نُصْلِحُهٗ

میگل دیم چیزی را پس گفت آنحضرت چہ کار میکنی ای عبد اللہ گفتم چیز یست یعنی دیوار است

قَالَ الْاَمْرُ اَسْرَعُ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

[illegible] فرمود آنحضرت کار شتاب تر ست ازین یعنی بیرون آمدن از دنیا رواہ احمد و [illegible]

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَ[illegible]

روایت ست از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ يُهْرِيقُ الْمَاءَ فَيَتَ[illegible] بِالتُّرَابِ فَاَقُوْلُ يَا رَ[illegible] اللّٰهِ اِنَّ الْمَاءَ

[illegible] برا یعنی بول [illegible] پس تیمم کرد بخاک پس [illegible] یا رسول اللہ [illegible]

مِنْكَ [illegible] يَقُوْلُ مَا يُدْرِيْنِيْ لَعَلِّيْ لَا اَبْلُغُهٗ رَوَاهُ [illegible]

آب [illegible] میگفت آنحضرت [illegible] چہ دانم شاید [illegible]

وَابْنُ الْجَوْزِیِّ فِیْ كِتَابِ الْوَفَاءِ وَ[illegible] اَبِیْ هُرَيْرَةَ [illegible]

روایت کرد اینحدیث را در شرح سنہ و ابن جوزی در کتاب وفا و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَعْمَارُ اُمَّتِیْ

[illegible] اللہ علیہ وسلم [illegible] عمرہای امت

مَا بَيْنَ السِّتِّيْنَ اِلَی السَّبْعِيْنَ وَاَقَلُّهُمْ مَنْ يَّجُوْزُ ذٰلِكَ

من میان شصت سا[illegible] تا ہفتاد ست و [illegible] کمی ست کہ بگذرد از ہفتاد روایت [illegible]

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَ[illegible] سُفْيَانَ الثَّوْرِیِّ رض

اینحدیث را ترمذی وابن ماجہ واز سفیان ثوری رحمہ [illegible]

قَالَ لَيْسَ الزُّهْدُ فِی الدُّنْيَا بِلُبْسِ الْغَلِيْظِ وَ[illegible]

گفت سفیان زہد نیست [illegible] در دنیا [illegible]

إِنَّمَا الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قِصَرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

نیست حقیقت زہد و بی رغبتی در دنیا مگر کوتاہی امل روایت کرد آنرا در شرح سنہ

زَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ سَمِعْتُ مَالِكًا وَسُئِلَ أَيُّ شَيْءٍ الزُّهْدُ

و از زید بن حسین که [illegible] است گفت شنیدم امام مالک را در حالیکہ پرسیدہ شد از زہد

فِي الدُّنْيَا قَالَ طِيبُ الْكَسْبِ وَقِصَرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

چیست زہد در دنیا گفت پاک و حلال بودن کسب رزق که آنرا از وجہ حلال پیدا کند و کوتاہ [illegible] است روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

باب استحباب المال والعمر للطاعة

باب در محبت کردن مال و عمر برائے طاعت

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ

و مگردان دست خود را بسوی گردن خود یعنی بکشای آنرا تمام کشادن پس نشینی ملامت کردہ شدہ

الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

در ماندہ و بدہ خداوند خویش را حق او و درویش را و راہ گذر را

وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ

و نہ اسراف کن اسراف کردنے بدرستی کہ اسراف کنندگان ہستند برادران

كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

پیروان شیاطین و ہست شیطان مر پروردگار خود را ناسپاس

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

و توشہ گیرید پس بدرستی بہترین توشہا پرہیزگاریست و [illegible] خداوند

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ

عقلہا نیست بر شما گناہے آنکہ بجوئید روزے از پروردگار خود و ایشان فریاد کنندہ

فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ

دران پروردگارا بیرون کن مارا [illegible] شایستہ آنکہ بودیم [illegible] و [illegible] نی نداد یم شمارا

سورۃ بنی اسرائیل جزو ۱۵ رکوع ۳ · سورۃ فاطر جزو ۲۲ رکوع ۵

مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا

آنمقدار کہ پند گیرد دران ہر کہ خواہد پند گیرد و آمد بشما بیم کنندہ یعنے پیغمبر پس بچشید عذاب

لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ

پس نیست مر ستمگاران را ہیچ یاری کہ عذاب ایشان بردارد از ابی بکرہ مرویست گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ

ای رسول اللہ صلے اللہ علیک وسلم کدام یکے از آدمیان بہتر ست

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ

فرمود آنحضرت کسی ست کہ دراز ست زندگانی او و نیکوست عمل او گفت آنمرد پس کدام

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

یکے از مردان بدتر ست فرمود آنحضرت کسیکہ دراز ست زندگانی او و بد ست عمل او روایت کرد اینحدیث را

وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و ترمذی و دارمی و از عبید بن خالد رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

آخَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَقُتِلَ أَحَدُهُمَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ مَاتَ الْآخَرُ

برادری داد میان دو مرد از اصحاب خود پس کشتہ شد یکے از ایشان در راہ خدا و شہید شد پستر مرد

بَعْدَهُ بِجُمُعَةٍ أَوْ نَحْوِهَا فَصَلَّوْا عَلَيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

دیگر ازان دو مرد بعد از وی بجمعہ یا مانند آن یعنے بیک ہفتہ پس نماز گذاردند بروے پس گفت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قُلْتُمْ قَالُوا دَعَوْنَا اللّٰهَ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَيَرْحَمَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم چہ گفتید در دعا گفتند دعا کردیم خدا را اینکہ بیامرزد مر او را خدا تعالے

وَيُلْحِقَهُ بِصَاحِبِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و رحمت کند او را و برساند او را بیار وی کہ شہید رفت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس چہ شد و کجا رفت

فَأَيْنَ صَلَاتُهُ بَعْدَ صَلَاتِهِ وَعَمَلُهُ بَعْدَ عَمَلِهِ أَوْ قَالَ صِيَامُهُ

نماز اینمرد کہ گذارد بعد ازان و کجا اند عملہای دیگرو ثواب آن بعد از عمل وی یعنی بعد از مردن یا گفت کجا شد ثواب روزہ

بَعْدَ صِيَامِهِ لَمَا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

بعد از وے بتحقیق تفاوت درجہ کہ میان این مرد ست در بہشت دور تر و بیشتر ست از تفاوت مسافتی

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِيْ كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رض

کہ میان آسمان و زمین ست روایت ابوداؤد و نسائی و از ابی کبشہ انماری رض

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ ثَلٰثٌ

مرویست بدرستیکہ وی شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت سہ خصلت ست

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيْثًا فَاحْفَظُوْهُ فَأَمَّا الَّذِيْ

کہ سوگند میخورم بر آنہا کہ حق اند و میخوانیم بر شما حدیثی را پس یاد گیرید و نگاہدارید این حدیث را

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ فَإِنَّهُ مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ وَلَا ظُلِمَ

پس آن چیز کہ سوگند میخورم بر حقیقت آنہا اینست پس بدرستیکہ شان اینست کہ کم نشد مال ہیچ بندہ از جہت

عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ بِهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ

تصدق کردن بر فقرا و ستم کردہ نشد ہیچ بندہ و گرفتہ نشد از وی مالی بناحق و صبر کرد بران مگر آنکہ زیادہ کرد

بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ وَأَمَّا الَّذِيْ أُحَدِّثُكُمْ

آن بندہ را خدا بآن مظلمہ عزت و نکشاد ہیچ بندہ در سوال کردن را از مردم مگر آنکہ کشاد خدا تعالی بر وے

فَاحْفَظُوْهُ فَقَالَ إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ عَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ

در فقر و محتاجی را و اما آن حدیثی کہ گفتم میخوانم بر شما پس یاد گیرید آنرا اینست کہ میگویم پس فرمود آنحضرت کہ نیست

مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِيْ فِيْهِ رَبَّهُ وَيَصِلُ فِيْهِ رَحِمَهُ وَيَعْمَلُ لِلّٰهِ

دنیا مگر برای چہار کس اول بندہ کہ داد او را خدا مالی و دانش پس این بندہ تقوی میکند درین مال پروردگار خود را

فِيْهِ بِحَقِّهِ فَهٰذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ عِلْمًا

و احسان میکند خویشان او و کار میکند برای خدا درین مال بحق مال پس این بندہ در فاضلترین منازل و مراتب است و دوم بندہ ایست

وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُوْلُ لَوْ أَنَّ لِيْ مَالًا

کہ دادہ ہست خدا او را علم و نداده است او را خدا تعالی مال پس این بندہ نیت صادق دارد و میگوید آن بندہ

لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَاَجْرُهُمَا سَوَاءٌ وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالًا

هر آئینه عمل میکردم بعمل فلانی که تقوی میکند در صرف مال پس ثواب این هر دو بنده برابر است

وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا فَهُوَ يَتَخَبَّطُ فِيْ مَالِهٖ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِيْ فِيْهِ

سوم بنده ایست که داده است او را خدا تعالیٰ مال و نداده او را علمی که بدان تقوی دارد پس این بنده خبط و خلط میکند

رَبَّهٗ وَلَا يَصِلُ فِيْهِ رَحِمَهٗ وَلَا يَعْمَلُ فِيْهِ بِحَقٍّ فَهٰذَا بِاَخْبَثِ

در مال خود به بی علم و دانش و تقوی نمیکند در مال پروردگار خود را و صله نمیکند رحم خود را و نمیکند در وی بحق پس این بنده

الْمَنَازِلِ وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالًا وَّلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُوْلُ

در پلید ترین جاهاست و چهارم بنده ایست که نداده است او را خدا تعالیٰ مال و نه علم که تمیز کند میان خیر و شر پس وی

لَوْ اَنَّ لِيْ مَالًا لَعَمِلْتُ فِيْهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَهُوَ بِنِيَّتِهٖ فَوِزْرُهُمَا

میگوید اگر می بود مرا مالی هر آئینه عمل میکردم در وی بعمل فلان که اسراف میکند پس اینست نیت وے

سَوَاءٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ رح قَالَ

و بار گناه ایشان برابر است روایت کرد ترمذی از سفیان ثوری مرویست گفت بود مال در زمان پیش مکروه

كَانَ الْمَالُ فِيْمَا مَضٰى يُكْرَهُ فَاَمَّا الْيَوْمَ فَهُوَ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَقَالَ

داشته شده اما امروز درین زمان مال سپر مسلمانانست و گفت اگر نمی بود این دینار هر آئینه مندیل

لَوْلَا هٰذِهِ الدَّنَانِيْرُ لَتَمَنْدَلَ بِنَا هٰؤُلَاءِ الْمُلُوْكُ وَقَالَ مَنْ كَانَ

میساختند ما را این دینار داران و خوار میداشتند و گفت کسیکه باشد در دست وے چیزے ازین

فِيْ يَدِهٖ مِنْ هٰذِهٖ شَيْءٌ فَلْيُصْلِحْهُ فَاِنَّهٗ زَمَانٌ اِنِ احْتَاجَ

مال ها پس باید که اصلاح کند و زیادت دهد آنرا زیراکه زمانی است که اگر محتاج شود کسی باشد آن کسی

كَانَ اَوَّلَ مَنْ يَّبْذُلُ دِيْنَهٗ وَقَالَ الْحَلَالُ لَا يَحْتَمِلُ السَّرَفَ

اول کسی که بذل کند و از دست دهد دین خود را و گفت سفیان که مال حلال احتمال ندارد افراط و اسراف را

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ **وَعَنْ** مُحَمَّدِ بْنِ اَبِيْ عُمَيْرَةَ وَكَانَ

یعنی نمی باید در مال حلال اسراف کرد زیرا که مال حلال کم میباشد در وی اسراف نشود [illegible] از محمد بن ابی عمیره

مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَبْدًا

و بود وی از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت که بنده از بندگان اگر بیفتد بر روے

لَوْ خَرَّ عَلَى وَجْهِهِ مِنْ يَوْمِ وُلِدَ إِلَى أَنْ يَمُوتَ هَرَمًا فِي طَاعَةِ

خود از روزی که زائیده شده است تا آنکه بمیرد در سخت پیری در طاعت و فرمانبرداری خدا تعالی

اللّٰهِ لَحَقَّرَهُ فِي ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَوَدَّ أَنَّهُ رُدَّ إِلَى الدُّنْيَا كَيْمَا يَزْدَادَ

هر آئینه کم می شمارد آن را یعنی این طاعت و عبادت در آن روز یعنی روز قیامت و هر آئینه دوست میدارد که

مِنَ الْأَجْرِ وَالثَّوَابِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

باز گردانیده شود بسوے دنیا تا زیاده شود از مزد و پاداشت عمل پس هر چند که زیاده باشد عمر موجب یادتی عمل گردد رواه احمد

بَابُ التَّوَكُّلِ وَالصَّبْرِ

باب در بیان توکل و صبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ

ای آنانکه گرویده اید یاری جوئید بشکیبائی و نماز بدرستی که خدا ے

الصَّابِرِينَ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ

با صابرانست و هر آئینه سے آزمائیم شمارا بچیزے از ترس و گرسنگی

مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

و کمی از مالها و نفسها و میوه ها و مژده ده صبر کنندگان را

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

آنانکه چون برسد ایشان را زحمتی گویند بدرستی ما برائے خدا ایم و بدرستی ما بسوے او باز گردندگانیم

أُولٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولٰئِكَ

و آنگروه بر ایشان رحمتهاست از پروردگارشان و مهربانی و آنگروه ایشانند

هُمُ الْمُهْتَدُونَ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَدًا

راه یافتگان و مگوئید مر چیزی را بدرستیکه من کننده ام این را فردا

اِلَّا اَنْ یَّشَاءَ اللّٰهُ وَمَنْ یَّتَّقِ اللّٰهَ یَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا وَّیَرْزُقْهُ

مگر مقدر دن بکر خدا و هر که بترسد از خدای گرداند برای او بیرون شدن و روزی دهد

مِنْ حَیْثُ لَا یَحْتَسِبُ وَمَنْ یَّتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ

او را از اینجا که گمان نبرد و هر که توکل کند بر خدا پس او بسنده است بدرستی

اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِکُلِّ شَیْءٍ قَدْرًا وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ

خدای رساننده است کار خود را بدرستیکه گردانیده است خدا تعالی برای هر چیز اندازه و نیست هیچ جنبنده

فِی الْاَرْضِ اِلَّا عَلَی اللّٰهِ رِزْقُهَا وَیَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا

در زمین مگر بر خدا است روزی ایشان تفضلاً و میداند خدای قرارگاه آن در حیات

کُلٌّ فِیْ کِتٰبٍ مُّبِیْنٍ اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُتَوَکِّلِیْنَ وَفِی السَّمَآءِ

و آرام گاه بعد از وفات همه در کتاب روشن است یعنی لوح محفوظ بدرستیکه خدا دوست میدارد متوکلان را و در آسمان

رِزْقُکُمْ وَمَا تُوْعَدُوْنَ ○ صُهَیْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

روزی شماست و آنچه وعده کرده شده اید روایت است از صهیب رض که فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ عَجَبًا لِاَمْرِ الْمُؤْمِنِ اِنَّ اَمْرَهٗ

صلی الله علیه وسلم شگفت مر شان مسلمان را همه شان او مر او را نیک است

کُلَّهٗ لَهٗ خَیْرٌ وَلَیْسَ ذٰلِکَ لِاَحَدٍ اِلَّا لِلْمُؤْمِنِ اِنْ اَصَابَتْهُ

و نیست این شان مر هیچ یکے را مگر مسلمان کامل را اگر برسد او را حالت خوشی

سَرَّآءُ شَکَرَ فَکَانَ خَیْرًا لَّهٗ وَاِنْ اَصَابَتْهُ ضَرَّآءُ صَبَرَ

شکر میگوید پس باشد شکر گفتن بهتر او را و اگر برسد او را حالت ناخوشی صبر میورزد پس باشد صبر

فَکَانَ خَیْرًا لَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

کردن بهتر مر او را رواه مسلم و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که مسلمان قوی

خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ

بهتر ست از مسلمان ضعیف و اصل خیر موجود ست در هر دو حرص و طلب زیادہ کن

اِحْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَلَا تَعْجِزْ وَإِنْ

بر چیزیکه سود کند ترا و یاری جوئی و لتوفیق بطلب بخدا و عاجز مباش از طلب و استعانت

أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا

و اگر برسد ترا چیزی از مصائب و مکروہات پس مگو اگر من چنین میکردم چنان میشد و چنین

وَلَكِنْ قُلْ قَدَّرَ اللهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ

و لیکن بگو تقدیر کرد خدا و هر چه میخواهد خدا تعالی میکند زیرا که لفظ لو میکشاید کار شیطان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ

رواه مسلم واز عمر بن خطاب رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللهِ

صلی الله علیه وسلم را که میفرمود اگر ثابت شود که شما توکل میکنید بر خدا چنانکه

حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ

باید توکل کرد هر آئینه روزی میدهد شما را چنانکه روزی میدهد پرندها را بر آیند صبح بامداد گرسنه

بِطَانًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض

و لاغر شکم و باز میگردند باشیانهٔ خود سیر و کلان شکم رواه ترمذی و ابن ماجه و از ابن مسعود رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا النَّاسُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم ای آدمیان نیست هیچ چیزیکه نزدیک گرداند

لَيْسَ مِنْ شَيْءٍ يُقَرِّبُكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ

شما را بسوی بهشت و دور دارد شما را از آتش دوزخ [illegible] مر کردم

إِلَّا قَدْ أَمَرْتُكُمْ بِهِ وَلَيْسَ شَيْءٌ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ النَّارِ وَيُبَاعِدُكُمْ

شما را بآن چیز و نیست چیزے که قریب گرداند شما را از آتش دوزخ و دور گرداند شما را

مِنَ الْجَنَّةِ اِلَّا قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ وَاِنَّ الرُّوْحَ الْاَمِيْنَ وَفِيْ

از بہشت مگر آنکہ بہ تحقیق نہی کردم شمارا از آنچیز و بدرستی کہ روح امین و در روایتی بدرستیکہ

رِوَايَةٍ اِنَّ رُوْحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِيْ رُوْعِيْ اِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوْتَ

روح القدس دمید در دل من یعنی وحی کرد کہ ہیچ ذاتی البتہ نمیرد تا آنکہ بتمام و کمال ابسا ندرزق خود را

حَتّٰى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا اَلَا فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَجْمِلُوْا فِي الطَّلَبِ

دانا باشید پس تقوی ∴ خدا را و اعتدال ورزید در جستن روزی و بر ندارد و باعث نشود

وَلَا يَحْمِلَنَّكُمُ اسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ اَنْ تَطْلُبُوْهُ بِمَعَاصِي اللّٰهِ

شمارا دیر رسیدن رزق بر طلب کردن [illegible] نرسد [illegible]

فَاِنَّهُ لَا يُدْرَكُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ اِلَّا بِطَاعَتِهِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

[illegible]

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ اِلَّا اَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ وَاِنَّ رُوْحَ

روایت کرد این حدیث را در شرح سنہ و بیہقی در [illegible] ذکر نکرد ان روح القدس را اینجا و آن روح الامین

الْقُدُسِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چنانکہ در روایت شرح سنہ است　و از ابی ذر رض مرویست　از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيْمِ الْحَلَالِ وَلَا اِضَاعَةِ

کہ فرمود آنحضرت کہ زہد کردن در دنیا نیست بمجرد ترک و حرام گردانیدن برخورشی حلال و نہ ضائع گردانیدن

الْمَالِ وَلٰكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا اَنْ لَّا تَكُوْنَ بِمَا فِيْ يَدَيْكَ

مال ولیکن کمال زہد در دنیا و تمامی او باین ست کہ نہ باشی بآنچہ در دست تست از مال اعتماد کنندہ تر بچیزیکہ نزدیک

اَوْثَقَ بِمَا فِيْ يَدِ اللّٰهِ وَاَنْ تَكُوْنَ فِيْ ثَوَابِ الْمُصِيْبَةِ اِذَا اَنْتَ

خدا تعالی ست　و زہد کردن در دنیا آنست [illegible] تو در ثواب مصیبت بتیکہ

اُصِبْتَ بِهَا اَرْغَبَ فِيْهَا لَوْ اَنَّهَا اُبْقِيَتْ لَكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مبتلا کردہ شوی بآن مصیبت رغبت کنندہ تر در ان مصیبت کہ کاشکی آن مصیبت باقی داشتہ شود برای تو رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُوْلِ

و ابن ماجه و روایت است از ابن عباس رض ... بودم در ردیف آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ احْفَظِ اللّٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس فرمود آنحضرت ای کودک نگاهدار حق خدا را

يَحْفَظْكَ اللّٰهُ احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ وَإِذَا سَأَلْتَ

تا نگاهدارد ترا خدا تعالی و نگاهدار و مراقب او باش بیابی تو او را پیش روی خود و چون

فَاسْأَلِ اللّٰهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ

سوال نمی و چیزے خواهی ... سوال کن و بخواه از خدا و چون یاری ... پس ... از خدا و بدانکه تمام ...

لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ

گروه آدمیان اگر جمع شوند و اتفاق نمایند بر سود رسانیدن ترا باندک چیزی نفع نتوانند رسانید مگر بچیزیکه

قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ

نوشته است او را خدا تعالی برای تو و اگر اتفاق کنند بر زیان رسانیدن ضرر رسانند

لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ

مگر بچیزیکه ... نوشته است آنرا خدا تعالی بر تو برداشته شد

الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

قلمها و خشک گردیده شد نامه‌ها روایت کرده احمد و ترمذی و از

سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد رض مرویست گفت آنحضرت صلی الله علیه و

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ

بدرستیکه سعادت و نیک بختی آدمی در راضی بودنست بچیزیکه تقدیر فرموده است خدا تعالی برای او و بدبختی

آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللّٰهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ

آدمی در ترک کردن دست طلب خیر از خدا تعالی و از شقاوت آدمی است بی رضامندی و کراهت او

بِمَا قَضَى اللهُ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

بچیزی که قضا کرده است خدا تعالی مر آدمی را روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از ابی ذر رضی مرویست

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي لَأَعْلَمُ آيَةً لَوْ أَخَذَ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که من میدانم آیتی را از قرآن که اگر بگیرند و عمل کنند مردم بدان

النَّاسُ بِهَا لَكَفَتْهُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ

البته بس باشد ایشان را و آن آیت اینست کسیکه تقوی ورزد بگرداند خدا برای وی خلاص شدن

مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

از هر مشکلی و روزی رساند او را از انجا که گمان ندارد و یعنی بی رنج و بی تعب و تردد روایت کرد احمد و ابن ماجه و دارمی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و از عمرو بن العاص رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ قَلْبَ ابْنِ آدَمَ بِكُلِّ وَادٍ شُعْبَةٌ فَمَنْ أَتْبَعَ

علیه وسلم بدرستیکه دل آدمی را در هر وادی شاخی ست پس کسیکه تابع گرداند

قَلْبَهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا لَمْ يُبَالِ اللهُ بِأَيِّ وَادٍ أَهْلَكَهُ وَمَنْ تَوَكَّلَ

دل خود را با شعبها سے همه باک ندارد خدا که در کدام وادی هلاک گرداند و کسیکه توکل و اعتماد کند

عَلَى اللهِ كَفَاهُ الشُّعَبَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ

بر خدا کفایت کند او را الله تعالی همه شعبها و تفرقها روایت کرد ابن ماجه و از ابی درداء رضی

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الرِّزْقَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه رزق هر آینه

لَيَطْلُبُ الْعَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ رَوَاهُ أَبُو نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ

میجوید بنده را چنانکه میجوید او را اجل وی روایت کرد ابو نعیم در حلیه

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ

و از ابن مسعود رضی مرویست گفت ابن مسعود گویا من می نگرم بسوی رسول الله

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِّنَ الْاَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ حکایت میکند حال پیغمبری را از پیغمبران کہ زدند آن پیغمبر را قوم وے

فَاَدْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهٖ وَهُوَ يَقُوْلُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ

پس خون آلودہ کردند اورا و حال آنکہ پیغمبر صبر می ورزید پاک میکرد خون از روی خود گفت

لِقَوْمِيْ فَاِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خداوندا بیامرز قوم مرا زیرا کہ ایشان نمیدانند حقیقت حال متفق علیہ

بَابُ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ

باب در بیان ریا وسمعہ

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عمر بن الخطاب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَاِنَّمَا لِامْرِئٍ مَّا نَوٰى

علیہ وسلم نیست اعمال مگر بہ نیت و نیست مر مردی را مگر آنچہ کہ نیت کردہ است پس کسیکہ باشد

فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهٗ اِلَى اللّٰهِ وَاِلٰى رَسُوْلِهٖ فَهِجْرَتُهٗ اِلَى اللّٰهِ وَ

ھجرت او بسوی خدا وبسوے رسول وے پس ہجرت وی بسوی خدا و

اِلٰى رَسُوْلِهٖ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهٗ اِلٰى دُنْيَا يُصِيْبُهَا اَوِ امْرَاَةٍ

بسوے رسول خدا است وکسیکہ باشد ہجرت او بسوی دنیا میرسد دنیا را یا ہجرت بسوی زنی بود

يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهٗ اِلٰى مَا هَاجَرَ اِلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ تزویج کند آنرا پس ہجرت وی است بسوی چیزیکہ ہجرت کردہ است بسوی آن متفق علیہ و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ اِلٰى صُوَرِكُمْ وَاَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَّنْظُرُ اِلٰى قُلُوْبِكُمْ

بدرستیکہ خدا تعالی نمی بیند بنظر رحمت بجانب صورتہای شما و نمی بیند بسوی مالہای شما ولیکن می بیند بسوی دلہای شما

وَاَعْمَالِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ بْنِ اَبِيْ فُضَالَةَ رض

وعملهای شما رواه مسلم واز ابی سعید بن ابی فضالہ رض و بیست

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا جَمَعَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت فرمود چون جمع وفرا ہم آرد

اللّٰهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ نَادٰى مُنَادٍ

خدا یتعالی مردمانرا روز قیامت کہ شک نیست در آمدن وی آواز مید ہد آواز دہندہ

مَنْ كَانَ اَشْرَكَ فِيْ عَمَلٍ عَمِلَهٗ لِلّٰهِ اَحَدًا فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهٗ

کسیکہ بود شریک میکرد کسی را در عملے کہ کرد آنرا برای خدا پس باید کہ طلب کند ثواب

مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ اَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ

عمل خودرا در نزد غیر خدا زیرا کہ بدرستی خدا یتعالی بے نیاز ترین شرکاست از شرکت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ احمد واز ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى قَالَ لَقَدْ خَلَقْتُ

علیہ وسلم کہ فرمود بدرستیکہ خدای تبارک وتعالی فرمود بتحقیق پیدا کردہ ام خلقے را

خَلْقًا اَلْسِنَتُهُمْ اَحْلٰى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوْبُهُمْ اَمَرُّ مِنَ الصَّبِرِ فَبِيْ

کہ زبانہای شان شیرین ترست از شکر ودلہای شان تلخ تر از صبر پس بخود سوگند خوردہ ام

خَلَقْتُ لَاُتِيْحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيْمَ فِيْهِمْ حَيْرَانَ

ہر آئینہ تقدیر کنم دبفرستم ایشانرا فتنہ کہ بگذارد مرد عاقل را در ایشان متحیر

فَبِيْ يَغْتَرُّوْنَ اَمْ عَلَيَّ يَجْتَرِئُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس بمن فریب میخورند یا بر من جرأت ودلیری میکنند رواہ ترمذی واز

اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِحَسْبِ امْرِئٍ

انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بس ست مردرا از بدی

مِنَ الشَّرِّ اَنْ يُشَارَ اِلَيْهِ بِالْاَصَابِعِ فِىْ دِيْنٍ اَوْ دُنْيَا اِلَّا

کہ انگشت نما کردہ شود در دین یا در دنیا مگر کسیکہ معصوم

مَنْ عَصَمَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِىُّ فِىْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

ومحفوظ دارد او را خدا تعالی روایہ بیہقی در شعب الایمان و ہر روایت از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِ اَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا اِلٰى مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

امیر المومنین عمر بن الخطاب رض بدرستیکہ او روزی بمسجد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا

صلے اللہ علیہ وسلم در آمد پس دریافت معاذ بن جبل را کہ نشستہ است

عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِىْ فَقَالَ مَا يُبْكِيْكَ

نزد قبر شریف آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در حالیکہ گریہ میکند پس گفت عمر معاذ را کہ چہ چیز در گریہ آوردہ ترا

قَالَ يُبْكِيْنِىْ شَىْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفت معاذ در گریہ در آورد مرا یاد کردن چیزی کہ شنیدہ ام از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

وسلم شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

اِنَّ يَسِيْرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ وَمَنْ عَادٰى لِلّٰهِ وَلِيًّا فَقَدْ بَارَزَ اللّٰهَ

اندکی از ریا سبب شرک است و کسیکہ دشمن دارد دوستی از دوستان خدا را پس بتحقیق بیرون آمد خدا را

بِالْمُحَارَبَةِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْاَبْرَارَ الْاَتْقِيَاءَ الْاَخْفِيَاءَ الَّذِيْنَ

بجنگ بدرستیکہ خدا دوست میدارد نیکوکاران پرہیزگاران پوشیدہ حالان را چون غائب باشند

اِذَا غَابُوْا لَمْ يُفْتَقَدُوْا وَاِنْ حَضَرُوْا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُقَرَّبُوْا

بازپرس کردہ نشوند احوال ایشان و اگر حاضر باشند خواندہ نشوند بمہمانی و اگر خواندہ شوند نزدیک کردہ

قُلُوْبُهُمْ مَصَابِيْحُ الْهُدٰى يَخْرُجُوْنَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ

نشوند دلہای ایشان چراغہای ہدایت ست و بیرون مے آیند از ہر زمین تاریک

رَوَاهُ اِبْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

روایت دا اینحدیث را ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان و از

اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا صَلّٰى فِي الْعَلَانِيَةِ فَاَحْسَنَ وَصَلّٰى فِي السِّرِّ

بدرستیکه بنده چون نماز گذارد [illegible] خوب گذارد و بگذارد در نهانی

فَاَحْسَنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هٰذَا عَبْدِيْ حَقًّا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس خوب گذارد میفرماید خدا یتعالی این بنده منست بصدق روایت کرد ابن ماجه

وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ وَنَحْنُ

و مرویست از ابو سعید رض گفت بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم و برسید برما و ما

نَتَذَاكَرُ الْمَسِيْحَ الدَّجَّالَ فَقَالَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ اَخْوَفُ

مذاکره میکردیم مسیح دجال را پس گفت آنحضرت آیا خبر ندهم شمارا بچیزیکه ترسنده ترست

عَلَيْكُمْ عِنْدِيْ مِنَ الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ فَقُلْنَا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بر شما نزد من از فتنه مسیح الدجال پس گفتیم خبر ده یا رسول اللہ

قَالَ الشِّرْكُ الْخَفِيُّ اَنْ يَّقُوْمَ الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهٗ

فرمود آنحضرت آنچیز شرک پنهانی ست و آن شرک خفی ست میخیزد مرد پس نماز میگذارد پس زیبا و نیکو کند نماز خود را

لِمَا يَرٰى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

از جهت نظر کردن مردے بسوے او روداه ابن ماجه و از

اَبِي سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی سعید الخدرے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ لَوْ اَنَّ رَجُلًا عَمِلَ عَمَلًا فِي صَخْرَةٍ لَا بَابَ لَهَا وَلَا كُوَّةَ

وسلم اگر ثابت شود که مردی عمل کرد عملی را در صخره که نیست در وے درها تا کسی از راه آن در آید و نه دیوارے

قوله در ان صخره [illegible] ... در آن سوراخ ... ۱۲ اشعة اللمعات

خرج عمله الى الناس كائنا ما كان **وعن** عثمان بن

کرداو را بسے کسی تواند دید بیرون می آید و ظاهر میگردد او بسوے مردم هرگز باشد یعنی حاجت نیاز ریا و اظهار نیست خود بخود ظاهر میگردد و از عثمان بن

عفان رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

عفان رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

من كانت له سريرة صالحة او سيئة اظهر الله منها رداء

کسیکه باشد مر او را فعلی یا خصلتی نهانی نیک یا بد هرچند که نهان دارد ولیکن آشکارا میگرداند خدایتعالی از آن سریره

يعرف به **وعن** عمر بن الخطاب رض عن النبي صلى الله

خصلت علامتی را که شناخته میشود آنکسی بآن علامت و از عمر بن الخطاب رض مرویست از آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال انما اخاف على هذه الامة كل منافق

علیه وسلم که فرمود آنحضرت نمی ترسم بریں امت مگر از شر هر منافقیرا

يتكلم بالحكمة ويعمل بالجور روى البيهقي الاحاديث

که سخن میگوید بعلم و حکمت و کار میکند بجهل و ناراستی روایت کرد این هر سه حدیث را

الثلثة في شعب الايمان **وعن** المهاجر بن حبيب رض

بیهقی در شعب ایمان و از مهاجر بن حبیب رض مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الله تعالى

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم گفت پروردگار

اني لست كل كلام الحكيم اتقبل ولكني اتقبل همه وهواه

من نیستم که کلام هر حکیم را قبول کنم ولیکن من قبول میکنم قصد و نیت و محبت او را

فان كان همه وهواه في طاعتي جعلت صمته حمدا لي

پس اگر باشد نیت و محبت او در طاعت و فرمان بردار من میگردانم خاموشی او را ستایش مر ذات اقدس خود را و وقار

ووقارا وان لم يتكلم رواه الدارمي

و اگرچه سخن نکند رواه دارمے

بَابُ الْاِسْتِغْفَارِ وَالتَّوْبَةِ

باب ست در استغفار و توبه

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ

واوست آنکه می پذیرد توبه را از بندگان خود و فرو گذارد از بدیها و میداند

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ

آنچه میکنید ای آنانکه گرویده اید باز گردید بسوے خدا

تَوْبَةً نَصُوحًا ط عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ

باز گشتنی خالص شاید پروردگار شما آنکه محو شد بدیها شما و در آرد شمارا ببوستانها که میرود

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ

از زیر آن جویها و بدرستی من هر آینه آمرزنده ام آنرا که باز گردد

وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ

وبگرود و کار کند شایسته پس راه راست رود و باز گردید سوی پروردگار خویش و گردن نهید

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ۝ وَالَّذِينَ

مرا ورا پیش از انکه بیاید شمارا عذاب پس یاری داده نشوید و آنانکه

إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا

چون کنند ناشایسته یا ستم کنند بر نفسهاے خود یاد کنند خدا یرا پس آمرزش خواهند

لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ط وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ

براے گناهان خود و کیست که بیامرزد گناهانرا مگر خدا و دوام نکردند بر آنچه

مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝ أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ

کردند وایشان میدانند آنگروه پاداش ایشان آمرزش ست از پروردگار ایشان

وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ

و بوستانها میرود از زیر آن جویها جاوید باشند دران و نیکوست

أَجْرُ الْعَامِلِيْنَ عَنِ الْأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مزد کار کنندگان واز اغر مزنی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلٰى قَلْبِيْ وَإِنِّيْ لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم بر ستیکہ بر آئینہ پردہ کردہ میشود بر دل من و بدرستیکہ من بر آئینہ استغفار میکنم

فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض

خدا را در روز صد بار روایت کرد اینحدیث را مسلم و روایت است از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ يَدَهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدای فراخ میکند دست رحمت خود را

بِاللَّيْلِ لِيَتُوْبَ مُسِيْءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوْبَ

بشب تا توبہ کند بدی کنندہ روز و فراخ میکند دست رحمت خود را در روز تا توبہ کند

مُسِيْءُ اللَّيْلِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بدی کنندہ شب تا آنکہ بر آید آفتاب از جانب فرو د آمدن خود را لوقت در تا توبہ بستہ و روایت کرد مسلم

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَلّٰهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِيْنَ يَتُوْبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ

ہر آئینہ خدا تعالی سخت تر است از روی شادمانی بتوبہ بندہ خود ہنگامی کہ توبہ میکند بندہ بسوی خدا از یکی از شما

كَانَ رَاحِلَتُهُ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ

کہ بود شتر سواری و باربردی در زمین دشت پس برمید و گریخت راحلہ از و و بران راحلہ بود خورش

وَشَرَابُهُ فَأَيِسَ مِنْهَا فَأَتٰى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِيْ ظِلِّهَا قَدْ أَيِسَ

و آب وی پس نا امید شد آنمرد از ان راحلہ پس آمد آنکس بسوی درختی را پس پہلو نہاد آنکس در سایہ آن درخت و حالانکہ بتحقیق نا امید شدہ است

مِنْ رَاحِلَتِهِ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ

از راحلہ خود پس درین اثنا آنکہ آنکس ہمچنین بر پہلو افتادہ بود ناگاہ آنکس حاضر است براحلہ و حالیکہ ایستادہ است راحلہ او نزد وے

فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اَللّٰهُمَّ أَنْتَ

پس گرفت مہار راحلہ را پس گفت آنکس از سختی شادمانی خداوندا تو بندۂ

عَبْدِيْ وَأَنَا رَبُّكَ أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بندۂ من و منم پروردگار تو خطا کرد آں [illegible] از فرح بجا [illegible] گفت تو پروردگار من و من بندۂ توام روایت مسلم

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عَبْدًا أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ

علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ کرد گناہ را پس گفت آن بندہ اے پروردگار من گناہی کردہ ام

فَاغْفِرْهُ فَقَالَ رَبُّهُ أَعَلِمَ عَبْدِيْ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ

پس بیامرز این گناہ را پس گفت پروردگار [illegible] آیا دانست بندۂ من کہ مر ورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را

وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ

و میگیرد بگناہ آمرزیدم [illegible] درنگ کرد آن بندہ در [illegible] تا کہ خواستہ بود خدا پس تر

أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ

کرد گناہ بار دیگر پس گفت پروردگار من گناہ کردم بار دیگر پس بیامرز این گناہ را

فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِيْ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ

پس گفت پروردگار ہمین بار نیز آیا دانست بندۂ من کہ مر اورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را [illegible]

غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا

آمرزیدم مر بندۂ خود را پس درنگ کرد آن بندہ در گناہ کردن مدتی کہ خواستہ بود خدا تعالیٰ پس تر گناہ کرد

فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا آخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِيْ

پس گفت ای پروردگار من کردم گناہ بار دیگر پس بیامرز این گناہ را برای من پس گفت پروردگار [illegible]

أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ فَلْيَفْعَلْ

کہ مرا پروردگاریست کہ بیامرزد [illegible] میگیرد بسبب آن گناہ آمرزیدم مر بندۂ خود را [illegible] کند

مَا شَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ اَوْسٍ رض قَالَ قَالَ

هر چه میخواهد از گناهان مادام که استغفار آرد متفق علیه و روایت ست از شداد بن اوس که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ الْاِسْتِغْفَارِ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم که افضل استغفار ۔

اَنْ تَقُوْلَ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ

این ست که بگوئی تو خداوندا توئی پروردگار من نیست معبود بحق مگر تو پیدا کردے تو مرا

وَاَنَا عَبْدُكَ وَاَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ

و من بندهٔ توام و من ثابت و دائم ام بر عهد تو که بسته ام و وعده کرده ام آن قدر که استطاعت دارم

اَعُوْذُبِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ اَبُوْءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

پناه میخواهم بتو از بدی آنچه کرده ام از گناهان اعتراف میکنم برائے تو بتو از فیض ما نعمت تو بر من و اعتراف میکنم بگناهان خود

وَاَبُوْءُ بِذَنْبِيْ فَاغْفِرْلِيْ فَاِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ

پس بیامرز مرا پس بدرستی نمی آمرزد گناهان را هیچکس مگر تو

قَالَ مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوْقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهٖ

گفت آنحضرت کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از روز در حالیکه یقین دارنده است بآن پس بمرد همران روز

قَبْلَ اَنْ يُّمْسِيَ فَهُوَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ

پیش از آنکه شام کند وی پس آنکس از کسان اهل بهشت ست و کسیکه بگوید این کلمات را در جزوے از

اللَّيْلِ وَهُوَ مُوْقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ اَنْ يُّصْبِحَ فَهُوَ

شب و حال آنکه وی یقین دارنده است بدان پس بمرد پیش از آنکه صبح کند پس وے

مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از اهل بهشت ست رواه بخاری و روایت ست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم بدرستیکه مومن

إِذَا أَذْنَبَ كَانَتْ نُكْتَةً سَوْدَاءَ فِي قَلْبِهِ فَإِنْ تَابَ

چون گناه کند پیدا میشود نقطه سیاه در دل وی پس اگر توبه می کند

وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ زَادَ زَادَتْ حَتّٰى تَعْلُوَ

و استغفار می نماید صیقل کرده میشود دل وی و میرود آن سیاهی و اگر بیشتر گناه میکند بیشتر میشود تا آنکه بالا می آید

قَلْبَهُ فَذٰلِكُمُ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالٰى كَلَّا بَلْ رَانَ

دل وی را پس آن زنگی ست که ذکر کرده است خدا تعالی و فرموده است زنگ گرفته و غالب آمده است

عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر دلهای ایشان کارهائی که میکردند روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و ابن ماجه و مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی قبول میکند توبه بنده را مادام

يُغَرْغِرْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

که غرغره نکند یعنی نرسد روح او در حلقوم روایه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان

قَالَ وَعِزَّتِكَ يَا رَبِّ لَا أَبْرَحُ أُغْوِي عِبَادَكَ مَا دَامَتْ

گفت بعزت تو ای پروردگار من نمی روم از جای خود یعنی همیشه باشم که گمراه میکنم بندگان ترا مادام

أَرْوَاحُهُمْ فِي أَجْسَادِهِمْ فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِي

که جانهای ایشان در بدنهای ایشانست پس گفت پروردگار عز وجل سوگند میخورم بعزت

وَجَلَالِي وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَا أَزَالُ أَغْفِرُ لَهُمْ مَا

و بزرگی خود و بلند مرتبه خود همیشه می آمرزم بندگان را مادام

اسْتِغْفَارُ وَلَدِي رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

که طلب آمرزش کنند از من رواه احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ

لَيَرْفَعُ الدَّرَجَةَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ

ہر آئینہ بلند میکرداند پایہ را برای بندہ صالح در بہشت پس میگوید بندہ صالح ای پروردگار

أَنَّى لِي هٰذِهٖ فَيَقُولُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ

من از کجاست مرا این درجہ پس میگوید پروردگار بسبب استغفار فرزند تست مرترا رواہ احمد

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن عباس رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْمَيِّتُ فِي الْقَبْرِ إِلَّا كَالْغَرِيقِ الْمُتَغَوِّثِ

علیہ وسلم نیست مردہ در قبر مگر مانند آب از سر وی گذشتہ ہست و فریاد کنندہ کسی دست وی بگیرد

يَنْتَظِرُ دَعْوَةً تَلْحَقُهُ مِنْ أَبٍ أَوْ أُمٍّ أَوْ أَخٍ أَوْ صَدِيقٍ فَإِذَا

چشم میدارد دعای را کہ برسد او را از پدر یا مادر یا برادر یا دوست پس چون

لَحِقَتْهُ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَىٰ

میرسد او را دعا میباشد آن دعا بسوے وے دوست داشتہ شدہ تر از دنیا و متاع دنیا و بدرستیکہ خدا تعالیٰ

لَيُدْخِلُ عَلَىٰ أَهْلِ الْقُبُورِ مِنْ دُعَاءِ أَهْلِ الْأَرْضِ أَمْثَالَ

می درارد بر مردہ ہا از دعاے اہل زمین مانند

الْجِبَالِ وَإِنَّ هَدِيَّةَ الْأَحْيَاءِ إِلَى الْأَمْوَاتِ الِاسْتِغْفَارُ لَهُمْ

کوہها و بدرستیکہ تحفہ زندگان بسوے مردگان طلب آمرزش کردن ست ایشان را

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ

رواہ البیہقی فی شعب الایمان و مرویست از عبد اللہ بن بسر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ طُوْبٰی لِمَنْ وَجَدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوش وقتی او مر را کہ یافت

فِیْ صَحِیْفَتِہٖ اِسْتِغْفَارًا کَثِیْرًا رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَرَوَی النَّسَائِیُّ

در صحیفہ خود استغفار بسیار را ... استغفار و بشارت آن استغفار است رواہ ابن ماجہ ونسائی

فِیْ عَمَلِ یَوْمٍ وَّلَیْلَۃٍ وَعَنْ عَبْدِاللّٰہِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

در عمل یوم ولیل ومرویست از عبداللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلتَّآئِبُ مِنَ الذَّنْبِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ توبہ شدہ از گناہ

کَمَنْ لَّاذَنْبَ لَہٗ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَالْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

مثل کسی ست کہ نیست گناہ او را در دنیا گویا نکردہ است آن گناہ را رفتہ اندر آن باب جات ما صرکامل است رواہ ابن ماجہ وبیہقی فی شعب الایمان

بَابٌ فِیْ سِعَۃِ رَحْمَۃِ اللّٰہِ تَعَالٰی

این باب ست در فراخی رحمت اللہ برتر

اَللّٰہُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً

آن خدائی کہ آفرید آسمانہا وزمین را وفرود آورد از آسمان آب

فَاَخْرَجَ بِہٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّکُمْ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْفُلْکَ

پس بیرون آورد بسبب وی انواع میوہا روزی برای شما ورام ساخت برای شما کشتی را

لِتَجْرِیَ فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِہٖ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْاَنْھٰرَ وَسَخَّرَ لَکُمُ

تا برود در دریا بامر او ورام ساخت برای شما جوہا را ورام ساخت برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَیْنِ وَسَخَّرَ لَکُمُ الَّیْلَ وَالنَّھَارَ وَاٰتٰکُمْ

آفتاب وماہتاب ہمیشہ روندگان ورام ساخت برای شما شب و روز وداد شما را

مِّنْ کُلِّ مَا سَاَلْتُمُوْہُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللّٰہِ لَا تُحْصُوْھَا

از ہرچہ خواستید او را و اگر بشمارید نعمت خدا احاطہ نتوانید و آن را

سلہ خیر سوا... (margin note)

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ

بدرستی آدمی ہر آئینہ ستمگار است ناسپاس و ہر آئینہ بدرستی بزرگی دادیم فرزندان آدم را و برداشتیم ایشان را

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ

در بیابان و در دریا و روزی دادیم ایشان را از پاکیزہ ہا و افزونی دادیم ایشان را

عَلَىٰ كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ۝ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ

بر بسیاری از آنکہ آفریدیم افزونی دادنی گفت عذاب من میرسانم

مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ط وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ

آن ہر کہ را میخواہم و بخشش من کشادہ است ہر چیز را و نومید مشوید از رحمت

اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ۝ وَإِنَّ رَبَّكَ

خدای بدرستیکہ نومید نشوند از رحمت و فرج خدای مگر گروہ ناگرویدگان و بدرستی پروردگار تو

لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

ہر آئینہ خداوند آمرزش ست مردمان را بر ستم شان و بدرستی پروردگار تو ہر آئینہ سخت عقوبت کنندہ است

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ

بگو ای بندگان من آنانکہ اسراف کردند بر نفسہای خویش ناامید مشوید از

رَحْمَةِ اللَّهِ ط إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ط إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ

بخشش خدای بدرستیکہ خدا تعالی می آمرزد گناہان را ہمہ بدرستیکہ او اوست آمرزندہ

الرَّحِيمُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

بخشایندہ مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ كِتَابًا فَهُوَ عِنْدَهُ

علیہ وسلم چون پیدا کرد خدا تعالی خلق را نوشت کتابی را پس آن کتاب نزد خداست

فَوْقَ عَرْشِهِ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي وَفِي رِوَايَةٍ

بالای عرش آن کتاب اینست کہ رحمت من پیشینی بردہ است غضب مرا و در روایتی

غَلَبَتْ غَضَبِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

بجای اسبقت غلبت مذکورست مقصود یکی ست متفق علیه و از ابی هریره روایت است فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه مر خدایتعالی را صد رحمت ست فرود آورده است از آن صد رحمت

وَّاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فَبِهَا يَتَعَاطَفُوْنَ

یک رحمت را میان پریان و آدمیان و چهارپایان و جنبندهای روی زمین پس بآن رحمت مهربانی میکنند

وَبِهَا يَتَرَاحَمُوْنَ وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلٰى وَلَدِهَا

بر یکدیگر و بآن رحمت مهربانی میورزند جانوران دشتی بر فرزندان خود

وَأَخَّرَ اللهُ تِسْعًا وَّتِسْعِيْنَ رَحْمَةً يَّرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و پس گذاشته است خدایتعالی نود و نه رحمت که رحم میکند بآن رحمتها بندگان خود را روز قیامت

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ عَنْ سَلْمَانَ نَحْوُهُ وَفِيْ

متفق علیه و در روایتی مر مسلم را از سلمان همچنین آمده است و در

اٰخِرِهِ قَالَ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ أَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ وَعَنْهُ

آخر شر این عبارت ست که گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میگرداند آنرا یعنی نود و نه را باین یکرحمت تا صد شود و هم ازو روایت ست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر بداند مومن

مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الْعُقُوْبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ وَّلَوْ يَعْلَمُ

چیزیرا که نزد خداست از عذاب طمع نکند به بهشت خدا هیچ یکی از مومنان و اگر بداند

الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ مُّتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کافر چیزیرا که نزد خداست از رحمت ناامید نگردد از بهشت وی هیچ یکی از کافران متفق علیه

وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

و روایت ست از ابی سعید خدری رض فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود در بنی اسرائیل مردی کشت

تِسْعَةً وَّتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ

نود و نه آدمی را پستر بیرون آمد در حالی که می پرسید از مردم پس آمد راهبی را پس پرسید او را

فَقَالَ لَهُ تَوْبَةٌ قَالَ لَا فَقَتَلَهُ وَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ

پس گفت آیا هست مراورا توبه گفت راهب نیست ترا توبه پس کشت آنمرد راهب را و در ایستاد در حالیکه سوال میکرد پس گفت مراورا مردی

اِئْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا

بیا قریه معین و چنین را پس دریافت او را علامت موت پس میل کرد آنمرد بسینه خود بجانب آن قریه

فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ

پس نزاع نمودند درشان وی فرشتگان رحمت و فرشتگان عذاب

فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَى هٰذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَإِلَى هٰذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي

پس وحی فرستاد خدا تعالی [illegible] این که نزدیک شو [illegible] بسوی این قریه که وی ازان هجرت کرده بود دور شو

فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هٰذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ

پس گفت خدا فرشتگان را اندازه کنید مسافتی را که میان دو قریه است پس یافته شد میت بسوی این قریه رحمت نزدیک بیک بالشت پس آمرزیده شد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ

صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدا که ابقای ذات من بدست قدرت اوست اگر گناه نکنید شما هرآینه ببرد

اللهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ

خدا تعالی شمارا و هرآینه آورد قومی را که گناه کنند پس طلب مغفرت کنند از خدا تعالی پس بیامرزد مر ایشان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ

رواه مسلم

باب الاستغفار

این باب است در استغفار

عن انسؓ قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

از انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال الله تعالی یا ابن آدم انک ما دعوتنی ورجوتنی

که گفت خدا تعالی ای فرزند آدم ... تو مرا بخواندی و امید وارے

غفرت لک علی ما کان فیک ولا ابالی یا ابن آدم لو بلغت

می آمرزم ترا بر هر عملی که باشد در تو از گناهان و باک ندارم ای فرزند آدم اگر رسید

ذنوبک عنان السماء ثم استغفرتنی غفرت لک ولا

گناهان تو بر آسمان و نواحی آن را پس طلب آمرزش می کردی ... می آمرزم ترا و

ابالی یا ابن آدم انک لو لقیتنی بقراب الارض خطایا

باک ندارم ای فرزند آدم ... اگر پیش آئی تو مرا به پرے زمین از روے گناهان

ثم لقیتنی لا تشرک بی شیئا لاتیتک بقرابها مغفرة

پس پیش می آئی تو در حالیکه شریک نکرده ای تو با من چیزی هر آئینه می آیم من ترا نزد تو به پری زمین از روئے آمرزش

رواه الترمذی ورواه احمد والدارمی عن ابی ذرؓ

روایت ترمذی و احمد و دارمی از ابی ذر رض

وعن ابن عباسؓ عن رسول الله صلی الله علیه وسلم

و از ابن عباس رض روایت است از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال قال الله تعالی من علم انی ذو قدرة علی مغفرة الذنوب

گفت فرمود خدا تعالی کسیکه دانست به رستی من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان

غفرت له ولا ابالی ما لم یشرک بی شیئا رواه فی شرح السنة

می آمرزم مر آن را و باک ندارم ... شریک نگرداند بمن چیزی را

قراب ارض ... قریب به پری زمین باشد ۱۲ اشعة اللمعات

باب الاستغفار

این باب ست در استغفار

عن ابی هریرۃ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ
مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال رجل لم یعمل خیرا قط لاھلہ وفی روایۃ اسرف
وسلم گفت مردی کہ نکردہ بود ہیچ عمل خیرا ہرگز کسان خود را و در روایتے آمدہ ظلم کرد

رجل علی نفسہ فلما حضرہ الموت اوصی بنیہ اذا مات
مردی بر نفس خود پس ہنگامی کہ حاضر شد او را موت وصیت کرد پسران خود را وقتیکہ بمیرد وے

فحرقوہ ثم اذروا نصفہ فی البر ونصفہ فی البحر فواللہ لئن
پس بسوزید او را پستر پرانید نیمۂ او را در دشت و نیمۂ او را در دریا بخدا سوگند اگر

قدر اللہ علیہ لیعذبنہ عذابا لا یعذبہ احدا من العلمین
قادر شود خدا تعالی بر وی، آئینہ عذاب میکند او را عذابی کہ نکند آن عذاب ہیچ یکی جہانیان را

فلما مات فعلوا ما امرھم فامر البحر فجمع ما فیہ وامر البر
پس چون مرد او کردند کسان او آنچہ امر کردہ بود وایشان را پس امر کرد خدا دریا را پس گرد آورد آنچہ در وے بود و امر کرد بدشت

فجمع ما فیہ ثم قال لہ لم فعلت ھذا قال من خشیتک
پس جمع کرد آنچہ در وے بود از اجزا پستر فرمود مر او را برای چہ کردے این وصیت گفت از ترس عذاب

یا رب وانت اعلم فغفر لہ متفق علیہ وعن
ای پروردگار من و تو دانا تری بحال من پس بیامرزید خدا مر او را متفق علیہ و روایت ست

معاذ بن جبل رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
از معاذ بن جبل رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ان شئتم انبأتکم ما اول ما یقول اللہ للمؤمنین
اگر میخواہید خبر میکنم شما را بآنچہ نخستین میگوید خدا تعالی مومنان را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا اَوَّلُ مَا يَقُوْلُوْنَ لَهٗ قُلْنَا نَعَمْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

روز رستخیز و خبر میدهم شما را بچیزیکه نخستین میگویند مومنان مر خدا تعالی را گفتیم آری خبر کن ما را ای رسول خدا گفت

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ هَلْ اَحْبَبْتُمْ لِقَائِيْ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ

بدرستیکه خدا تعالی میگوید مومنان را آیا دوست داشتید شما لقای مرا یعنی مرگ را پس میگویند آری دوست داشتیم لقای ترا

يَا رَبَّنَا فَيَقُوْلُ لِمَ اَذْنَبْتُمْ فَيَقُوْلُوْنَ رَجَوْنَا عَفْوَكَ وَمَغْفِرَتَكَ

ای پروردگار ما پس میگوید حقتعالی چرا معصیت کردید پس میگویند امید داشتیم تجاوز ترا و مغفرت را

فَيَقُوْلُ قَدْ وَجَبَتْ لَكُمْ مَغْفِرَتِيْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس میگوید حقتعالی بتحقیق واجب شد مر شما را مغفرت من از روی لطف روایت کرد این حدیث را در شرح السنة

وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ **وَعَنْ** اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابو نعیم روایت کرد در حلیه و روایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاْتِي الرَّجُلُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيَقُوْلُ

صلے اللہ علیہ وسلم می آرد مردی مردی را در روز قیامت پس میگوید

يَا رَبِّ هٰذَا ظَلَمَنِيْ يَقُوْلُ فَخُذْ ظُلَامَتِيْ مِنْهُ فَيُمَثِّلُ اللّٰهُ لَهٗ فَوْقَ

ای پروردگار من این شخص ست که ظلم کرده است بر من میگوید پس بگیر برای من مظلمه مرا پس متمثل میسازد یعنی نمایان میکند خدا تعالی مر آن کس را بالای

رَاْسِهٖ قَصْرًا فِيْهِ مِنْ خَيْرِ الْاٰخِرَةِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ اِرْفَعْ رَاْسَكَ

سر وی کوشکی را که در وی هست از خوبیهای آخرت پس گفته میشود مر او را که بردار سر خود را

فَيَرٰى فِيْهِ مَا لَمْ تَرَ عَيْنَاهُ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ لِمَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُ عَلَمْ

و بالا نگریست بیند مر ... [illegible] کوشک ... پس میگوید ای پروردگار ... [illegible] ... پس میگوید حقتعالی که بدان

هٰذَا ... عَفَا عَنْ اَخِيْهِ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ

این کوشک مر کسی راست که عفو کرد از برادر خود پس میگوید آن مرد ای پروردگار من بتحقیق تجاوز کردم و عفو کردم از وی

رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ **وَعَنْ** جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرده دیلمی و روایت ست از جابر رض گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

علیہ وسلم لا یدخل احدا منکم عملہ الجنۃ ولا یجیرہ
علیہ وسلم داخل نکند کسی را از شما و نہ مراعمل او در بہشت و نہ باز دارد او را

من النار ولا انا الا برحمۃ اللہ رواہ مسلم وعن ابن
از دوزخ مگر رحمت خدا تعالی رواہ مسلم و مرویست از ابن

عباس رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اللہ کتب
عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالی نوشت

الحسنات والسیئات فمن ہم بحسنۃ فلم یعملہا
نیکیہا و بدیہا را پس کسیکہ قصد کند نیکی را پس عمل نکند آنرا

کتبہا اللہ لہ عندہ حسنۃ کاملۃ فان ہم بہا فعملہا کتبہا
مینویسد آنرا خدا تعالی مروی را نزد خود نیکے کاملہ پس اگر قصد کند نیکی را پس در عمل در آورد او را مینویسد آنرا

اللہ لہ عندہ عشر حسنات الی سبعمائۃ ضعف الی اضعاف
خدا تعالی برای وی نزد خود دہ نیکی تا ہفتصد مثل تا مثلہاے

کثیرۃ ومن ہم بسیئۃ فلم یعملہا کتبہا اللہ عندہ حسنۃ
بسیار و کسیکہ قصد کند بدے پس نکرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالی مرو یرا نزد خود نیکے

کاملۃ فان ہو ہم بہا فعملہا کتبہا اللہ لہ سیئۃ واحدۃ
کامل پس اگر وے قصد کرد بدے پس کرد آنرا مینویسد آنرا خدا تعالی مرو یرا یک بدے

متفق علیہ وعن عامر الرام رض قال بینا نحن عندہ
متفق علیہ و روایت است از عامر الرام رض گفت در اثنای آنکہ ما نزد وی بودیم

یعنی عند النبی صلی اللہ علیہ وسلم اذ اقبل رجل علیہ
یعنی نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد برآنحضرت مردے کہ بروے

کساء وفی یدہ شیء قد التف علیہ فقال یا رسول اللہ مررت
گلیم است و در دست وی چیزیست پیچیدہ است گلیم را بران پس گفت اے یا رسول اللہ گذشتم

بِغَيْضَةِ شَجَرٍ فَسَمِعْتُ فِيهَا أَصْوَاتَ فِرَاخِ طَائِرٍ فَأَخَذْتُهُنَّ

به بیشهٔ درختان پس شنیدم دران بیشه آوازهای چوچها پرندگان پس گرفتم آن چوچهارا پس نهادم آن چوچهارا

فَوَضَعْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَجَاءَتْ أُمُّهُنَّ فَاسْتَدَارَتْ

در گلیم خود پس آمد مادر این چوچها پس گردید و گرد گشت مادر ایشان

عَلَى رَأْسِي فَكَشَفْتُ لَهَا عَنْهُنَّ فَوَقَعَتْ عَلَيْهِنَّ

بر سر من پس کشادم و دور کردم برای مادر ایشان پرده از روی چوچها پس افتاد مادر شان بر ایشان

فَلَفَفْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَهُنَّ أُولَاءِ مَعِي فَقَالَ ضَعْهُنَّ

پس پیچیدم آن چوچهارا در گلیم خود پس این چوچها اینها اند با من پس فرمود آنحضرت بنهید از چوچهارا

فَوَضَعْتُهُنَّ وَأَبَتْ أُمُّهُنَّ إِلَّا لُزُومَهُنَّ فَقَالَ رَسُولُ

پس نهادم آنهارا و امتناع آورد مادر ایشان مگر لازم بودن و چسپیدن ایشانرا پس فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَعْجَبُونَ لِرُحْمِ أُمِّ الْأَفْرَاخِ

صلی الله علیه وسلم آیا شگفت دارید مهر کردن مادر چوچها

فِرَاخِهَا فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَلهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ أُمِّ

چوچهارا پس سوگند بآنکسی که فرستاده است مرا براستی هرآئینه خدا تعالی مهربان تر است به بندگان خود از مادر

الْأَفْرَاخِ بِفِرَاخِهَا ارْجِعْ بِهِنَّ حَتَّى تَضَعَهُنَّ مِنْ حَيْثُ

چوچها بچوچها باز گردان این چوچهارا تا آنکه بنهی ایشانرا از انجا که

أَخَذْتَهُنَّ وَأُمُّهُنَّ مَعَهُنَّ فَرَجَعَ بِهِنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد

گرفته ای تو ایشانرا و مادر ایشان با ایشان بود پس باز گردانید آنحضرت ایشانرا روایت کرد این حدیث را ابوداؤد

وَرَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي جَثَيَا بَيْنَ يَدَيْ رَبِّ الْعِزَّةِ فَقَالَ

و دو مرد از امت من ایستادند بر سر انگشتان رو بروے پروردگار صاحب عزت پس گفت

أَحَدُهُمَا يَا رَبِّ خُذْ لِي مَظْلَمَتِي مِنْ أَخِي فَقَالَ اللهُ تَعَالَى

یکی از ان دو مرد ای پروردگار من مواخذه کن برای من مظلمه را از برادر من پس میگوید حق تعالی

كَيْفَ تَصْنَعُ بِأَخِيْكَ وَلَمْ يَبْقَ مِنْ حَسَنَاتِهِ شَيْءٌ قَالَ

چه معامله میکنی با برادر خود و چگونه میکنی بمظلوم خود را نه برادر خود حال آنکه باقی نمانده است از حسنات او چیزی میگوید بنده

يَا رَبِّ فَلْيَحْمِلْ مِنْ أَوْزَارِيْ إِنَّ ذٰلِكَ الْيَوْمَ عَظِيْمٌ يَحْتَاجُ

ای پروردگار من پس باید که بردارد از بار گناهان من نیرا که این روز روزی بزرگ است که محتاج میشوند

النَّاسُ أَنْ يُحْمَلَ عَنْهُمْ مِنْ أَوْزَارِهِمْ فَقَالَ اللّٰهُ لِلطَّالِبِ

مردمان بآنکه برداشته شود از ایشان و نهاده شود از انها باری از گناهان خود پس میگوید خدا تعالی مر طالب مظلمه را

ارْفَعْ بَصَرَكَ فَانْظُرْ فَرَفَعَ بَصَرَهُ فَقَالَ يَا رَبِّ أَرٰى مَدَائِنَ

بردار نظر خود پس ببین پس بر میدارد نظر خود را بالا پس میگوید ای رب من می بینم شهرها را

مِنْ ذَهَبٍ وَّقُصُوْرًا مِنْ ذَهَبٍ مُكَلَّلَةً بِاللُّؤْلُؤِ لِأَيِّ

از زر و محلها از ذهب مکلل و مزین با مروارید برای کدام

نَبِيٍّ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ صِدِّيْقٍ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ شَهِيْدٍ هٰذَا

پیغمبری هست این یا برای کدام صدیق هست این فضل یا برای کدام شهید هست این میگوید خدا تعالی این

قَالَ هٰذَا لِمَنْ أَعْطَى الثَّمَنَ قَالَ يَا رَبِّ وَمَنْ يَّمْلِكُ ذٰلِكَ

مر آن کسانی راست که بدهد ثمن آنرا میگوید بنده ای پروردگار من کسی مالک شود قیمت آن را

قَالَ أَنْتَ تَمْلِكُهُ قَالَ بِمَاذَا قَالَ بِعَفْوِكَ عَنْ أَخِيْكَ قَالَ

میگوید حقتعالی تو مالک میشوی آنرا میگوید بچه چیز میگوید حقتعالی بسبب عفو کردن تو از برادر مظلوم خود را میگوید بنده

يَا رَبِّ فَإِنِّيْ قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ قَالَ اللّٰهُ فَخُذْ بِيَدِ أَخِيْكَ

ای رب پس بدرستیکه من بتحقیق عفو کردم از وے میگوید خدا پس بگیر دست برادر خود

فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَأَصْلِحُوْا ذَاتَ بَيْنِكُمْ فَإِنَّ اللّٰهَ

پس درآر او را در بهشت پرهیزگاری کنید خدا را تا رسید و صلح کنید میان شما زیرا که خدا تعالی

يُصْلِحُ بَيْنَ الْمُسْلِمِيْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْخَرَائِطِيُّ فِيْ

صلح میکند در میان مسلمانان روز قیامت رواه خرائطی فی

مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

مکارم اخلاق از جمع الجوامع و مرویست از انس رض گفت انس درآمد آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى شَابٍّ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ قَالَ كَيْفَ تَجِدُكَ

علیه وسلم برجوانی وحال آنکه وی درسکرات موت بود فرمود آنحضرت چگونه می یابی خود را

قَالَ أَرْجُو اللهَ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ وَإِنِّي

گفت آنمرد امید میدارم از خدا ای پیغمبر خدا صلی الله علیک وسلم وبدرستیکه من

أَخَافُ ذُنُوبِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ترسم از گناهان خود پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبِ عَبْدٍ فِي مِثْلِ هٰذَا الْمَوْطِنِ إِلَّا

جمع نمیشوند امید وخوف در دل بنده مانند این جای یعنی قریب مرگ مگر

أَعْطَاهُ مَا يَرْجُو وَأَمَنَهُ مِمَّا يَخَافُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

میدهد او را خدا آنچه امید دارد و امن میدهد او را خدا از آنچه میترسد رواه ترمذی وابن ماجه

باب صفة الجنة واهلها

باب دربیان صفت جنت واهل آن

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ أَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِي

وبشارت بده آنانرا که ایمان آورده اند وکردند کارهای شایسته بدرستیکه مر ایشانراست بهشتهائی که میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا

از زیر آنها جویها هرگاه روزی داده شوند از ان هر نوع میوه روزی ساخته

قَالُوا هٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ

گویند این آنست که روزی داده شدیم پیش ازین وآورده شود بایشان آنروزی مانند یکدیگر ومر ایشانراست اند

فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ وَسَارِعُوا إِلٰى

درانجا زنان پاک کرده شده وایشان دران جاوید مانندگانند وشتابید سوی

مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْأَرْضُ

آمرزشی از پروردگار خود و بهشتی که پهنائی آن آسمانهاست و زمین

أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

آماده کرده شده برای پرهیزگاران آنانکه نفقه میکنند در آسانی و سختی

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ

و فرو خورندگان خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست دارد

الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ

نیکوکاران را آنانکه گرویده اند و کردند شایستها بدرستی نه ضایع سازیم

أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۝ أُولٰئِكَ لَهُمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِي

مزد آنکه نیکو کند کارها را . آنگروه مر ایشانراست بوستانهای اقامت میرود

مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ

از زیر آن جویها پیرایه بسته شوند در ان بوستانها از دستوانهاسے ساخته شده از زر

وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُنْدُسٍ وَّإِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِئِينَ

و بپوشند جامهای سبز رنگ از دیبای نازک و دیباهاسے سطبر تکیه زدگان باشند

فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ۝ إِنَّ اللّٰهَ

در بهشت بر تختها نیک پاداشیست بهشت و نیک است تکیه گاه بدرستی خدا

يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا

می درآرد آنکسانرا که گرویده اند و کردند شایستها در بوستانها میرود از زیر آن

الْأَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ

جویها پیرایه بسته شوند در آن از دستوانهای از زر و مروارید و لباس شان باشد

فِيهَا حَرِيرٌ ۝ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ

در ان حریر دور میشود پهلوهاسے ایشان از خوابگاها میخوانند پروردگار خویش را

خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا

ترس و امید و از آنچه روزی داده ایم ایشان را نفقه میکنند پس نمیداند نفسے آنچه

اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝ جَنّٰتُ

پنهان شده مر ایشان را از روشنی چشمها پاداش به آنچه بودند که میکردند بوستانهاے

عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا

اقامت در آیند دران پیرایه بسته شوند دران از دستوانها از زر و مروارید

وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا حَرِيْرٌ ۝ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْٓ اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ

و پوشش ایشان دران ریباست و گویند ستایش مر خدا را که ببرد از ما اندوه

اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُوْرٌ شَكُوْرُ ۝ الَّذِيْٓ اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖ

بدرستی پروردگار ما هر آینه آمرزنده سپاس دارست آنکه فرود آورد ما را بخانه اقامت از فضل خویش

لَا يَمَسُّنَا فِيْهَا نَصَبٌ وَّلَا يَمَسُّنَا فِيْهَا لُغُوْبٌ ۝ اَلْاَخِلَّآءُ

نمیرسد ما را دران رنجے و نرسد ما را دران ماندگے دوستان

يَوْمَئِذٍۭ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِيْنَ ۝ يٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ

آنروز برخے از ایشان مر برخی را دشمنی اند مگر پرهیزگاران ای بندگان من نیست ترس

عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاٰيٰتِنَا

بر شما امروز و نه شما اندوهگین شوند آنانکه گرویدند بآیتهاے ما

وَكَانُوْا مُسْلِمِيْنَ ۝ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُوْنَ

و بودند گردن نهادگان در آئید به بهشت شما و زنان شما شاد گردانیده شوید

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَّاَكْوَابٍ ۚ وَفِيْهَا

گردانیده شود بر ایشان کاسها از زر و کوزها و دران ست

مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ ۚ وَاَنْتُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ

آنچه آرزو برند آنرا نفسها و لذت یابند چشمان و شما دران جاوید باشید

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ لَكُمْ

واین بہشت ست میراث داده شده اید آنرا بانچه بودید میکردید مرشمار است

فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ

دران میوہا بسیار ازان میخورید بدرستی پرہیزگاران درجاے

أَمِينٍ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَ

امن اندر بوستانہا وچشمہا میپوشند از حریر نازک

إِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

حریر ستبر روبروشدگان ہمچنین وجفت سازیم ایشانرا بحوران کشاده چشم

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ

میخواہند دران بہر میوه ایمنان نمی چشند دران مرگ را

إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ

مگر مرگ نخستین ونگاہدارد ایشانرا ودفع کند عذاب دوزخ را افزونی از پروردگارت

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

این رستگاری [illegible] و پاداش داده نشوید مگر آنچه بودید میکردید

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ۝ أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ۝ فَوَاكِهُ

مگر بندگان خدا خالص شدگان آنگروه ایشانراست روزے معین میوہا

وَهُمْ مُكْرَمُونَ ۝ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝ عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

وایشانند نواختگان در بوستانہای نعمت بر تختہا روبروے آیندگان

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ۝ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ۝

گردانیده میشود بر ایشان بجامی از چشمہ سفید خوشخوار براے آشامندگان

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۝ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ

نیست دران آفتی ونہ ایشان ازان مست گرده شوند ونزد ایشان [illegible]ن

الطرف عين كأنهن بيض مكنون ○ مثل الجنة التي

فرو چشمانند فراخ چشمها گویا ایشان سفید ند پوشیده صفت بهشت

وعد المتقون فيها أنهار من ماء غير آسن وأنهار

وعده کرده شدند پرهیزگاران دران جویهاست از آب بی تغیر و جویها

من لبن لم يتغير طعمه وأنهار من خمر لذة

از شیر که متغیر نشده مزه آن و جویها از شراب لذت

للشاربين ○ وأنهار من عسل مصفى ولهم فيها

برای نوشندگان و جویها از شهد صاف کرده شده و مر ایشان را دران

من كل الثمرات ومغفرة من ربهم كمن هو خالد

از هر میوه هاست و آمرزش از پروردگارشان مانند آنکه او جاوید باشد

في النار وسقوا ماء حميما فقطع أمعاءهم ○ إن المتقين

در آتش و آشامانیده شوند آب گرم پس پاره کند روده های ایشان را بدرستیکه پرهیزگاران

في جنات وعيون آخذين ما آتاهم ربهم إنهم كانوا

در بوستانها و چشمها فرا گیرندگان آنچه را داده ایشان را پروردگارشان بدرستی ایشان بودند

قبل ذلك محسنين ○ كانوا قليلا من الليل ما يهجعون

پیش از این نیکوکاران بودند اندکی از شب خواب نمیکردند

وبالأسحار هم يستغفرون ○ وفي أموالهم حق

و به سحرها ایشان آمرزش میخواستند و در مالهاے شان بهره ایست

للسائل والمحروم ○ وفي الأرض آيات للموقنين ○

برای خواهندگان و بے بهره را و در زمین نشانهاست براے بیقینان

وفي أنفسكم أفلا تبصرون ○ وفي السماء رزقكم وما توعدون

و در نفسهای شماست آیا پس نمی بینید و در آسمان روزی شماست و آنچه وعده داده شده اید

فَوَرَبِّ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اِنَّهٗ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَآ اَنَّكُمْ تَنْطِقُوْنَ

پس سوگند بپروردگار آسمانها و زمین بدرستی او ہر آئینہ حق ست مانند آنچہ بدرستی شما میگوئید

سَابِقُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ

شتابید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بہشتی پہنائے آن مانند پہنائے آسمان

وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ذٰلِكَ فَضْلُ

و زمین ست آمادہ کردہ شدہ مر آنانرا کہ گرویدند بخدا و فرستادہ ہای او این افزونی

اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ وَالسّٰبِقُوْنَ

خدا ہست میدہد آنرا ہر کرا میخواہد و خدا خداوند افزونی بزرگ ست و پیش روندگان

السّٰبِقُوْنَ اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ثُلَّةٌ مِّنَ

آنگروہ نزدیک شدگانند در بوستانہای نعمت گروہی از

الْاَوَّلِيْنَ وَقَلِيْلٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ عَلٰى سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ مُّتَّكِـِٕيْنَ

پیشینیان و اندکے از پسینیان بر تختہا بافتہ بزر و مکلل بدر و یاقوت تکیہ زدگان

عَلَيْهَا مُتَقٰبِلِيْنَ يَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ

بران تختہا برابر یکدیگر میگردند برایشان برائے خدمت کودکان بہیأت کودکے

بِاَكْوَابٍ وَّاَبَارِيْقَ وَكَاْسٍ مِّنْ مَّعِيْنٍ لَّا يُصَدَّعُوْنَ عَنْهَا

بکوزہا و ابریقہا و جامہا از شرابے کہ روان ست در بہشت درد سر نکشند از ان شراب

وَلَا يُنْزِفُوْنَ وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُوْنَ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا

و نہ بیعقل بیہوش شوند از ان و دیگر برایشان میگردند میوہا از انچہ اختیار کنند و گوشت مرغان از انچہ

يَشْتَهُوْنَ وَحُوْرٌ عِيْنٌ كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُوْنِ جَزَآءً

آرزو کنند و حوران گشادہ چشمان مانند مروارید پوشیدہ پاداش

بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ لَا يَسْمَعُوْنَ فِيْهَا لَغْوًا وَّلَا تَاْثِيْمًا اِلَّا قِيْلًا

بانچہ بودند کہ میکردند نشنوند دران سخن بیہودہ و نہ بزہ ہیچ فحش لیکن سخن

سَلٰمًا سَلٰمًا ۝ وَاَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ مَآ اَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ

سلام سلام ویاران دست راست چہ اند یاران دست راست

فِيْ سِدْرٍ مَّخْضُوْدٍ وَّطَلْحٍ مَّنْضُوْدٍ وَّظِلٍّ مَّمْدُوْدٍ وَّمَآءٍ

در درخت کنار بیخار و در موز بود میوہاے آن برہم چیدہ سایہ کشیدہ و آب

مَّسْكُوْبٍ وَّفَاكِهَةٍ كَثِيْرَةٍ لَّا مَقْطُوْعَةٍ وَّلَا مَمْنُوْعَةٍ

ریزان و میوہ بسیار نہ بریدہ ونہ باز داشتہ شدہ

وَّفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَآءً فَجَعَلْنٰهُنَّ

و فراشہا بر داشتہ شدہ بدرستی ما پیدا نمودیم آنہارا پیدا کردن پس گردانیدیم ایشانرا

اَبْكَارًا عُرُبًا اَتْرَابًا لِّاَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ

بکرہا دوست داران ہمزادان مر یاران دست راست را گروہی از پیشینیان

وَثُلَّةٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ۝ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُوْنَ مِنْ كَاْسٍ كَانَ

وگروہی از پسینیان بدرستی نیکوکاران بیاشامند از جام باشد

مِزَاجُهَا كَافُوْرًا ۝ عَيْنًا يَّشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُوْنَهَا

آمیختگی آن کافور چشمہ می آشامند از ان بندگان خدای میرانند آنرا ہر جا کہ خواہند

تَفْجِيْرًا ۝ يُوْفُوْنَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُوْنَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهٗ

راندنی آسان وفا مینمایند بنذر و می ترسند از روزے ہست بدے او

مُسْتَطِيْرًا ۝ وَيُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّيَتِيْمًا

آشکارا و میدہند خوردنی بر دوستی او درویش را و بے پدر را

وَّاَسِيْرًا ۝ اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيْدُ مِنْكُمْ جَزَآءً

و بندیرا میگویند جز این نیست کہ میخورانیم شمارا برای خوشنودی خدا نمیخواہیم از شما پاداش

وَّلَا شُكُوْرًا ۝ اِنَّا نَخَافُ مِنْ رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوْسًا قَمْطَرِيْرًا

ونہ سپاس بدرستی ما میترسیم از پروردگار خویش از روزے ترش سخت

سورہ دہر رکوع ۱

فَوَقٰهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰهُمْ نَضْرَةً وَّسُرُوْرًا

پس نگاه داشت ایشانرا خدای از بدی آن روز و پیش آرد ایشانرا تازگی و شادے

وَجَزٰىهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً وَّحَرِيْرًا مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى

و پاداش ایشان آنچه صبر کردند بوستان و ابریشم تکیه زدگان درآن بر

الْاَرَآئِكِ لَا يَرَوْنَ فِيْهَا شَمْسًا وَّلَا زَمْهَرِيْرًا وَدَانِيَةً

تختها نه بینند درآن آفتاب و نه سرما و نزدیک باشد

عَلَيْهِمْ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوْفُهَا تَذْلِيْلًا وَيُطَافُ

بر ایشان سایهاے آن و رام کرده شده میوهای آن رام کردنے و گردانیده شود

عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَّاَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيْرَا

بر ایشان جامهای خرد از نقره و جامهای بزرگ باشند آبگینه ها

قَوَارِيْرَا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوْهَا تَقْدِيْرًا وَيُسْقَوْنَ فِيْهَا

آبگینه ها از نقره اندازه کردند آنرا اندازه کردنے و آشامیده شود درآن

كَاْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيْلًا عَيْنًا فِيْهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيْلًا

مے که باشد آمیزش آن زنجبیل چشمه درآن نام نهاده شده سلسبیل

وَيَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ

و طواف کنند بر ایشان پسران جاوید مانده چون بینی ایشانرا

حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُوْرًا وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ

پنداری ایشانرا مروارید افشانده و چون ببینی آنجا بینی

نَعِيْمًا وَّمُلْكًا كَبِيْرًا عٰلِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ

نعمت و ملکی بزرگ زبر شان جامهای دیبا نازک سبز

وَّاِسْتَبْرَقٌ وَّحُلُّوْٓا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰىهُمْ رَبُّهُمْ

و دیبهای محکم و پیرایه کرده شوند دستوانها از نقره و بنوشاند پروردگار شان

شَرَابًا طَهُوْرًا ۝ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَّكَانَ سَعْيُكُمْ

آشامیدنی پاک بدرستی این ہست مر شما را پاداش وہست شتافتن

مَّشْكُوْرًا ۝ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَشْتَهِيْٓ اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيْهَا

پسندیده و مر شمار ہست دران انچه کہ میخواہد جانہای شما و مر شمار است دران

مَا تَدَّعُوْنَ نُزُلًا مِّنْ غَفُوْرٍ رَّحِيْمٍ ۝

انچه خواہید بہ پیشکشی از آمرزندۂ بخشاینده از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصّٰلِحِيْنَ مَا لَا عَيْنٌ

گفت خدا تعالیٰ آماده کرده ام مر بندگان صالح خود را چیزے کہ ہیچ چشم ذات آنرا

رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ وَاقْرَءُوْا

ندید و نہ ہیچ گوش صفات آنرا شنید و نہ گذشتہ ماہیت آن بر دل آدمی پس بخوانید

اِنْ شِئْتُمْ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ

برائے تصدیق این اگر بخواہید پس نمیداند ہیچ ذاتی چیزیرا کہ پنہان کرده شد از انچه سبب خنکی و آرام ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد بخاری و مسلم وہم از ابی ہریرہ رضؓ مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم جای یک تازیانہ در بهشت بہتر ست از دنیا

وَمَا فِيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

و ہر چه در دنیاست روایت کرد بخاری و مسلم آنرا و از انس رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدْوَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ رَوْحَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم یک بامداد رفتن در راه خدا یا رفتن در شبانگاه

[illegible] پ ۲۱ رکوع ۱۵

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَلَوْ اَنَّ امْرَأَةً مِّنْ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بهتر ست از خدا ... ... باشد که زنے از زنان بهشتان

اِطَّلَعَتْ اِلَى الْاَرْضِ لَاَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَأَتْ

ظاهر شود و فرود آید بسوی زمین هر آئینه روشن کند آن زن هر چیز را که میان بهشت و زمین ست و آئینه پر کند آن زن

مَا بَيْنَهُمَا رِيحًا وَلَنَصِيفُهَا عَلَى رَاْسِهَا خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

هر چیز را که میان بهشت و زمین ست ببوی خوش و هر آئینه خمار یکه آن زن بر سر دارد بهتر ست از دنیا

وَمَا فِيهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ **وعن** عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض

و هر چه در دنیاست رواه بخاری و از عبادة بن صامت رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ

روایت گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در بهشت صد

دَرَجَةٍ مَّا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ

پایه است مسافت میان هر دو پایه آن مقدار ست که میان آسمان و زمین ست

وَالْفِرْدَوْسُ اَعْلَاهَا دَرَجَةً مِّنْهَا تُفَجَّرُ اَنْهَارُ الْجَنَّةِ الْاَرْبَعَةُ

و فردوس که نام یکی از بهشتهاست بلند ترین آنهاست از روی درجه از جنت فردوس روان کرده میشود جویها بهشت که چهار اند

وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُوْنُ الْعَرْشُ فَاِذَا سَاَلْتُمُ اللّٰهَ فَاسْئَلُوْا

و از بالای او عرش ست پس چون سوال کنید از خدا بهشت را بخواهید

الْفِرْدَوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وعن** اَبِي هُرَيْرَةَ رض

فردوس را روایت کرد این حدیث را ترمذی و از ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی که در بهشت

شَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَلَقَابُ

درختی ست که ... میکند سوار در سایه او صد سال و هنوز ... میکند مسافت آنرا و هر آئینه جای مقدار

قوس احدکم فی الجنة خیر مما طلعت علیه الشمس

طول کمان یکی از شما در بہشت بہتر ست از چیزی کہ طلوع کردہ است بر ان آفتاب

او تغرب متفق علیه وعن اسماء بنت ابی بکر رض

یا غروب میکند متفق علیہ ست واز اسماء بنت ابی بکر رض مرویست

قالت سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم وذکر له

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم وحال آنکہ ذکر کردہ شد مر آنحضرت را

سدرة المنتهی قال یسیر الراکب فی ظل الفنن منها مائة

سدرۃ المنتہی گفت آنحضرت سیر میکند سوار در زیر شاخہاے وے صد

سنة او یستظل بظلها مائة راکب شک الراوی فیها

سال یا پناہ میگیرد بسایہ او صد سوار شک کردہ ہست راوی در سدرۃ المنتہی

فراش الذهب کان ثمرها القلال رواه الترمذی وعن

کرمہای طلاست گویا میوہ او مثل سبوہاے کلانست رواہ ترمذی و روایت ست از

عتبة بن غزوان رض قال ذکر لنا ان ... یلقی من شفة

عتبہ بن غزوان گفت ذکر کرد مارا حضرت کہ سنگ انداختہ میشود از کنار

جهنم فیهوی فیها سبعین خریفا لا یدرك لها قعرا

دوزخ پس فرو مے افتد آن سنگ در دوزخ تا ہفتاد سال ورنمی آید آن سنگ مر تگ دوزخ را

والله لتملأن ولقد ذکر لنا ان ما بین مصراعین

بخدا سوگند ہر آئینہ پر کردہ میشود دوزخ با وجود این فراخی او و ذکر کردہ شد مارا کہ میان دو تختہ از

من مصاریع الجنة مسیرة اربعین سنة ولیاتین

تختہ ہاے در بہشت مسافت چہل سال ست وہر آئینہ بیاید

علیها یوم وهو کظیظ من الزحام رواه مسلم وعن

بر بہشت روزے وحال آنکہ وی پر ست از ازدحام رواہ مسلم و از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا فِی الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ اِلَّا وَسَاقُهَا مِنْ ذَهَبٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

نیست در بہشت ہیچ درختے مگر تنہ وے از طلا است روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْهُ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

وہم از ابو ہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِی الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ مَّا بَیْنَ کُلِّ دَرَجَتَیْنِ مِائَةُ

بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است مسافت میان ہر دو پایہ مسافت صد

عَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ رضؓ قَالَ قَالَ

سال ست روایت کرد این حدیث را ترمذی واز ابی سعید رضؓ مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِی الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است

لَوْ اَنَّ الْعَالَمِیْنَ اجْتَمَعُوْا فِیْ اِحْدٰهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ

اگر عالمیان تمام جمع شوند در یکی از آن درجات گنجایش میدہد ہمہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ رضؓ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت کرد ترمذے این حدیث را وہم از ابو سعید رضؓ آمدہ است از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِیْ قَوْلِهٖ تَعَالٰی وَفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ قَالَ اِرْتِفَاعُهَا

وسلم در تفسیر قول حق تعالے وفرش مرفوعہ است گفت مسافت آنہا

لَکَمَا بَیْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ مَسِیْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ

ہر اینہ ہمچو مسافت میان آسمان وزمین ست پانصد سالہ راہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روا ہ ترمذے واز ابی ہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم سیحان وجیحان والفرات والنیل

صلے اللہ علیہ و کہ سیحان و جیحان و فرات و نیل

کل من انہار الجنة رواہ مسلم وعن انس رض

و این چہار جوی از جوہاے بہشت ست رواہ مسلم و روایت ست از انس رض

قال سئل رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ما الکوثر

گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چیست کوثر

قال ذاک نہر اعطانیہ اللہ یعنی فی الجنة اشد بیاضا

فرمود کوثر نہریست کہ خدای تعالی دادہ است مرا آنجوی را در بہشت سخت ترست آب در سفیدی

من اللبن واحلی من العسل فیہ طیر اعناقہا کاعناق

از شیر و شیرین ترست از شہد در ان جوے پرندگانند گردنہای ایشان مانند گردنہاے

الجزر قال عمر رض ان ھذہ لناعمة قال رسول اللہ صلی اللہ

شتران گفت عمر رض بدرستیکہ این پرندگان دران حوض متنعم و فربہ و خوشحال باشند فرمود آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم اکلتہا انعم منہا رواہ الترمذی وعن

علیہ وسلم خورندگان آن پرندگان متنعم و فربہ از آن پرندگان اند رواہ ترمذی و از

حکیم بن معاویة رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

حکیم بن معاویہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ان فی الجنة بحر الماء وبحر العسل وبحر اللبن وبحر الخمر

بدرستیکہ در بہشت دریای آب و دریاے شہد و دریاے شیر و دریای خمر ست

ثم تشقق الانہار بعد رواہ الترمذی ورواہ الدارمی

پستر میشگافد و بیرون آید از ان دریاہا جوہا بعد از در آمدن مسلمان در بہشت رواہ ترمذی و روایت کرد دارمی

عن معاویة وعن ابی ہریرة رض قال قال رسول اللہ

از معاویہ و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ زُمْرَةٍ يَّدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہے کہ در می آیند بہشت را

عَلٰى صُوْرَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ كَاَشَدِّ

برصورت ماہ تمام اند کہ در شب چہاردہم میباشد بعد از آنکسانیکہ بعد از ایشان می آیند ہمچو سخت تر

كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِى السَّمَاءِ اِضَاءَةً قُلُوْبُهُمْ عَلٰى قَلْبِ

ستارۂ درخشان در آسمان از روے روشنائی دلہاے ہمہ ایشان بر دل

رَجُلٍ وَّاحِدٍ لَّا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ لِكُلِّ

یک مرد ست ہیچ اختلاف میان ایشان نیست و نہ دشمن داشتن یکدیگر را مر ہر

امْرِئٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ يُرٰى مُخُّ

مرد را از بہشتیان دو زنست از حور یعنی فراخ چشم دیدہ میشود مغز استخوان

سُوْقِهِنَّ مِنْ وَّرَاءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُوْنَ

ساقہاے ایشان از استخوان و گوشت از غایت حسن بپاکی یاد میکنند

اللّٰهَ بُكْرَةً وَّعَشِيًّا لَا يَسْقَمُوْنَ وَلَا يَبُوْلُوْنَ وَلَا يَتَغَوَّطُوْنَ

خدا را صبح و شام بیمار نمیشوند اہل بہشت و بول نمیکنند و پایخانہ نمیروند

وَلَا يَتْفُلُوْنَ وَلَا يَمْتَخِطُوْنَ اٰنِيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ

و آب از دہن نمی افگنند و آب از بینی نمی اندازند آوندہای ایشان از طلا و نقرہ است

وَاَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُوْدُ مَجَامِرِهِمُ الْاَلُوَّةُ وَرَشْحُهُمُ

و شانہ ہای ایشان از طلاست و فروزینۂ مجمرہاے ایشان عود ہندی ست و عرق ایشان

الْمِسْكُ عَلٰى خُلُقِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ عَلٰى صُوْرَةِ اَبِيْهِمْ

مشک ست یعنی خوشبوی مانند مشک ہمہ بر خلق و سیرت یک دست بر صورت و شکل پدر ایشان

اٰدَمَ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فِى السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ آدم ست شصت گز در جانب آسمان یعنی در طول قامت متفق علیہ واز

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَهْلَ

جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْجَنَّةِ يَاْكُلُوْنَ فِيْهَا وَيَشْرَبُوْنَ وَلَا يَتْفُلُوْنَ وَلَا يَبُوْلُوْنَ

بهشتیان میخورند در بهشت و می نوشند و آب دهن نمی افگنند و بول نمیکنند

وَلَا يَتَغَوَّطُوْنَ وَلَا يَمْتَخِطُوْنَ قَالُوْا فَمَا بَالُ الطَّعَامِ قَالَ جُشَاءٌ

و پایخانه نمیروند و آب از بینی نمی اندازند گفتند صحابه پس حال فضله طعام چیست فرمود آنحضرت آروغ

وَرَشْحٌ كَرَشْحِ الْمِسْكِ يُلْهَمُوْنَ التَّسْبِيْحَ وَالتَّحْمِيْدَ كَمَا

و عرق مثل عرق مشک الهام کرده میشوند بهشتیان را تسبیح و تحمید چنانکه

تُلْهَمُوْنَ النَّفَسَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

بیرون آورده میشود از شما نفس که بی تکلف می آید روایت کرد اینحدیث را مسلم و از ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَّدْخُلُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه در مے آید

الْجَنَّةَ يَنْعَمُ وَلَا يَبْاَسُ وَلَا يَبْلٰى ثِيَابُهٗ وَلَا يَفْنٰى شَبَابُهٗ

بهشت را [illegible] در آسایش میکند و مشوب نمیگردد و شقم او مشقت و نه کهنه گردد جامها او و فانی نگردد جوانی او

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

روایه مسلم و از ابی سعید رض و ابی هریره رض مرویست

قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَادِيْ مُنَادٍ

هر دو فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آواز دهد آواز دهنده بهشتیان را

اِنَّ لَكُمْ اَنْ تَصِحُّوْا فَلَا تَسْقَمُوْا اَبَدًا وَاِنَّ لَكُمْ اَنْ تَحْيَوْا فَلَا تَمُوْتُوْا

بدرستیکه مر شمار است تندرست باشید پس بیمار نشوید هیچ گاه مر شما راست زنده باشید پس نمیرید

اَبَدًا وَاِنَّ لَكُمْ اَنْ تَشِبُّوْا فَلَا تَهْرَمُوْا اَبَدًا وَاِنَّ لَكُمْ اَنْ تَنْعَمُوْا

همیشه و بدرستی مر شما راست که جوان باشید و پیر نشوید همیشه و مر شما راست که راحت بینید

فَلَا يَبْأَسُوا أَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

پس محنت ومشقت نه بینید همیشه رواه مسلم وآز ابی هریره رض مرویست گفت ابوہریرہ

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ قَالَ مِنَ الْمَاءِ قُلْنَا الْجَنَّةُ

پرسیدم از آنحضرت از چه چیز پیدا کرده شد خلق فرمود آنحضرت پیدا کرده شدند از آب پرسیدم که بهشت

مَا بِنَاؤُهَا قَالَ لَبِنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَلَبِنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَمِلَاطُهَا

بنائی چیست فرمود بنای بهشت خشتی از طلا وخشتی از نقره وگل آن

الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصْبَاؤُهَا اللُّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوتُ وَتُرْبَتُهَا

مشک خالص تیز بوست وسنگریزه ہاے او مروارید و یاقوت وخاک او

الزَّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيَخْلُدُ وَلَا يَمُوتُ

مثل زعفران زرد وخوشبوی هرکه در آید بهشت را متنعم میکند ونمی بیند رنج ومشقت و همیشه میزید و هرگز نمی میرد

وَلَا يَبْلَى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

وکهنه نشود جامهای بهشتیان وفانی نگردد جوانی ایشان رواه احمد وترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ودارمی وازابوسعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه اول گروهی که میدر آیند بهشت را

يَوْمَ الْقِيَامَةِ ضَوْءُ وُجُوهِهِمْ عَلَى مِثْلِ ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

روز قیامت روشنی رویهاے ایشان واقع شده است برمانند روشنی ماه درشب

الْبَدْرِ وَالزُّمْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَى مِثْلِ أَحْسَنِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ

چاردهم وگروه دوم برمانند بهترین ستاره درخشنده در آسمان

لِكُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلَى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُونَ حُلَّةً

مرهر یکی از ایشان را دو زن است برهر زن هفتاد حله است باین صفت

يُرَى مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَّرَآءِ ثِيَابِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

دیده میشود مغز استخوان ساق وی از پس ساق نشان رواه ترمذے واز

أَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابوسعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِيْ لَهُ ثَمَانُوْنَ أَلْفَ خَادِمٍ وَّاثْنَانِ

فروتر بهشتیان در مرتبه کسیکه مراورا هشتاد هزار خدمتگار است وهفتاد ودو

وَسَبْعُوْنَ زَوْجَةً وَّتُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِّنْ لُّؤْلُؤٍ وَّزَبَرْجَدٍ

زن ست وبرپا کرده میشود براے آنکس خیمه از مروارید وزبرجد

وَّيَاقُوْتٍ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلَى صَنْعَاءَ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ

ویاقوت مسافت آن قبه چنانکه میان جابیه که شهریست در شام تا صنعا موضعیست در یمن وبهمین اسناد مذکور شده است

قَالَ مَنْ مَّاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيْرٍ أَوْ كَبِيْرٍ يُّرَدُّوْنَ

گفت آنحضرت آنکسانیکه مردند از اهل بهشت خورد وکلان گردانیده میشوند

بَنِيْ ثَلٰثِيْنَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيْدُوْنَ عَلَيْهِ أَبَدًا وَّكَذٰلِكَ

سی ساله در بهشت زیاده نمیشوند برسی سال همیشه وهمچنین

أَهْلُ النَّارِ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ قَالَ إِنَّ عَلَيْهِمُ التِّيْجَانَ أَدْنٰى

دوزخیان سی ساله میباشند همیشه وبهمین اسنا وگفت براستی بر سر بهشتیان تاجها باشند فروترین

لُؤْلُؤَةٍ مِّنْهَا لَتُضِيْءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ

مروارید آن تاجها در نفاست روشن میگرداند چیزیرا که میان مشرق ومغرب است وبهمین اسناد

قَالَ الْمُؤْمِنُ إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَوَضْعُهُ

فرمود مسلمان چون آرزو کند فرزندرا در بهشت میباشد بارشکم وی وزائیده شدن وے

وَسِنُّهُ فِيْ سَاعَةٍ كَمَا يَشْتَهِيْ وَقَالَ إِسْحٰقُ بْنُ إِبْرَاهِيْمَ

وعمر وے در یک ساعت چنانکه میخواهد وگفت اسحق بن ابراهیم

فِي هٰذَا الْحَدِيثِ إِذَا اشْتَهَى الْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ الْوَلَدَ كَانَ

درین حدیث چون میخواهد مسلمان در بهشت فرزند را پیدا گردد

فِي سَاعَةٍ وَلٰكِنْ لَا يَشْتَهِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ

در یک ساعت و لیکن نمیخواهد رواه ترمذی. و روایت کرد ابن ماجه

الرَّابِعَةَ وَالدَّارِمِيُّ الْأَخِيرَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

روایت چهارم را و روایت کرد دارمی روایت اخیره را و از ابوسعید رض

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ فِي الْجَنَّةِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت است گفت هر آینه مرد در بهشت

لَيَتَّكِئُ فِي الْجَنَّةِ سَبْعِينَ مَسْنَدًا قَبْلَ أَنْ يَتَحَوَّلَ ثُمَّ تَأْتِيهِ

هر آینه تکیه میکند در بهشت بر هفتاد تکیه پیش از انکه بر گردد از پهلو به پهلوی دیگر پس تر می آید آن مرد

امْرَأَةٌ فَتَضْرِبُ عَلَى مَنْكِبِهِ فَيَنْظُرُ وَجْهَهُ فِي خَدِّهَا أَصْفَى

یک زن پس میزند آن زن بر دوش آن مرد و میبیند آن مرد روی خود را در رخساره آن زن در حالیکه رخسار او روشن تر

مِنَ الْمِرْآةِ وَإِنَّ أَدْنَى لُؤْلُؤَةٍ عَلَيْهَا تُضِيءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ

از آئینه است و بدرستیکه ادنیٰ مروارید که بران زن ست روشن میگرداند میان مشرق

وَالْمَغْرِبِ فَتُسَلِّمُ عَلَيْهِ فَيَرُدُّ السَّلَامَ وَيَسْأَلُهَا مَنْ أَنْتِ

و مغرب را پس سلام میکند آن زن بران مرد پس جواب میگوید آن مرد سلام او را و می پرسد آن مرد از ان زن که کیستی تو

فَتَقُولُ أَنَا مِنَ الْمَزِيدِ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ عَلَيْهَا سَبْعُونَ ثَوْبًا

پس میگوید آن زن من از جمله زیادتی ام که وعده است از حقتعالی و بدرستیکه شان اینست که بر آن زن میباشد هفتاد جامه

فَيَنْفُذُهَا بَصَرُهُ حَتَّى يَرَى مُخَّ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ ذٰلِكَ

پس در میرود دران جامها نظر آن مرد تا آنکه می بیند مغز ساق آن زن از پس آن لباس

وَإِنَّ عَلَيْهَا مِنَ التِّيجَانِ إِنَّ أَدْنَى لُؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُضِيءُ

و بدرستیکه بر سر آن تاجها باشد که فروتر مروارید ازان تاجها روشن میگرداند

مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ
میان مشرق و مغرب را رواه احمد و از انس رضـ مرویست

قَالَ يُعْطَى الْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ قُوَّةَ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجِمَاعِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ
گفت داده شود مسلمان در بهشت قوت چندین و چندین از جهت جماع گفته شد یا رسول الله

أَوَ يُطِيقُ ذٰلِكَ قَالَ يُعْطَى قُوَّةَ مِائَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
صلی الله علیه وسلم آیا طاقت دارد مرد جماع چندین زنان را فرمود داده میشود طاقت صد مرد رواه ترمذی

وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و از سعد بن ابی وقاص رضـ مرویست از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَوْ أَنَّ مَا يُقِلُّ ظُفُرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَا لَتَزَخْرَفَتْ
وسلم بر ستیکه وی فرمود اگر آنچه برمیدارد آنرا ناخن از آن چیزها که در بهشت ست از اسباب زینت ظاهر شود آینه زینت دهد

لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا
از جهت آنچیز چیزیکه میان اطراف آسمان و زمین ست و اگر آنکه مردی

مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَا أَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْؤُهُ ضَوْءَ
از بهشتیان برآید پس ظاهر گردد یارهای دست وے هر آینه محو و ناپیدا میگرداند روشنی او روشنی

الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
آفتاب را چنانکه محو کند آفتاب روشنی ستارگان را رواه ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ
و از جابر رضـ مرویست گفت پرسید مردے از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيَنَامُ أَهْلُ الْجَنَّةِ قَالَ النَّوْمُ أَخُو الْمَوْتِ
علیه وسلم آیا خواب میکنند بهشتیان گفت آنحضرت خواب برادر موت ست

وَلَا يَمُوتُ أَهْلُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ
و نمی میرند اهل بهشت رواه بیهقی در شعب ایمان

وعن علیؓ قال قال رسول الله صلی الله علیه
واز علی رض مرویست کہ آنحضرت فرمود صلے الله علیه
وسلم ان فی الجنة لمجمعا للحور العین یرفعن صوتا
وسلم بدرستیکه در بهشت انجمنی ست مر حورعین را بلند میکنند آواز ہارا
لم تسمع الخلائق مثلها یقلن نحن الخالدات
نشنیده اند خلائق مانند آن آواز ہا میگویند این کلمات را ما ہمیشه زندگانیم نیست شونده ایم
ونحن الناعمات فلا نباس ونحن الراضیات
وما تنعمانیم پس ہیچ نه شدت ... و ما خوشنودیم ... غمگین نمیشویم
طوبی لمن کان لنا وکنا له رواه الترمذی
خوشحالی او بہر کسیکہ ہست برای ما و ہستیم ما برای وی رواه ترمذی
وعن ابی سعید ن الخدری رض ان رسول الله صلی الله علیه وسلم
واز ابو سعید خدری رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم
قال ان اهل الجنة یتراءون اهل الغرف من فوقهم
فرمود بدرستیکه بہشتیان مے بینند اہل غرف را از بالاے خود
کما تتراءون الکوکب الدری الغابر فی الافق من المشرق
چنانکه مے بینید شما ستاره درخشان را که رفته است یا باقی در کناره از مشرق
او المغرب لتفاضل ما بینهم قالوا یا رسول الله صلی الله
یا مغرب ست و این ارتفاع بجهت تفاوت ست میان بہشتیان ست گفتند یا رسول الله صلے الله
علیه وسلم تلك منازل الانبیاء لا یبلغها غیرهم
علیه وسلم این قصرہاے رفیع منزلهاے پیغمبران خواہد بود که نمیرسد بآن منازل جز پیغمبر
قال بلی والذی نفسی بیده رجال امنوا بالله وصدقوا
فرمود بلی میرسند بخدا سوگند میرسند آنمردانی که ایمان آوردند بخدا و درست گو داشته

الْمُرْسَلِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پیغمبران را متفق علیه واز ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ اَقْوَامٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میدرآید بہشت را گروہا

اَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ اَفْئِدَةِ الطَّيْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

کہ دلہای ایشان مانند دلہاے پرندگانست رواہ مسلم واز

اَبِىْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِاَهْلِ الْجَنَّةِ يَا اَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُوْنَ لَبَّيْكَ

بدرستیکہ خدا میگوید مر بہشتیان را ندا میکند ایشانرا ای اہل بہشت پس میگویند بہشتیان

رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِىْ يَدَيْكَ فَيَقُوْلُ هَلْ رَضِيْتُمْ

پروردگار را ای آمدیم بخدمت تو استادہ ویاری دہیم ترا یاری دادنی نیکی در دست تو است پس میگوید پروردگار ایشانرا آیا راضی شدید شمارا

فَيَقُوْلُوْنَ مَا لَنَا لَا نَرْضٰى يَا رَبِّ وَقَدْ اَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ

پس میگویند چہ شد مارا کہ راضی نشویم ای پروردگار و بتحقیق دادے تو مارا چیزے کہ ندادے

اَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ فَيَقُوْلُ اَلَا اُعْطِيْكُمْ اَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ

ہیچ یکی را از خلق خود پس میگوید پروردگار آیا ندہم شمارا بہتر ازان کہ دادم

فَيَقُوْلُوْنَ يَا رَبِّ وَاَىُّ شَيْءٍ اَفْضَلُ مِنْ ذٰلِكَ فَيَقُوْلُ

پس میگویند ای پروردگار وکدام چیست بہتر ازان پس میگوید پروردگار

اُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِىْ فَلَا اَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهٗ اَبَدًا

فرود می آرم برشما رضای خود پس خشم نمیگیرم برشما بعد ازین ہمیشہ چون اہل از خدا راضی شدند ہمہ نعمتہا وسعادتہا حاصل شد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى

متفق علیہ واز معاذ بن جبل رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

الله علیه وسلم قال یدخل اهل الجنة الجنة جردًا

علیه وسلم فرمود می در آیند اہل بہشت بہشت را جُرد

مُردًا مُکحّلین ابناء ثلثین او ثلث وثلثین سنة رواه الترمذی

مرد یعنی امرد سرمگین سی ساله یا سی وسه ساله روایه ترمذی

وعن بریدة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

واز بریده اسلمی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اهل الجنة عشرون ومائة صف ثمانون منها من هذه

که بهشتیان صد وبست صفها باشند هشتاد ازان ازین امت

الامة واربعون من سائر الامم رواه الترمذی والبیهقی

وچهل صف از دیگر امتها باشند روایت کرد ترمذی و بیهقی

فی کتاب البعث والنشور وعن بریدة رض ان رجلًا

در کتاب بعث ونشور واز بریده نیز مرویست که مردے

قال یا رسول الله هل فی الجنة من خیل قال ان الله

گفت ای رسول خدا آیا هست در بهشت چیزے از جنس اسپان فرمود آنحضرت صلعم

ادخلك الجنة فلا تشاء ان تحمل فیها علی فرس من

اگر در آرد ترا خدا تعالی در بهشت پس نمیخواهی از تو سواره کرده شوی در بهشت بر اسپی از

یاقوتة حمراء یطیر بك فی الجنة حیث شئت الا فعلت

یاقوت سرخ که بپراند آن اسپ ترا در بهشت آنجا که میخواهی مگر آنکه

وساله رجل فقال یا رسول الله هل فی الجنة من ابل

واو میشوی مقصود خود را وسوال کرد آنحضرت را مردی پس گفت ای رسول خدا آیا هست در بهشت از جنس شتران

قال فلم یقل له ما قال لصاحبه فقال ان یدخلك الله

گفت بریده پس نگفت آنحضرت مر این مرد را چیزیکه گفت مر یار او را پس فرمود آنحضرت بطریق تعلیم اگر در آرد ترا خدا تعالی

الجنة يكن لك فيه ما اشتهت نفسك ولذت عينك

در بهشت باشد ترا بهشت هرچه خواهد نفس تو و فرو گیرد چشم تو

رواه الترمذي وعن ابي هريرة رض ان النبي

روایه ترمذی و از ابوہریرہ رض مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم كان يتحدث وعنده رجل

صلے اللہ علیه وسلم بود حدیث میکرد و حال آنکه نزدوی مردی بود

من اهل البادية ان رجلا من اهل الجنة استاذن

از صحرا نشین حدیث این بود که مردے از بهشتیان طلب اذن کرد

ربه في الزرع فقال له الست فيما شئت قال بلى

پروردگار خود را در زراعت کردن پس گفت حق تعالی مراورا آیا نیست تو در هرچه میخواهی گفت آن مرد بلے

ولكن احب ان ازرع فبذر فبادر الطرف نباته

ولیکن من خوش دارم که زراعت کنم پس اذن شد او را پس ریخت آن مرد

واستواؤه واستحصاده فكان امثال الجبال فيقول

پس شتابی کرد زراعت در چشم زدن روئیدن و رسیدن آن و درودن آن زراعت پس گشت مانند کوهها

الله دونك يا ابن ادم فانه لا يشبعك شيء فقال

خدایتعالی بگیر اے فرزند آدم آنچه خواستی پس بدرستی که ترا سیر نمیگرداند هیچ چیز پس گفت

الاعرابي والله لا تجده الا قرشيا او انصاريا فانهم

آن بادیه نشین بخدا سوگند نمی یابی تو آن مرد را مگر قریشی یا انصاری را زیرا که اینها

اصحاب زرع واما نحن فلسنا باصحاب زرع فضحك

خداوند زراعت اند و اما ما نیستیم خداوندان زراعت پس خنده کرد

رسول الله صلى الله عليه وسلم رواه البخاري وعن

آن حضرت صلے اللہ علیه وسلم ازین سخن اعرابی روایت کرد بخاری و از

أَبِي مُوسَى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ

بدرستیکه مر مسلمان را در بهشت هر آئینه خیمه است از یک مروارید میان کاواک

عَرْضُهَا وَفِي رِوَايَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ

پهنائی آن خیمه و در روایتی درازی آن خیمه شصت گروه است در هر گوشه

مِنْهَا أَهْلُهُ مَا يَرَوْنَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ

ازان خیمه اهل خانه مسلمان اند نمی بینند دیگرانرا از اهل خانه که در گوشه دیگر اند آمد و شد میکنند بر ایشان آن مسلمان

جَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ

دو مسلمانان دو بهشت است از نقره است آوندهای آنها و هر چه درانهاست از متاع و دو بهشت است

آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا

آوندهای آنها از طلاست آنچه درانهاست و نیست میان مردم و میان نظر کردن ایشان

إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ

بسوی پروردگار ایشان پرده مگر چادر بزرگی و عظمت بر ذات پروردگار در بهشت که محل خلود است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیه و از علی کرم الله وجهه مرویست فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا

صلی الله علیه و سلم بدرستیکه در بهشت بازاری ست نیست دران

شِرًى وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّوَرُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى

بازار خریدن و فروختن چیزی الا صورتها ست خوب از مردان و زنان پس چون خواهش دارد

الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

مرد و همچنین زن صورتی خوب را می درآید و متعلق میگردد بآن صورت رواه ترمذی و از

سعید بن المسیب رضی اللہ عنہ انہ لقی ابا ہریرۃ فقال ابو ہریرۃ

سعید بن المسیب رضی کردی پیش آمد ابوہریرہ پس گفت ابوہریرہ

اسئل اللہ ان یجمع بینی وبینک فی سوق الجنۃ

سوال میکنم خدای تعالیٰ را کہ جمع کند میان من ومیان تو در بازار بہشت

فقال سعید افیہا سوق قال نعم اخبرنی رسول اللہ

پس گفت سعید آیا ہست در بہشت بازارے گفت ابوہریرہ آری ہست خبر داد مرا آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم ان اہل الجنۃ اذا دخلوہا نزلوا

صلی اللہ علیہ وسلم کہ بہشتیان چون درآیند بہشت را نزول میکنند

فیہا بفضل اعمالہم ثم یؤذن لہم فی مقدار یوم الجمعۃ

در منازل بہشت بقدر علیہائے خود پستر اذن کردہ میشود مر ایشان را بمقدار روز جمعہ

من ایام الدنیا فیزورون ربہم ویبرز لہم عرشہ و

از روزہای دنیا پس مے برآیند زیارت میکنند پروردگار خود را وظاہر میکند پروردگار عرش خود را

یتبدی لہم فی روضۃ من ریاض الجنۃ فیوضع

وظاہر میشود وتجلی میکند مر بندگان را در مرغزار ہائے بہشت پس نہادہ میشود

لہم منابر من نور ومنابر من لؤلؤ ومنابر من یاقوت

ایشان را منبرہا از نور ومنبرہا از مروارید ومنبرہا از یاقوت

ومنابر من زبرجد ومنابر من ذہب ومنابر من فضۃ

ومنبرہا از زبرجد ومنبرہا از طلا ومنبرہا از نقرہ

ویجلس ادناہم وما فیہم دنی علی کثبان المسک

ومے نشیند ادنی ایشان وہیچ نیست در ایشان ادنی بر تلہای مشک

والکافور ما یرون ان اصحاب الکرسی بافضل منہم

وکافور ... نمی بینند این نشینندگان کہ کرسی نشینندگان فاضل تر از ایشان

مَجْلِسًا قَالَ اَبُوْ هُرَيْرَةَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَهَلْ نَرٰى رَبَّنَا

از روی نشستگاه گفت ابوہریرہ گفتم من ای رسول خدا آیا مے بینیم ما پروردگار خود را

قَالَ نَعَمْ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ

فرمود آنحضرت آری آیا شک و شبهه میدارید در دیدن آفتاب همیشه و در دیدن ماهتاب در شب

الْبَدْرِ قُلْنَا لَا قَالَ كَذٰلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ

چهاردهم گفتیم شک نداریم فرمود همچنین شک نمی کنید در دیدن پروردگار خود

وَلَا يَبْقٰى فِيْ ذٰلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ اِلَّا حَاضَرَهُ اللّٰهُ مُحَاضَرَةً

و باقی نمے ماند دران مجلس مردے مگر آنکه کلام میکند او را حق تعالیٰ بیواسطه گشتہ میکند

حَتّٰى يَقُوْلَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ اَتَذْكُرُ

تا آنکه میگوید خدایتعالیٰ مردیرا از ایشان اے فلان بن فلان آیا یاد دارے

يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيُذَكِّرُهُ بِبَعْضِ غَدَرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا

روزے که گفتے چنین و چنین پس یاد میدهد حق تعالیٰ آن مرد را بعضے عهد شکنیها که کرده است در دنیا

فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ اَفَلَمْ تَغْفِرْ لِيْ فَيَقُوْلُ بَلٰى فَبِسَعَةِ مَغْفِرَتِيْ

پس میگوید ای پروردگار آیا نه آمرزیده تو مرا گناهان پس میگوید پروردگار بلی آمرزیدم ترا پس بسبب فراخی آمرزش

بَلَغْتَ مَنْزِلَتَكَ هٰذِهٖ فَبَيْنَاهُمْ عَلٰى ذٰلِكَ غَشِيَتْهُمْ

من رسیده تو باین مرتبه و منزلت را پس در اثنای آنکه بهشتیان برینحال و درین مقال باشند بپوشد ایشانرا

سَحَابَةٌ مِّنْ فَوْقِهِمْ فَاَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيْبًا لَّمْ يَجِدُوْا

ابرے از بالای ایشان پس مے بارد آن ابر بر ایشان خوشبوئی که نیافته اند

مِثْلَ رِيْحِهٖ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُوْلُ رَبُّنَا قُوْمُوْا اِلٰى مَا اَعْدَدْتُ

مانند بوے او هیچ چیز را هرگز و میگوید پروردگار ما بایستید و بیائید بسوے چیزے که آماده کرده ام

لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوْا مَا اشْتَهَيْتُمْ فَنَاْتِيْ سُوْقًا قَدْ حَفَّتْ

برائے شما از بزرگی و گرامی داشتن پس بگیرید هر چیزیرا که میخواهید پس مے آئیم ما بازاری را که تحقیق گرد آمده اند

بِهِ الْمَلٰئِكَةُ فِيْهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُوْنُ اِلٰى مِثْلِهٖ وَلَمْ تَسْمَعِ الْاٰذَانُ

او را فرشتگان دران می یابیم چیزیرا که نگاه نکرده اند چشمها مانند آنرا و نشنیده اند گوشها مانند آنرا

وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوْبِ فَيُحْمَلُ لَنَا مَا اشْتَهَيْنَا لَيْسَ يُبَاعُ

و نه گذشته است بر دلها مانند آن پس برداشته میشود برای ما هر چیزیکه خواستیم و آرزو کردیم فروخته

فِيْهَا وَلَا يُشْتَرٰى وَفِيْ ذٰلِكَ السُّوْقِ يَلْقَى اَهْلُ الْجَنَّةِ

نمیشود دران بازار و نه خریده میشود و دران بازار ملاقات میکنند بهشتیان

بَعْضُهَا بَعْضًا قَالَ فَيُقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ

بعضے از ایشان بعض را گفت آنحضرت پس روی می آرد مردے خداوند مرتبۂ بلند

فَيَلْقٰى مَنْ هُوَ دُوْنَهٗ وَمَا فِيْهِمْ دَنِيٌّ فَيَرُوْعُهٗ مَا يَرٰى

پس پیش آید کسے را که آنکس فرود مرتبۂ اوست و نیست در بهشتیان دنی و خسیس پس شگفت می آرد

عَلَيْهِ مِنَ اللِّبَاسِ فَمَا يَنْقَضِىْ اٰخِرُ حَدِيْثِهٖ حَتّٰى يَتَخَيَّلَ

دون مرتبه را چیزیکه بر مرد اعلی مرتبه هست از لباس پس نمیگذرد پایان سخن آن مرد که بنفس خود کرد تا آنکه ظاهر میگردد

عَلَيْهِ مَا هُوَ اَحْسَنُ مِنْهُ وَذٰلِكَ لِاَنَّهٗ لَا يَنْبَغِيْ لِاَحَدٍ

برآنکس کرد دون مرتبه است لباسے که بهتر هست از لباسیکه او که بوده است بر او و آن ظهور احسن از جهت آنست

اَنْ يَحْزَنَ فِيْهَا ثُمَّ نَنْصَرِفُ اِلٰى مَنَازِلِنَا فَيَتَلَقَّانَا اَزْوَاجُنَا

که نمی سزد مر هیچ یکے را که اندوهگین گردد در بهشت پس تر باز میگردیم ما بسوے منزلهای خود پس پیش می آیند ما را زنان

فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَّاَهْلًا لَقَدْ جِئْتَ وَاِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ

پس میگویند ما را خوش آمدید و خانۂ خود را آمدید و میگویند هر یک بمرد خود که بتحقیق آمدی تو و حال آنکه هست بتو از حسن و جمال

اَفْضَلُ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ فَيَقُوْلُ اِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا

فاضلتر از انچه جدا شده بودی از ما بران جمال پس میگوئیم ما بزنان خود بدرستیکه همنشینی کردیم امروز پروردگار

الْجَبَّارَ وَيَحِقُّنَا اَنْ نَّنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا انْقَلَبْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را که نیکو کنندۂ شکستگیها و مزاوار است که باز گردیم بمانند انچه باز گشته ایم رواه ترمذی

وابن ماجه عن صهيب عن النبي صلى الله عليه

وابن ماجه از صهیب رض از آنحضرت صلی الله علیه

وسلم قال اذا دخل اهل الجنة الجنة يقول الله تريدون

وسلم روایت است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون در آیند بهشتیان بهشت را میگوید خدا تعالی میخواهید چیزی را

شيئا ازيدكم فيقولون الم تبيض وجوهنا الم تدخلنا

که زیاده کنم شما را بر درآمدن بهشت پس میگویند بهشتیان آیا سفید درخشان نگردانیدی روی ما را با فاصله حسن و جمال آیا در نیاوردی

الجنة وتنجنا من النار قال فيرفع الحجاب فينظرون

ما را در بهشت و نجات ندادی ما را از آتش دوزخ فرمود پس برداشته میشود پرده پس می نگرند

الى وجه الله تعالى فما اعطوا شيئا احب اليهم من النظر

بسوی ذات اقدس خدای تعالی پس داده نشوند بهشتیان هیچ چیزی را که دوست تر بود نزد ایشان از نظر کردن

الى ربهم ثم تلا للذين احسنوا الحسنى وزيادة رواه مسلم

بجانب پروردگار بیشتر خواند آنحضرت این آیت را که کسانی که نیکی کرده اند مید هیم نیکی و زیادت دیدار رواه مسلم

وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه

و از ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم ان ادنى اهل الجنة منزلة لمن ينظر الى جنانه

وسلم بدرستیکه کمتر و پست ترین بهشتیان از روی قدر هر آینه کسی است که می نگرد بجانب باغهای خود

وازواجه ونعيمه وخدمه وسرره مسيرة الف سنة

و زنان خود و مأکل و مشارب و ملابس و خدمتگاران و سریرها تا مسافت هزار سال

واكرمهم على الله من ينظر الى وجهه غدوة وعشية

و گرامی تر و عزیز تر نزد خدای تعالی کسی است که می نگرد بجانب ذات مقدس وی صبح و شام

ثم قرأ وجوه يومئذ ناضرة الى ربها ناظرة رواه احمد والترمذي

پس تر خواند آنحضرت روهایی باشد دران تر و تازه بجانب پروردگار خود نظر کننده رواه احمد و ترمذی

وَعَنْ اَبِیْ رَزِیْنِ الْعُقَیْلِیِّ رض قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَکُلُّنَا

و از ابی رزین عقیلی مرویست گفت گفتم یا رسول الله آیا هریکی

یَرٰی رَبَّهٗ مُخْلِیًا بِهٖ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ قَالَ بَلٰی قَالَ قُلْتُ وَمَا اٰیَةُ

می بیند از ما پروردگار خود را در حالیکه تنهاست روز قیامت فرمود آن حضرت آری می بیند هریکی گفت ابورزین

ذٰلِكَ فِیْ خَلْقِهٖ قَالَ یَا اَبَا رَزِیْنٍ اَلَیْسَ کُلُّکُمْ یَرَی الْقَمَرَ

و نشان دیدن در مخلوق گفت آنحضرت ای ابورزین آیا نیست هریک از شما که می بیند ماه را

لَیْلَةَ الْبَدْرِ مُخْلِیًا بِهٖ قَالَ بَلٰی قَالَ فَاِنَّمَا هُوَ خَلْقٌ

در شب چهارده تنها بے مزاحمت گفت ابورزین آری می بیند فرمود آنحضرت پس نیست ماه مگر مخلوقی

مِنْ خَلْقِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَجَلُّ وَاَعْظَمُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ

از مخلوقات خدا که در وی این صفت ست و خدای تعالی جلیل تر و عظیم ترست رواه ابو داؤد

بَابُ الْبُکَآءِ وَالْخَوْفِ

باب در بیان گریه و خوف

سله

قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَوْ کَانُوْا یَفْقَهُوْنَ فَلْیَضْحَکُوْا

بگو آتش دوزخ سخت ترست از روی گرمے اگر باشند بدانند پس باید که بخندند

قَلِیْلًا وَّلْیَبْکُوْا کَثِیْرًا جَزَآءً بِمَا کَانُوْا یَکْسِبُوْنَ

اندک و بگریند بسیار بپاداش آنچه بودند میکردند

وَیُحَذِّرُکُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ وَاِلَی اللّٰهِ الْمَصِیْرُ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ

و می ترساند شمارا خدا از نفس وسوی خداست بازگشت و هرآینه بدرستی آفریدیم آدمی را

وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهٖ نَفْسُهٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَیْهِ مِنْ حَبْلِ

و میدانیم آنچه وسوسه میکند بدان نفس او و ما نزدیک تریم بسوی او از رگ

الْوَرِیْدِ اِذْ یَتَلَقَّی الْمُتَلَقِّیٰنِ عَنِ الْیَمِیْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ

جان چون فراگیرندگان از راست و از چپ

ب ۱۰ ر کوع ۱۶ — پ ۳ ر کوع ۱۲ — پ ۲۶ ر کوع ۱۶

قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۝

همنشین نمیدارد هیچ سخنے مگر نزد او نگاهبانے آماده است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ

ای آنانکه گرویده اید بترسید از خدا و گو بنگرد تنے انچه پیش فرستاده است

لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ وَلَا تَكُونُوا

برای فردا و بترسید از خدا بدرستی خدا داناست بانچه میکنند و مباشید

كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ

مانند آنانکه گذاشتند خدا را پس فراموش کرد بریشان نفسهای ایشان را آنگروه

الْفَاسِقُونَ ۝ وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ

ایشانند تجاوز کنندگان و نفقه کنید از انچه روزی دادیم شمارا پیش از انکه بیاید

أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ

بیکے شمارا موت پس گوید پروردگار من چرا مهلت ندهی مرا تا مدتے نزدیک

فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا

پس صدقه کنم و باشم از شایستگان و هرگز مهلت ندهد خدا نفسے را چون

جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ وَإِنْ تُبْدُوا

بیاید وقت آن و خدای داناست بانچه میکنید اگر آشکارا کنید

مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ

انچه در نفسهای شماست یا پنهان سازد آنرا شمار میکند بآن خدا پس بیامرزد آنرا

لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض

که خواهد و عذاب کند هر که خواهد روایت است از سهل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم بدرستیکه بنده

جزء ۲۸ رکوع ۵

جزء ۲۸ رکوع ۱۴

جزء ۳ رکوع ۸

لَيَعْمَلُ عَمَلَ اَهْلِ النَّارِ وَ اِنَّهٗ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَيَعْمَلُ عَمَلَ

ہر آئینہ عمل میکند عمل اہل دوزخ وحال آنکہ وے از اہل بہشت ست وعمل میکند عمل

اَهْلِ الْجَنَّةِ وَ اِنَّهٗ مِنْ اَهْلِ النَّارِ وَاِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيْمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اہل بہشت وحال آنکہ وے از اہل دوزخ ست وجز این نیست کہ اعتبار اعمال بخواتیم ست متفق علیہ

بَابُ الْاِيْمَانِ بِالْقَدَرِ

باب دربیان ایمان آوردن بتقدیر

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ اَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابوہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْ تَعْلَمُوْنَ مَا اَعْلَمُ لَبَكَيْتُمْ

وسلم سوگند بآن ذاتے کہ بقای ذات من در دست قدرت اوست اگر دانید شما آنچہ میدانم من از احوال

كَثِيْرًا وَّلَضَحِكْتُمْ قَلِيْلًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

بسیار و بخندید اندک رواہ بخارے و از

اُمِّ الْعَلَاءِ الْاَنْصَارِيَّةِ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ام علاء انصاریہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللّٰهِ لَا اَدْرِيْ وَاللّٰهِ لَا اَدْرِيْ وَاَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیہ و سلم بخدا سوگند درنمے یابم من بخدا سوگند درنمی یابم من وحال آنکہ منم فرستادہ خدا

مَا يُفْعَلُ بِيْ وَلَا بِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

چہ کردہ میشود بمن و چہ کردہ شود بشما رواہ البخارے و از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَنْزَلَ اللّٰهُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون بفرستد خدا تعالیٰ

بِقَوْمٍ عَذَابًا اَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيْهِمْ ثُمَّ بُعِثُوْا

بر گروہے عذاب را برسد عذاب ہر کرا کہ باشد درمیان ایشان باز برانگیختہ

عَلٰى اَعْمَالِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر عملہائے خود متفق علیہ و از جابر گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلٰى مَا مَاتَ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم برانگیختہ میشود ہر بندہ روز قیامت بران حال کہ مردہ است بران

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و از ابوہریرہ رض روایت گفت فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَاَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا

صلے اللہ علیہ وسلم ندیدہ ام من مانند آتش دوزخ در شدت و ہول کہ خواب کردہ است گریزندہ ازوی

وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ...

و ندیدہ ام مانند بہشت در بہجت و سرور کہ خواب کردہ است طلب کنندہ آن رواہ ترمذی و از

اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ

ابوذر رض روایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَرٰى مَا لَا تَرَوْنَ وَاَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُوْنَ اَطَّتِ السَّمَاءُ

من مے بینم چیزے را کہ نمی بینید شما و میشنوم چیزے را کہ نے شنوید شما از احوال قیامت آواز کرد و نالید

وَحُقَّ لَهَا اَنْ تَئِطَّ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ مَا فِيْهَا مَوْضِعُ

و واجب و سزاوار کردہ شدہ است مر او را کہ آواز کند و بنالد و بخدا سوگند کہ نیست در آسمان جائے

اَرْبَعَةِ اَصَابِعَ اِلَّا وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهٗ سَاجِدًا لِلّٰهِ وَلَوْ

چہار انگشت مگر آنکہ فرشتہ نہادہ است سر خود را در حالیکہ سجدہ کنندہ است مر خدا را

تَعْلَمُوْنَ مَا اَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيْلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيْرًا

بخدا سوگند اگر بدانید چیزیکہ میدانم من ہر آئینہ بخندید اندک و میگریید بسیار

وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشَاتِ وَ... جْتُمْ

و خوشی نے یابید بزنان بر بسترہا و ہر آئینہ بیرون مے آئید

إِلَى الصَّعِدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللهِ قَالَ أَبُو ذَرٍّ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ

بسوی صحرا در حالیکه نالہ کنندگان آئید بدرگاہ خدا تعالی گفت ابوذر ای کاشکے بودمی من

شَجَرَةً تُعْضَدُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

درختے کہ بریدہ میشود روایت کرده احمد و ترمذی و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و از ابوہریرہ رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ

علیه و سلم کسیکہ مے ترسد از کسے میگریزد اول شب و کسیکہ میگریزد اول شب میرسد منزل را

أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللهِ غَالِيَةٌ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللهِ الْجَنَّةُ

آگاہ باشید کہ کالای خدا تعالی گران قیمت است آگاہ باشید کہ کالای خدا عبارت از بہشت است

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ يَقُولُ اللهُ مَنْ ذَكَرَ

روایت کرده ترمذی و از انس رضی مرویست فرمود آنحضرت میفرماید خدا تعالی یاد کرده

أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِي يَوْمًا أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ

ملائکہ بیرون آرید از آتش کسی را کہ یاد کرده است مرا روزے یا ترسیده است از من در جائے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ

روایت کرده است این حدیث را ترمذی و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

و از عائشہ رض گفت عائشہ پرسیدم من آن حضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ هٰذِهِ الْآيَةِ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ

علیه و سلم را از معنے این آیت کرآن کسانیکہ میدہند چیزیکہ

مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَهُمُ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ

داده شده اند و دلہائے ایشان ترسان و لرزان ست آیا ایشان آنانند کہ شراب مینوشند

الخمر ويسرقون قال لا يا بنت الصديق ولكنهم الذين

و دزدی میکنند فرمود آن حضرت نیست ای دختر صدیق و لکن آن کسانی که

يصومون ويصلون ويتصدقون وهم يخافون

روزه میدارند و نماز میگذارند و زکوة میدهند و ایشان میترسند

أن لا يقبل منهم أولئك الذين يسارعون في الخيرات

که قبول کرده نشود از ایشان بدلیل آنکه فرموده است ایشان آن جماعت اند که شتابی میکنند در نیکیها

رواه الترمذي وابن ماجة وعن أبي سعيد قال

روایت کرده ترمذی و ابن ماجه و از ابوسعید خدری منقول است گفت

خرج النبي صلى الله عليه وسلم لصلوة فرأى الناس

بیرون آمد پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم برای گذاردن نماز پس دید مردم را

كأنهم يكتشرون قال أما إنكم لو أكثرتم ذكر

گویا خنده میکنند فرمود آنحضرت آگاه باشید که شما اگر بسیار کنید ذکر موت را

هادم اللذات لشغلكم عما أرى الموت فأكثروا ذكر

هر آینه باز دارد شما را از آنچه می بینم که خنده است همان موت پس بسیار کنید ذکر

هادم اللذات الموت فإنه لم يأت على القبر يوم إلا تكلم

هادم اللذات را که موت است پس بدرستیکه نیاید بر گورها هیچ روزی مگر آنکه سخن میکند

فيقول أنا بيت الغربة وأنا بيت الوحدة وأنا بيت

که من خانه غربتم و من خانه تنهائیم و من خانه

التراب وأنا بيت الدود وإذا دفن العبد المؤمن قال له القبر مرحبا

خاکم و من خانه کرمهاام و چون در گور کرده می شود بنده مومن میگوید مر آن بنده مومن را آمدی جای فراخ

وأهلا أما إن كنت لأحب من يمشي على ظهري

و جای خود را آگاه باش بتحقیق بودی تو محبوبتر نزد من از هر که میرفت بر پشت من

۵۱ ... رکوع ۴

۵۲

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

پس چون والی شدم من بر تو امروز و باز گشتی تو بسوی من پس نزدیک است که ببینی تو

بِكَ قَالَ فَيَتَّسِعُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ

بتو فرمود پس فراخ کرده میشود مر آن بنده را مقدار درازی بینائی آن بنده و کشاده میشود مر آن بنده را دری بسوی

وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ لَا مَرْحَبًا

و چون دفن کرده میشود بنده فاسق یا کافر میگوید مر او را گور لا مرحبا

وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لَأَبْغَضَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي

ولا اہلا آگاه باش بتحقیق بودی تو دشمن تر بسوی من از هر کسے که میرود بر پشت من

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

نزد من پس چون حاکم گردانیده شدم بر تو امروز و باز گشتی تو بسوی من پس نزدیک است که ببینی تو

بِكَ قَالَ فَيَلْتَئِمُ عَلَيْهِ حَتَّى تَخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ قَالَ وَقَالَ

بتو گفت آن حضرت پس بهم می آید قبر برو تا آنکه مختلف میشوند استخوانهای پهلوی او گفت ابو سعید

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم انگشتان خود پس درآورد

بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ وَيُقَيَّضُ لَهُ سَبْعُونَ تِنِّينًا لَوْ

بعضی انگشتانرا درون بعضی گفت آنحضرت و گماشته میشوند مر آن بنده را هفتاد اژدها

أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ شَيْئًا مَا بَقِيَتِ

اگر یکے ازان دم کند در زمین نرویاند زمین چیزے را تا آنکه باقی ماند

الدُّنْيَا فَيَنْهَسْنَهُ وَيَخْدِشْنَهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ

دنیا پس میگزند آن ماران آن بنده را و می خراشند و میکنند پوست او را تا آنکه رسانیده میشود آن بسوی حساب

قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْقَبْرُ

گفت ابو سعید فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست گور مگر

رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِّنْ حُفَرِ النِّيرَانِ

مرغزارے از مرغزارہائے بہشت یا غاری از غارہای آتش دوزخ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ أَبُوبَكْرٍ

روایه ترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس که گفت ابوبکر رض

يَا رَسُوْلَ اللهِ قَدْ شِبْتَ قَالَ شَيَّبَتْنِي هُوْدٌ وَالْوَاقِعَةُ

اے رسول خدا بتحقیق پیر شدی فرمود آن حضرت پیر گردانیده است مرا سورهٔ ہود و سورهٔ واقعه

وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَاءَلُوْنَ وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ رَوَاهُ

والمرسلات و عم یتساءلون و اذا الشمس کورت زیرا که درین سورتها احوال آخرت و عذاب آتش

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُوْنَ أَعْمَالًا

ترمذی و از انس رض مرویست گفت انس بدرستیکه شما ہر آئینه میکنید عملهائے را

هِيَ أَدَقُّ فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ كُنَّا نَعُدُّهَا عَلٰى عَهْدِ

که آن عملها باریکتر است از موئے در نظر شما می شمردیم آنرا در زمان

رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوْبِقَاتِ يَعْنِي

آن حضرت صلی الله علیه و سلم از

الْمُهْلِكَاتِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

مهلکات روایت کرده بخاری و از ابی ہریره رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنِي رَبِّي بِتِسْعٍ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم امر کرد مرا پروردگار من به نه خصلت

خَشْيَةِ اللهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَكَلِمَةِ الْعَدْلِ فِي الْغَضَبِ

یکے ترسیدن حق سبحانه در نہان و آشکارا دوم گفتن راست و درست گفتن در حالت خشم

وَالرِّضَا وَالْقَصْدِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَأَنْ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي

و خوشنودی سوم میانه روی در محتاجی و توانگری چهارم آنکه پیوند کنم با کسی که ببرد از من

وَأُعْطِي مَنْ حَرَمَنِي وَأَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَأَنْ يَكُونَ

ہمہ آنکہ عطا کنم کسے را کہ محروم گرداند مرا ششم آنکہ عفو کنم از کسیکہ ظلم کند مرا هفتم آنکہ

صُمْتِي فِكْرًا وَنُطْقِي ذِكْرًا وَنَظَرِي عِبْرَةً وَآمُرَ

باشد خاموشی من فکر در تحصیل معرفت هشتم آنکہ باشد نطق من ذکر خدا نہم آنکہ باشد نظر من عبرت دہم امر کنم

بِالْعُرْفِ وَقِيلَ بِالْمَعْرُوفِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

بعرف و در روایتے آمدہ است بجای عرف لفظ معروف رواہ رزین و از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوعٌ وَإِنْ كَانَ

نیست هیچ بندہ مسلمان کہ بیرون آید از دو چشم او اشک اگرچہ باشد آن اشک

مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ ثُمَّ يُصِيبُ شَيْئًا

مانند سر مگس در صغر از ترس خدای تعالے بعدہ برسد آن اشک چیزے را

مِنْ حُرِّ وَجْهِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

از ظاہر روے وے مگر آنکہ حرام گرداند خدای تعالی آن بندہ را بر آتش دوزخ رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي نَضْرَةَ رض أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

در روایت است از ابے نضرہ رض کہ مردے از یاران پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ دَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ يَعُودُونَهُ

علیہ وسلم است کہ گفتہ میشود او را ابو عبد اللہ درآمدند بروی یاران او در حالیکہ بیمار پرسی

وَهُوَ يَبْكِي فَقَالُوا لَهُ مَا يُبْكِيكَ أَلَمْ يَقُلْ لَكَ رَسُولُ اللهِ

وحال آنکہ او میگریست پس گفتند مر او را چہ چیز میگریاند ترا آیا نگفتہ است مر ترا آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ مِنْ شَارِبِكَ ثُمَّ أَقِرَّهُ حَتَّى

صلے اللہ علیہ وسلم کہ کوتاہ کن از موے بروت خود پس بر قرار دار آنرا تا آنکہ

تَلْقَانِيْ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ملاقات کنی مرا و ثبت گفت ابو عبد اللہ آرے بشارت داده ولیکن شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَبَضَ بِيَمِيْنِهٖ قَبْضَةً وَأُخْرٰى

و سلم را کہ میگفت بدرستیکہ خدای تعالی گرفت بدست راست خود مشتے

بِالْيَدِ الْأُخْرٰى وَقَالَ هٰذِهٖ لِهٰذِهٖ وَهٰذِهٖ لِهٰذِهٖ وَلَا أُبَالِيْ

و گرفت جماعتے دیگر بدست دیگر و گفت خدائے تعالے کہ این جماعت مر این راست یعنے بہشت را و این

وَلَا أَدْرِيْ فِيْ أَيِّ الْقَبْضَتَيْنِ أَنَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

مر دوزخ راست و پروا ندارم و ندانم یا نمی دانم کہ من در کدام یکے ازین دو قبضہ ام من رواه احمد

بَابُ صِفَةِ النَّارِ وَأَهْلِهَا

باب در بیان صفت نار و اہل نار

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا أَنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنْفُسِهِمْ

و نہ پندارند آنانکہ کافر شدند بدرستیکہ آنچہ میدہیم مر ایشانرا بہتر است مر نفسہائے ایشانرا

إِنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ لِيَزْدَادُوْا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ

بدرستی آنچہ میدہیم مر ایشانرا تا زیادہ کنند گناه را و مر ایشانرا عذاب سوزناک

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوْبٌ

و بتحقیق بدرستی پیدا کردیم برای دوزخ بسیارے از دیوان و آدمیان مر ایشانرا دلہاست

لَا يَفْقَهُوْنَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُوْنَ بِهَا وَلَهُمْ

نمے دریابند بآن و مر ایشانرا چشمہاست نمے بینند بدان و مر ایشان را

آذَانٌ لَّا يَسْمَعُوْنَ بِهَا أُولٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ

گوشہاست نمے شنوند بدان آن گروه مانند چہارپایان اند بلکہ ایشان

أَضَلُّ أُولٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُوْنَ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ

گمراه تر اند آن گروه ایشانند بیخبران و تمام شد سخن پروردگار تو

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ وَقُلِ الْحَقُّ

هر آینه پر گردانم دوزخ را از دیوان و آدمیان همه و بگو این سخن راست است

مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا

آمده است از پروردگار شما پس هر که خواهد ایمان آرد و هر که خواهد کافر شود ما آماده کرده ایم

لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا

برای ستمگاران آتشی که بگرد اگرد در آرد ایشان را سراپرده های او و اگر فریاد خواهی کنند

يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ

از تشنگی فریاد رسیده شوند به آبی مانند مس گداخته بریان کند رویها را بد شرابی است و بد است

مُرْتَفَقًا وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ

آتش جای بودن و نهاده شود نامه عمل پس بینی گناهگاران را ترسان از آنچه در اوست

وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً

و گویند ای وای ما را چیست مر این کتاب را که نه فرو گذاشته است عمل خرد را

وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا

و نه بزرگ را مگر شمرده و بیابند آنچه کردند حاضر

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ

و نه ستم کند پروردگار تو بر هیچکس و نیست هیچکس از شما مگر گذرنده آن است

عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ

بر پروردگار تو جزای کاری محکم کرده شده پس رهانیم آنانرا که پرهیزگاری کردند و بگذاریم

الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ

ستمگاران را در آن بزانو درآمدگان و بنهیم ترازوهای راست را برای روز رستخیز

فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ

پس ستم کرده نشود نفسی چیزی را و اگر باشد همسنگ دانه از سپند

آتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ

بیاریم آنرا و بسنده ایم شمار سننده بدرستی شما و آنچه مے پرستید

مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

از جز خدائے آتش انگیز دوزخید شما بآن گذرندگانید

لَوْ كَانَ هَٰؤُلَاءِ آلِهَةً مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ

اگر بودند آن گروه خدایان نیامدند بآن وہمہ دران جاوید باشند

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ فَالَّذِينَ كَفَرُوا

مرایشانراست دران نالہ زار وایشان دران آتش نمی شنوند سخنے کہ بدا ایشان شنوند پس آنانکہ

قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ

بگرویدند بریده شد برای شان جامها از آتش ریخته شود از زبر

رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ

سرهای شان آب گرم گداخته شود بآن آنچه در شکمهاے شانست و پوستها

وَلَهُمْ مَقَامِعُ مِنْ حَدِيدٍ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا

ومرایشانراست گرزها از آہن ہرگاہ خواہند کہ بیرون آیند

مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

ازان از اندوه باز گردانیده شوند دران و بچشید عذاب سوزنده

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا

وروزیکه شگافته شود آسمان بابر و فرو فرستاده شوند فرشتگان فرو فرستادنے

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَٰنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ

پادشاہے آن روز ثابت است مر رحمن را وباشد آن روز بر ناگرویدگان

عَسِيرًا وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي

دشوار وآن روز کہ خاید ستمگار بر دستهای خود گوید کاشکے من

اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُوْلِ سَبِيْلًا ۞ يٰوَيْلَتٰى لَيْتَنِيْ لَمْ اَتَّخِذْ

فرا گرفتم با فرستاده راه ای ہلاکت من کاشکے من نگرفتم

فُلَانًا خَلِيْلًا ۞ لَقَدْ اَضَلَّنِيْ عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ اِذْ جَآءَنِيْ ط

فلان را دوست ہر آئینہ بدرستی گمراہ کرد مارا از یاد کردنے پس ازانکہ آمد مرا

وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِلْاِنْسَانِ خَذُوْلًا ۞ وَقَالَ الرَّسُوْلُ يٰرَبِّ

وہست دیو برائے آدمی فرا گذارندہ ... ای پروردگار من

اِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوْا هٰذَا الْقُرْاٰنَ مَهْجُوْرًا ۞ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا

بدرستی گروہ من فرا گرفتند این قرآن را فرا گذاشتہ وآنانکہ کافر گردیدند

لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوْتُوْا وَلَا يُخَفَّفُ

مر ایشان را آتش دوزخ ست حکم کردہ نشود بر ایشان تا بمیرند وسبک کردہ نشود

عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا كَذٰلِكَ نَجْزِيْ كُلَّ كَفُوْرٍ ۞ وَهُمْ

از ایشان از عذاب آن ہمچنین پاداش دہیم ہر ناسپاس را وایشان

يَصْطَرِخُوْنَ فِيْهَا رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِيْ

فریاد کنند دران ای پروردگار ما بیرون کن ما را کنیم شایستہ جز آنکہ بودیم

كُنَّا نَعْمَلُ ط اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَّا يَتَذَكَّرُ فِيْهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ

مے کردیم آیا زندگانی ندادیم شمارا آنکہ پند گیرد دران آنکہ پند گیرد وآمد بشما

النَّذِيْرُ ط فَذُوْقُوْا فَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ نَّصِيْرٍ ۞ هٰذِهٖ جَهَنَّمُ

بیم کنندہ پس بچشید پس نیست مر ستمگاران را ہیچ یارے این دوزخی ست

الَّتِيْ كُنْتُمْ تُوْعَدُوْنَ ۞ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ

کہ بودید وعدہ دادہ شدہ در آئید دران امروز بانچہ بودید

تَكْفُرُوْنَ ۞ اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰٓى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَآ

... دید امروز مہر نہیم بر دہنان شان وسخن گوید بما

أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

دستہائے شان وگواہی دہد پاہائے شان بآنچہ بودند کسب میکردند

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

وروزیکہ برانگیختہ شوند دشمنان خدائے سوئے آتش پس ایشان راندہ شوند

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ

تاچون آیند آنرا گواہی دہد برایشان گوشہائے شان ودیدہ ہائے شان

وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ

وپوستہائے شان بآنچہ بودند میکردند وگویند مر پوستہای خودرا

لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ

چرا گواہی دہید برما گویند بسخن آورد مارا خدائے کہ بسخن آورد

كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ہر چیزے را واو آفرید شمارا نخستین بار وبسوئے او بازگردانیدہ شوید

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ

روزیکہ گوئیم مر دوزخ را آیا پرشدی وگوید آیا ہیچ

مَزِيدٍ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ

زیادتے ہست اے آنانکہ گرویدہ اید نگاہ دارید نفسہائے خودرا وکسان خویش را

نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ

از آتشے کہ آتش انگیزندۂ مردمان وسنگ اند برآن فرشتگان درشت

شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ

سخت نافرمانی نمیکنند خدائے را آنچہ فرماید آنہارا ومیکنند

مَا يُؤْمَرُونَ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ

آنچہ فرمودہ شوند روزیکہ برہنہ کردہ شود از امر سخت وخواندہ شوند

إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ

سوے سجدہا پس نتوانند فروتنین چشمہاے شان فرو [illegible] ایشانرا

ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ فَذَرْنِي

خوارے و بدرستیکہ بودند خواندہ شوند بسوے سجدہ و ایشان تندرست بودند پس بگذار

وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ

مرا و آنرا کہ دروغ میکند باین قرآن سست زود باشد کہ بگیریم ایشانرا درجہ درجہ

لَا يَعْلَمُونَ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ

[illegible] نداننند و مہلت دہیم ایشانرا بدرستیکہ عقوبت من [illegible] است بالا میروند فرشتگان

وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

و جبرئیل بسوے خدا در روزیست [illegible] پنجاہ ہزار سال

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَنَرَاهُ قَرِيبًا

پس شکیبائی کن بر تکذیب منکران شکیبائی نیک [illegible] قیامت را دور از امکان [illegible]

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ وَلَا يَسْأَلُ

روزیکہ گردد آسمان مانند مس گداختہ و شوند کوہہا مانند پشم زدہ شدہ و نپرسد

حَمِيمٌ حَمِيمًا يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ

خویشے خویشے را [illegible] دہ شوند ایشان دوست دارد گنہگار آنکہ فدیہ دہد از

عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ

عذاب [illegible] پسران خود و زن خود و برادر خود و خویشان خود

الَّتِي تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ كَلَّا إِنَّهَا

[illegible] جاے دادندا [illegible] در زمین است [illegible] نہ ہرگز [illegible]

لَظَى نَزَّاعَةً لِلشَّوَى تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى وَجَمَعَ

[illegible] زبانہ [illegible] کشندہ پوست سر [illegible] کسے را کہ پشت برحق کردہ و رو گردانیدہ و جمع کرد

فَأَوْعَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

ونگاهداشته هر نفسے بانچه کسب کرد گروست مگر اهل راست

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ

در بوستانها پرسند ازگناهگاران چه چیز آورد شمارا

فِي سَقَرَ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ

در دوزخ گویند نبودیم از نماز کنندگان و نبودیم خورانیم

الْمِسْكِينَ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نُكَذِّبُ

درویشان را و بودیم ما و می ستیزیدیم با ستیزندگان در شان محمد و عیب

بِيَوْمِ الدِّينِ حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ

بروز جزا تا آنکه آمد بما مرگ پس سود نکند ایشان را شفاعت

الشَّافِعِينَ فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

همه شافعان پس چون بیاید آواز روزیکه بگریزد آدمی از برادر خود

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ

و مادر خود و پدر خود و زن خود و فرزندان خود و هر مردی را از ایشان آن روز

شَأْنٌ يُغْنِيهِ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ

کاریست که مشغول دارد او را و رویها آن روز تابان ست خندان شادان

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ أُولَٰئِكَ هُمُ

و رویها آن روز بران غبارست فراگیرد آنرا تاریکی آن گروه ایشانست

الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا

کافران نابکاران بدرستی ما آماده کرده ایم برای کافران زنجیرها و طوقها

وَسَعِيرًا وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ فِي

و آتش و یاران دست چپ چه اند یاران دست چپ در

سَمُومٍ وَّحَمِيمٍ ۙ وَّظِلٍّ مِّن يَّحْمُومٍ ۙ لَّا بَارِدٍ وَّلَا كَرِيمٍ ۚ إِنَّهُمْ

آتش سوزان و آب گرم و سایه از دود سیاه نه خنک و نه نیک بدرستی ایشان

كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ۚ وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى

بودند پیش ازین نازندگان و بودند اصرار میکردند بر

الْحِنثِ الْعَظِيمِ ۚ وَكَانُوا يَقُولُونَ ۙ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

گناه بزرگ و بودند میگفتند آیا چون بمیریم و باشیم خاک

وَّعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۙ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۚ قُلْ إِنَّ

و استخوانها آیا بدرستی ما برانگیخته شدگانیم آیا پدران ما پیشینیان بگو بدرستی

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۙ لَمَجْمُوعُونَ ۙ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

پیشینیان و پسینیان هرآینه جمع شدگان اند سوی وقت روز دانسته

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۙ لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ

پس بدرستی شما ای گمراهان دروغ گویان هرآینه خورندگانید از درخت

مِّن زَقُّومٍ ۙ فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۙ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ

زقوم پس پر کنندگانید ازان شکمها پس آشامندگان بران از

الْحَمِيمِ ۙ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ۙ هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

آب گرم پس آشامندگان آشامیدن شتران تشنه این پیشکش ایشانست روز دین

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

و مر آنانکه کافر شدند به پروردگار خود عذاب دوزخ ست و بد جای بازگشت ست

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۙ تَكَادُ تَمَيَّزُ

چون انداخته شوند ایشان در دوزخ بشنوند آنرا آوازی مانند آواز خر و آن دوزخ جوش میزند نزدیک است

مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ

از خشم کافران هرگاه درانداخته شوند دران گروهی سوال کنند ایشان را خازنان دوزخ آیا نیامد شما را

قَالُوْا بَلٰى قَدْ جَآءَنَا نَذِيْرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ

بیم کننده — گویند آری بدرستی آمد ما را پیغمبر بیم کننده پس تکذیب کردیم و گفتیم فرو

اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ كَبِيْرٍ وَقَالُوْا لَوْ كُنَّا

نفرستاده است خدا تعالی هیچ چیز نیستید شما ای کافران مگر در خطای بزرگ و گویند اگر می بودیم

نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِيْٓ اَصْحٰبِ السَّعِيْرِ فَاعْتَرَفُوْا

که می شنیدیم یا تعقل میکردیم نمی بودیم امروز در اهل دوزخ پس اقرار کردند

بِذَنْۢبِهِمْ فَسُحْقًا لِّاَصْحٰبِ السَّعِيْرِ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ

بگناه خویش پس دوری باد اهل دوزخ را و روزیکه جمع کند ایشانرا

كَاَنْ لَّمْ يَلْبَثُوْٓا اِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُوْنَ بَيْنَهُمْ

گویا درنگ نکرده اند مگر ساعتی از روز آشنائی کنند میان خویش

وَنَادَوْا يٰمٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ اِنَّكُمْ مّٰكِثُوْنَ

و ندا کنند ای مالک تا که حکم کند بر ما پروردگار تو گوید بدرستی شما درنگ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه و سلم

قَالَ اُوْقِدَ عَلَى النَّارِ اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى احْمَرَّتْ ثُمَّ اُوْقِدَ

فرمود آنحضرت افروخته شد بر آتش دوزخ هزار سال تا آنکه سرخ شد پس افروخته

عَلَيْهَا اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى ابْيَضَّتْ ثُمَّ اُوْقِدَ

بروی هزار سال تا آنکه سفید شد پس افروخته شد بروی هزار سال

حَتّٰى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَآءُ مُظْلِمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

تا آنکه سیاه شد پس آتش دوزخ سیاه تاریک است رواه ترمذی

وَعَنْهُ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابوهریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه و سلم

جزء ۱۱ رکوع ۱۰

جزء ۲۵ رکوع ۱۳

قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ يَا

فرمود گرمی آتش شما که در دنیاست یکپاره ایست از هفتاد پاره از آتش دوزخ گفته شد ای

رَسُولَ اللهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَإِنَّهَا فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ

رسول خدا بدرستیکه بود این آتش دنیا بسنده فرمود پس زیادت گردیده آتش دوزخ بران

بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ

آتشها شصت و نه جزء هریک ازین شصت و نه جزء مانند گرمی این آتش تمامست متفق علیه یعنی

اللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَارُكُمُ الَّتِي يُوقِدُ ابْنُ

این حدیث در بخاری و مسلم است اما این لفظ که ذکر کرده شد از ان بخاریست و در روایت مسلم این لفظ است آتشی

آدَمَ وَفِيهَا عَلَيْهَا وَكُلُّهَا بَدَلَ عَلَيْهِنَّ وَكُلُّهُنَّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

که فرزند آدم آنرا افروزد و نیز در وی لفظ علیها بجای علیهن کلها بجای کلهن آمده است و از ابو سعید خدری رض

عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصَّعُودُ جَبَلٌ

از ان حضرت صلی الله علیه و سلم روایت است که فرمود آن حضرت که صعود کوهی است

مِنْ نَارٍ يُتَصَعَّدُ فِيهِ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيُهْوَى بِهِ كَذٰلِكَ

از آتش بر آمده میشود بسوی هفتاد سال و فرود انداخته میشود از ان کوه هفتاد سال همچنین

فِيهِ أَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در وی همیشه روایت کرد ترمذی وهم از ابو سعید خدری رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ لِسُرَادِقِ النَّارِ أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كِثَفُ كُلِّ جِدَارٍ مَسِيرَةُ

وسلم فرمود هر آینه سراپردهٔ آتش چهار دیوارست سطبری هر دیواری مسافت

أَرْبَعِينَ سَنَةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

چهل سال است روایت کرد ترمذی وهم از ابو سعید مرویست گفت که فرمود آن حضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ دَلْوًا مِنْ غَسَّاقٍ يُهْرَاقُ

صلی الله علیه و سلم اگر آنکه یک دلو از زرداب دوزخیان ریخته شود

فِي الدُّنْيَا لَا نَتَنَ آهـ الدُّنْيَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَ

در دنیا ہر آینہ گندہ میشوند اہل دنیا روایت کردہ این حدیث را دارمی

عَبْدُ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ رَصَاصَةً مِثْلَ هٰذِهٖ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ

علیہ وسلم اگر یافتہ شود ارزیز پارہ مثل این و اشارت کرد آنحضرت بسوی ماننہ

الْجُمْجُمَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيْرَةُ

جمجمہ انداختہ شود از آسمان بسوی زمین و آن مسافت

خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَغَتِ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا

پانصد سالہ است ہر آینہ میرسد آن رصاصہ زمین را پیش از شب و اگر ثابت شود اگر

أُرْسِلَتْ مِنْ رَأْسِ السِّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

آن رصاصہ انداختہ شود از سر زنجیر ہر آینہ میرسد چہل سال

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعْرَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب و روز پیش از آنکہ برسد رصاصہ بیخ سلسلہ یا پایان او را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ أَبِيْ بُرْدَةَ عَنْ أَبِيْهِ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی بردہ کہ پسر ابو موسی اشعری است از پدر خود رض روایت دارد او از حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ فِيْ جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهٗ هَبْهَبُ يَسْكُنُهٗ كُلُّ

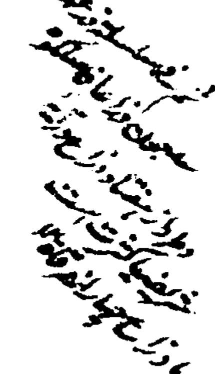
کہ فرمود آن حضرت بدرستیکہ در دوزخ ہر آینہ وادی است کہ گفتہ شود او را ہبہب سکونت میکند در وے ہر

جَبَّارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ

متکبر رواہ دارمی و مرویست از عبد اللہ بن حارث بن

جَزْءٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

جزء بفتح جیم و سکون زای معجمہ صحابی است گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

فِی النَّارِ حَیَّاتٍ کَاَمْثَالِ الْبُخْتِ تَلْسَعُ اِحْدٰهُنَّ اللَّسْعَۃَ

در آتش مارانند مانند شتران بختی میگزد یکے ازان ماران یکبار گزیدن

فَیَجِدُ حُمُوَّتَہَا اَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا وَاِنَّ فِی النَّارِ عَقَارِبَ

پس مے یابد سختی ودرد آن چهل سال وبدرستیکه در دوزخ کژدمهاست

کَاَمْثَالِ الْبِغَالِ الْمُوْکَفَۃِ تَلْسَعُ اِحْدٰهُنَّ اللَّسْعَۃَ فَیَجِدُ حُمُوَّتَہَا

مانند اشتران باپالان که میگزد یکے ازان یکبار گزیدن پس مے یابد سختی ودرد آن

اَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

چهل سال رواه احمد واز ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یُؤْتٰی بِجَہَنَّمَ یَوْمَئِذٍ

آن حضرت صلے الله علیه وسلم آورده میشود دوزخ را دران روز

لَہَا سَبْعُوْنَ اَلْفَ زِمَامٍ مَعَ کُلِّ زِمَامٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ

مران دوزخ را هفتاد هزار مهارست که با هر مهار هفتاد هزار

مَلَکٍ یَّجُرُّوْنَہَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِیْرٍ رض

فرشته میکشند آنرا رواه مسلم واز نعمان بن بشیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَہْوَنَ

مرویست گفت فرمود آن حضرت صلے الله علیه وسلم که بدرستیکه آسان ترین

اَہْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَّہٗ نَعْلَانِ وَشِرَاکَانِ مِنْ نَّارٍ

دوزخیان از روی عذاب کسیست که مراورا نعلین و دوالهاے نعلین ست از آتش

یَغْلِیْ مِنْہُمَا دِمَاغُہٗ کَمَا یَغْلِی الْمِرْجَلُ مَا یَرٰی اَنَّ اَحَدًا

میجوشد ازان نعلین مغز سر وی چنانکه میجوشد دیگ مسین گمان نمے برد آنکس که هیچ یکے

اَشَدُّ مِنْہُ عَذَابًا وَّاِنَّہٗ لَاَہْوَنُہُمْ عَذَابًا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

از دوزخیان سخت باشد از وی از روی عذاب حال آنکه آنکس بتحقیق آسان ترین دوزخیان ست از روی عذاب متفق علیه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رض مرویست گفت که فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم

أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُو طَالِبٍ وَهُوَ مُتَنَعِّلٌ بِنَعْلَيْنِ

آسان‌ترین دوزخیان ازروی عذاب ابوطالب است در حالیکه وی پوشنده است نعلین را که

يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ

میجوشد ازانها دماغ وی روایت کرد بخاری این حدیث را واز سمره بن

جُنْدُبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْهُمْ

جندب رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بعضے از دوزخیان کسیست

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَعْبَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ

که میگیرد اورا آتش دوزخ تا دو شتالنگ وی و بعضے از ایشان کسیست که میگیرد اورا آتش دوزخ

إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى حُجْزَتِهِ وَمِنْهُمْ

تا دو زانوے او وبعضے از دوزخیان کسے است که میگیرد اورا آتش تا بجای بند ازار او وبعضے

مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى تَرْقُوَتِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

از ایشان کسے که میگیرد اورا دوزخ تا چنبر گردن او روایت کرد این حدیث را مسلم واز

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض مرویست که آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

آورده میشود متنعم‌ترین اهل دنیا را از دوزخیان روز قیامت

فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ

پس غوطه داده میشود در آتش دوزخ یک غوطه پس گفته میشود ای فرزند آدم آیا دیدے

خَيْرًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

توروی نیکے را هرگز آیا گذشت بر تو نعمت وراحت هرگز از دنیا پس میگوید آن دوزخی بخدا سوگند

وَيُؤْتٰى بِاَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ

وآورده میشود در بهشت سخت ترین مردم ادروی محنت واندوه در دنیا از بهشتیان

فَيُصْبَغُ صِبْغَةً فِي الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهٗ يَا ابْنَ اٰدَمَ هَلْ رَاَيْتَ

پس یک غوطه داده میشود در بهشت پس گفته میشود مراورا ای فرزند آدم آیا دیدے

بُؤْسًا قَطُّ وَهَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُوْلُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

توروی سختی را هرگز و آیا گذشت بر تو سختی و محنت در دنیا پس میگوید نگذشت بر من محنت

مَا مَرَّ بِيْ بُؤْسٌ قَطُّ وَلَا رَاَيْتُ شِدَّةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

وسختی هرگز ای پروردگار من و ندیدم سختی را روایت کرد مسلم وهم از وے

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُوْلُ اللّٰهُ لِاَهْوَنِ اَهْلِ النَّارِ

مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود میگوید حق تعالے مر آسان ترین دوزخیان را

عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَوْ اَنَّ لَكَ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَيْءٍ

از روے عذاب روز قیامت اگر بودے ترا چیزیکه در زمین است از اشیاے دنیا

اَكُنْتَ تَفْتَدِيْ بِهٖ فَيَقُوْلُ نَعَمْ فَيَقُوْلُ اَرَدْتُ مِنْكَ

آیا بودے تو فدیه میکردے بآن پس میگوید آن دوزخی آرے پس مے فرماید خداتعالیٰ خواسته بودم

اَهْوَنَ مِنْ هٰذَا وَاَنْتَ فِيْ صُلْبِ اٰدَمَ اَنْ لَّا تُشْرِكَ

من از تو کمتر ازین فدیه و حال آنکه تو بودی در پشت آدم که شریک نه گردانی

بِيْ شَيْئًا فَاَبَيْتَ اِلَّا اَنْ تُشْرِكَ بِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بمن چیزی را پس فرمان برداری نکردی مگر شریک گردانیدے بمن متفق علیه است و از

اَبِيْ سَعِيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيْ قَوْلِهٖ

ابی سعید روایت است که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق کالمهل است فرمود

كَالْمُهْلِ اَيْ كَعَكَرِ الزَّيْتِ فَاِذَا قُرِّبَ اِلَيْهِ وَجْهُهٗ سَقَطَتْ

ای کعکر الزیت یعنے مانند دردِ روغن پس چون نزدیک گردانیده شود بسوی روے

فَرْوَةُ وَجْهِهٖ فِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

دوزخ افتد پوست روی وے دران از حرارت روایت ترمذی و از ابی ہریرہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْحَمِيْمَ لَيُصَبُّ

مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آن حضرت بدرستیکہ آب گرم ریختہ میشود

عَلٰى رُءُوْسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيْمُ حَتّٰى يَخْلُصَ اِلٰى جَوْفِهٖ

بر سرہاے ایشان پس درمیگذرد آب گرم تا آنکہ میرسد تا درون شکم او

فَيَسْلُتُ مَا فِيْ جَوْفِهٖ حَتّٰى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ

پس می شکند چیزہا را کہ در شکم اوست تا آنکہ بیرون مے آید از ہردو پاے او و این ست

الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

صہر پستر باز گردانیدہ میشود چنانچہ بود یعنے بحال خود می آید روایت ترمذی و از

اَبِيْ اُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ قَوْلِهٖ

ابی امامہ رض مرویست از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق

يُسْقٰى مِنْ مَّاءٍ صَدِيْدٍ يَّتَجَرَّعُهٗ قَالَ يُقَرَّبُ اِلٰى فِيْهِ

ونوشانیدہ میشود دوزخی را از آب کہ در واب ست درحالیکہ جرعہ میکشد آنرا بتکلف فرمود نزدیک کردہ میشود

فَيَكْرَهُهٗ فَاِذَا اُدْنِيَ مِنْهُ شَوٰى وَجْهَهٗ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ

صدید بسوی دہن وے پس ناخوش میدارد آنرا پس چون نزدیک گردانیدہ میشود از دہان او بریان میکند روی او را

رَاْسِهٖ فَاِذَا شَرِبَهٗ قَطَّعَ اَمْعَاءَهٗ حَتّٰى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهٖ

مے افتد پوست سر وے پس چون مے نوشد آنرا پارہ پارہ میکند رودہای او را تا آنکہ بیرون مے آید از دبر او

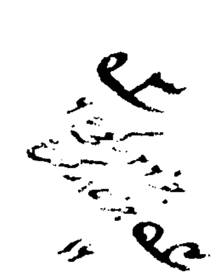
يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَسُقُوْا مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ

میگوید حق تعالے و نوشانیدہ میشوند دوزخیان آب گرم پس پارہ پارہ گرداند رودہای ایشان

وَيَقُوْلُ وَاِنْ يَّسْتَغِيْثُوْا يُغَاثُوْا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي

و میگوید حق تعالے و اگر فریاد کنند کافران از تشنگی فریاد رسے کردہ شوند بآبے کہ مانند مس گداختہ است

لہ صہر بفتح صاد مہملہ و سکون ہا گداختن و آن اشارہ بدانکہ حمیم بسبب نفوذ در باطن ایشان ... را بگداز ۱۲ لمعات

الْوُجُوهَ يَلْبَسُ الثِّيَابَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ

بریان میکند رو بها را ابد لو شیدنی است آن آب رواه الترمذی و از ابن

عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ

عباس رض مرویست که آن حضرت صلے الله علیه و سلم خواند

هٰذِهِ الْآيَةَ اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ

این آیت را که بپرهیزید خدای تعالی را حق پرهیز و نمیرید مگر در حالے

مُسْلِمُونَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

که شما مسلمان باشید فرمود آن حضرت صلے الله علیه و سلم اگر آنکه

أَنَّ قَطْرَةً مِنَ الزَّقُّومِ قَطَرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ

یک قطره از زقوم بچکد در سرای دنیا تباه گرداند

عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ مَعَايِشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ

بر زمینیان اسباب زندگانی ایشان را پس چگونه باشد حال کسیکه باشد زقوم

طَعَامَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ

خوراک وے رواه ترمذی و روایت است از ابو سعید رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ قَالَ تَشْوِيهِ

صلے الله علیه و سلم در تفسیر وهم فیها کالحون پس گفت بسوزد

النَّارُ فَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ وَسَطَ رَأْسِهِ

روے ایشان را آتش بر هم بجهد و منقبض میگردد لب زبرین او تا آنکه میرسد لب زبرین وے

وَتَسْتَرْخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ رَوَاهُ

در میان سر او و فرو می هشتند لب زیرین وی تا آنکه میرسد ناف او را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذی و از انس رض مرویست از آن حضرت صلے الله علیه و سلم

قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ابْكُوْا فَإِنْ لَّمْ تَسْتَطِيْعُوْا فَتَبَاكَوْا فَإِنَّ

فرمود ای مردمان بگریید از ترس خدا پس اگر نمیتوانید که بگریید پس بتکلف گریه

أَهْلَ النَّارِ يَبْكُوْنَ فِي النَّارِ حَتّٰى تَسِيْلَ دُمُوْعُهُمْ فِيْ

بگریید که دوزخیان میگریند در آتش تا آنکه روان میگردد اشکهای ایشان در

وُجُوْهِهِمْ كَأَنَّهَا جَدَاوِلُ حَتّٰى تَنْقَطِعَ الدُّمُوْعُ

رویهای ایشان گویا اشکها جویهای خرد اند تا آنکه سپری میشود اشکها

فَتَسِيْلَ الدِّمَاءُ فَتَقَرَّحَ الْعُيُوْنُ فَلَوْ أَنَّ سُفُنًا أُجْرِيَتْ

پس روان میگردد خونها پس زخمی میکند چشمهارا پس اگر کشتیها رانده شوند در اشکهای

فِيْهَا لَجَرَتْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

ایشان هرآیینه روان گردد روایت کرد در شرح سنت و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم میان

مَنْكِبَيِ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيْرَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ

دو دوش کافر در آتش دوزخ مسافت سه روزه است مر سوار

الْمُسْرِعِ وَفِيْ رِوَايَةٍ ضِرْسُ الْكَافِرِ مِثْلُ أُحُدٍ وَغِلَظُ

تیز رو را و در روایتی دیگر آمده که دندان کافر روز قیامت مانند کوه احد

جِلْدِهٖ مَسِيْرَةُ ثَلٰثٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

و سطبری جلد او بمقدار سه روزه راه روایت کرده مسلم و هم از وی مرویست که فرمود

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضِرْسُ الْكَافِرِ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم دندان کافر

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِثْلُ أُحُدٍ وَفَخِذُهٗ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهٗ

روز قیامت مانند کوه احد است و ران وی مانند بیضاست و جای نشست او

مِنَ النَّارِ مَسِيْرَةُ ثَلٰثٍ مِثْلُ الرَّبَذَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

از آتش دوزخ مسافت سیر سه شب مانند قریۂ ربذه است روایت کرده ترمذی و هم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ غِلَظَ جِلْدِ الْكَافِرِ

از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ سطبرے پوست کافر

اثْنَانِ وَاَرْبَعُوْنَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ اُحُدٍ وَاِنَّ مَجْلِسَهُ

چهل و دو ذراع است و بدرستیکه دندان او مانند کوه احد است و بدرستیکه جای نشستن او

مِنْ جَهَنَّمَ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ

از جهنم مقدار مسافت مابین مکه و مدینه است رواه الترمذی و از ابن

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْكَافِرَ

عمر مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه کافر

لَيُسْحَبُ لِسَانَهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

هر آئینه میکشد زبان خود را بر زمین سه میل یا شش میل پامال میکنند زبان او را مردم رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی روایت هست از ابی الدرداء رضی الله عنه گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلْقٰى عَلٰى اَهْلِ النَّارِ الْجُوْعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيْهِ مِنَ الْعَذَابِ

علیہ وسلم انداخته میشود بر دوزخیان گرسنگی پس برابر میگردد عذاب گرسنگی چیزی را که ایشان

فَيَسْتَغِيْثُوْنَ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيْعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِيْ مِنْ

پس فریاد میکنند از الم گرسنگی پس فریادرسی کرده میشوند بطعام گیاه خاردار که فربه نمیگرداند و سیر نمیگرداند از

جُوْعٍ فَيَسْتَغِيْثُوْنَ بِالطَّعَامِ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ ذِيْ غُصَّةٍ

گرسنگی پس باز فریاد میکنند بطعام پس فریادرسی کرده میشوند بطعام گلوگیر

فَيَذْكُرُوْنَ اَنَّهُمْ كَانُوْا يُجِيْزُوْنَ الْغُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ

پس یاد می آرند که ایشان بودند که میگذرانیدند طعام های گلوگیر را در دنیا با آب

فيستغيثون بالشراب فيرفع اليهم الحميم بكلاليب الحديد

پس باز فریاد میکنند با آب پس برداشته میشود بسوی ایشان آب گرم باموزهای حدید

فاذا دنت من وجوههم شوت وجوههم فاذا دخلت بطونهم

پس چون نزدیک می آید از روهای ایشان بریان میسازد روی ایشانرا پس چون درمیآید شکم هاے

قطعت ما في بطونهم فيقولون ادعوا خزنة جهنم فيقولون

ایشان را پاره پاره میکند چیزیرا که در شکم های ایشانست پس میگویند دوزخیان دعا کنید خازنان جهنم را پس میگویند

الم تك تاتيكم رسلكم بالبينت قالوا بلى قالوا فادعوا

خازنان دوزخ آیا نبود که می آمد نزد شما پیغمبران شما بمعجزات میگویند دوزخیان آری آمد پس میگویند خازنان دعا

وما دعاء الكافرين الا في ضلال قال فيقولون ادعوا مالكا

کنید امید اجابت نیست زیرا که نیست دعای کافران مگر در گمراهی پس فرمود آنحضرت پس میگویند دوزخیان بکدیگر را بخوانید مالک را

فيقولون يا مالك ليقض علينا ربك قال فيجيبهم انكم

پس میگویند یا مالک باید که بمیراند مارا پروردگار تو گفت آنحضرت جواب میدهد مالک ایشانرا که شما

ماكثون قال الاعمش نبئت ان بين دعائهم واجابة مالك

شما درنگ کنندگان اید در دوزخ گفت اعمش خبر داده شدم که میان خواندن ایشان وجواب دادن مالک

اياهم الف عام قال فيقولون ادعوا ربكم فلا احد خير من

ایشانرا هزار سال است گفت آنحضرت پس میگویند بخوانید پروردگار خود را پس نیست هیچکس بهتر از

ربكم فيقولون ربنا غلبت علينا شقوتنا وكنا قوما ضالين

پروردگار شما پس میگویند ای پروردگار ما غلبه کرد بر ما بدبختی ما وبودیم ما قومی گمراه

ربنا اخرجنا منها فان عدنا فانا ظلمون قال فيجيبهم اخسئوا

ای پروردگار ما بیرون آر مارا از آتش پس اگر باز گردیم ما پس ما ظلم کنندگانیم بر نفس خود گفت آنحضرت پس جواب میدهد

فيها ولا تكلمون قال فعند ذلك يئسوا من كل خير وعند ذلك

پروردگار ایشانرا دور شوید بر گردید بر آتش و سخن نکنید گفت پس نزد آن ناامید میشوند از هر نیکی و نزد آن

خُلِدُوْنَ فِی الزَّفِیْرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَیْلِ قَالَ عَبْدُ اللّٰہِ بْنُ

در نالہ و فریاد چنانکہ خران میکنند و درد ریغ خوردن و واویلا کردن گفت عبد اللہ بن

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ وَالنَّاسُ لَا یَرْفَعُوْنَ هٰذَا الْحَدِیْثَ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

عبد الرحمن کہ یکے از رواۃ این حدیث است و مردم رفع نمیکنند این حدیث را یعنی مرفوع بیان نمیکنند و موقوف میدارند روایت کرد او را

وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِیْرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و از نعمان بن بشیر رض بیست که شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ یَقُوْلُ اَنْذَرْتُکُمُ النَّارَ اَنْذَرْتُکُمُ النَّارَ فَمَا زَالَ

وسلم را مکرر میفرمود ترسانیدم شمارا از آتش دوزخ ترسانیدم شمارا از آتش دوزخ نعمان

یَقُوْلُهَا حَتّٰی لَوْ کَانَ فِیْ مَقَامِیْ هٰذَا سَمِعَهُ اَهْلُ السُّوْقِ وَحَتّٰی سَقَطَتْ

میگوید پس متصل میگفت آنحضرت این کلام تا آنکه اگر میبود حضرت در جا که نشسته اند میشنیدند آنرا مردم که در بازار نشسته بسبب بلند

خَمِیْصَةٌ کَانَتْ عَلَیْهِ عِنْدَ رِجْلَیْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِیُّ وَعَنِ

گلیم سیاه علم دار که بود بر بدن آنحضرت نزد هر دو پاے مبارک آنحضرت روایت کرد این حدیث را دارمی و از

الْحَسَنِ رح قَالَ حَدَّثَنَا اَبُوْ هُرَیْرَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

حسن رح مرویست گفت حدیث کرد مارا ابوہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ثَوْرَانِ مُکَوَّرَانِ فِی النَّارِ یَوْمَ

علیہ وسلم فرمود آفتاب و ماه دو نور اند پیچیده در دوزخ روز

الْقِیٰمَةِ فَقَالَ الْحَسَنُ وَمَا ذَنْبُهُمَا فَقَالَ اُحَدِّثُکَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ

قیامت نور بے فیض مثلثہ پارہ از مہر پس گفت حسن چیست گناه آفتاب و ماه پس گفت ابوہریرہ خبر میدہم ترا از پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَسَکَتَ الْحَسَنُ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ

صلے اللہ علیہ وسلم و تو مقابلہ میکنے نص حدیث را با قیاس این عمل عجب خوش نارست زیرا که خدا

کِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ

میکند ہر چه خواہد خاموش ماند حسن روایت کرد این حدیث را بیہقی در کتاب البعث والنشور و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اِلَّا شَقِيٌّ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم در نیاید آتش دوزخ را مگر بدبخت

قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَنِ الشَّقِيُّ قَالَ مَنْ لَمْ يَعْمَلْ لِلّٰهِ بِطَاعَةٍ وَلَمْ

پرسیده شد ای رسول خدا بدبخت کیست فرمود آنحضرت کسیکه نکند برای خدا طاعت را و

لَمْ يَتْرُكْ لَهُ مَعْصِيَةً رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

ترک نکند برای خدا گناه روایت کرد این حدیث را ابن ماجه و دیگر روایت است از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَعْظُمُ اَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم [illegible] بزرگ اندام میشوند دوزخیان در دوزخ

حَتّٰى اَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ اُذُنِ اَحَدِهِمْ اِلٰى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ سَبْعِ

تا آنکه میان نرمهٔ گوش یکے از ایشان تا دوش وی مسافت سیر هفت صد

مِائَةِ عَامٍ وَاِنَّ غِلَظَ جِلْدِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ اُحُدٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ساله راه است و بدرستیکه سطبری پوست وی هفتاد گز است و بدرستیکه دندان دوزخی مانند کوه احد است روایت کرد احمد

بَابُ خَلْقِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ

باب در پیدایش جنت و دوزخ

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا

روایت است از ابو ہریرہ رض از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

خَلَقَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرَئِيلَ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَذَهَبَ

چون پیدا کرد خدا تعالیٰ بهشت را گفت مر جبرئیل را برو [illegible] پس رفت جبرئیل

فَنَظَرَ اِلَيْهَا وَاِلٰى مَا اَعَدَّ اللّٰهُ لِاَهْلِهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ

پس نظر کرد بسوی بهشت و بسوی آن چیزیکه آماده کرده است خدا تعالیٰ مر بهشتیان را در بهشت پس آمد جبرئیل پس گفت

رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ اِلَّا دَخَلَهَا ثُمَّ حَفَّهَا

ای پروردگار بعزت تو سوگند نمیشنود صفات بهشت را هیچ یکے مگر آنکه می درآید او را پس [illegible] کرد خدا تعالیٰ

بِالْمَكَارِهِ ثُمَّ قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ

بہشت را بمکروہات طبیعت پستر گفت حق تعالی ای جبرئیل برو پس نظر کن بسوی بہشت فرمود پس رفت

فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ

جبرئیل پس نظر کرد بدان پستر آمد در حضرت حق پس گفت ای پروردگار من سوگند بعزت تو بہ تحقیق ترسیدم

اَنْ لَّا يَدْخُلَهَا اَحَدٌ قَالَ فَلَمَّا خَلَقَ النَّارَ قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ

من کہ در نیاید آنرا ہیچ یکے فرمود ہر گاہ کہ پیدا کرد خدا تعالی آتش دوزخ را گفت خدا تعالی ای جبرئیل

اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ

برو پس نظر کن بسوی دوزخ پس رفت پس نظر کرد بسوی دوزخ جبرئیل پس آمد جبرئیل پس گفت

وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ ثُمَّ

ای پروردگار من قسم بعزت تو نشنود وصف آتش دوزخ ہیچ یکے پس نخواہد کہ در آید پس گرد اگرد آنرا بالشہوات

قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا

نفسہا پستر گفت ای جبرئیل برو پس نظر کن بآتش دوزخ گفت آنحضرت پس رفت جبرئیل پس نظر کرد

فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ لَّا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا

بسوی آتش پس گفت ای پروردگار قسم بعزت تو بتحقیق ترسیدم کہ باقی نماند ہیچ یکے مگر آنکہ

دَخَلَهَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

در آید دوزخ را رواہ ابوداؤد و ترمذی و نسائی

بَابُ بَدْءِ الْخَلْقِ

باب در پیدایش خلق

وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّكَانَ

و اوست آنکہ بیافرید آسمانہا و زمین را در شش روز و بود

عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَلَقَدْ خَلَقْنَا

عرش او بر آب تا آن بیازماید شمارا کدام شما نیکوست بہ کردار و بہر آئینہ بدرستی آفریدیم

الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ۝ ثُمَّ جَعَلْنٰهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ

آدمی را از خلاصہ گل پس گردانیدیم اورا نطفہ در قرارگاہے

مَّكِيْنٍ ۝ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

استوار پس آفریدیم قطرہ را خون بستہ پس آفریدیم خون بستہ را پارۂ گوشت پس آفریدیم

الْمُضْغَةَ عِظٰمًا فَكَسَوْنَا الْعِظٰمَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنٰهُ خَلْقًا اٰخَرَ

پارۂ گوشت را استخوان پس پوشانیدیم استخوان را گوشت پس آفریدیم اورا آفرینش دیگر پس

فَتَبٰرَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخٰلِقِيْنَ ۝ ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُوْنَ ۝

بزرگ ست حق تعالے نیکو آفرینندگان پس بدرستیکہ شما پس ازین ہر آئینہ مردنی اید

ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُوْنَ ۝ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

پس بدرستی شما روز رستخیز برانگیختہ شوید بیافرید آسمانہا را بے ستون می بینی

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ

ونہاد در زمین کوہہا تا حرکت نکند بشما وپراگندہ کرد دران از

كُلِّ دَآبَّةٍ ۭ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاۗءِ مَاۗءً فَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ

ہر قسم جنبندہ و فرو فرستادیم از آسمان آبے پس رویانیدیم دران از ہر صنفے

زَوْجٍ كَرِيْمٍ ۝ قُلْ اَىِٕنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِيْ خَلَقَ الْاَرْضَ

بزرگ بگو آیا بدرستیکہ شما انکار دید بکفر میکنید بآنکہ آفرید زمین را

فِيْ يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗٓ اَنْدَادًا ۭ ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ وَجَعَلَ

در دو روز و میسازید مراورا ہمتایان این پروردگار جہانیان ست وگردانید

فِيْهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبٰرَكَ فِيْهَا وَقَدَّرَ فِيْهَآ اَقْوَاتَهَا

دران کوہہا از زبر آن وبرکت کرد دران واندازہ کرد دران توشہاے آن

فِيْٓ اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ ۭ سَوَاۗءً لِّلسَّاۗىِٕلِيْنَ ۝ ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَاۗءِ

در چہار روز یکسانست براے خواہندگان پس قصد کرد سوی آسمان

وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

وآن دود ست پس گفت مرآنرا ومرزمین را بیائید خوشش یا ناخوش گفتند

أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۝ فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي

آمدیم فرمانبرداران پس حکم کرد آنهارا هفت آسمان در دو روز و وحی کرد در

كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ

هر آسمان فرمان آنرا و آراستیم آسمان نزدیکتررا بچراغها و نگاهداشت این

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ

اندازهٔ غالب داناست خدائے آنکه بیافرید هفت آسمانهارا و از

الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ

زمین مانند آن فرود مے آید فرمان خدا میان آسمانها وزمین تابدانید آنکه خدایتعالی بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝ وَتِلْكَ

آفریدن همه چیز تواناست و تا بدانید آنکه خدائے تعالی بدرستے که فرا رسیده است همه چیزهارا از روی علم واین

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ

برهان ماست دادیم آنرا بابراهیم بر گروه او بر میداریم مرتبها

مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ

هر کرا میخواهیم بدرستے پروردگار تو حکم کننده است دانا و بخشیدیم مراورا اسحق

وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ

ویعقوب هر یک رارا ه نمودیم ونوح رارا ه نمودیم پیش ازین واز فرزندان او

دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ

داود را وسلیمان را وایوب را ویوسف را وموسے وهارون را

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ

وهمچنین پاداش میدهیم نیکوکارانرا وزکریا ویحیے را وعیسے را

وَاِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝ وَاِسْمٰعِيْلَ وَالْيَسَعَ وَيُوْنُسَ وَلُوْطًا

والیاس را ہمہ از شایستگانند واسمٰعیل را والیسع را ویونس را ولوط را

وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ۝ قُلْنَا يَا نَارُ كُوْنِيْ بَرْدًا وَّسَلٰمًا

وہمہ را افزونی دادیم بر جہانیان گفتیم ای آتش باش سرد وسالم

عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ ۝ وَاَرَادُوْا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمُ الْاَخْسَرِيْنَ ۝

بر ابراہیم وخواستند بآن مکرے پس دادیم ایشانرا زیان کار

وَنَجَّيْنٰهُ وَلُوْطًا اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا لِلْعٰلَمِيْنَ ۝

ورہانیدیم اورا ولوط را سوے زمین کہ برکت کردیم دران مر جہانیان را

وَاِذْ قَالَ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ يٰبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وچون گفت عیسے پسر مریم ای فرزندان یعقوب بدرستی من فرستادۂ خدایم

اِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُوْلٍ

بسوے شما باور دارندہ مرآنرا کہ پیش منست از توریت ومژدہ دہندہ بفرستادہ

يَّاْتِيْ مِنْ بَعْدِي اسْمُهٗٓ اَحْمَدُ ۝ فَلَمَّا جَآءَهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ قَالُوْا

کہ آید از پس من نام او احمد ست پس چون آید بریشان بہ برہانہا گفتند

هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ

این جادو نیست آشکارا وہر آئنہ آفریدیم آدمے را از گل خشک

مِّنْ حَمَاٍ مَّسْنُوْنٍ ۝ وَالْجَآنَّ خَلَقْنٰهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُوْمِ ۝

از سیاہ بوی ناک وپدر پریانرا آفریدیم او را پیش ازان از آتش گرم

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ

وہر آئنہ بدرستی بیافریدیم آسمانہا وزمین را وآنچہ درمیان آنہاست در شش روز

وَّمَا مَسَّنَا مِنْ لُّغُوْبٍ ۝ اِنَّ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

ونرسید ما را ہیچ ماندگے بدرستی در آفرینش آسمانہا ودر زمین

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ

وآمد شد شب و روز هر آینه آیتهاست مر خداوندان خرد ها را ۲ تا

يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

یاد می کنند خدا را ایستاده و نشسته و بر پهلو ها و اندیشه میکنند در آفرینش

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا

آسمانها و زمین پروردگارا نیافریدے این را باطل پاکی ست ترا پس نگاه دار

عَذَابَ النَّارِ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ما را از عذاب آتش بگوئید ایمان آوردیم بخدا و آنچه فرو فرستاده شد سوی ما و آنچه فرو آمده سوی ابراهیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ

و اسمعیل و اسحق و یعقوب و اولاد یعقوب و آنچه داده شد موسی و عیسے را و آنچه داده شد

النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

پیغمبران از پروردگار خود جدائی نکنیم میان یکے از ایشان و ما مر او را گردن نهادگانیم

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُم مَّن كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ

این فرستادگان افزونے دادیم برخی ایشان را بر برخے از ایشان آنکه سخن گفت خدای و بر داشت

بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

ایشان را پایها و دادیم عیسے پسر مریم را معجزات روشن و قوت دادیم او را بجان

الْقُدُسِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ

پاک بدرستیکه ما وحے فرستادیم بسوی تو چنانچه وحے فرستادیم بسوی نوح و پیغمبران

مِن بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

از پس او و وحے کردیم بسوے ابراهیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب

وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ

و اولاد یعقوب و عیسے و ایوب و یونس و هارون و سلیمان

وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

وچنانکه دادیم داود را زبور وچنانکه فرستادیم پیغمبران که قصه کردیم ایشانرا برتو پیش ازین

وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا رُسُلًا

و فرستادگان که قصه نکردیم ایشانرا برتو وسخن گفت خدای باموسے سخن گفتنی فرستادگان

مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

مژده دهندگان وبیم کنندگان تا نباشد برای مردمان بر خدا الزام پس فرستادن پیغمبران

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

وهست خدای غالب حکم کننده روایت است از ابی هریره رضـ شنیدم من آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ

صلے الله علیه وسلم را که میفرمود بدرستیکه خدای تعالی نوشت کتابی را پیش ازین که پیدا کند

الْخَلْقَ إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي فَهُوَ مَكْتُوبٌ عِنْدَهُ فَوْقَ

خلق را بدرستیکه رحمت من پیشی کرده است غضب مرا پس آن کتاب نوشته است نزد او بر

الْعَرْشِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رضـ قَالَ بَيْنَمَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

عرش متفق علیه وهم از ابوهریره رضـ مرویست گفت درانثنای آنکه آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَأَصْحَابُهُ إِذْ أَتَىٰ عَلَيْهِمْ سَحَابٌ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ

وسلم نشسته است ویاران او ناگاه آمد برایشان ابری پس گفت آنحضرت

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَا هٰذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ

صلے الله علیه وسلم آیا میدانید چیست این گفتند یاران بر عادت خود خدا ورسول او

أَعْلَمُ قَالَ هٰذِهِ الْعَنَانُ هٰذِهِ رَوَايَا الْأَرْضِ يَسُوقُهَا اللَّهُ إِلَىٰ

دانا ترست فرمود این عنانست فرمود این ابرها راویهای زمین ست میراند آنها را خدا بسوے

قَوْمٍ لَا يَشْكُرُونَهُ وَلَا يَدْعُونَهُ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا فَوْقَكُمْ

قومیکه شکر نمیکنند خدا را و نمیخوانند او را باز گفت آنحضرت آیا میدانید که چیست بالای شما

قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ هٰذَا الرَّقِيْعُ سَقْفٌ مَحْفُوْظٌ وَمَوْجٌ

گفتند اصحاب الله و رسول او دانا ترست گفت آنحضرت پس بدرستیکه آنچیزیکه فوق شماست نیست آسمان سقفی است

مَكْفُوْفٌ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ ٥

آسمان محفوظ کرده شده و از سقوط پس فرمود آیا میدانید یا نمیدانید چه قدر مسافت است میان شما و میان آن آسمان گفتند صحابه خدا و رسول او

اَعْلَمُ قَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا خَمْسُمِائَةِ عَامٍ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا فَوْقَ

داناست فرمود در میان شما و در میان آسمان مسافت پانصد ساله راه است فرمود آیا میدانید یا نمیدانید چیست بالای آسمان

ذٰلِكَ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ سَمَاءَانِ بُعْدُ مَا بَيْنَهُمَا خَمْسُمِائَةِ

گفتند صحابه خدا و رسول او داناترست فرمود آسمان دیگر است که دوری مسافت در میان این دو آسمانست

سَنَةٍ ثُمَّ قَالَ كَذٰلِكَ حَتّٰى عَدَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ مَا بَيْنَ كُلِّ سَمَائَيْنِ

پانصد ساله راه است پس گفت آنحضرت همچنین تا آنکه شمرد هفت آسمان را مسافت در میان هر دو ازان مقدار مسافتی

مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا فَوْقَ ذٰلِكَ

که میان آسمان و زمین است پس گفت آنحضرت آیا میدانید یا نمیدانید چیست بالای این آسمانها

قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ فَوْقَ ذٰلِكَ الْعَرْشَ وَبَيْنَهٗ

گفتند صحابه الله و رسول او داناترست فرمود بدرستیکه بالای این هفت آسمان عرش است و در میان عرش

وَبَيْنَ السَّمَاءِ بُعْدُ مَا بَيْنَ السَّمَائَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ

و میان آسمان مقدار دوری میان هر دو آسمان است پس گفت آیا میدانید یا نمیدانید

مَا الَّذِيْ تَحْتَكُمْ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّهَا الْاَرْضُ

چیست آن چیزیکه زیر شماست گفتند صحابه خدا و رسول خدا داناترست فرمود بدرستیکه آن زمین است

ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا تَحْتَ ذٰلِكَ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ

پس فرمود آیا میدانید یا نمیدانید که چیست زیر این زمین گفتند صحابه خدا و رسول او داناترست فرمود بدرستیکه

تَحْتَهَا اَرْضًا اُخْرٰى بَيْنَهُمَا مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ حَتّٰى عَدَّ

زیر این زمین زمین دیگر است مسافت نیز پانصد ساله راه است تا آنکه شمرد آنحضرت

سَبْعَ اَرَضِيْنَ بَيْنَ كُلِّ اَرْضَيْنِ مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ
هفت زمین را میان هر دو زمین مسافت پانصد ساله است پس

قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِحَبْلٍ اِلَى الْاَرْضِ
گفت سوگند بآن ذاتیکه جان محمد در دست قدرت اوست اگر دو ی کرفشا فرو دمیکذ ادید رسن بسوی زمین

السُّفْلٰى لَهَبَطَ عَلَى اللّٰهِ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ
که پایان تر از همه ست هر آیینه بے افتاد آن رسن بر خدا پس خواند آنحضرت این آیه را که او ست اول و آخر و ظاهر

وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
و باطن و اوست بہر شئے دانا روایت کرد احمد و ترمذی

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و هم از وے ست گفت گرفت آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ بِيَدِيْ فَقَالَ خَلَقَ اللّٰهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ وَخَلَقَ فِيْهَا
وسلم هر دو دست مرا پس فرمود پیدا کرد خدا تعالی خاک را روز شنبه و پیدا کرد در وے

الْجِبَالَ يَوْمَ الْاَحَدِ وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَخَلَقَ الْمَكْرُوْهَ
کوهها را روز یکشنبه و پیدا کرد درختان را در روز دوشنبه و پیدا کرد مکروه را

يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ وَخَلَقَ النُّوْرَ يَوْمَ الْاَرْبِعَاءِ وَبَثَّ فِيْهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ
روز سه شنبه و پیدا کرد نور را روز چهار شنبه و پراگنده کرد در زمین جنبندها را روز

الْخَمِيْسِ وَخَلَقَ اٰدَمَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِيْ اٰخِرِ الْخَلْقِ
پنجشنبه و پیدا کرد آدم را بعد از نماز دیگر روز جمعه در آخر آفرینش

وَاٰخِرِ سَاعَةٍ مِنَ النَّهَارِ فِيْمَا بَيْنَ الْعَصْرِ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
و در آخر ساعت از روز میان عصر تا شب روایت کرد این حدیث را مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و از ابن عباس مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ إِسْرَافِيلَ مُنْذُ يَوْمَ خَلَقَهُ صَافًّا قَدَمَيْهِ لَا يَرْفَعُ

بدرستی که خدای تعالی پیدا کرد اسرافیل را آن روز که پیدا کرده است او را در حالیکه صف بسته است هر دو پای خود را

بَصَرَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى سَبْعُونَ نُورًا مَا مِنْهَا

نمیبردارد اسرافیل چشم خود را از صور میان اسرافیل و میان پروردگار تبارک و تعالی هفتاد نور است که حجابیست

مِنْ نُورٍ يَدْنُو مِنْهُ إِلَّا احْتَرَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

نیست از آن هفتاد نور هیچ نوری که نزدیک شود از پروردگار مگر آنکه بسوزد روایت کرد این حدیث را ترمذی و صحیح گفت آنرا

وَعَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَبِي أَوْفٰى رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از زراره بن ابی اوفی رض که آنحضرت صلی الله علیه و سلم

قَالَ لِجِبْرَئِيلَ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ فَانْتَفَضَ جِبْرَئِيلُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ

فرمود مر جبرئیل را آیا دیده تو پروردگار خود را پس بلرزید جبرئیل و گفت ای محمد

إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعِينَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ لَوْ دَنَوْتُ مِنْ بَعْضِهَا

بدرستی میان من و میان خدا هفتاد پرده هاست از نور اگر نزدیک شوم از بعضی

لَاحْتَرَقْتُ هٰكَذَا فِي الْمَصَابِيحِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض

آن حجابها هر آینه بسوزم و همچنین است روایت مصابیح و از جابر بن عبد الله رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ

روایت است که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود اذن کرده شدم که تحدیث کنم

عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلٰئِكَةِ اللّٰهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ أَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ

و خبر دهم از عظمت فرشته از فرشتگان خدا از حاملان عرش که میان دو نرمه گوش وی

أُذُنَيْهِ إِلٰى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ سَبْعِمِائَةِ عَامٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

تا دوش وی [illegible] جای سیر هفت صد سال است روایت کرد این حدیث را ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از عائشه رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه و سلم که فرمود

خُلِقَتِ الْمَلٰئِكَةُ مِنْ نُوْرٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ نَّارٍ

پیدا کردہ شدہ اند ملائکہ از نور و پیدا کردہ شدہ است جان کہ پدر جنان است از زبانہ آتش کہ آمیختہ است بدود

وَخُلِقَ اٰدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

و پیدا کردہ شدہ است آدم از انچہ صفت کردہ شدہ است روایت مسلم و از ابو ہریرہ رض

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤْمِنُ اَكْرَمُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مسلمان بزرگتر است

عَلَى اللّٰهِ مِنْ بَعْضِ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بر خدا از بعضے فرشتگان روایہ ابن ماجہ و از جابر رض مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ وَذُرِّيَّتَهٗ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہنگامیکہ پیدا کرد خدای تعالیٰ آدم را و

قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ خَلَقْتَهُمْ يَاْكُلُوْنَ وَيَشْرَبُوْنَ وَيَنْكِحُوْنَ

گفتند فرشتگان ای پروردگار پیدا کردے تو ایشانرا کہ میخورند و می نوشند و جماع میکنند

وَيَرْكَبُوْنَ فَاجْعَلْ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ

و سوار میشوند پس بگردان مر ایشانرا دنیا و مارا آخرت فرمود خدای تعالیٰ

وَتَعَالٰى لَا اَجْعَلُ مَنْ خَلَقْتُهٗ بِيَدَيَّ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيْ

نمیگردانم کسے را کہ پیدا کردہ ام من او را بہر دو دست قدرت خود و دمیدہ ام از روح خود

كَمَنْ قُلْتُ لَهٗ كُنْ فَكَانَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ہمچو کسیکہ گفتم مر او را در پیدا کردن بشو پس میشود روایہ بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

و ہم از ابو ہریرہ رض روایت است کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

طُوْلُ اٰدَمَ سِتِّيْنَ ذِرَاعًا فِيْ سَبْعِ اَذْرُعٍ عَرْضًا وَعَنْ

بود درازی قد آدم شصت گز در ہفت گز پہنائی و از

أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا صَوَّرَ اللّٰهُ آدَمَ
انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود وقتیکه پیدا کرد خدا تصویر بود آدم را

فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَتْرُكَهُ فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهٖ
در جنت گذاشت او را آنقدر که خواست خدای تعالی گذاشتن او را پس گشت ابلیس که نزدیک وی آید

يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَآهُ أَجْوَفَ عَرَفَ أَنَّهٗ خُلِقَ خَلْقًا لَا يَتَمَالَكُ
در حالیکه نگاه میکرد ابلیس که چیست آدم و چه حال دارد پس چون دید او را کاواک شناخت که وی پیدا کرده شده

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ
پیدا ایشی که مالک نفس خود نمیشوند شد روایت کرده مسلم و از ابوذر رض مرویست گفت گفتم من یا رسول الله کدام

الْأَنْبِيَاءِ كَانَ أَوَّلَ قَالَ آدَمُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَبِيٌّ كَانَ قَالَ
یکی از پیغمبران بود نخست فرمود آنحضرت آدم گفتم ای رسول خدا آیا آدم پیغمبر بود فرمود

نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَمِ الْمُرْسَلُونَ قَالَ
آنحضرت آری پیغمبر بود سخن کرده شد گفتم ای رسول خدا از میان انبیا رسول چند کس اند فرمود

ثَلٰثُمِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ
آنحضرت رسول سیصد و چند تن اند و در روایت سیصد و چهار آمده جماعت انبوه و در روایتی از ابی امامه

قَالَ أَبُو ذَرٍّ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَمْ وَفَاءُ عِدَّةِ الْأَنْبِيَاءِ قَالَ
گفت ابوذر گفتم من ای رسول خدا چند است تمام شمار انبیا فرمود

مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ أَلْفًا اَلرُّسُلُ مِنْ ذٰلِكَ
یک لک و بست و چهار هزار مرسل از میان آنها

ثَلٰثُمِائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا رَوَاهُمَا أَحْمَدُ وَعَنْ
سیصد و پانزده تن جماعت انبوه روایهما احمد و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكْذِبْ
ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم دروغ نگفت

إبراهيم إلا ثلث كذبات ثنتين منهن في ذات الله عز وجل إني

ابراهیم مگر سه بار دروغ ازان سه برای خدا یکے قول وے علیہ السلام بدرستی

سقيم وقوله بل فعله كبيرهم هذا وقال بينا هو ذات

من بیمارم دوم قول اوست که کرد آن فعل را بزرگ ایشان که اینست و فرمود آنحضرت در اثنای آنکه آن

يوم وسارة إذ أتى على جبار من الجبابرة فقيل له إن ههنا

ابراهیم بود روزے در هجرت و ساره همراه او بود ناگاه آمد ابراهیم با ساره و گذشت بر متکبرے از متکبران پس گفته شد

رجلا معه امرأة من أحسن الناس فأرسل إليه فسأله عنها

مرد پیرا بدرستیکه اینجا مردی آمده است که با وی زنی هست از بهترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوے

من هذه قال أختي فأتى سارة فقال لها إن هذا الجبار إن يعلم

ابراهیم پس پرسید آنکس ابراهیم را از حال ساره که کیست ابراهیم گفت این خواهر منست پس آمد ابراهیم علیه السلام

أنك امرأتي يغلبني عليك فإن سألك فأخبريه أنك

و تعلیم کرد او را حیله پس گفت مر ساره را بدرستیکه این جبار اگر بداند که تو زن منست غلبه میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر

أختي فإنك أختي في الإسلام ليس على وجه الأرض مؤمن

که تو خواهر منے زیراکه تو خواهر منے در اسلام نیست بر روے زمین هیچ مسلمانے

غيري وغيرك فأرسل إليها فأتي بها قام إبراهيم يصلي

جز من و سواے تو پس فرستاد آن جبار کسے را بسوے ساره پس آورده شد ساره نزد وے و استاده ابراهیم

فلما دخلت عليه ذهب يتناولها بيده فأخذ ويروى

تا نماز کند پس هنگامیکه درآمد ساره بران جبار خواست آنکه بگیرد او را بدست خود پس گرفته شد آن جبار

فغط حتى ركض برجله فقال ادعي الله لي ولا أضرك فدعت

که از حلق وی آواز آمد چنانکه تا آنکه حرکت کرد پایهای خود بر زمین پس گفت جبار بساره که دعا کن خدا را برای من

الله فأطلق ثم تناولها الثانية فأخذ مثلها أو أشد فقال

نمیرسانم من ترا پس دعا کرد ساره خدا را پس رها کرده شد آن جبار پس دست اندازی کرد ساره را بار دیگر پس گرفته شد مانند آن یا سخت تر

ادعي الله لي ولا اضرك فدعت الله فاطلق فدعا بعض

دعا کن خدا را برای من و زیان نمیرسانم ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد انجبار [illegible]

حجبته فقال انك لم تأتني بانسان انما اتيتني بشيطان

بعضی از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را بیاوردی مگر شیطان را

فاخدمها هاجر فاتته وهو قائم يصلي فاومأ بيده مهيم

پس خدمتگار گردانید برای ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم و حالانکه ابراهیم ایستاده نماز میکرد پس اشاره [illegible]

قالت رد الله كيد الكافر في نحره واخدم هاجر قال ابو هريرة

گفت ساره باز گردانید خدای تعالی بدسگالی آن کافر را در پیش وی و خادم گردانیده هاجره را گفت ابو هریره

تلك امكم يا بني ماء السماء متفق عليه وعنه قال قال

آن هاجره مادر شماست ای پسران آب آسمان متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم نحن احق بالشك من ابراهيم

آنحضرت صلی الله علیه و سلم ما سزاوار تریم بشک از ابراهیم

اذ قال رب ارني كيف تحيي الموتى ويرحم الله لوطا لقد كان

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنی مردها را و گفت آنحضرت رحمت کند خدای تعالی

ياوي الى ركن شديد ولو لبثت في السجن طول ما لبث يوسف

بود لوط پناه میگرفت برکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان دراز تر از آنکه درنگ کرد

لاجبت الداعي متفق عليه وعن ابي هريرة رض عن النبي

هر آئینه قبول میکردم خواننده را متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال انما سمي الخضر لانه جلس على فروة

صلی الله علیه و سلم گفت آنحضرت که نام کرده شد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بيضاء فاذا هي تهتز من خلفه خضراء رواه البخاري وعن

خشک که رویدگی نبود در وی پس ناگاه آن زمین می جنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

اِبْرَاهِیْمُ اِلَّا ثَلٰثَ کَذِبَاتٍ ثِنْتَیْنِ مِنْهُنَّ فِیْ ذَاتِ اللّٰهِ قَوْلُهٗ اِنِّیْ

ابراهیم مگر سه بار دروغ ازان سه برای خدا یکے قول وے علیه السلام بدرستیکه

سَقِیْمٌ وَقَوْلُهٗ بَلْ فَعَلَهٗ کَبِیْرُهُمْ هٰذَا وَقَالَ بَیْنَا هُوَ ذَاتَ

من بیمارم دوم قول اوست که کرد آن فعل را بزرگ ایشان که اینست و فرمود آنحضرت درانثنای آنکه آن

یَوْمٍ وَسَارَةُ اِذْ اَتٰی عَلٰی جَبَّارٍ مِّنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِیْلَ لَهٗ اِنَّ هٰهُنَا

ابراهیم بود در روزے در هجرت وساره همراه او بود ناگاه آمد ابراهیم باساره و گذشت بر یکے از ستمگاران پس گفته شد

رَجُلًا مَّعَهٗ امْرَاَةٌ مِّنْ اَحْسَنِ النَّاسِ فَاَرْسَلَ اِلَیْهِ فَسَاَلَهٗ عَنْهَا

مردیرا بدرستیکه اینجا مردی آمده است که باوی زنی هست از بهترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوے

مَنْ هٰذِهٖ قَالَ اُخْتِیْ فَاَتٰی سَارَةَ فَقَالَ لَهَا اِنَّ هٰذَا الْجَبَّارَ اِنْ یَّعْلَمْ

ابراهیم پس پرسید از کیفیت ابراهیم را از حال ساره که کیست این زن گفت ابراهیم که این خواهر منست پس آمد ابراهیم بساره را

اَنَّكِ امْرَاَتِیْ یَغْلِبُنِیْ عَلَیْكِ فَاِنْ سَاَلَكِ فَاَخْبِرِیْهِ اَنَّكِ

و تعلیم کرد اورا حیله پس گفت مرساره را بدرستیکه این جبار اگر بداند که تو زن منست غلبه میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر

اُخْتِیْ فَاِنَّكِ اُخْتِیْ فِی الْاِسْلَامِ لَیْسَ عَلٰی وَجْهِ الْاَرْضِ مُؤْمِنٌ

که تو خواهر منے زیرا که تو خواهر منے در اسلام نیست بر روے زمین هیچ مسلمانے

غَیْرِیْ وَغَیْرُكِ فَاَرْسَلَ اِلَیْهَا فَاُتِیَ بِهَا قَامَ اِبْرَاهِیْمُ یُصَلِّیْ

جز من و سوائے تو پس فرستاد آن جبار کسے را بسوے ساره پس آورده شد ساره نزد وے استاده ابراهیم

فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَیْهِ ذَهَبَ یَتَنَاوَلُهَا بِیَدِهٖ فَاُخِذَ وَیُرْوٰی

تا نماز کند پس وقتیکه در آمد ساره بران جبار خواست آنکه بگیرد اورا بدست خود پس گرفته شد آن جبار

فَغُطَّ حَتّٰی رَکَضَ بِرِجْلِهٖ فَقَالَ ادْعِی اللّٰهَ لِیْ وَلَا اَضُرُّكِ فَدَعَتِ

که از حلق وی آواز آمد چنانکه تا آنکه حرکت کرد پایهای خود بر زمین پس گفت جبار بساره که دعا کن خدا را برای من

اللّٰهَ فَاُطْلِقَ ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِیَةَ فَاُخِذَ مِثْلَهَا اَوْ اَشَدَّ فَقَالَ

نمی رسانم من ترا پس دعا کرد ساره خدا را پس رها کرده شد آن جبار پس دراز دست اندازی کرد بساره دوم بار پس گرفته شد مثل آن

ادعی اللہ لی ولا اضرک فدعت اللہ فاطلق فدعا بعض

دعا کن خدا را برای من و زیان نمیرسانم ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد انجبار بعض

حجبته فقال انک لم تأتنی بانسان انما اتیتنی بشیطان

بعضے از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را نیاوردی مگر شیطان را

فاخدمها هاجر فاتته وهو قائم یصلی فاومأ بیده مهیم

پس خدمتگار گردانید برای ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم و حالانکه ابراهیم ایستاده نماز میکرد پس اشاره

قالت رد اللہ کید الکافر فی نحره واخدم هاجر قال ابو هریرة

گفت ساره باز گردانید خدای تعالی بدسگالی آن کافر را در پیش وی و خادم گردانیده هاجره را گفت ابو هریره رض

تلک امکم یا بنی ماء السماء متفق علیه وعنه رض قال قال

آن هاجره مادر شماست ای پسران آب آسمان متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم نحن احق بالشک من ابراهیم

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم ما سزاوار تریم بشک از ابراهیم

اذ قال رب ارنی کیف تحیی الموتی ویرحم اللہ لوطا لقد کان

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنی مردگان را و گفت آنحضرت رحمت کند خدای تعالی

یأوی الی رکن شدید ولو لبثت فی السجن طول ما لبث یوسف

بود لوط پناه میگرفت بسوی رکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان در ان مدت دراز که درنگ کرد

لاجبت الداعی متفق علیه وعن ابی هریرة رض عن النبی

هر آئنه قبول میکردم خواننده را متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست از آنحضرت

صلی اللہ علیه وسلم قال انما سمی الخضر لانه جلس علی فروة

صلے اللہ علیه وسلم گفت آنحضرت که نام کرده شد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بیضاء فاذا هی تهتز من خلفه خضراء رواه البخاری وعن

خشک که روئیدنی نبود در وی پس ناگاه آن زمین میجنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

واز ابی بن کعب رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم بدرستیکه

الْغُلَامَ الَّذِيْ قَتَلَهُ الْخَضِرُ طُبِعَ كَافِرًا وَلَوْ عَاشَ لَأَرْهَقَ

کودکے که کشت اورا خضر علیه السلام سرشته شد کافر و اگر زیستے آن کودک

أَبَوَيْهِ طُغْيَانًا وَّكُفْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پدر مادر خود را و تکلیف میکرد ایشان را بر کفر و طغیان متفق علیه و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَيُّوْبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم در اثنائے آنکه ایوب علیه السلام غسل میکرد برهنه پس افتاد

جَرَادٌ مِّنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوْبُ يَحْثِيْ فِيْ ثَوْبِهٖ فَنَادَاهُ رَبُّهٗ يَا أَيُّوْبُ

بر ایوب ملخ از زر پس شروع کرد ایوب که گرد می آورد آن ملخ را در جامهٔ خود پس آواز داد ایوب را

أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرٰى قَالَ بَلٰى وَعِزَّتِكَ وَلٰكِنْ لَا غِنٰى لِيْ

آیا بے نیاز نه گردانیده ام ترا از چیزیکه مے بینی گفت ایوب آرے گفت بعزت تو ولیکن نیست بے نیازی

عَنْ بَرَكَتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مرا از افزونی نعمت تو رواه بخاری و هم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مُوْسٰى كَانَ رَجُلًا حَيِيًّا سِتِّيْرًا لَا يُرٰى

صلی الله علیه و سلم بدرستیکه موسے علیه السلام بود مرد بسیار حیا کننده و ستر کننده دیده نمیشد

مِنْ جِلْدِهٖ شَيْءٌ اِسْتِحْيَاءً فَآذَاهُ مَنْ آذَاهُ مِنْ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ

از پوست وے هیچ چیزے از جهت شرم پس ایذا نمودند اورا کسانیکه نمودند ایذا اورا از قوم بنی اسرائیل

فَقَالُوْا مَا يَسْتَتِرُ هٰذَا التَّسَتُّرَ إِلَّا مِنْ عَيْبٍ بِجِلْدِهٖ إِمَّا بَرَصٌ

پس گفتند آن قوم مبالغه نکرد موسی بوشیده کردن این چنین مگر از جهت عیبے که در پوست وست یا از برص است

أَوْ أُدْرَةٌ وَّإِنَّ اللهَ أَرَادَ أَنْ يُّبَرِّئَهٗ فَخَلَا يَوْمًا وَّحْدَهٗ لِيَغْتَسِلَ

یا از اُدره و بدرستیکه خدای تعالی خواست که پاک گرداند موسی را از عیب پس خالی شد موسی روزی تنها

فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَجَمَحَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ

پس نهاد جامهٔ خود را بر سنگے پس گریخت آن سنگ و برد جامهٔ موسی را پس شتابید رفت موسی در پے آن

ثَوْبِي يَا حَجَرُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى مَلَاءٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

موسی به جامهٔ مرا ای سنگ تا رسید موسی بجماعتے کثیر از بنی اسرائیل

فَرَأَوْهُ عُرْيَانًا أَحْسَنَ مَا خَلَقَ اللهُ وَقَالُوا وَاللهِ مَا بِمُوسَى

پس دیدند آن جماعت موسی را برهنه نیکوترین پیدائش خدا و گفتند سوگند بخدا نیست با موسے

مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ وَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَوَاللهِ إِنَّ بِالْحَجَرِ

هیچ عیب و گرفت موسے جامهٔ خود را و در ایستاد موسی که زد سنگ را زدنے پس بخدا سوگند که پدید آمد در سنگ

لَنَدَبًا مِنْ أَثَرِ ضَرْبِهِ ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا أَوْ خَمْسًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نشان از تاثیر زدن موسی آراسه نشان یا چهار یا پنج متفق علیه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت هست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ إِنَّ اللهَ تَعَالَى أَخْبَرَ مُوسَى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ

نیست خبر چیزے مانند دیدن آن بدرستی خدا تعالی خبر داد موسے را بہ چیز که کردند قوم وے

فِي الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْأَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا أَلْقَى الْأَلْوَاحَ

در گوساله پس نینداخت لوح ها را پس هر گاه که موسی بچشم خود دید آنچه ساخته اند از گوساله انداخت

فَانْكَسَرَتْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

پس شکست الواح روایت کرد این حدیث را احمد و از ابے هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى

صلے الله علیه وسلم آمد عزرائیل بسوے موسے

ابْنِ عِمْرَانَ فَقَالَ لَهُ أَجِبْ رَبَّكَ قَالَ فَلَطَمَ مُوسَى عَيْنَ

بن عمران عم پس گفت موسے را قبول کن حکم پروردگار خود گفت آنحضرت پس طپانچه زد موسے چشم

ملک الموت ففقأها قال فرجع ملک الموت الی الله تعالی

ملک الموت را پس شکست فرشته را دو کور کرد گفت پس باز گشت آن فرشته بجناب خدا

فقال انک ارسلتنی الی عبد لک لا یرید الموت وقد فقأ

پس گفت بخدای تعالی بدرستیکه تو فرستادی مرا بسوی بنده که مرگ را نمیخواهد و بتحقیق کور

عینی قال فرد الله الیه عینه وقال ارجع الی عبدی فقل الحیوة

کرد چشم مرا گفت آنحضرت پس بازداد خدای تعالی چشم فرشته را و فرمود دوباز گرد ... زندگی

ترید فان کنت ترید الحیوة فضع یدک علی متن ثور فما

میخواهی پس اگر میخواهی زندگانی دراز پس بنه دست خود را بر پشت گاوی پس هرچه

توارت یدک من شعره فانک تعیش بها سنة قال ثم مه

کرپوشد دست تو از موی آن پس بدرستیکه تو میزیی بشمار هر موئی یک سال گفت موسی پس چه

قال ثم تموت قال فالآن من قریب رب ادننی من الارض

... گفت فرشته پس میری گفت موسی پس اختیار کردم موت را اکنون و گفت خداوندا نزدیک

المقدسة رمیة بحجر قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

... شده مقدار یک تیر پرتاب گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لو انی عنده لاریتکم قبره الی جانب الطریق عند

اگر می بودم نزد بیت المقدس هر آینه می نمودم شما را قبر موسی را در یک جانب راه نزد

الکثیب الاحمر متفق علیه وعن ابن عباس قال سرنا

ریگ سرخ متفق علیه و از ابن عباس رض مرویست گفت ابن عباس

مع رسول الله صلی الله علیه وسلم بین مکة والمدینة

سیر کردیم ما همراه آنحضرت صلی الله علیه وسلم میان مکه و مدینه

فمررنا بواد فقال ای واد هذا فقالوا وادی الازرق

پس گذشتیم بیک وادی پس پرسید آنحضرت این کدام وادی است ... گفتند صحابه این وادی ازرق است

قَالَ كَأَنِّيْ أَنْظُرُ إِلٰى مُوْسٰى فَذَكَرَ مِنْ لَوْنِهٖ وَشَعْرِهٖ شَيْئًا وَاضِعًا

فرمود آنحضرت گویا من نگاه میکنم بسوی موسی علیه السلام پس ذکر کرد آنحضرت از رنگ موسی و موی

إِصْبَعَيْهِ فِيْ أُذُنَيْهِ لَهٗ جُؤَارٌ إِلَى اللّٰهِ بِالتَّلْبِيَةِ مَارًّا بِهٰذَا

هر دو انگشت خود را در هر دو گوش خود مراو را آواز بلند و فریاد است بسوی خدا در لبیک گفتن درحالیکه

الْوَادِيْ قَالَ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى ثَنِيَّةٍ فَقَالَ أَيُّ ثَنِيَّةٍ

گذرنده است درین وادی گفت ابن عباس تا آنکه رسیدیم بر کوهی پس پرسید آنحضرت

هٰذِهٖ قَالُوْا هَرْشٰى أَوْ لِفْتٌ فَقَالَ كَأَنِّيْ أَنْظُرُ إِلٰى يُوْنُسَ عَلٰى

کدام کوه است این گفتند صحابه این کوه هرشا یا لفت است پس فرمود آنحضرت گویا که من می بینم بسوی یونس

نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةُ صُوْفٍ خِطَامُ نَاقَتِهٖ خُلْبَةٌ مَارًّا بِهٰذَا

سوار بر ناقه سرخ بر وی جبه پشمین ست مهار ناقه او از پوست خرما گذرنده باین

الْوَادِيْ مُلَبِّيًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

وادی لبیک گوینده روایت کرد این را مسلم و از ابی هریره رض روایت است از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُفِّفَ عَلٰى دَاوٗدَ الْقُرْاٰنُ فَكَانَ

صلی الله علیه و سلم فرمود سبک گردانیده شد بر داود قرأت زبور و توریت پس بود

يَأْمُرُ بِدَوَابِّهٖ فَتُسْرَجُ فَيَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ قَبْلَ أَنْ تُسْرَجَ دَوَابُّهٗ

داود که امر میکرد بزین کردن چارپایهای خود پس زین کرده میشد پس میخواند داود قرآن را و تمام میکرد آنرا پیش از زین

وَلَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

و نمیخورد روزی داود علیه السلام مگر از کسب کار هر دو دست خود که زره بافنده بود روایت کرد این را البخاری و هم از وی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا

مروی است از آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت آنحضرت بودند دو زنان که بودند با آن دو زن

ابْنَاهُمَا جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا فَقَالَتْ

دو پسر آنها بودند پس آمد گرگ پس برد پسر یکی از آن دو زن پس گفت زن یکی

صَاحِبَتُهَا اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ وَقَالَتِ الْاُخْرٰى اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ

کہ مصاحب آن زن بود نبردہ است گرگ مگر پسر ترا و گفت زن دیگر نبردہ است مگر پسر ترا پس قضیہ

فَتَحَاكَمَتَا اِلٰى دَاوُدَ فَقَضٰى بِهٖ لِلْكُبْرٰى فَخَرَجَتَا عَلٰى سُلَيْمٰنَ

بردند ہر دو بسوے داؤد پس حکم کرد بآن پسر برائے زنی کہ کلان تر بود پس بیرون آمدند ہر دو زن بر سلیمان

ابْنِ دَاوُدَ فَاَخْبَرَتَاهُ فَقَالَ ائْتُوْنِيْ بِالسِّكِّيْنِ اَشُقُّهٗ بَيْنَكُمَا

بن داؤد پس خبر دادند سلیمان را پس فرمود سلیمان بیارید نزد من کارد را دو پارہ کنم این پسر را

فَقَالَتِ الصُّغْرٰى لَا تَفْعَلْ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ هُوَ ابْنُهَا فَقَضٰى بِهٖ لِلصُّغْرٰى

پس گفت زن خرد دو پارہ مکن پسر را رحمت کند ترا خدای تعالی این پسر زن کلان است پس حکم کرد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سلیمان بآن پسر زن خرد را متفق علیہ و از ابی ہریرہ رض مرویست فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَنْبَغِيْ لِعَبْدٍ اَنْ يَّقُوْلَ اِنِّيْ خَيْرٌ مِّنْ يُّوْنُسَ

علیہ وسلم نمیرسد مر ہیچ بندہ را کہ بگوید من بہترم از یونس پیغمبر علیہ السلام

ابْنِ مَتّٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

متفق علیہ و ہم ازوی مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ زَكَرِيَّا نَجَّارًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علیہ و سلم فرمود بود زکریا علیہ السلام چوب تراشی میکرد روایت کرد این حدیث را مسلم

اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَمَلَ مِنَ

و از ابو موسے رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرویست کہ فرمود آنحضرت کامل شدند

الرِّجَالِ كَثِيْرٌ وَّلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ

از مردان بسیارے و کامل نشدند از زنان مگر مریم دختر عمران

وَاٰسِيَةُ امْرَاَةُ فِرْعَوْنَ وَفَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ

و آسیہ زن فرعون و فضل عائشہ بر زنان دیگر مانند فضل

الثريد على سائر الطعام متفق عليه وعن ابي هريرة رض

ثرید ست بر باقی طعامها متفق علیه و از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم انا اولى الناس

روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم من نزدیک ترین مردم ام

بعيسى ابن مريم في الاولى والاخرة الانبياء اخوة من

بعیسی علیه السلام در آغاز و انجام و فرمود پیغمبران برادر

علات وامهاتهم شتى ودينهم واحد وليس بيننا وبينه

علاتی اند و مادر ایشان مختلف اند و اصل دین شان که توحید است یکی است و نیست میان ما

نبي وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

و میان عیسی هیچ پیغمبری و از ابی هریره رض روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم ما من بني ادم مولود الا يمسه الشيطان حين يولد

وسلم نیست هیچ یکی از فرزند آدم طفلی مگر آنکه مس میکند و میخلاند او را شیطان هنگامی که

فيستهل صارخا من مس الشيطان غير مريم وابنها متفق

پس فریاد میکند و میگرید آن طفل از مساس شیطان جز مریم و فرزند او متفق

عليه وعن ابي موسى رض قال سمعت رسول الله صلى الله

علیه و از ابی موسی رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلی الله

عليه وسلم يقول ان الله خلق ادم من قبضة قبضها من

علیه و سلم که میفرمود بدرستیکه خدا تعالی آفرید آدم را از یک مشت که گرفت آن را از

جميع الارض فجاء بنو ادم على قدر الارض منهم الاحمر

همه زمین پس آمدند بنی آدم از جهت اندازه زمین بعضی از ایشان سرخ

والابيض والاسود وبين ذلك والسهل والحزن والخبيث

و بعضی سفید و بعضی سیاه و بعضی میان آن گندم گون و بعضی درشت و بعضی پلید

وَالطِّيبُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُودَاوُدَ وَعَنْ

و بعضے پاک روایت کرد این حدیث را ترمذی و ابو داؤد و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ [illegible] وسلم ہرگاہ

خَلَقَ اللهُ آدَمَ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَسَقَطَ مِنْ ظَهْرِهِ كُلُّ نَسَمَةٍ هُوَ خَالِقُهَا

پیدا کرد خدائے تعالے آدم را مسح کرد پشت او را پاامر کرد فرشتہ مو برابر جان را کہ بالا پس بیرون

مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَجَعَلَ بَيْنَ عَيْنَيْ كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ

از اولاد آدم تا روز قیامت و گردانید میان دو چشم بر آدمے ازین آدمیان

وَبِيْصًا مِنْ نُوْرٍ ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى آدَمَ فَقَالَ أَيْ رَبِّ مَنْ هٰؤُلَاءِ

بریق و لمعان از نور پستر عرض کرد ایشانرا بر آدم پس گفت آدم ای پروردگار من کیستند این

قَالَ ذُرِّيَّتُكَ فَرَأَى رَجُلًا مِنْهُمْ فَأَعْجَبَهُ وَبِيْصُ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ

کسان فرمود حق تعالے اولاد تو پس دید آدم مردیرا از ایشان پس خوش آمد آدم را لمعان درخشش

قَالَ أَيْ رَبِّ مَنْ هٰذَا قَالَ دَاوُدُ فَقَالَ أَيْ رَبِّ كَمْ جَعَلْتَ

آن مرد لبود گفت آدم علیہ ای آفریدگار من کیست این مرد فرمود حق تعالی داود ست پس گفت آدم ای آفریدگار من چند

عُمْرَهُ قَالَ سِتِّيْنَ سَنَةً قَالَ أَيْ رَبِّ زِدْهُ مِنْ عُمْرِي أَرْبَعِيْنَ

گردانیدہ عمر او را فرمود شصت سال گفت آدم ای پروردگار من افزون کن مر او را از عمر من چہل

سَنَةً قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْقَضَى عُمْرُ

سال فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ہرگاہ کہ گذشت عمر

آدَمَ إِلَّا أَرْبَعِيْنَ جَاءَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ آدَمُ أَوَلَمْ يَبْقَ

آدم مگر چہل سال باقے ماند آمد آدم را ملک الموت پس گفت آدم کہ آیا باقے نماندہ است

مِنْ عُمْرِي أَرْبَعُوْنَ سَنَةً قَالَ أَوَلَمْ تُعْطِهَا ابْنَكَ دَاوُدَ

از عمر من چہل سال گفت ملک الموت با آدم آیا ندادی تو آن چہل سال را بہ داود

فجحد آدم فجحدت ذريته ونسي آدم فنسيت من الشجرة فنسيت

پس منکر شد آدم علیہ السلام پس منکر شدند اولاد او و فراموش کرد آدم پس خدا را پس خوردن از آن درخت فراموش کرد

ذريته وخطأ وخطأت ذريته رواه الترمذي وعن

کردند اولاد او و خطا کرد آدم و خطا کردند ذریت و روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت از

أبي بن كعب في قول الله عز وجل وإذ أخذ ربك من بني

ابی بن کعب رض در تفسیر قول حق سبحانہ تعالیٰ و اذا خذ

آدم من ظهورهم ذرياتهم قال جمعهم فجعلهم أزواجا

الآیہ گفت ابی کہ فراہم آورد حق تعالیٰ ایشان را پس خواست کہ بگرداند ایشان را اصناف پس دہید ایشان را جفت

ثم صورهم فاستنطقهم فتكلموا ثم أخذ عليهم العهد

پس تر صورت بخشید ایشان را پس گویا گردانید ایشان را پس سخن کردند ایشان پس تر گرفتہ بر ایشان عہد

والميثاق وأشهدهم على أنفسهم ألست بربكم قالوا بلى

و پیمان را و گواہ گردانید بر ذاتہای ایشان آیا نیستم من پروردگار شما گفتند آرے

قال فإني أشهد عليكم السموات السبع والأرضين السبع

فرمود پس بدرستیکہ من گواہ میگردانم بر شما ہفت آسمانہا را و گواہ میگردانم بر شما ہفت زمین را

وأشهد عليكم أباكم آدم أن تقولوا يوم القيامة لم نعلم

و گواہ میگردانم بر شما پدر شما را کہ آدم است تا نگوئید روز قیامت کہ ندانا نیستیم ما

بهذا اعلموا أنه لا إله غيري ولا رب غيري ولا تشركوا بي

باین قضیہ بدانید کہ بدرستی کہ شان اینست کہ نیست ہیچ معبودی بحق بجز من نیست پروردگاری بجز من

شيئا إني سأرسل إليكم رسلي يذكرونكم عهدي وميثاقي

چیزے را بدرستیکہ من زود است کہ فرستم بسوی شما پیغمبران خود را کہ یاد دہند شما را عہد مرا و پیمان مرا

وأنزل عليكم كتبي قالوا شهدنا بأنك ربنا وإلهنا لا رب

و فرود می آرم بر شما کتابہای خود را گفتند ایشان گواہی دادیم ما بآنکہ تو پروردگار مائی و معبود مائی

لَنَا غَيْرُكَ وَلَا اِلٰهَ لَنَا غَيْرُكَ فَاَقَرُّوْا بِذٰلِكَ وَرُفِعَ عَلَيْهِمْ

مارا جز تو ونیست معبودی مارا جز تو پس اقرار کردند بآن وبرداشته شد برایشان

اٰدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ فَرَاٰى الْغَنِيَّ وَالْفَقِيْرَ وَحُسْنَ

آدم علیه السلام درحالیکه [illegible] بسوی ایشان پس دید آدم توانگر را ومحتاج را ودید نیکو

الصُّوْرَةِ وَدُوْنَ ذٰلِكَ فَقَالَ رَبِّ لَوْلَا سَوَّيْتَ بَيْنَ عِبَادِكَ

صورت را وجز آن مختلف را پس گفت آدم ای آفریدگار من چرا برابری نکردی میان ایشان تا که همه بندگان

قَالَ اِنِّيْ اَحْبَبْتُ اَنْ اُشْكَرَ وَرَاٰى الْاَنْبِيَاءَ فِيْهِمْ مِثْلَ السُّرُجِ

تواند فرمود حق تعالی زیرا که من دوست میدارم که شکر کرده شوم و دید آدم علیه السلام پیغامبران را درمیان او لاد آدم مانند

عَلَيْهِمُ النُّوْرُ خُصُّوْا بِمِيْثَاقٍ اٰخَرَ فِي الرِّسَالَةِ وَالنُّبُوَّةِ وَهُوَ قَوْلُهٗ

که میتابد بر ایشان روشنی مخصوص گردانیده شده از پیغامبران بعهد و پیمان دیگر در رسالت و نبوت و آن عهد قول

تَبَارَكَ وَتَعَالٰى وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيّٖنَ مِيْثَاقَهُمْ اِلٰى قَوْلِهٖ

سبحانه و تعالی است و چون گرفتیم ما که پروردگاریم از پیغامبران پیمان ایشان را در رسالت و نبوت تا قول

عِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ كَانَ فِيْ تِلْكَ الْاَرْوَاحِ فَاَرْسَلَهٗ اِلٰى مَرْيَمَ

که عیسی ابن مریم ست و عیسی ابن مریم بود در میان آن ارواح پس فرستاد او را بسوی مریم

عَلَيْهَا السَّلَامُ فَحُدِّثَ عَنْ اُبَيٍّ اَنَّهٗ دَخَلَ مِنْ فِيْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

علیها السلام پس حدیث کرده شد از ابی که عیسی درآمد در مریم از راه دهان وی رواه احمد

وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ رض قَالَ اَتَيْتُ اُبَيَّ ابْنَ كَعْبٍ رض فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ

در روایت است از ابن دیلمی رض گفت آمدم نزد ابی بن کعب پس گفتم مر او را تحقیق

فِيْ نَفْسِيْ شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُّذْهِبَهٗ مِنْ قَلْبِيْ فَقَالَ

که افتاد در دل من چیزی یعنی شک از قضا و قدر پس حدیث بخوان مرا شاید که خدای تعالی ببرد شک از دل من پس گفت

لَوْ اَنَّ اللّٰهَ عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوٰتِهٖ وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ

اگر هر آیینه آنست که خدای تعالی عذاب میکرد تمامه اهل آسمانها و زمینها را عذاب میکرد ایشان را و حال آنکه

غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ

غیر ظالم ست مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد مر ایشانرا بود رحمت او بهتر مر ایشانرا از

أَعْمَالِهِمْ وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللهِ مَا قَبِلَهُ

عملهاے ایشان و اگر خرچ کنی مانند کوه احد طلا را در راه خدا قبول نمیکند

اللهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ

او را خدای تعالے از تو تا آنکه ایمان آری باقضا و قدر و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود

لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ

برای آنکه نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا نبود برای آنکه برسد ترا و اگر بمیری بر غیر

هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ الخ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ

این حال هر آئینه در آئی آتش دوزخ را تا آخر حدیث روایت کرد این حدیث را ابو داود و ابن ماجه

مِنْ مَنَاقِبِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از مناقب آنحضرت صلے الله علیه و سلم

بَابٌ فِي ذِكْرِ حِلْيَتِهِ الشَّرِيْفَةِ

باب در بیان حلیهٔ شریف آنحضرت صلے الله علیه وسلم

عَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ

از انس رضـ مرویست گفت انس رضـ که آنحضرت صلے الله علیه و سلم نبود

بِالطَّوِيْلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَا بِالْآدَمِ

دراز مفرط و نبود آنحضرت کوتاه و نبود آنحضرت سفید سخت و نبود آنحضرت سخت گندم گون

وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبْطِ بَعَثَهُ اللهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِيْنَ

و نبود آنحضرت جعد قطط و نه سبط برانگیخت خدای تعالی او را بر سر چهل

سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِيْنَ وَبِالْمَدِيْنَةِ عَشْرَ سِنِيْنَ وَتَوَفَّاهُ

سال پس اقامت کرد بمکهٔ معظمه ده سال و در مدینهٔ منوره ده سال و میرانید او را

اللهُ عَلٰی رَأْسِ سِتِّیْنَ سَنَةً وَلَیْسَ فِیْ رَأْسِهٖ وَلِحْیَتِهٖ عِشْرُوْنَ

خدای تعالیٰ بر تمامی شصت سال وحالانکه نبود در سر و در ریش مبارک وی بیست

شَعْرَةً بَیْضَاءَ وَفِیْ رِوَایَةٍ یَصِفُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

موی سفید و در روایت این چنین آمده که وصف میکرد انس آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالَ کَانَ رَبْعَةً مِّنَ الْقَوْمِ لَیْسَ بِالطَّوِیْلِ وَلَا بِالْقَصِیْرِ

گفت بود ربعه یعنی میانه بالا چنانکه گفت نه دراز و نه کوتاه

اَزْهَرَ اللَّوْنِ وَقَالَ کَانَ شَعْرُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

روشن و درخشنده رنگ و گفت او و موی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِلٰی اَنْصَافِ اُذُنَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ بَیْنَ اُذُنَیْهِ وَعَاتِقِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

تا نیمهای گوش و در روایت میان دو گوش و دوش وی متفق علیه

وَفِیْ رِوَایَةٍ لِلْبُخَارِیِّ قَالَ کَانَ ضَخْمَ الرَّأْسِ وَالْقَدَمَیْنِ

و در روایت بخاری گفت بود سطبر سر و پایها

لَمْ اَرَ بَعْدَهٗ وَلَا قَبْلَهٗ مِثْلَهٗ وَکَانَ سَبْطَ الْکَفَّیْنِ وَفِیْ رِوَایَةٍ

ندیدم بعد از وے و پیش از وے کسی را مانند وی و بود آنحضرت فراخ و کشاده کف دست و آمده در روایت

اُخْرٰی لَهٗ قَالَ کَانَ شَثْنَ الْقَدَمَیْنِ وَالْکَفَّیْنِ وَعَنِ الْبَرَاءِ

دیگر مر بخاری را گفت بود آنحضرت سطبر و پرگوشت پایها و کفهاے دست و در روایت است از براء

قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَرْبُوْعًا بَعِیْدَ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میانه قد فراخ مسافت

مَا بَیْنَ الْمَنْکِبَیْنِ لَهٗ شَعْرٌ بَلَغَ شَحْمَةَ اُذُنَیْهِ رَاَیْتُهٗ فِیْ حُلَّةٍ

میانه دو منکب بود آنحضرت را موی که میرسید دو نرمه گوش او را و دیدم من آنحضرت را در حله

حَمْرَاءَ لَمْ اَرَ شَیْئًا قَطُّ اَحْسَنَ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ

سرخ ندیدم من هیچ چیزی را هرگز نیکوتر از آنحضرت متفق علیه و در روایت

لِمُسْلِمٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ مِنْ ذِي لِمَّةٍ أَحْسَنَ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مِنْ

مر مسلم را گفت ندیدم [illegible] تر در حلهٔ سرخ از

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَعْرُهُ يَضْرِبُ مَنْكِبَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم موے او نزدیک میرسید بدوشہای او

بَعِيدُ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَعَنْ

دور و فراخ مسافت میان دو منکب نہ طویل قد بود و نہ کوتاہ واز

سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سماک بن حرب مرویست از جابر بن سمرۃ رض گفت جابر بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَلِيعَ الْفَمِ أَشْكَلَ الْعَيْنِ مَنْهُوسَ الْعَقِبَيْنِ قِيلَ

علیہ وسلم [illegible] شادہ دہن و بود آنکہ سفیدی چشم او مخلوط بود بسرخی کم گوشت

لِسِمَاكٍ مَا ضَلِيعُ الْفَمِ قَالَ عَظِيمُ الْفَمِ قِيلَ مَا أَشْكَلُ الْعَيْنِ

مر سماک را چیست معنے [illegible] عظیم الفم ست گفتہ شد چیست معنے اشکل العین

قَالَ طَوِيلُ شَقِّ الْعَيْنِ قِيلَ مَا مَنْهُوسُ الْعَقِبَيْنِ قَالَ قَلِيلُ لَحْمِ

گفت معنے او دراز [illegible] گفتہ شد چیست معنے منہوس العقبین گفت کم گوشت

الْعَقِبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

پاشنہ رواہ مسلم واز ابی الطفیل رض مرویست گفت دیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَبْيَضَ مَلِيحًا مُقَصَّدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَابِتٍ رض

صلے اللہ علیہ وسلم بود سفید و نمکین میانہ در طول و قصر رواہ مسلم و روایت است از ثابت رض

قَالَ سُئِلَ أَنَسٌ عَنْ خِضَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّهُ لَمْ يَبْلُغْ

گفت پرسیدہ شد انس رض از خضاب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت ہر آئینہ او

مَا يَخْضِبُ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ شَمَطَاتِهِ فِي لِحْيَتِهِ وَفِي رِوَايَةٍ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ

آنحضرت نرسیدہ بزمانہ خضاب کردن اگر میخواستم من لشمارم موہائے سفید آنحضرت را در لحیہ شریف و در روایتے

شَمَطَاتٍ كُنَّ فِي رَأْسِهِ فَعَلْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ إِنَّمَا كَانَ

موی‌های سفید را که بودند در سر مبارک وی میکردم و میشمردم متفق علیه و در روایت مسلم را گفت نه بودے

الْبَيَاضُ فِي عَنْفَقَتِهِ وَفِي الصُّدْغَيْنِ وَفِي الرَّأْسِ نَبْذٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ

سفیدے مگر در بعضے مویہائے که زیر لب زیرین بودند و مگر در مویہائی که در میان چشم و زیر گوش ست و در سر موی چند پراگنده

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَزْهَرَ اللَّوْنِ كَأَنَّ عَرَقَهُ اللُّؤْلُؤُ إِذَا مَشَى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روشن رنگ تابان گویا که قطرہای خوی او مروارید ہاست بحرکت صفا رنگ چون راه میرفت آنحضرت

تَكَفَّأَ وَمَا مَسِسْتُ دِيبَاجَةً وَلَا حَرِيرَةً أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ

بر میداشت پا و مس نکردم من ہیچ دیبا را ونه ہیچ حریر را نرم تر از کف دست پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا شَمِمْتُ مِسْكًا وَلَا عَنْبَرًا أَطْيَبَ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم ونه بوئیدم من ہیچ مشک ونه عنبر را خوشبوتر

مِنْ رَائِحَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از بوے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم متفق علیه و از

أُمِّ سُلَيْمٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِيهَا فَيَقِيلُ

ام سلیم رض روایت ست بدرستیکه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود که مے آمد ام سلیم را و قیلوله

عِنْدَهَا فَتَبْسُطُ نِطَعًا فَيَقِيلُ عَلَيْهِ وَكَانَ كَثِيرَ الْعَرَقِ فَكَانَتْ

میکرد نزد وی پس میگسترد فرش از ادیم پس قیلوله میکرد بران و بود آنحضرت بسیار خوی پس بود ام سلیم

تَجْمَعُ عَرَقَهُ فَتَجْعَلُهُ فِي الطِّيبِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

جمع میکرد خوی آنحضرت را پس میکرد ام سلیم عرق آنحضرت را در عطر و خوشبوہا پس چون دید آنحضرت صلے اللہ

وَسَلَّمَ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا قَالَتْ عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيبِنَا

علیہ وسلم فرمود ای ام سلیم چیست این گفت ام سلیم عرق تست میکردانیم آنرا در خوشبوہائے خود

وَهُوَ مِنْ أَطْيَبِ الطِّيبِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ نَرْجُو

و عرق تو از خوشبوترین خوشبوہا ست و در روایت آمده گفت ام سلیم یا رسول اللہ امید داریم

بَرَكَتَهُ اِصْبِيَانِنَا قَالَ اَصَبْتَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

برکت عرق ترا از برای خرد ان خود گفت آنحضرت خوب کردی متفق علیه و از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةَ الْاُوْلٰى

سمره مرویست گفت جابر گذاردم با آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم نماز پیشین را

ثُمَّ خَرَجَ اِلٰى اَهْلِهِ وَخَرَجْتُ مَعَهٗ فَاسْتَقْبَلَهٗ وِلْدَانٌ فَجَعَلَ

پس بیرون آمد آنحضرت از مسجد بسوی اہل خانہ خود و بیرون آمدم من نیز با آنحضرت پس پیش آمدند آنحضرت را کودکان

يَمْسَحُ خَدَّيْ اَحَدِهِمْ وَاحِدًا وَاحِدًا وَاَمَّا اَنَا فَمَسَحَ خَدَّيَّ

پس گشت آنحضرت که می مالید دست مبارک رخسار ہای یکے یکے را ولیکن من مسح کرد آنحضرت رخسار مرا

فَوَجَدْتُّ لِيَدِهٖ بَرْدًا اَوْ رِيْحًا كَاَنَّمَا اَخْرَجَهَا مِنْ جُوْنَةِ

پس یافتم من مر دست مبارک او را سردی یا بوی گویا که بیرون آورد آنحضرت دست را از

عَطَّارٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رض قَالَ كَانَ

طبلۂ عطار رواہ مسلم روایت ست از علی بن ابی طالب رض گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم نیست دراز قد و نہ کوتاہ

ضَخْمَ الرَّاْسِ وَاللِّحْيَةِ شَثْنَ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ مُشْرَبًا حُمْرَةً

بلکہ میانہ بود و سطبر سر مبارک و ریش مبارک و پر گوشت کفہای دست و پاہا آمیختہ بسرخی

ضَخْمَ الْكَرَادِيْسِ طَوِيْلَ الْمَسْرُبَةِ اِذَا مَشٰى تَكَفَّاَ تَكَفُّؤًا

سطبر بندہای استخوان دراز موہا که درمیان سینۂ شریف بود چون میرفت آنحضرت میل میکرد

كَاَنَّمَا يَنْحَطُّ مِنْ صَبَبٍ لَمْ اَرَ قَبْلَهٗ وَلَا بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ صَلَّى اللّٰهُ

گویا که فرود میآید از بلند به پست نہ دیدم پیش آنحضرت نہ بعد آن مانند آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رض كَانَ اِذَا وَصَفَ

علیہ و سلم روایت کرد این حدیث را ترمذی و از علی رض نیز مرویست که بود علی رض چون وصف

النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال لم یکن بالطویل الممغط

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را سیگفت نبود آنحضرت طویل زیادہ و نبود

ولا بالقصیر المتردد وکان ربعة من القوم ولم یکن

بسیار کوتاہ و بود میانہ بالا از مردم و نبود آنحضرت

بالجعد القطط ولا بالسبط کان جعدا رجلا ولم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم

جعد قطط و نہ سبط و بود جعد میانہ موے و نبود آنحضرت پر گوشت بندو مدور

وکان فی الوجه تدویر ابیض مشرب ادعج العینین اهدب الاشفار جلیل المشاش

و بود در روئے شریف تدویرے نہ با فراط سفید مخلوط بسرخی بود سیاہ چشمان دراز مژہ بزرگ سر

والکتد اجرد ذو مسربة شثن الکفین والقدمین اذا مشی

استخوانہا و بزرگ کتد بے موے خداوند خط دراز موے از سینہ تا ناف بود پر گوشت کف ہا و دست

یتقلع کانما ینحط فی صبب واذا التفت التفت معا بین

بر میکشید پا ہا را کہ گو یا فرود می آید از جائے بلند بہ پست چون رو می آورد بجانبے راست

کتفیه خاتم النبوة وهو خاتم النبیین اجود الناس

و میان دو شانہ مہر نبوت بود و وے ختم کنندہ پیغمبران بود سخی ترین مردم بود

صدرا واصدق الناس لهجة والینهم عریکة و

از روئے سینہ و راست ترین مردم از روئے زبان و نرم ترین مردم بود از روی طبیعت

اکرمهم عشیرة من راه بدیهة هابه ومن خالطه

و بزرگ ترین مردم بود از روی قبیلہ کسیکہ دید آنحضرت را یکایک میرسید او را ہیبت و کسیکہ اختلاط

معرفة احبه یقول ناعته لم ار قبله ولا بعده مثله

و صحبت میداشت دوست میداشت او را میگفت وصف کنندہ آنحضرت کہ ندیدم و نہ بعد او مثل وی دیدم

رواه الترمذی وعن جابر رضی اللہ عنه ان النبی

روایت کرد آن را ترمذی و روایت است از جابر رضی اللہ عنہ کہ آنحضرت

صلی الله علیه وسلم لم یسلك طریقا فیتبعه احد الا عرف

صلی الله علیه وسلم نمیرفت راہے پس نے روی ... کسے مگر که شناخت

انه قد سلکه من طیب عرفه او قال من ریح عرقه رواه الدارمی

بتحقیق رفته است این راه از خوشبوی عرق آنحضرت یا گفت راوی بجای من طیب عرفه لفظ من ریح عرقه رواه

وعن ابی عبیدة بن محمد بن عمار بن یاسر قال قلت للربیع

وروایت است از ابو عبیدة بن محمد بن عمار بن یاسر تابعی که وی گفت که گفتم مر ربیع

بنت معوذ بن عفراء صفی لنا رسول الله صلی الله علیه وسلم

بنت معوذ بن عفراء راکه صحابیه است صفت کن برای ما آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

قالت یا بنی لو رایته رایت الشمس طالعة رواه الدارمی

گفت ربیع در وصف جمال آنحضرت ای پسرک من اگر تو میدیدی آنحضرت را دیدی آفتاب تابنده رواه دارمی

وعن جابر بن سمرة رض قال رایت النبی صلی الله علیه وسلم

و از جابر بن سمره رض روایت است گفت دیدم من آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

فی لیلة اضحیان فجعلت انظر الی رسول الله صلی الله علیه

در شب روشن ... که در وی مهتاب بود و غبار نباشد پس گشتم گاهی که نگاه میکنم بسوی جمال آنحضرت صلی الله علیه

وسلم والی القمر وعلیه حلة حمراء فاذا هو احسن عندی

وسلم و گاهی می بینم بسوی ماه و بر بالای آنحضرت حله سرخ بود پس ناگاه آنحضرت نیکوتر بود در نظر من

من القمر رواه الترمذی والدارمی وعن ابی هریرة رض قال

از ماه رواه ترمذی و دارمی و از ابو هریره رض روایت گفت

ما رایت شیئا احسن من رسول الله صلی الله علیه وسلم كان

ندیدم من هیچ چیز را نیکوتر از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گویا

الشمس تجری فی وجهه وما رایت احدا اسرع فی مشیه من

آفتاب روان میرفت در روی مبارک وی و ندیدم من هیچ یکی را تیزتر در راه رفتن از

رسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم كأنّما الأرضُ تُطوى له وإنّا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم گویا که زمین پیچیده میشد برای آنحضرت

لَنُجهِدُ أنفسَنا وإنّه لَغيرُ مُكترِثٍ رواه الترمذيّ وعن

در مشقت می انداختیم ذاتهای خود را و آنحضرت بی تعب بطور خود میرفت رواه ترمذی و از

جابرِ بنِ سمرةَ رض قال كان في ساقَي رسولِ الله صلى الله عليه

جابر بن سمره رض مرویست گفت جابر بود در ساقهای آنحضرت صلی الله علیه

وسلم حُموشةٌ وكان لا يضحكُ إلّا تبسّماً وكنتُ إذا نظرتُ

وسلم یک نوع باریکی و بود که خنده نمیکرد مگر بطریق تبسم و بودم من وقتی که نگاه میکردم

إليه قلتُ أكحلُ العينينِ وليس بأكحلَ رواه الترمذيّ

بسوی آنحضرت گفتم سرمه کننده چشمهاست و حال آنکه نبود سرمه کرده رواه ترمذی

وعن ابنِ عباسٍ رض قال كان رسولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم

و از ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أفلجَ الثنيّتينِ إذا تكلّم رُئي كالنورِ يخرجُ من بينِ ثناياه رواه

گشاده دو دندان پیش چون سخن میکرد آنحضرت دیده میشد مانند نور که بیرون می آمد از دندانهای پیشروی

الدارميّ وعن كعبِ بنِ مالكٍ قال كان رسولُ اللهِ صلى الله عليه

دارمی و از کعب بن مالک رض مرویست گفت کعب بود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم إذا سُرَّ استنار وجهُه حتّى كأنّ وجهَه قطعةُ قمرٍ وكنّا نعرفُ ذلك متفق

وسلم وقتیکه خوشحال میشد روشن میشد روی مبارک تا آنکه گویا روی مبارک وی پاره از ماه است و میدیدیم ما که میشناختیم ما

باب في أخلاقه وشمائله

باب در اخلاق آنحضرت از مهربانی و مردمی و شجاعت و تواضع و رحمت و حیا و جز آن

عن أنسٍ رض قال خدمتُ النبيَّ صلى الله عليه وسلم عشرَ

از انس رض مرویست که گفت خدمت کردم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را ده

سنين فما قال لي أف ولا لما صنعت ولا ألا صنعت متفق

سال پس نگفت آنحضرت مرا اف و نگفت آنحضرت مرا چرا کردی این کار و نگفت چرا نکردی این کار را متفق

عليه وعنه قال كنت أمشي مع رسول الله صلى الله

علیه و هم از وی مرویست گفت بودم میرفتم همراه آنحضرت صلی الله

عليه وسلم وعليه برد نجراني غليظ الحاشية فأدركه

علیه و سلم و بر آنحضرت چادری بود منسوب بنجران که موضعی است درشت و سطبر بود کناره

أعرابي فجبذه بردائه جبذة شديدة ورجع النبي صلى الله

بادیه نشینی پس کشید آنحضرت را بچادرش کشیدنی سخت و باز گشت آنحضرت صلی الله

عليه وسلم في نحر الأعرابي حتى نظرت إلى صفحة عاتق رسول الله

علیه و سلم در پیش آن اعرابی یعنی چنان بزور کشید تا آنکه نگاه کردم من بکرانه گردن پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم قد أثرت بها حاشية البرد من شدة

صلی الله علیه و سلم تحقیق تاثیر کرده بود بصفحه عاتق آنحضرت کناره چادر از جهت سختی

جبذته ثم قال يا محمد مر لي من مال الله الذي عندك

کشیدن اعرابی پستر گفت اعرابی ای محمد امر کن مرا که بدهند مرا از مال خدا که نزدیک تو است

فالتفت إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم ضحك

پس نگریست بسوی آن اعرابی پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم پستر خنده کرد

ثم أمر له بعطاء متفق عليه وعن جابر قال ما سئل

آنحضرت پستر امر کرد به وی بخششی متفق علیه و از جابر رض مرویست گفت جابر رض سوال

رسول الله صلى الله عليه وسلم شيئا قط فقال لا متفق عليه

آنحضرت صلی الله علیه و سلم چیزی هرگز پس گفت باشد کلمه لا متفق علیه

وعن أنس أن رجلا سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از انس رض مرویست که مردی سوال کرد آنحضرت را صلی الله علیه و سلم

غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ فَاَعْطَاهُ اِيَّاهُ فَاَتٰى قَوْمَهٗ فَقَالَ اَیْ قَوْمِ اَسْلِمُوْا

گوسپندان میان دو کوه پس داد آنحضرت او را همه گوسپندان پس آمد آن مرد قوم خود را پس گفت ای قوم مسلمان شوید

فَوَاللّٰهِ اِنَّ مُحَمَّدًا لَيُعْطِیْ عَطَاءً مَا يَخَافُ الْفَقْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بخدا سوگند بدرستیکه محمد هر آئینه می بخشد بخششی را بیم ترسد فقر را رواه مسلم

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض بَيْنَمَا هُوَ يَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

و از جبیر بن مطعم در اثنای آنکه وی سیر میکرد با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهٗ مِنْ حُنَيْنٍ فَعَلِقَتِ الْاَعْرَابُ

صلی الله علیه و سلم در وقت بازگشتن از حنین که بعد از فتح مکه واقع شده بود پس

يَسْاَلُوْنَهٗ حَتّٰى اضْطَرُّوْهُ اِلٰى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهٗ فَوَقَفَ

در حالیکه سوال میکردند آنحضرت اموال را از غنایم تا آنکه مضطر و بیچاره ساختند آنحضرت را بسوی درخت خاردار

النَّبِیُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَعْطُوْنِیْ رِدَائِیْ لَوْ كَانَ لِیْ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم پس فرمود بدهید مرا ردای مرا اگر می بود مرا

عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمٌ لَقَسَمْتُهٗ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْنِیْ

بشمار این درختان چارپایه هر آئینه بخش میکردم آنرا میان شما پس نمی یافتید شما مرا

بَخِيْلًا وَّلَا كَذُوْبًا وَّلَا جَبَانًا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

بخیل که نه هم آنرا و نه دروغ گوئی کرده و نترسانم و نه بزدل ترسنده و داون از نعمت رواه بخاری و از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ

مروی است گفت بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم چون میگذارد آنحضرت نماز بامداد

جَاءَ خَدَمُ الْمَدِيْنَةِ بِاٰنِيَتِهِمْ فِيْهَا الْمَاءُ فَمَا يُؤْتٰى بِاِنَاءٍ اِلَّا غَمَسَ

در می آوردند خادمان اهل مدینه از کنیزان و غلامان آوندها خود را که در آن آب میبود پس نمی آوردند هیچ آوند مگر آنکه فرو میبرد

يَدَهٗ فِيْهَا فَرُبَّمَا جَاؤُوْهُ بِالْغَدَاةِ الْبَارِدَةِ فَيَغْمِسُ يَدَهٗ فِيْهَا

آنحضرت دست خود را در آن آوندها بسیار است که می آمدند آنحضرت را بنماز در بامداد سرد پس فرو می برد دست خود را در آن آوندها

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ كَانَتْ اَمَةٌ مِّنْ اِمَاءِ اَهْلِ الْمَدِيْنَةِ

روایت کرد مسلم و هم از انس روایت است گفت می بود کنیزے از کنیزان اهل مدینه

تَأْخُذُ بِيَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنْطَلِقُ بِهٖ حَيْثُ

که میگرفت دست مبارک آنحضرت را صلی الله علیه و سلم پس مے برد آنحضرت را هر جا که

شَاءَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ اِنَّ امْرَاَةً كَانَتْ فِيْ

میخواست روایت کرد این حدیث را بخارے و هم از انس رضی مرویست گفت که زنے بود که در

عَقْلِهَا شَيْءٌ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ لِيْ اِلَيْكَ حَاجَةً فَقَالَ

خرد وے چیزے از نقصان بود پس گفت آن زن اے پیغمبر خدا بدرستیکه هست مرا بتو حاجتے پس گفت آنحضرت

يَا اُمَّ فُلَانٍ اُنْظُرِيْ اَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتّٰى اَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ

اے ام فلان ببین هر کدام از کوچها که میخواهے تا آنکه ادا کنم برای تو حاجت ترا

فَخَلَا مَعَهَا فِيْ بَعْضِ الطُّرُقِ حَتّٰى فَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس تنها شد آنحضرت با آن زن در بعضے راههاے تا آنکه فارغ شد آن زن از حاجت خود روایت کرد این

وَعَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا

و هم از انس رضی مرویست گفت نبود آنحضرت صلی الله علیه و سلم فحش گوینده

وَلَا لَعَّانًا وَلَا سَبَّابًا كَانَ يَقُوْلُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهٗ تَرِبَ جَبِيْنُهٗ

و نه بود لعنت کننده کسے را و نه چیزے را و نه بود آنحضرت از دشنام کنندگان بود که میگفت نزد خشمگین شدن

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رضـ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

روایت کرد این را بخارے و از ابی سعید خدرے رض مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَشَدَّ حَيَاءً مِّنَ الْعَذْرَاءِ فِيْ خِدْرِهَا

صلی الله علیه و سلم سخت تر از روی حیا و شرمناکی از بکر که در پرده خود باشد

فَاِذَا رَاٰى شَيْئًا يَكْرَهُهٗ عَرَفْنَاهُ فِيْ وَجْهِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس چون میدید آنحضرت چیزے را ناخوش میداشت می شناختیم آنرا در روئے مبارک وی اگرچه از شرم چیزی نگفت

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و از عائشہ رض مرویست گفت عائشہ ندیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم
مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا حَتّٰى أَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ وَإِنَّمَا كَانَ
مجتمع شونده ہرگز در حالت خندہ تا آنکہ ببینم ازان حضرت کام اورا و نبود آن حضرت مگر آنکہ
يَتَبَسَّمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
تبسم میکرد رواہ بخارے وہم از عائشہ مرویست کہ نبود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيْثَ كَسَرْدِكُمْ كَانَ يُحَدِّثُ
علیہ وسلم کہ پیاپے میگفت سخن را در پے یکدیگر چنانکہ ملتبس میگردد بر شنوندہ مثل شما پیاپے
حَدِيْثًا لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لَأَحْصَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْأَسْوَدِ
کہ میگفت سخن را جدا جدا اگر مے شمرد آنرا شمرندہ ہر آئینہ مے شمرد آنرا متفق علیہ و از اسود مرویست
قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رض مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
گفت اسود پرسیدم عائشہ را کہ چہ چیز بود کہ میکرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
يَصْنَعُ فِيْ بَيْتِهٖ قَالَتْ كَانَ يَكُوْنُ فِيْ مِهْنَةِ أَهْلِهٖ تَعْنِيْ خِدْمَةَ
درون خانہ گفت عائشہ کہ مے بود آنحضرت در خدمت اہل خانہ خود
أَهْلِهٖ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلٰوةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
پس چون حاضر میشد وقت نماز بیرون آمد برائے نماز رواہ بخارے
وَعَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وہم از عائشہ صدیقہ رض مرویست نزد آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم
شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهٖ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُّجَاهِدَ فِيْ
چیزے را ہرگز بدست خود نہ زن را و نہ خادم را مگر آنکہ کارزار مے کرد در
سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَا نِيْلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهٖ
راہ خدا و یافتہ نشد آنحضرت چیزے ہرگز پس انتقام کشید از صاحب خود

لہو ات جمع لہات بفتح لام گوشت پارہ کہ در اقصی حلق در نہایت دہان است ۱۲ اشعۃ اللمعات

إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللهِ فَيَنْتَقِمُ لِلّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مگر آنکہ غلبہ کردہ شود و دور کردہ شود چیزے از محارم خدا پس انتقام مے کشید از برائے خدا رواہ مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ خَدَمْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض گفت انس خدمت کردم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

وَأَنَا ابْنُ ثَمَانِ سِنِينَ خَدَمْتُهُ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا لَامَنِي

در حال آنکہ من ہشت سالہ بودم خدمت کردم او را دہ سال پس نکوہش نکرد مرا

عَلَى شَيْءٍ قَطُّ أُتِيَ فِيهِ عَلَى يَدَيَّ فَإِنْ لَامَنِي لَائِمٌ مِنْ

بر ہیچ چیزے ہرگز کہ ہلاک شد آن چیز بر دست من پس اگر مے نکوہید مرا نکوہندہ از

أَهْلِهِ قَالَ دَعُوهُ فَإِنَّهُ لَوْ قُضِيَ شَيْءٌ كَانَ هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

اہل خانہ آنحضرت میفرمود بگذارید او را زیراکہ بدرستی شان اینست اگر قضا کردہ میشود چیزے بر او واقع میشود این لفظ

وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ مَعَ تَغْيِيرٍ يَسِيرٍ وَعَنْ أَنَسٍ رض

و روایت کردہ است بیہقی در شعب ایمان باندک تغیر و روایت است از انس رض

يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَعُودُ الْمَرِيضَ

کہ وی خبر میداد از صفات و اخلاق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باز پرس میکرد بیمار را

وَيَتْبَعُ الْجِنَازَةَ وَيُجِيبُ دَعْوَةَ الْمَمْلُوكِ وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ لَقَدْ رَأَيْتُهُ

و میرفت پس جنازہ و می پذیرفت دعوت غلام را و سوار میشد در از گوش را ہر آئینہ دیدم

يَوْمَ خَيْبَرَ عَلَى حِمَارٍ خِطَامُهُ لِيفٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

او را روز غزوہ خیبر سوار بود بر دراز گوش کہ ریسمان مہار آن از پوست خرما بود روایت کرد آنرا ابن ماجہ و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ

در شعب ایمان و از عائشہ صدیقہ رض مرویست گفت عائشہ کہ بود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ وَيَخِيطُ ثَوْبَهُ وَيَعْمَلُ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میدوخت نعل خود را و میدوخت جامہ خود را و کار میکرد آنحضرت

[illegible]

بَيْتِهٖ كَمَا يَعْمَلُ اَحَدُكُمْ فِيْ بَيْتِهٖ وَقَالَتْ كَانَ بَشَرًا مِنَ الْبَشَرِ

خانه خود چنانکه کار میکند یکے از شما در خانه خود و گفت عائشه بود آنحضرت آدمی زاد از آدمیان

يَفْلِيْ ثَوْبَهٗ وَيَحْلُبُ شَاتَهٗ وَيَخْدُمُ نَفْسَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میجست قمل جامه خود را و مے دوشید شیر بز خود و خدمت میکرد ذات شریف خود را رواه ترمذے

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا

و از انس رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه و سلم بود آنحضرت چون

صَافَحَ الرَّجُلَ لَمْ يَنْزِعْ يَدَهٗ مِنْ يَدِهٖ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

مصافحه میکرد مردیرا نمیکشید دست خود را از دست آن مرد تا آنکه مے بود آن مرد که

يَنْزِعُ يَدَهٗ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهٗ عَنْ وَجْهِهٖ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

کشید دست خود را از دست آنحضرت و برنمیگردانید آنحضرت روی مبارک خود را از روی آن مرد تا آنکه بود آن مرد

يَصْرِفُ وَجْهَهٗ وَلَمْ يُرَ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيْسٍ لَهٗ رَوَاهُ

میگردانید روی خود را از روی وی و دیده نشد آنحضرت پیش کشنده زانوهای خود پیش همنشین یعنی زانو را

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذے و هم از وی مرویست که بود آنحضرت صلے الله علیه و سلم

كَانَ لَا يَدَّخِرُ شَيْئًا لِغَدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

که نگاه نمیداشت چیزیرا برائے فردا رواه ترمذے و از جابر بن سمره رض مرویست

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَوِيْلَ الصَّمْتِ رَوَاهُ

گفت جابر که بود آنحضرت صلے الله علیه و سلم که دراز بود خاموشے وتکلم نمیکرد مگر بضرورت

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ

آنرا در شرح السنة و روایت ست از عبدالله بن حارث بن جزء گفت عبدالله ندیدم

اَحَدًا اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هیچ کسی را بیشتر از روی تبسم از پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم رواه ترمذے

وَعَنْ عَلِيٍّ رض اَنَّ يَهُوْدِيًّا كَانَ يُقَالُ لَهٗ فُلَانُ حَبْرٌ كَانَ لَهٗ عَلٰى

و از علی رضی الله عنہ مرویست کہ یہودی بود کہ میگفتند مراورا کہ فلان حبر بست بود مراورا بر

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَنَانِيْرُ فَتَقَاضَى النَّبِيَّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم دینارہای دین پس تقاضا کرد آن یہودے

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهٗ يَا يَهُوْدِيُّ مَا عِنْدِيْ مَا

از وی صلے اللہ علیہ و سلم پس گفت آنحضرت مراورا ای یہودی نیست نزد من چیزے کہ

اُعْطِيْكَ قَالَ فَاِنِّيْ لَا اُفَارِقُكَ يَا مُحَمَّدُ حَتّٰى تُعْطِيَنِيْ فَقَالَ

بدہم ترا گفت یہودے پس بدرستیکہ من جدا نمیشوم از تو یا محمد تا آنکہ میدہے مرا پس فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذًا اَجْلِسُ مَعَكَ فَجَلَسَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم مر یہودی را اکنون چون مفارقت نمیکنے مے نشینم با تو

مَعَهٗ فَصَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ

پس گزارد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نماز ظہر و نماز عصر

وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْاٰخِرَةَ وَالْغَدَاةَ وَكَانَ اَصْحَابُ

و نماز مغرب را و نماز عشا و نیز گزارد و بود اصحاب

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَدَّدُوْنَهٗ وَيَتَوَعَّدُوْنَهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم میترسانیدند آن یہودی را و عہد میکردند کہ ترا

فَفَطِنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الَّذِيْ يَصْنَعُوْنَ

چنین و چنان کنیم پس دریافت آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم چیزیکہ میکردند صحابہ با یہودے

بِهٖ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ يَهُوْدِيٌّ يَحْبِسُكَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از تہدید و وعید پس گفتند صحابہ یا رسول اللہ یہودی میبندد ترا پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَعَنِيْ رَبِّيْ اَنْ اَظْلِمَ مُعَاهِدًا وَغَيْرَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم منع کردہ است مرا پروردگار من از اینکہ ظلم کنم بر اہل عہد

اجارت ۱۲ اشعۃ اللمعات ۲۵ معاہد و ذمی و مستامن باشد ۱۲

فَلَمَّا تَرَجَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُوْدِيُّ اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ

پس ہنگامے کہ برآمد روز گفت یہودے اشہد ان لا الٰہ الا اللہ واشہد

اَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَشَطْرُ مَالِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمَا وَاللّٰهِ مَا فَعَلْتُ

انک رسول اللہ وگفت نصف مال من در راہ خداست آگاہ باش قسم بخدا نکردم

بِكَ الَّذِيْ فَعَلْتُ بِكَ اِلَّا لِاَنْظُرَ اِلٰى نَعْتِكَ فِي التَّوْرٰةِ مُحَمَّدُ

بتو آنچہ کردم ترا از درشتی وسختی مگر از برای آنکہ بہ بینم بسوئے صفت تو کہ در تورات نوشتہ است محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ مَوْلِدُهٗ بِمَكَّةَ وَمُهَاجَرُهٗ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهٗ بِالشَّامِ

پسر عبد اللہ ولادت وی بمکہ است وہجرت وے بمدینہ است وملک او شام ست

لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ وَّلَا سَخَّابٍ فِي الْاَسْوَاقِ وَلَا مُتَزَيٍّ

نیست درشت خوی ودرشت سخن ونہ فریاد کنندہ در بازارہا ونہ متصف

بِالْفُحْشِ وَلَا قَوَّالِ الْخَنَا اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّكَ

بفحش ونہ بگفتار بیہودہ گواہی میدہم اینکہ نیست ضا مگر خدائے تعالیٰ و گواہی میدہم باینکہ تو

رَسُوْلُ اللّٰهِ وَهٰذَا مَالِيْ فَاحْكُمْ فِيْهِ بِمَآ اَرَاكَ اللّٰهُ وَكَانَ

پیغمبر خدا ہستے واین مال من است پس حکم کن در وے بہ چیزے کہ بنماید ترا خدای تعالیٰ وبود

الْيَهُوْدِيُّ كَثِيْرَ الْمَالِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ

آن یہودے بسیار مالدار روایت کرد این را بیہقی در دلائل النبوۃ ومرویست از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِيْ اَوْفٰى قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن ابی اوفی رض گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يُكْثِرُ الذِّكْرَ وَيُقِلُّ اللَّغْوَ وَيُطِيْلُ الصَّلٰوةَ وَيُقَصِّرُ الْخُطْبَةَ وَلَا

بسیار میکرد ذکر خدا را وکم میکرد بیہودہ گفتن را ودراز میکرد نماز را وکوتاہ میخواند خطبہ را وانکار

يَاْنَفُ اَنْ يَّمْشِيَ مَعَ الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ

وتکبر نمیکرد کہ برود ہمراہ بیوہ ومسکین پس برآرد مراورا حاجت

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّ أَبَا جَهْلٍ قَالَ لِلنَّبِيِّ

روایت کرد آن را نسائی و دارمی و از علی کرم اللہ وجہہ مرویست کہ ابوجہل لعنۃ اللہ علیہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا لَا نُكَذِّبُكَ وَلٰكِنْ نُكَذِّبُ بِمَا جِئْتَ

بحضرت صلے اللہ علیہ و سلم گفت کہ ما دروغ گوی نمیدانیم ترا ولکن تکذیب میکنیم چیزیرا کہ آوردۂ تو آنرا

بِهٖ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْهِمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُوْنَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِيْنَ

پس فرود فرستاد خدا تعالے این آیت را پس بدرستیکہ کافران ترا تکذیب نمیکنند ولیکن این ظالمان

بِاٰيٰتِ اللّٰهِ يَجْحَدُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

بآیات خدا تکذیب میکنند روایت کرد آن را ترمذی و از عائشہ صدیقہ روایت است گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ لَوْ شِئْتُ لَسَارَتْ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم ای عائشہ اگر من بخواہم از خدا ہر آئینہ ہمراہ میروند

مَعِيَ جِبَالُ الذَّهَبِ جَاءَنِيْ مَلَكٌ وَإِنَّ حُجْزَتَهٗ لَتُسَاوِي الْكَعْبَةَ

با من کوہہاے زر آمد فرشتہ و بدرستیکہ جاے بند ازار وی ہر آئینہ برابر بود کعبہ را

فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُوْلُ إِنْ شِئْتَ نَبِيًّا عَبْدًا

پس گفت آن فرشتہ کہ پروردگار تو میخواند بر تو سلام و میگوید اگر میخواہی باش پیغمبر بندہ

وَإِنْ شِئْتَ نَبِيًّا مَلِكًا فَنَظَرْتُ إِلٰى جِبْرَئِيْلَ فَأَشَارَ إِلَيَّ

و اگر میخواہی باش پیغمبر بادشاہ پس نگاہ کردم من بجانب جبرئیل پس اشارت کرد جبرئیل

أَنْ تَوَاضَعْ نَفْسَكَ وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض فَالْتَفَتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

من کہ فروتنی کن نفس خود را و در روایت ابن عباس رض آمدہ پس برگشتہ نگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى جِبْرَئِيْلَ كَالْمُسْتَشِيْرِ لَهٗ فَأَشَارَ جِبْرَئِيْلُ بِيَدِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم بسوے جبرئیل مانند مشورت کنندہ مر او را پس اشارت کرد جبرئیل بدست خود

أَنْ تَوَاضَعْ فَقُلْتُ نَبِيًّا عَبْدًا قَالَتْ فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ فروتنی کن خود را پس گفتم من میباشم پیغمبر بندہ نہ بادشاہ گفت عائشہ پس بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ لَا يَأْكُلُ مُتَّكِئًا يَقُوْلُ اٰكُلُ كَمَا يَأْكُلُ

علیہ و سلم بعد ازان طعام نمیخورد تکیہ زندہ میفرمود میخورم چنانکہ میخورد

الْعَبْدُ وَاَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

بندہ و مے نشینم چنانکہ می نشیند بندہ رواہ فی شرح السنۃ و از

اَنَسٍ رض مَا مَسِسْتُ بِكَفِّيْ اَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

انس رض گفت مس نکردم من ہیچ کف دست نرم از کف آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا وَجَدْتُ رَائِحَةً اَطْيَبَ مِنْ رَائِحَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیہ و سلم و نیافتم بوے خوشبوے تر از بوی خوش آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَحِبْتُهٗ عَشَرَ سِنِيْنَ فَمَا قَالَ لِيْ لِشَيْءٍ

صلے اللہ علیہ و سلم و صحبت داشتم با او دہ سال پس نفرمود برای من چیزی

لِمَ صَنَعْتَ كَذَا اَوْ كَذَا وَاَلَّا صَنَعْتَ كَذَا وَكَذَا جَامِعٌ كَبِيْرٌ

کہ چرا کردے تو چنین و چنین و نگفت کہ چرا نکردی تو چنین و چنان از جامع کبیر

وَعَنْهُ رض قَالَ صَحِبْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت صحبت داشتم من با آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

عَشْرَ سِنِيْنَ وَشَمَمْتُ الْعِطْرَ كُلَّهٗ فَلَمْ اَشُمَّ نَكْهَةً اَطْيَبَ

دہ سال و شمیدم عطر ہمہ چیز پس نشمیدم بوی خوش آنچیز کہ خوشبو تر باشد

مِنْ نَكْهَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از خوشبوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا لَقِيَهٗ اَحَدٌ مِنْ اَصْحَابِهٖ فَقَامَ

صلے اللہ علیہ و سلم چون ملاقات میکرد آنحضرت را یکے از یاران آنحضرت پس می ایستاد

مَعَهٗ قَامَ مَعَهٗ فَلَمْ يَنْصَرِفْ حَتّٰى يَكُوْنَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِيْ

با آنحضرت می ایستاد با وی پس باز نمی گشت آنحضرت تا آنکہ باشد آن مرد کہ

يَنْصَرِفُ عَنْهُ وَإِذَا لَقِيَهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَتَنَاوَلَهُ يَدَهُ

کہ باز میگشت از آنحضرت و وقتیکہ ملاقات میکرد آنحضرت را ہیچ یکے از یاران آنحضرت پس میگرفت دست

نَاوَلَهَا إِيَّاهُ فَلَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ مِنْهُ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي

میداد دست خود را پس نمے کشید دست خود را از وی تا آنکہ میبود آن مرد کہ میکشید

يَنْزِعُهَا عَنْهُ ابْنُ سَعْدٍ وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ

و میکشید دست آنرا روایت کردہ است از وی ابن سعد و از انس رضی اللہ عنہ مرویست گفت بودم

أَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ فَمَرَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

من بازے میکردم با کودکان پس گذشت بر ما آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا صِبْيَانُ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

پس فرمود السلام علیکم اے کودکان رواہ الدیلمی

باب ما كان عيش النبي صلى الله عليه وسلم

باب در بیان زندگانی کردن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ صدیقہ رض مرویست سیر نشدند اہل بیت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ خُبْزِ الشَّعِيرِ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از نان جو دو روز پیاپے تا آنکہ رفت ازین عالم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ دَخَلْتُ

علیہ وسلم متفق علیہ و از عمر رض مرویست گفت رض در آمدم من

عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هُوَ مُضْطَجِعٌ عَلَى

بر آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ آنحضرت بر پہلو

رِمَالِ حَصِيرٍ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِرَاشٌ قَدْ أَثَّرَ الرِّمَالُ بِجَنْبِهِ

خوابیدہ است بر بوریای بافتہ از برگ خرما در حالیکہ نبود میان بدن مبارک و میان حصیر فراشے افگندہ تحقیق

له رمال بضم راء کہ آن نیز دو واقع شدہ بمعنی مطلق یعنی بافتہ شدہ و مخاز آن بطرف حصیر از جنس انچہ مثل نبوری نوع است پیرا منافت بیانیہ باشد یعنی منسوج کہ آن حصیر است پس معلوم میشود کہ حضرت بر حصیر آنحضرت مضطجع بودند و بکثرت فراش بران نبود از نقش

مُتَّكِئًا عَلَى وِسَادَةٍ مِنْ اَدَمٍ حَشْوُهَا لِيْفٌ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

تکیه زده بر بالین از چرم که پنبهٔ آن پوست خرما بود میگوید گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللّٰهَ فَلْيُوَسِّعْ عَلٰى اُمَّتِكَ فَاِنَّ فَارِسَ وَالرُّوْمَ قَدْ وُسِّعَ عَلَيْهِمْ

دعا کن خدا را تا فراخ گرداند خدایتعالی ارزاق را برامت تو زیرا که قوم فارس و روم بتحقیق فراخی کرده شده است

وَهُمْ لَا يَعْبُدُوْنَ اللّٰهَ فَقَالَ اَوَفِيْ هٰذَا اَنْتَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ

وحال آنکه ایشان پرستش نمیکنند خدا را پس فرمود آنحضرت آیا طلب میکنی توسعت را در دنیا ای پسر خطاب

اُولٰئِكَ قَوْمٌ عُجِّلَتْ لَهُمْ طَيِّبَاتُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِيْ رِوَايَةٍ

آنها گروهے اند که شتاب داده شده است برای ایشان خوبیهای ایشان در زندگانی دنیا و در دیگر روایتے

اَمَا تَرْضٰى اَنْ تَكُوْنَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آمده [illegible] نیستے که باشد مر ایشانرا دنیا و مارا آخرت متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّهٗ مَشٰى اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ

واز انس رضـ مرویست او وی برد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم نان

شَعِيْرٍ وَاِهَالَةٍ سَنِخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

جو و پیه گداخته تغیر یافته و هر آینه بتحقیق گرو نهاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

دِرْعًا لَهٗ بِالْمَدِيْنَةِ عِنْدَ يَهُوْدِيٍّ وَاَخَذَ مِنْهُ شَعِيْرًا لِاَهْلِهٖ

زرہے که بود او را در مدینه [illegible] گرفت ازان چیزے جو از برای اهل عیال خود

وَلَقَدْ سَمِعْتُهٗ يَقُوْلُ مَا اَمْسٰى عِنْدَ اٰلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

راوی میگوید که شنیدم انس را گفت که میگفت آنحضرت شب نکرد نزد اهل بیت محمد صلی الله علیه

وَسَلَّمَ صَاعُ بُرٍّ وَلَا صَاعُ حَبٍّ وَاِنَّ عِنْدَهٗ تِسْعَ نِسْوَةٍ

و [illegible] گندم و نه پیمانه دانه دیگر و حال آنکه بتحقیق نزد آنحضرت نه زن بود

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد بخاری واز انس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ أُخِفْتُ فِي اللهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُوذِيتُ

علیه و سلم تحقیق ترسانیده شده ام من و حال آنکه ترسانیده نشد هیچ یکی و با من ...

فِي اللهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتَتْ عَلَيَّ ثَلٰثُونَ مِنْ بَيْنِ لَيْلَةٍ

در دین خدا وایذا ده نشد هیچ یکی و بتحقیق آمد بر من سے

وَيَوْمٍ وَمَا لِي وَلِبِلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُوَارِيهِ

و روز متوالی و حال آنکه نیست و نبود مرا و مر بلال را خوردنی که بخورد آنرا جگر دارے یعنی حیوانے مگر چیزی

إِبْطُ بِلَالٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ مَعْنٰى هٰذَا الْحَدِيثِ

که پنهان میکرداند آنرا بغل بلال روایت کرده ترمذی و گفت ترمذی و مصداق این حدیث

حِينَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَارِبًا مِنْ مَكَّةَ

در هنگامے بود که بیرون آمد پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم گریزنده از مکه

وَمَعَهُ بِلَالٌ إِنَّمَا كَانَ مَعَ بِلَالٍ مِنَ الطَّعَامِ مَا يَحْمِلُهُ تَحْتَ

و بود با آنحضرت بلال نبود همراه بلال از جنس خوردنی مگر آن قدر که برمیداشت در زیر

إِبْطِهِ وَعَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

بغل خود و از ابو طلحه رض گفت شکایت کردیم ما بسوے آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُوعَ فَرَفَعْنَا عَنْ بُطُونِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ

علیه و سلم گرسنگی را پس برداشتیم و کشادیم از شکمهای خود سنگ یعنی از هرکدام سنگے

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَطْنِهِ عَنْ حَجَرَيْنِ رَوَاهُ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم از سینهٔ خود دو سنگ روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ كَانَ

این حدیث را ترمذی و از عائشه رض روایت است گفت که بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ مِنَ الدُّنْيَا ثَلٰثَةٌ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم که خوش مے آمد اورا از دنیا سه چیز

الطعام والنساء والطيب فأصاب اثنين ولم يصب واحدًا

یعنے خوردنی و زنان و بوی خوش پس یافت آنحضرت دو چیز را و نیافت یک چیز را

أصاب النساء والطيب ولم يصب الطعام رواه احمد وعن

یافت زنان را و بوی خوش را و نیافت خوردنی را روایت کرد این را احمد و از

عبد الله بن مغفل رضي الله عنه قال جاء رجل الى النبي

عبد الله بن مغفل مرویست گفت عبد الله که آمد مردے بسوی آنحضرت

صلى الله عليه وسلم فقال اني احبك فقال انظر ما تقول

صلے الله علیه و سلم پس گفت آن مرد آنحضرت را بدرستی من دوست میدارم ترا پس

فقال والله اني لاحبك ثلث مرات قال ان كنت صادقا

گفت آن مرد بخدا سوگند بدرستی من دوست میدارم ترا سه کرت گفت این سخن را فرمود آنحضرت

فاعد للفقر تجفافا فان الفقر اسرع الى من يحبني من السيل

در این دعوی صادق پس آماده کن برای فقر برگستوان و جبه بدرستیکه فقر شتابنده تر است بسوی کسیکه دوست

الى منتهاه رواه الترمذي وعن انس رضي الله تعالى

بجانب نهایت رسیدن روایت کرد این را ترمذی و از انس رضی الله تعالی عنه

عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال اللهم احيني

که آنحضرت صلے الله علیه و سلم فرمود خدایا زنده دار مرا

مسكينا وامتني مسكينا واحشرني في زمرة المساكين

مسکین و بمیران مرا مسکین و برانگیز مرا در گروه مسکینان

فقالت عائشة رضي الله تعالى عنها لم يا رسول الله صلى الله

پس پرسید عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها برای چه طلبی یا رسول الله صلے الله

عليك وسلم قال انهم يدخلون الجنة قبل اغنيائهم

علیک و سلم این را فرمود در جواب عائشه زیرا که ایشان یعنی فقرا و مساکین میدر آیند بهشت

بأربعين خريفا يا عائشة لا تردي المسكين ولو بشق تمرة

بچهل سال ای عائشه [illegible] بر [illegible] دان مسکین را چیزی نا داده اگرچه به نیم خرما باشد

يا عائشة أحبي المساكين وقربيهم فإن الله يقربك يوم

ای عائشه دوست دار مسکینان را ونزدیک گردان بخود آنهارا زیراکه خدای تعالی نزدیک گرداند

القيامة رواه الترمذي والبيهقي في شعب الإيمان وعن

قیامت روایت کرد این حدیث ترمذی و بیهقی در شعب ایمان واز

ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه

ابن عباس رضی الله عنه مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم اطلعت في الجنة فرأيت أكثر أهلها الفقراء و

وسلم نگریستم در بهشت پس دیدم بیشتر اهل آنرا فقرا و

اطلعت في النار فرأيت أكثر أهلها النساء متفق عليه

نگریستم در آتش دوزخ پس دید بیشتر اهل آنرا زنان متفق علیه

وعن عائشة رضي الله عنها قالت كان يأتي علينا الشهر

واز عائشه رض مرویست گفت عائشه رض بود حال و شان ما [illegible] بیت پیغمبر خدا

ما نوقد فيه نارا إنما هو التمر والماء إلا أن نؤتى

[illegible]

باللحيم متفق عليه وعنها رضي الله عنها قالت ما شبع آل

گوشت پاره متفق علیه و [illegible] از عائشه صدیقه رض آمده که گفت سیر نشده اهل بیت

محمد صلى الله عليه وسلم يومين من خبز إلا وأحدهما

محمد صلی الله علیه و [illegible] دو روز از نان گندم مگر آنکه در یکی از آن

تمر متفق عليه وعنها قالت توفي رسول الله صلى الله

دو روز طعام ایشان تمر بود ودر روز دیگر نان متفق علیه [illegible] صدیقه رض مرویست که وفات یافت پیغمبر

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا شَبِعْنَا مِنَ الْاَسْوَدَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

علیه وسلم و سیر نشدیم ما از دو سیاه که مراد از ان خرما و آب ست متفق علیه ست در روایت

النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اَلَسْتُمْ فِيْ طَعَامٍ وَّشَرَابٍ

از نعمان بن بشیر رضی الله عنه گفت یعنی با یاران خود آیا نیستید شما در خوردن نوشیدن

مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَاَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ

که توسیع میکنید بهر نوع که میخواهید هر آینه تحقیق دیدم پیغمبر شمارا صلی الله علیه وسلم در حالیکه

مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَاُ بَطْنَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ لِلْاَحَادِيْثِ الْاَرْبَعَةِ

نے یافت از خرما ے ردے خشک آنقدر که پر کند شکم مبارک او را و سیر بخشند این هر چهار حدیث

فِيْ بَابِ الْاَطْعِمَةِ لِلْمِشْكٰوةِ

در باب اطعمه مشکات شریف ست

بَابُ الْبَعْثِ وَبَدْءِ الْوَحْيِ

باب در بیان بعثت و ابتداے نزول وحے

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ بَعَثَ فِيْهِمْ رَسُوْلًا مِّنْ

هر آینه نعمت فراوان داد خدا مومنان را آنگاه که فرستاد در میان ایشان پیغمبرے از

اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتهاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزد ایشانرا

الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ

کتاب و حکمت و هر آینه ایشان بودند پیش ازین در گمراهے

مُّبِيْنٍ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحْيًا اَوْ مِنْ

ظاهر و نشاید مر آدمے را که سخن گوید بآن خداے مگر وحے یا از

وَّرَآئِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُوْلًا فَيُوْحِيَ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَآءُ

پس پرده یا فرستد فرستاده را پس وحی کند بدستوری او آنچه خواهد

جزء سیوم ع ۷

جزء چهارم ع ۴

إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا

بدرستی او برتر است حکم کننده و همچنین وحی فرستادیم بسوی تو قرآن از فرمان ما

مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلٰكِن جَعَلْنَاهُ

نبودی که در یابی چیست قرآن و نه ایمان ولیکن گردانیدیم

نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلٰى صِرَاطٍ

او را روشنی راه نمائیم بدان هر کرا خواهیم از بندگان خویش و بدرستی تو هر آئینه راه مینمائی

مُّسْتَقِيمٍ وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرٰى

راست و همچنین وحی کردیم سوی تو قرآنی تازی تا بیم کنی اهل مکہ را

وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ

و هر که گرداگرد او بیند و بیم کنی از روز جمع نیست شک دران گروهی در بهشت و گروهی

فِي السَّعِيرِ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در دوزخ روایت است از عائشہ رض گفت نخست چیزی که آغاز کرده شد بآنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرٰى

علیه و سلم از وحی دیدن راست بود در خواب پس بود آنحضرت که نمیدید

رُؤْيَا إِلَّا جَآءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ

هیچ خوابی مگر آنکه می آید تاویل آن خواب مانند سفیده دم صبح است دوست گردانیده شد بسوی آنحضرت

يَخْلُو بِغَارِ حِرَآءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ

آنحضرت که خلوت میداشت در غار کوه حرا پس عبادت میکرد دران غار و عبادت میکرد شبهای متعدد

قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلٰى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذٰلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلٰى خَدِيجَةَ

پیش از انکه باز گردد بسوی اهل خانه خود و توشه بر میداشت برای آن پستر باز می آمد بسوی خدیجه

فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتّٰى جَآءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَآءٍ فَجَآءَهُ الْمَلَكُ

پس توشه بر میداشت برای مانند مدت آن لیالی تا آنکه آمد حق یعنی وحی و حال آنکہ آنحضرت در غار بود پس آمد

فقال اقرأ فقال فقلت ما انا بقارئ قال فاخذني فغطني

پس گفت فرشته بخوان پس گفتم نیستم من خواننده و نمی توانم خواند پس گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشته مرا

حتى بلغ مني الجهد ثم ارسلني فقال اقرأ فقلت ما انا بقارئ

تا آنکه رسید جبرئیل از من غایت وسع و طاقت را پس رها کرد مرا جبرئیل پس گفت بخوان پس گفتم نمیتوانم خواند

فاخذني فغطني الثانية حتى بلغ مني الجهد ثم ارسلني فقال

پس گرفت مرا بار دوم پس بفشرد تا آنکه رسید مرا جبرئیل از من غایت وسع را پس رها کرد پس گفت

اقرأ فقلت ما انا بقارئ فقال فاخذني فغطني الثالثة ثم ارسلني فقال اقرأ

بخوان پس گفتم نیستم من خواننده گفت پس گرفت آن فرشته مرا بار سوم پس فشرد و بفشرد و مرا پس رها کرد مرا

باسم ربك الذي خلق خلق الانسان من علق اقرأ وربك الاكرم الذي

بنام پروردگار خود که پیدا کرده است پیدا کرد آدمی را از خون بسته که در رحم بود بخوان و پروردگار تو کریم تر و بزرگتر

علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم فرجع بها رسول الله صلى الله عليه وسلم يرجف

تا کرد انسان را بقلم آموخت مردم را آنچه ممکن نبود که بقدرت خود تو دانست پس بازگشت باین کلمات صلی الله علیه وسلم لرزید

فؤاده فدخل على خديجة فقال زملوني زملوني فزملوه حتى ذهب عنه الروع فقال

دل وی پس درآمد آنحضرت بر خدیجه پس گفت گلیم بپوشید مرا پس پوشانیدند آنحضرت را تا آنکه رفت از وی ترس پس گفت

لخديجة واخبرها الخبر لقد خشيت على نفسي فقالت

مر خدیجه را و رسانید خدیجه را خبر بانچه گذشته بود و گفت بتحقیق ترسیدم من بر نفس خود پس گفت

خديجة كلا والله ما يخزيك الله ابدا انك لتصل الرحم

خدیجه اینچنین نخواهد بود سوگند بخدا رسوا نکند ترا خدا تعالی همیشه زیرا که بدرستی تو هر آینه پیوند میکنی رحم را

وتصدق الحديث وتحمل الكل وتكسب المعدوم وتقري

و راست گوئی سخن را و بر میداری گرانی را و کسب میکنی معدوم را و مهمانی میکنی

الضيف وتعين على نوائب الحق فانطلقت به خديجة حتى

مهمان را و یاری میدهی خلق را بر حوادث پس برد آنحضرت را خدیجه تا آنکه

أَتَتْ بِهٖ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ عَمِّ خَدِيْجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ

آورد آنحضرت را نزد ورقہ بن نوفل بن عم خدیجہ وبود مردے کہ نصرانی شدہ بود

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيْلِ

در جاہلیت وبود کہ کسب کردہ بود کتاب عبرانی را پس انجیل را

بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَآءَ اللّٰهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيْرًا قَدْ عَمِيَ

بزبان عبرانی ترجمہ میکرد آنقدر کہ خواست خدای تعالیٰ کہ بنویسد وبود مردے پیر شدہ و اعمیٰ گشتہ

فَقَالَتْ لَهٗ خَدِيْجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيْكَ فَقَالَ لَهٗ وَرَقَةُ

پس خدیجہ گفت مر ورقہ را ای پسر عم من بشنو از برادر زادۂ خود پس گفت مر آنحضرت را ورقہ

يَا ابْنَ أَخِيْ مَاذَا تَرٰى فَأَخْبَرَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای برادر زادہ کہ من چہ چیز مے بینے پس خبر داد ورقہ را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خَبَرَ مَا رَأٰى فَقَالَ لَهٗ وَرَقَةُ هٰذَا النَّامُوْسُ الَّذِيْ نَزَّلَ اللّٰهُ

خبر چیزی کہ میدید [illegible] آنحضرت را این ناموس فرشتہ ایست کہ فرستاد خدای تعالیٰ

عَلٰى مُوْسٰى يَا لَيْتَنِيْ فِيْهَا جَذَعًا يَا لَيْتَنِيْ أَكُوْنُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

بر موسے علیہ السلام ای کاشکے می بودم من در وقت نبوت تو جوان کاشکے میبودم زندہ وقتیکہ

قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَ مُخْرِجِيَّ هُمْ

قوم تو پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا بیرون آرندگان منند

قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهٖ إِلَّا عُوْدِيَ

ایشان گفت ورقہ آری بیرون خواہند کرد ترا نیاورد کسے ہرگز مانند آنچہ آوردۂ تو مگر آنکہ دشمن داشتہ شد

وَإِنْ يُدْرِكْنِيْ يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ

واگر دریابد مرا روز تو یاری میدہم ترا یاری دادنی سخت پس درنگ نکرد ورقہ کہ مرا بمیرد و نشد

وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ

بعد از آنکہ وحی بر آنحضرت آمد و نبوت ثابت شد فترت پذیرفت وحی از سیار [illegible] روایت کرد او را بخاری [illegible]

انه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يحدث عن فترة

مر وسیت کہ وی شنید آن حضرت را صلے اللہ علیہ و سلم کہ حکایت میکرد از فترت

الوحي فبينا انا امشي سمعت صوتا من السماء فرفعت بصري

وحے فرمود پس در اثنای آنکہ من میروم شنیدم آوازے از آسمان پس بر داشتم بینائی خود را

فاذا الملك الذي جاءني بحراء قاعد على كرسي بين السماء

پس ناگاہ فرشتہ کہ آمدہ بود بکوہ حرا نشستہ است بر تختے میان آسمان

والارض فجئثت منه رعبا حتى هويت الى الارض فجئت

و زمین پس ترسانیدہ شدم من از وی ترسانیدنے تا آنکہ افتادم من بر زمین پس آمدم

اهلي فقلت زملوني زملوني فزملوني فانزل الله تعالى

من اہل خانہ خود را پس گفتم بجامہ بپیچید مرا پس بپیچیدند مرا پس فرو فرستاد خدائے تعالے

يا ايها المدثر قم فانذر وربك فكبر وثيابك فطهر والرجز

ای مرد بجامہ پیچیدہ برخیز پس دعوت کن و خلق را بترسان و پروردگار خود را بزرگ دان و جامہای خود را

فاهجر ثم حمي الوحي وتتابع متفق عليه وعن ابن عباس رض

پس ترک کن مراد شرک است پستر گرم شد وحی و پیاپے آمدن گرفت متفق علیہ و از ابن عباس

قال بعث رسول الله لاربعين سنة فمكث بمكة ثلث عشر

روایت ست کہ فرستادہ شدہ پیغمبر خدا در چہل سالگے پس درنگ کرد بمکہ سیزدہ

سنة يوحى اليه ثم امر بالهجرة فهاجر عشر سنين ومات

سال در حالیکہ وحی فرستادہ میشد بسوئے وی درین مدت پستر امر کردہ شد برآمدن از مکہ بمدینہ پس ہجرت

وهو ابن ثلث وستين سنة متفق عليه وعن انس رض قال

در حال آنکہ وی شصت و سہ سال بود متفق علیہ و روایت ست از انس رض کہ

قبض النبي صلى الله عليه وسلم وهو ابن ثلث وستين و

قبض کردہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و وے شصت و سہ سالہ بود و

اَبُوْ بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَّسِتِّيْنَ وَعُمَرُ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَّسِتِّيْنَ

قبض کرده شد ابوبکر رضی و وی نیز شصت و سه ساله بود و قبض کرده شد عمر و وی نیز شصت و سه ساله بود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رضی اَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ

روایت کرد این حدیث را مسلم و از عائشه صدیقه رضی روایت ست که حارث بن هشام

سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پرسید پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ و سلم پس پرسید

كَيْفَ يَأْتِيْكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چگونه مے آید ترا وحے ای رسول خدا پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

اَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ اَشَدُّهٗ عَلَيَّ

گاه گاه می آید مرا مانند آواز جرس که طنین دارد و این قسم وحی سخت ترین آن بود بر من

فَيُفْصَمُ عَنِّيْ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَاَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ

پس منقطع میشد از من و حال آنکه [illegible] یاد گرفتم ازان چیزی را که گفت فرشته و گاهی فرشته بصورت

رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِيْ فَاَعِيْ مَا يَقُوْلُ قَالَتْ عَائِشَةُ وَلَقَدْ رَاَيْتُهٗ يَنْزِلُ

مرد متمثل میشود برای من پس کلام میکرد از من پس یاد میگرفتم من چیزی را که میگفت گفت عائشه صدیقه رضی بتحقیق دیدم

عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيْدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَاِنَّ جَبِيْنَهٗ

بران حضرت وحے در روزیکه سخت بود سردے پس منقطع شد وحی ازوی و حال آنکه بر پیشانی مبارکش

لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضی قَالَ

وی می ریخت خوی را متفق علیه و از عبد الله بن مسعود رضی مرویست گفت

بَيْنَمَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْ عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ

در اثنای آنکه آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم نماز میکرد نزدیک خانه کعبه و حال آنکه جمعے

قُرَيْشٍ فِيْ مَجَالِسِهِمْ اِذْ قَالَ قَائِلٌ اَيُّكُمْ يَقُوْمُ اِلٰى جَزُوْرِ اٰلِ فُلَانٍ

از قریش در مجلسهای خود بودند ناگاه گفت گوینده که کدام یک از شما با یستد بسوی شتر کشته شده

فيعمد الى فرثها ودمها وسلاها ثم يمهله حتى اذا سجد وضعه

پس قصد کند آن کس بسوی سرگین وی و بسوی خون وی و بسوی پوستی که در وی بچه میباشد پس مهلت دهد آنحضرت را

بين كتفيه فانبعث اشقاهم فلما سجد وضعه بين كتفيه وثبت

میان هر دو شانهٔ وی پس برخاست بدبخت‌ترین ایشان پس هنگامیکه سجده کرد آنحضرت نهاد آنرا میان هر دو شانهٔ

النبي صلى الله عليه وسلم ساجدا فضحكوا حتى مال بعضهم على

آنحضرت صلی الله علیه وسلم سجده کننده پس خندیدند مشرکان تا آنکه میل کردند بعضی از ایشان

بعض من الضحك فانطلق منطلق الى فاطمة فاقبلت تسعى وثبت

بسوی بعضی از خنده پس رفت رونده بسوی فاطمه زهرا و خبر کرد پس پیش آمد فاطمه در حالیکه میدوید و ثابت ماند

النبي صلى الله عليه وسلم ساجدا حتى القته عنه واقبلت

آنحضرت صلی الله علیه وسلم سجده کننده تا آنکه انداخت آنرا از بالای آنحضرت و روی آورد

عليهم تسبهم فلما قضى رسول الله صلى الله عليه وسلم الصلاة

فاطمه بر آن بدبختان در حالیکه دشنام میکند ایشانرا پس چون تمام کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم نماز را

قال اللهم عليك بقريش ثلاثا فكان اذا دعا دعا ثلاثا واذا

گفت خداوندا بر تو باد که بگیری قریش را سه بار کرد این دعا را و بود آنحضرت چون دعا میکرد میخواند دعا سه بار

سأل سأل ثلاثا اللهم عليك بعمرو بن هشام وعتبة بن

و چون سوال میکرد سوال میکرد سه بار خداوندا بر تو باد که بگیری عمرو بن هشام را که ابی جهل است و عتبه بن

ربيعة وشيبة بن ربيعة والوليد بن عتبة وامية بن خلف

ربیعه و شیبه بن ربیعه و ولید بن عتبه و امیه بن خلف

وعقبة بن ابي معيط وعمارة بن الوليد قال عبد الله فوالله

و عقبه بن ابی معیط و عماره بن ولید گفت عبد الله بن مسعود پس بخدا سوگند

لقد رايتهم صرعى يوم بدر ثم سحبوا الى القليب قليب بدر

هر آینه دیدم ایشانرا بر زمین افتاده در روز بدر پس کشیده شدند بسوی چاه که در بدر است

ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيْبِ

پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در پے فرستادہ شدہ این جماعت در چاہ

لَعْنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ أَتَى

لعنت متفق علیہ و از عائشہ صدیقہ مرویست بدرستی عائشہ گفت یا رسول اللہ آیا آمدہ

عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ فَقَالَ لَقَدْ لَقِيْتُ مِنْ قَوْمِكِ

بر تو روزی کہ بود سخت تر از روز احد پس گفت آنحضرت ہر آئینہ بتحقیق دیدم از قوم تو

وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيْتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِيْ عَلَى

آنچہ دیدم و بود سخت ترین آنچہ دیدم ازین روز عقبہ وقتی کہ عرض کردم نفس خود را بر

ابْنِ عَبْدِ يَالِيْلَ بْنِ كُلَالٍ فَلَمْ يُجِبْنِيْ إِلَى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ

ابن عبد یالیل بن کلال پس پاسخ نداد مرا بانچہ خواستم پس رفتم

وَأَنَا مَهْمُوْمٌ عَلَى وَجْهِيْ فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ

و حال آنکہ اندوہ مند بودم بر روی خود پس بہوش نیامدم مگر بموضعیکہ نام وی قرن ثعالب است پس برداشتم

رَأْسِيْ فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِيْ فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيْهَا جِبْرِيْلُ

سر خود را پس ناگاہ من مقرون با ابری ام کہ بتحقیق سایہ کردہ است پس نگاہ کردم پس ناگاہ در ان ابر جبریل است

فَنَادَانِيْ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَمَا رَدُّوْا عَلَيْكَ

پس آواز داد مرا جبریل پس گفت بدرستی خدا بتحقیق شنید سخن قوم ترا و شنید آنچہ رد کردند بر تو

وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيْهِمْ

و بتحقیق فرستادہ است بر تو فرشتۂ کوہہا را تا بفرمائی تو آن فرشتہ را بچیزیکہ میخواہی تو در قوم خود

قَالَ فَنَادَانِيْ مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

گفت آنحضرت پس آواز داد مرا فرشتۂ کوہہا پس سلام کرد بر من پس گفت فرشتہ ای محمد بدرستی

اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ وَقَدْ بَعَثَنِيْ

خدای تعالی بتحقیق شنید سخن قوم ترا و من فرشتۂ کوہہا ام و بتحقیق فرستادہ است مرا

رَبُّكَ إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمُ

پروردگار تو بسوی تو تا امر کنی تو مرا بامر خود [illegible] که بر ایشان

الْأَخْشَبَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ أَرْجُو

هر دو کوه که اخشبین اند پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم نمیخواهم هلاک ایشان بلکه امید دارم

أَنْ يُخْرِجَ اللهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ

که بیرون آرد خدایتعالی از پشتهای ایشان کسانی را که پرستند خدا را تنها و شرک نیارند

بِهِ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

بوی چیزی را متفق علیه و روایت است از انس که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَشُجَّ فِي رَأْسِهِ

علیه و سلم شکسته شد [illegible] از چهار دندان که آنها را رباعیه میگویند روز احد و شکسته شد [illegible] در سر مبارک

فَجَعَلَ يَسْلُتُ الدَّمَ وَيَقُولُ كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا رَأْسَ نَبِيِّهِمْ

پس گشت آنحضرت که پاک میکرد خون را از خود و می گفت که چگونه رستگار شوند قومیکه شکستند سر پیغمبر خود

وَكَسَرُوا رَبَاعِيَتَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و شکستند دندان او را روایت کرد او را مسلم

بَابُ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب در بیان نشانهای نبوت

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي

آیا کشاده نکردیم برای تو سینهٔ ترا و یاد کن چون گفت عیسی پسر مریم ای بنی

إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ

اسرائیل هر آینه من پیغامبر خدایم بسوی شما باور دارنده آنچه پیشتر دست من است

مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

از توریت و بشارت دهنده به پیغامبرے که بیاید بعد از من نام او احمد است

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ

پس چون آمد پیش ایشان با معجزہا گفتند این سحر است ظاہر روایت است از انس رض

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرِيلُ وَهُوَ يَلْعَبُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبریل حال آنکہ آنحضرت بازی میکرد

مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ

با کودکان پس گرفت جبریل آنحضرت را پس بینداخت او را بر زمین پس شگافت دل او را پس بیرون آورد

عَلَقَةً فَقَالَ هٰذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ

خون بستہ پس گفت جبریل کہ این نصیب شیطان است از تو پستر شست دل اورا در آوند

مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ لَأَمَهُ وَأَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ وَجَاءَ

از طلا بآب زمزم پستر پیوند دوخت دل او را و باز نهاد او را در جای خود و آمدند

الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ يَعْنِي ظِئْرَهُ فَقَالُوا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ

آن کودکان کہ ہمراہ او بودند دوان نزد مادر آنحضرت یعنی دایہ کہ آن حضرت را شیر میداد پس گفتند

فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ قَالَ أَنَسٌ فَكُنْتُ أَرَى

پس پیش آمد مردم آنحضرت را و حال آنکہ آنحضرت متغیر رنگ است گفت انس رض بودم من کہ میدیدم

أَثَرَ الْمِخْيَطِ فِي صَدْرِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

اثر دوختہ را در سینۂ آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم و از جابر بن

سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي

سمرہ روایت است فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ من

لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي

میشناسم سنگی را کہ در مکہ بود کہ سلام میکرد برمن پیش از آنکہ مبعوث شدم بدرستی

لَأَعْرِفُهُ الْآنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

میشناسم آن سنگ را اکنون روایت کرد آنرا مسلم و روایت است از انس رض کہ

أَهْلُ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرِيَهُمْ

اہل مکہ طلبیدند از آنحضرت صلے اللہ علیہ و [illegible] کہ بنماید ایشان را

آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّتَيْنِ حَتَّى رَأَوْا حِرَاءً بَيْنَهُمَا مُتَّفَقٌ

معجزه پس نمود ایشان را ماه را دو پاره باشارت انگشت تا آنکه دیدند کوه حرا را میان آن دو پاره

عَلَيْهِ وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ

و از عدی بن حاتم رض مرویست گفت در اثنا آنکه من بودم نزد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ

صلے اللہ علیہ و سلم ناگاه آمد اورا مردے پس گله کرد آنحضرت [illegible]

ثُمَّ أَتَاهُ الْآخَرُ فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ يَا عَدِيُّ

پس آمد آنحضرت را مردی دیگر پس گله کرد بسوی وی راه زدن را که واقع میشود در بلاد پس گفت آنحضرت

هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ فَلَتَرَيَنَّ

آیا دیدی تو حیره را پس اگر دراز گردد بتو زندگانی پس هرآئینه به بینی تو

الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ

زن نشسته در هودج را که کوچ میکند از حیره تا طواف کند بکعبه در حالیکه نمی ترسد

أَحَدًا إِلَّا اللهَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُفْتَحَنَّ كُنُوزُ

هیچ یکے را مگر خدا را و هرآئینه اگر دراز شود بتو زندگانی هرآئینه بینی که کشاده میشود گنجهای

كِسْرَى وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يُخْرِجُ

کسرے و هرآئینه اگر دراز گردد بتو حیات هرآئینه می بینی مرد را که بیرون آرد

مِلْءَ كَفِّهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ

پری کف دست خود را از زر یا سیم میجوید کسے را از فقرا که قبول کند آنرا پس نمی یابد

أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ وَلَيَلْقَيَنَّ اللهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ

هیچ یکے را که قبول کند آنرا و هرآئینه پیش مے آید خدا را یکے از شما روزیکه پیش آید حال آنکه نیست

بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ فَيَقُولَنَّ أَلَمْ أَبْعَثْ إِلَيْكَ

میان وی و میان [illegible] بیان کند برای وی پس ہر آینہ میگوید خدای تعالیٰ آیا نفرستادم بسوی تو

رَسُولًا فَيُبَلِّغَكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا وَأُفْضِلْ

پیغمبر را کہ برساند ترا پس میگوید بندہ آرے فرستادی پس میگوید خدا تعالیٰ آیا ندادم ترا مالی را و فضل

عَلَيْكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَ

بر تو در رزق پس میگوید بندہ آرے [illegible] نگاہ میکند بجانب راست خود پس نمی بیند مگر دوزخ

يَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ

و می بیند بجانب چپ خود پس نمی بیند مگر دوزخ پرہیز کنید آتش دوزخ را اگرچہ بنصف

تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ قَالَ عَدِيٌّ فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ

خرما باشد پس کسیکہ نیابد شق تمرا ہم پس بسخن خوبے نرم کہ بسائل گوید کہ خوشحال گردد دیدن گفت عدی پس دیدم

تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ إِلَّا اللهَ

کہ کوچ میکرد از حیرہ تا آنکہ طواف کند کعبہ را نمی ترسد مگر خدا را

وَكُنْتُ فِيمَنِ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ

و بودم من در میان کسانیکہ کشادند گنجہائے کسرے پسر ہرمز را و ہر آئینہ اگر دراز گردد

حَيٰوةٌ لَتَرَوُنَّ مَا قَالَ النَّبِيُّ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زندگانی ہر آینہ می بینید چیزیرا کہ گفتہ است آنحضرت کہ کنیت وی ابوالقاسم صلی اللہ علیہ وسلم

يُخْرِجُ مِلْأَ كَفِّهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رض

بیرون می آرد مرد سیم و زر را [illegible] تا قبول کند روایت کرد بخاری و روایت است از خباب بن ارت رضی اللہ عنہ

قَالَ شَكَوْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ

گفت خباب شکوہ کردیم ما بسوے پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ آنحضرت زیر سر نہادہ

بُرْدَةً فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ وَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً فَقُلْنَا

بردہ را در سایۂ کعبہ و حال آنکہ [illegible] یافتیم ما از مشرکان سختی پس گفتیم ما

أَلَا تَدْعُو اللّٰهَ فَقَعَدَ وَهُوَ مُحْمَرٌّ وَجْهُهُ وَقَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ

آیا دعا نمیکنی خدارا برین کافران پس نشست آنحضرت و حال آنکه سرخ شده بود روی مبارک وی و فرمود

كَانَ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِمِنْشَارٍ

بودند پیش از شما که کنده میشد برای آن مرد در زمین پس گردانیده میشد در ان پس آورده میشد اره

فَيُوضَعُ فَوْقَ رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَتَيْنِ فَمَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ

پس نهاده میشد اره بالای سر آن مرد پس دو نگا فته میشد دو پاره پس باز نمید اشت آن مرد را آن عذاب از

دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ وَ

دین وی و شانه کرده میشد مرد به شانها ی آهنی چیزیکه تحت گوشت ست از استخوان و

عَصَبٍ مَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ هٰذَا الْأَمْرُ

عصب وی و باز نمید اشت او را آن عذاب کردن از دین وی بخدا سوگند هر آینه بتمام و کمال میرسد این

حَتّٰى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلٰى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ

تا آنکه سیر میکند سوار از صنعا تا حضرموت در حالیکه نمیترسد آن سوار

إِلَّا اللّٰهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلٰى غَنَمِهِ وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر خدا را یا میترسد گرگ را بر گوسفندان خود ولیکن شما شتابی می نمائید روایت کرد آنرا البخاری

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ

واز ابن عباس رضی الله عنهما روایت است گفت ابن عباس حدیث کرد مرا ابوسفیان بن حرب حدیثی که رسیده است از

فِيهِ إِلٰى فِيَّ قَالَ انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ

دهن وی به دهن من گفت بسفر رفتیم در مدتی که بود میان ما و میان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ

آنحضرت مراد مدت صلح حدیبیه است صلی الله علیه [illegible] گفت پس در اثنای آنکه من بودم در شام

إِذْ جِيءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى هِرَقْلَ

ناگاه آمد کتاب آنحضرت صلی الله علیه وسلم بجانب هر[illegible]

قَالَ وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ بُصْرَى

گفت و بود دحیہ کلبی آوردہ بود آن کتاب را پس رسانید آن کتاب را بکلان مقدم بصری

فَدَفَعَهُ عَظِيمُ بُصْرَى إِلَى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَلْ هَهُنَا أَحَدٌ

پس رسانید آنرا عظیم بصرے کہ از اعظم امرای ہرقل ست بسوے ہرقل پس گفت ہرقل آیا ہست اینجا

مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ قَالُوا نَعَمْ فَدُعِيتُ

از قوم این مرد کہ دعوی میکند کہ وی پیغمبر است گفتند آری پس خواندہ شدم

فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرَقْلَ فَأُجْلِسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ

در جماعت از قریش پس در آمدیم ما بر ہرقل پس نشاندہ شدیم ما در پیش ہرقل

فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ

پس گفت ہرقل کدام یکے از شما نزدیکتر است از روے نسب زین مرد کہ زعم میکند کہ وے

نَبِيٌّ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا فَأَجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَ

نبی ست گفت ابو سفیان پس گفتم من کہ من قریب ترام پس نشاندند مرا در پیش ہرقل و

أَجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ

نشاندند یاران مرا پس پشت من پس خواند ہرقل ترجمان خود را پس گفت ہرقل ترجمان خود

إِنِّي سَائِلٌ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَبَنِي

من سوال میکنم این را از احوال این مرد کہ میگوید کہ پیغمبر ست پس اگر دروغگوئی سازد با

فَكَذِّبُوهُ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ وَايْمُ اللهِ لَوْلَا مَخَافَةُ أَنْ يُؤْثَرَ عَلَيَّ

پس بگوئید کہ دروغ ... گفت ابو سفیان سوگند بخدا اگر نمی بود ترس اینکہ نقل کردہ شود بر من

الْكَذِبُ لَكَذَبْتُهُ ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهُ

دروغ ہر آئینہ دروغ میگفتم ... پس ہرقل گفت ہرقل ترجمان خود را بپرس او را چگونہ است حسب او

فِيكُمْ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ

در میان شما گفت ابو سفیان گفتم ... در میان ما خداوند حسب است ... ہرقل پس آیا بودہ است از

أَبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ

پدران این مرد هیچ از پادشاهی گفتم نبوده است گفت هرقل پس آیا تهمت میکردید او را به دروغ

قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ

پیش از آنکه بگوید چیزیکه میگوید الآن گفتم نمیداشتیم او را گفت هرقل و کیست که متابعت میکند او را آیا

أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ قُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ أَيَزِيدُونَ أَمْ

یا ضعیفان گفت ابوسفیان گفتم بلکه ضعیفان مردم ایشان گفت هرقل آیا افزون میشوند

يَنْقُصُونَ قُلْتُ لَا بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ

روز بروز در جمعیت یا کم میشوند گفتم نمیشوند بلکه افزون میشوند گفت هرقل آیا مرتد میشود بیرون میرود یکی از اینها از

دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخْطَةً لَهُ قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ

دین وی بعد از در آمدن در دین وی از جهت ناخوش داشتن مر دین او را گفت ابوسفیان گفتم نه گفت هرقل پس آیا

قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قَالَ قُلْتُ

قتال میکنید شما با وی گفتم آری قتال میکنیم گفت هرقل چه حالی دارد قتال شما با وی گفت گفتم

يَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَنُصِيبُ

میباشد جنگ میان ما و میان وی مانند دلوها که نصیب میابد وی از ما و می یابیم ما

مِنْهُ قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي هٰذِهِ الْمُدَّةِ لَا نَدْرِي

از وی گفت هرقل پس آیا می شکند و عهد و صلحی که میکند گفتم نمیکند و ما از وی در این مدت صلح در

مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا قَالَ وَاللّٰهِ مَا أَمْكَنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أُدْخِلُ فِيهَا

گر چه کننده است در وی گفت ابوسفیان بخدا سوگند ممکن نشد مرا از سخنی که در آرم چیزی

شَيْئًا غَيْرَ هٰذِهِ قَالَ فَهَلْ قَالَ هٰذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا

جز این کلمه گفت هرقل پس آیا گفته است این قول را هیچ یکی پیش از این مرد گفتم نگفته است

ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ حَسَبِهِ فِيكُمْ

پستر گفت هرقل مر ترجمان خود را بگو مر او را یعنی ابوسفیان را بدرستی من پرسیدم ترا از حسب وی در میان شما

فَزَعَمْتَ اَنَّهٗ فِيْكُمْ ذُوْ حَسَبٍ وَكَذٰلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِيْ اَحْسَابِ

پس گفتی وذعم کردے تو کہ وی درمیان شما خداوند حسب ست وہمچنین جماعت پیغمبران برانگیختہ میشوند

قَوْمِهَا وَسَاَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِيْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا فَقُلْتُ

قوم خود و اشراف آن و پرسیدم ترا آیا بود در پدران وی ہیچ پادشاہے گفتہ تو کہ نبود پس گفتم

لَوْ كَانَ مِنْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ اٰبَائِهٖ وَ

اگر مے بود از پدران او پادشاہے میگفتم مردیست کہ میطلبد ملک پدران خود و

سَاَلْتُكَ عَنْ اَتْبَاعِهٖ اَضُعَفَاؤُهُمْ اَمْ اَشْرَافُهُمْ فَقُلْتَ

پرسیدم ترا از تابعان او کہ آیا از ضعفای مردم اند یا از اشراف پس گفتی

بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ اَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ

بلکہ ضعفای مردم اند وہمین ضعفا اند تابعان پیغمبران و پرسیدم ترا آیا بودید شما

تَتَّهِمُوْنَهٗ بِالْكَذِبِ قَبْلَ اَنْ يَقُوْلَ مَا قَالَ فَزَعَمْتَ اَنْ

کہ متہم میکردید او را بدروغ گفتن پیش از انکہ بگوید چیزے کہ گفت پس گفتی تو کہ تہمت نمیکردیم

لَا فَعَرَفْتُ اَنَّهٗ لَمْ يَكُنْ لِيَدَعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ

پس شناختم من ر شیت منصور کہ ترک کند دروغ گفتن را بر مردم پس از ان

يَذْهَبُ فَيَكْذِبُ عَلَى اللّٰهِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ اَحَدٌ مِّنْهُمْ

برود پس بگوید دروغ بر خدا و پرسیدم ترا آیا باز میگردد ہیچ یکے از مردم

عَنْ دِيْنِهٖ بَعْدَ اَنْ يَدْخُلَ فِيْهِ سَخْطَةً لَّهٗ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا وَ

از دین وی بعد از درآمدن در دین بجہت ملدہ داشتن مر دین او را پس گفتی تو باز نمیگردد

كَذٰلِكَ الْاِيْمَانُ اِذَا خَالَطَ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوْبَ وَسَاَلْتُكَ

ہمچنین ست حال ایمان کہ بیرون نمیرود چون بیامیزد حلاوت او دلہارا و پرسیدم ترا

هَلْ يَزِيْدُوْنَ اَمْ يَنْقُصُوْنَ فَزَعَمْتَ اَنَّهُمْ يَزِيْدُوْنَ وَكَذٰلِكَ

آیا افزون میشوند تابعان او یا کم میشوند پس گفتی تو کہ ایشان افزون میشوند وہمچنین ست

الایمان حتی یتم وسألتك هل قاتلتموه فزعمت انكم

دین وایمان را افزون میشود تا آنکه تمام کرده شود و پرسیدم ترا که آیا قتال میکنید با او پس گفتی تو که شما

قاتلتموه فیكون الحرب بینكم وبینه سجالا ینال منكم

قتال میکنید با او پس میباشد جنگ میان شما و میان او دلوها یعنی مانند دلو میگیرد از شما

وتنالون منه وكذلك الرسل تبتلى ثم تكون لها العاقبة

و میگیرید شما از وی و همچنین پیغمبران مبتلی و ممتحن گردانیده میشوند باعدای خود میباشد

وسألتك هل یغدر فزعمت انه لا یغدر وكذلك الرسل

و پرسیدم من ترا آیا عهد میشکند و بدعهدی میکند پس گفتی تو که وی غدر نمیکند و همچنین پیغمبران

لا تغدر وسألتك هل قال هذا القول احد قبله فزعمت

غدر نمیکنند و پرسید من ترا آیا گفته است این قول را کسی یعنی دعوت نبوت را کسی پیش از وی پس

ان لا فقلت لو كان قال هذا القول احد قبله قلت رجل

که نه گفته است پس گفتم من اگر میبود که میگفت این قول را کسی پیش از وی می گفتم مردیست

ائتم بقول قیل قبله قال ثم قال بما یأمركم قلنا یأمرنا

که اقتدا میکند بقولیکه گفته شده است پیش گفت ابو سفیان گفت هرقل پرسید بچه چیز امر میکند او

بالصلوة والزكوة والصلة والعفاف قال ان یك ما تقول

ما را بنماز و زکوة و صلهٔ ارحام و پارسائی و باز استادن از حرام گفت هرقل اگر هست آنچه میگو

حقا فانه نبي وقد كنت اعلم انه خارج ولم اك اظنه منكم

راست پس بدرستیکه وی پیغمبر است و تحقیق بودم من که میدانستم که وی بیرون آینده است و گمان نبردم

ولو اني اعلم اني اخلص الیه لاحببت لقاءه ولو كنت

و اگر میدانستم که من برسم بسوی وی هر آئینه دوست میداشتم دیدن او را و اگر میبودم

عنده لغسلت عن قدمیه ولیبلغن ملكه ما تحت قدمي ثم دعا

نزد وی هر آئینه میشستم هر دو پای او را و هر آئینه میرسد ملک وی زمینی را که زیر هر دو پای منست

بِكِتَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَقْرَأُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کتاب پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ و سلم پس خوانم کتاب روایت کرد آنرا بخاری و مسلم

بَابٌ فِي الْمِعْرَاجِ

باب در بیان معراج

سُبْحَانَ الَّذِيْ أَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى

پاک ست آنکه برد بندۂ خودرا شبی از مسجد حرام بسوی

الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِيْ بَارَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيَاتِنَا إِنَّهٗ

مسجد اقصے کہ برکت نہادیم گرد آن تا بنمائیم ویرا نشانہای خود هر آئینہ

هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً أُخْرٰى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى

او ست شنوا بینا و هر آئینہ دیدہ بود این فرشتہ را یکبار دیگر نزدیک سدرۃ المنتہی

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰى إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى

نزدیک آن سدرہ است بہشت آرامگاہ فرشتہ را دید وقتیکہ میپوشید سدرہ را آنچہ میپوشید

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى

کجروی نکرد چشم پیغامبر و از مقصد تجاوز ننمود هر آئینہ دید بعض نشانہای بزرگ پروردگار خودرا

عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ

واز قتادہ مرویست از انس بن مالک واو از مالک بن صعصعہ

أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهٖ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم حدیث کرد و خبر داد صحابہ را از احوال شبی کہ بردہ شد

بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيْمِ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِيْ

آنحضرت فرمود در اثنای آنکه من بودم در حطیم و اندکے بسیار گفت در حجر کہ موضع دیگر ست بودم در حالیکہ بر پہلو

آتٍ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هٰذِهٖ إِلٰى هٰذِهٖ يَعْنِيْ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهٖ

پس بشگافت چیزیکه میان این تا این ست یعنی از بالای سینہ

إلى شعرته فاستخرج قلبي ثم أتيت بطست من ذهب

تا زیر ناف پس بیرون آورد دل مرا پستر آوردہ شد نزد من طشتے از زر

مملوّ إيماناً فغسل قلبي ثم حشي ثم أعيد وفي رواية ثم

پر کردہ شدہ و بایمان پس شستہ شد دل من پستر پر کردہ شد پستر باز گردانیدہ شد دل در جائے خود و در

غسل البطن بماء زمزم ثم ملئ إيماناً وحكمة ثم أتيت

شستہ شد شکم من بآب زمزم پستر پر کردہ شد بایمان و حکمت پستر آوردہ شدم من

بدابة دون البغل وفوق الحمار أبيض يقال له البراق

بر درازی بایان استر و بالائے حمار سفید گفتہ میشد این مرکوب براق

يضع خطوه عند أقصى طرفه فحملت عليه وفي رواية

کہ می نہاد این براق گام خود را نزد نہایت بصر خود پس بر داشتہ شدم من بروے و در روایتے

لمسلم فركبته حتى أتيت بيت المقدس فربطته بالحلقة

کہ مرمسلم راست ایںسنت پس سوار شدم براق را تا آنکہ آمدم بیت المقدس را پس بستم براق را بحلقہ مسجد

التي تربط بها الأنبياء قال ثم دخلت المسجد فصليت

کہ می بستند براق را بآن حلقہ پیغمبران گفت آنحضرت پستر درآمدم در مسجد پس گذاردم

فيه ركعتين ثم خرجت فجاءني جبرئيل بإناء من خمر

دروی دو رکعت پستر بیرون آمدم پس آورد مرا جبرئیل آوند از خمر

وإناء من لبن فاخترت اللبن فقال جبرئيل اخترت

وآوند از شیر پستر اختیار کردم من شیر را پس گفت جبرئیل اختیار کردے تو

الفطرة ثم عرج بنا إلى السماء الخ فانطلق بي جبرئيل

فطرت را پستر بالا بردہ شد مرا بسوی آسمان تا آخر پس برد مرا جبرئیل

حتى أتى السماء الدنيا فاستفتح قيل من هذا قال جبرئيل

تا آنکہ آمدم آسمان دنیا را پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفتہ شد و پرسیدہ شد دربانان کہ کیست

قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ

گفتند بر استفهام کیست با تو گفت جبرئیل با من محمد صلی الله علیه وسلم است گفتند

أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ

که فرستاده شده است بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمد لے آمد پس کشاده شد آسمان

فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ فَقَالَ هٰذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ

پس هنگامیکه رسیدم و در آمدم در آسمان پس ناگاه در آسمان آدم است پس گفت جبرئیل این پدر تست آدم پس سلام

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْابْنِ

بر آدم پس سلام دادم بروے پس جواب داد آدم پیشتر گفت آدم مرحبا به پسر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَحَّبَ بِي وَدَعَا

صالح و پیغمبر صالح و در روایتیکه مر مسلم راست این لفظ است پس ترحیب کرد آدم

لِي بِخَيْرٍ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا فَلَمَّا فُتِحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا إِذَا

مرا به نیکے و در روایتی دیگر که مر هر دو راست پس هنگامیکه کشاده شد در بالا بر آمدیم این آسمان را ناگاه

رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ

مردے نشسته است که بر جانب دست راست او سیاهیهاست و بر جانب چپ سیاهیهاست

إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى

چون نگاه میکند آنمرد بجانب دست راست خود میخندد و چون نگاه میکند بجانب چپ گریه میکند

فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ

پس گفت آن مرد مرحبا بالنبی الصالح و ابن الصالح گفتم من جبرئیل را

مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا آدَمُ وَهٰذِهِ الْأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ

کیست این مرد گفت جبرئیل این آدم است و این سیاهیها که منتشر شده اند از جانب راست و از

شِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوِدَةُ

جانب چپ ارواح اولاد اوست پس آنها که بر جانب راست اند از ایشان بهشتیان اند و سیاهیها که

الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا

بر جانب دست چپ اند اہل دوزخ اند پس می بیند از دست راست خود می خندد پس چون

نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى الخ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ

نظر میکند بر جانب دست چپ می گریدنا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل تا آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد که کیست این گفت منم جبرئیل و گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ

با من محمد صلے اللہ علیہ و سلم ست گفته شد و بتحقیق که فرستاده شدی تو بسوی وی گفت

نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا

آرے گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنے آمد پس کشاده شد در پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاه

يَحْيٰى وَعِيسٰى وَهُمَا ابْنَا خَالَةٍ قَالَ هٰذَا يَحْيٰى وَهٰذَا عِيسٰى

این دو پیغمبر یحیے و عیسے استاده اند و یحیے و عیسے پسران خالا اند گفت جبرئیل این یحیے ست و این عیسے

فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ

پس سلام ده بر ہر دو پس سلام دادم پس جواب سلام دادند ہر دو پستر گفتند ہر دو مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ

و پیغمبر صالح پستر برد مرا جبرئیل بسوی آسمان سوم پس طلب کرد کشادن آسمان را

قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد و کیست با تو گفت با من محمد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ

صلے اللہ علیہ و سلم ست گفته شد و بتحقیق فرستاده شد بسوی او گفت آرے

قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ

گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنے آمد پس کشاده شد در آسمان پس چون رسیدم آسمان سوم را ناگاه

یوسف ایستاده است

قَالَ هٰذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل این یوسف است پس سلام ده بروے پس سلام دادم بروی پس جواب داد باز گفت

مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

مرحبا برادر نیک و پیغمبر نیک و در روایتے کہ مسلم راست

فَإِذَا أَنَا بِيُوسُفَ إِذَا هُوَ قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ فَرَحَّبَ

پس ناگاہ من با یوسف ام ناگاہ یوسف دادہ شدہ است جزوی از حسن پس ترحیب کرد یوسف

بِي وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ الخ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

بمن و دعا کرد مرا بخیر تا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل و آمد آسمان چہارم را پس طلب کرد جبرئیل

قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل گفتہ شد کیست با تو گفت با من محمد است

قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ

گفتہ شد و تحقیق کہ فرستادہ شدہ بسوی وی گفت جبرئیل آری گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے

جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِدْرِيسُ فَقَالَ هٰذَا إِدْرِيسُ

آمد پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ در آمدم در آسمان پس ناگاہ در آنجا ادریس است پس گفت جبرئیل

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ

پس سلام دہ بروے پس سلام دادم بروے پس جواب داد ادریس پستر گفت مرحبا بہ برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ

و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا تا آنکہ آمد آسمان پنجم را

فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل ام من گفتہ شد و کیست با تو گفت

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ

جبرئیل محمد صلے اللہ علیہ وسلم است گفتہ شد و تحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت

نعم قیل مرحبا بہ فنعم المجیء جاء فلما خلصت فاذا ھو

آرے گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمد نے آمد پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم در آسمان ناگاہ

قال ھذا ھارون فسلم علیہ فسلمت علیہ فرد ثم قال

گفت جبرئیل کہ این ہارون است پس سلام دہ بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد مرا پس گفت

مرحبا بالاخ الصالح والنبی الصالح ثم صعد بی حتی

مرحبا بہ برادر صالح و پیغمبر صالح پس برد مرا بالا تا آنکہ

اتی السماء السادسۃ فاستفتح قیل من ھذا قال جبرئیل

آمد آسمان ششم را پس طلب کرد کشادن آسمان را گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل

قیل ومن معک قال محمد صلی اللہ علیہ وسلم قیل

گفتہ شد وکیست با تو گفت با من محمد صلی اللہ علیہ وسلم ہست گفتہ شد

وقد ارسل الیہ قال نعم قیل مرحبا بہ فنعم المجیء جاء

وبتحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت جبرئیل آری گفتہ مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے آمد

ففتح فلما خلصت فاذا موسی قال ھذا موسی فسلم

پس کشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ درآمدم پیش او موسی استادہ است در آنجا گفت جبرئیل این

علیہ فسلمت علیہ فرد ثم قال مرحبا بالاخ الصالح و

بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد موسی پس گفت مرحبا بہ برادر صالح و

النبی الصالح فلما جاوزت بکی قیل لہ ما یبکیک

پیغمبر صالح پس ہنگامیکہ گذشتم از پیش وی گریہ کرد موسی گفتند موسی را چہ چیز گریانید ترا

قال ابکی لان غلاما بعث بعدی یدخل الجنۃ من امتہ

گفت موسی می گریم از جہت آنکہ کودکے فرستادہ شد بعد از من کہ میدر آید بہشت را از امت او

اکثر ممن یدخلھا من امتی ثم صعد بی الی السماء السابعۃ

بیشتر از ان کسانیکہ میدر آیند از امت من پس تر بالا برد مرا بسوی آسمان ہفتم

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ

پس طلب کشادن کرد جبرئیل آسمان را گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد وکیست با تو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ بُعِثَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ

گفت با من محمد است گفته شد وبتحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت آری گفته شد مرحبا بمحمد

فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا اِبْرَاهِيْمُ وَفِيْ رِوَايَةٍ

خوش آمد نیک آمد پس چون در آمدم در آسمان پس ناگاه در آنجا ابراهیم است و در روایتے که

لِمُسْلِمٍ فَاِذَا اَنَا بِاِبْرَاهِيْمَ مُسْنِدًا ظَهْرَهٗ اِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُوْرِ

مر مسلم راست این است پس ناگاه من با ابراهیم ام در حالیکه ابراهیم تکیه کننده است پشت خود را بسوے

فَاِذَا هُوَ يَدْخُلُهٗ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ لَا يَعُوْدُوْنَ

و ناگاه بیت معمور میدر آید او را برای طواف هر روز هفتاد هزار فرشته که باز نمیگردند آن فرشتها

اِلَيْهِ الخ قَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اِبْرَاهِيْمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

بسوی وی تا آخر گفت جبرئیل این پدر تست ابراهیم پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے

فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب داد ابراهیم پستر گفت مرحبا به فرزند نیک و پیغمبر نیک

ثُمَّ رُفِعْتُ اِلٰى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى فَاِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرٍ

پستر بر داشته شدم بسوی سدرة المنتهی پس ناگاه میوهٔ آن مانند کوزهای ...

وَاِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ اٰذَانِ الْفِيَلَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَلَمَّا

و ناگاه برگهاے او مانند گوشهای فیلان است و در روایتے که مر مسلم راست پس هرگاه

غَشِيَهَا مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ فَمَا اَحَدٌ مِّنْ خَلْقِ

که پوشید سدره را از امر الهی آنچه پوشیده سدره را از نور دیگرگون شد و رنگ دیگر گرفت پس نیست هیچ یکے

اللّٰهِ يَسْتَطِيْعُ اَنْ يَّنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا وَاَوْحٰى اِلَيَّ مَا اَوْحٰى

خدا که تواند وصف کردن اورا از خوبے او و وحی کرد حق سبحانه بسوے من آنچه وحی کرد

الخ قَالَ هٰذَا سِدْرَةُ الْمُنْتَهٰى فَاِذَا اَرْبَعَةُ اَنْهَارٍ نَهْرَانِ

تا آخر گفت جبرئیل که این سدرة المنتهی است پس ناگاه آنجا چهار جوی است دو جوے

بَاطِنَانِ وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ قُلْتُ مَا هٰذَانِ يَا جِبْرَئِيْلُ

باطن اند و دو جوے ظاهر گفتم چیست این دو نهر ظاهر و باطن ای جبرئیل

قَالَ اَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَاَمَّا الظَّاهِرَانِ

گفت جبرئیل اما دو نهر باطن پس دو نهر در بهشت اند و اما دو ظاهر

فَالنِّيْلُ وَالْفُرَاتُ ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُوْرُ ثُمَّ اُتِيْتُ

پس نیل و فرات پستر نموده شد برای من بیت المعمور پس آورده شد نزد من

بِاِنَاءٍ مِّنْ خَمْرٍ وَّاِنَاءٍ مِّنْ لَبَنٍ وَّاِنَاءٍ مِّنْ عَسَلٍ فَاَخَذْتُ

آوندے از مے و آوندے از شیر و آوندی از شهد پس گرفتم من

اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ اَنْتَ عَلَيْهَا وَاُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ

شیر را پس گفت جبرئیل شیر فطرت است تو بر فطرت خواهی بود و امت تو پستر فرض کرده شد بر من

الصَّلٰوةُ خَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلٰى مُوْسٰى

نماز پنجاه نماز هر روز پس برگشتم من از درگاه پس گذشتم بموسی علیه السلام

فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ

پس گفت موسی به چیز امر کرده شدی گفتم من امر کرده شدم به پنجاه نماز هر روز

قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ وَاِنِّيْ

گفت موسی بدرستی امت تو نمیتوانند بجای آورد پنجاه نماز هر روز و بدرستی من

وَاللّٰهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ

بخدا سوگند آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَاسْئَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوے پروردگار پس سوال کن او را سبکی و آسانی برای امت خود

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسے پس گفت مانند آنکه گفته بود پس برگشتم و رفتم بدرگاه پروردگار

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسی پس گفت مانند آنکه گفته بود پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّیْ

ده نماز پس برگشتم بسوی موسے علیه السلام پس گفت مانند آن پس باز برگشتم پس نهاد از من

عَشْرًا فَاُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی

ده نماز پس امر کرده شدم به ده نماز هر روز پس باز برگشتم بسوی موسے

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَاُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ [illegible]

پس گفت مانند گفته سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به پنج نماز هر روز [illegible] برگشتم

اِلٰی مُوْسٰی فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ

بسوی موسے پس گفت بچه امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز

كُلَّ يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوٰتٍ كُلَّ

در هر روز گفت موسی بدرستی امت تو نمی توانند بجا آورد پنج نماز هر

يَوْمٍ وَاِنِّیْ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِیْ اِسْرَائِيْلَ

روز و بدرستے من آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰی رَبِّكَ فَاسْئَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوے پروردگار خود پس [illegible] امت خود

وَفِیْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰی رَبِّیْ فَقُلْتُ يَا رَبِّ

و در روایتے از مسلم این عبارت است پس باز گشتم بسوی پروردگار خود پس گفتم ای پروردگار

خَفِّفْ عَلٰی اُمَّتِیْ فَحَطَّ عَنِّیْ خَمْسًا فَرَجَعْتُ اِلٰی مُوْسٰی

تخفیف [illegible] پس کم کرد از من پنج نماز را پس باز گشتم بسوے موسے

فَقُلْتُ حُطَّ عَنِّيْ خَمْسًا قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيْقُ ذٰلِكَ

پس گفتم کم کرد از من پنج نماز را گفت موسی بدرستی امت تو طاقت ندارد آنرا پس

فَارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ قَالَ فَلَمْ أَزَلْ أَرْجِعُ

برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن آسانی را فرمود آنحضرت پس همیشه بودم برمیگشتم

بَيْنَ رَبِّيْ وَبَيْنَ مُوْسٰى حَتّٰى قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّهُنَّ خَمْسُ

میان پروردگار خود و میان موسی تا آنکه گفت پروردگار ای محمد این نمازهای فرض پنج

صَلَوٰاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلٰوةٍ عَشْرٌ فَذٰلِكَ خَمْسُوْنَ

نماز ست درهر روز و شب مر هر نماز را ده حسنه است پس باین حساب اینها

صَلٰوةً مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهٗ حَسَنَةً فَإِنْ

نماز دارند کسیکه قصد کرد و نیت بست به نیکی پس نکرد آن نیکی را بعمل در نیاورد نوشته میشود آن حسنه که

عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهٗ عَشْرًا وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ

پس اگر عمل کرد آن نیکی را نوشته میشود مر او را ده چندان و کسیکه قصد کرد به بد کردن پس نکرد بدی را نوشته نمیشود

لَهٗ شَيْئًا فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَيِّئَةً وَاحِدَةً قَالَ فَنَزَلْتُ حَتّٰى

مر او را از آن بدی هیچ چیزی پس اگر کرد آن بدی را نوشته میشود آن سیئه برای وی یک بدی گفت آن حضرت پس فرود آمدم

انْتَهَيْتُ إِلٰى مُوْسٰى فَأَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ ارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ

رسیدم به موسے پس خبر دادم او را پس گفت باز گرد بسوی پروردگار خود

فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ الخ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّيْ حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ

پس سوال کن از و آسانی را تا آخر گفت آنحضرت سوال کردم من پروردگار خود را تا آنکه شرم زده شدم

وَلٰكِنِّيْ أَرْضٰى وَأُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰى مُنَادٍ

ولیکن راضی باشم و تسلیم میکنم امر الٰهی را فرمود پس هنگامیکه بگذشتم از آن مقام آواز داد

أَمْضَيْتُ فَرِيْضَتِيْ وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و گفت گذرانیدم و مقرر گردانیدم فریضهٔ خود را و سبک گردانیدم فریضه را بر بندگان و نهادم بار از ایشان متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز عبد اللہ بن مسعودؓ مرویست گفت ہنگامیکہ بشب بردہ شد پیغمبر خدارا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ

وسلم نہایت بردہ شد آنحضرت را تا سدرۃ المنتہی وسدرۃ المنتہی در آسمان ششم است

إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُعْرَجُ بِهِ مِنَ الْأَرْضِ فَيُقْبَضُ مِنْهَا وَإِلَيْهَا

بسوی سدرۃ المنتہی نہایت پذیر میشود چیزیکہ بالا بردہ میشود از زمین پس گرفتہ میشود از وی وبسوے

يَنْتَهِي مَا يُهْبَطُ بِهِ مِنْ فَوْقِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهُ قَالَ إِذْ يَغْشَى

سدرۃ المنتہی منتہی میگردد چیزیکہ پایان نیز فرستادہ میشود از بالاوی از اوامر ونواہی پس قبض کردہ میشود از وی

السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى قَالَ فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ [illegible]

سدرہ را چیزیکہ بپوشد گفت وآن پرندہا اند کہ گرد شمع میگردند از زر گفت پس دادہ شد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم در شب معراج سہ چیز دادہ شد نماز

الْخَمْسَ وَأُعْطِيَ خَوَاتِيْمَ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ وَغُفِرَ لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ

پنجگانہ دادہ شد آیتہا کہ خاتمۂ سورۂ بقر است وآمرزیدہ شد مر آنکہ شریک نمیگرداند

مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

از امت وی چیزیرا گناہان کبیرہ رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہؓ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُنِي

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آینہ بتحقیق دیدم خود را

فِي الْحِجْرِ وَقُرَيْشٌ يَسْأَلُنِي عَنْ مَسْرَايَ فَسَأَلَتْنِي عَنْ أَشْيَاءَ

کہ بودم در حجر کہ موضعی است متصل کعبہ حال آنکہ مشرکان قریش می پرسیدند مرا از شب رفتن سوی بیت المقدس

مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ كُرْبًا مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ

از بیت المقدس کہ یاد ندارم در آنوقت پس اندوہگین کردہ شدم باندوہی کہ ہرگز اندوہگین نشدم

...اللّٰهُ لِيْ اَنْظُرُ اِلَيْهِ مَا يَسْاَلُوْنِيْ عَنْ شَيْءٍ اِلَّا اَنْبَأْتُهُمْ

پس بر داشت خدا بیت المقدس برای من و بنمود مرا از او در حالیکه نظر میکنم بسوی آن می پرسند قریش مرا از ہیچ چیز مگر آنکہ خبر

وَقَدْ رَاَيْتُنِيْ فِيْ جَمَاعَةٍ مِّنَ الْاَنْبِيَاءِ فَاِذَا مُوْسٰى قَائِمٌ يُّصَلِّيْ

و بتحقیق دیدم خود را از د بیت المقدس در جماعتے از پیغمبران پس ناگاہ می بینم موسی استادہ است نماز میکند

فَاِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَاَنَّهٗ مِنْ رِّجَالِ شَنُوْءَةَ وَاِذَا عِيْسٰى

پس ناگاہ موسی مردلیست سبک گوشت مرغول موی یا گرد اندام گویا کہ وی از مردان شنوۃ است و ناگاہ عیسی

قَائِمٌ يُّصَلِّيْ اَقْرَبُ النَّاسِ بِهٖ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُوْدِ الثَّقَفِيُّ

نیز استادہ است نماز میگذارد نزدیکترین مردم بوی از روی مشابہت عروہ بن مسعود ثقفی ست

وَاِذَا اِبْرَاهِيْمُ قَائِمٌ يُّصَلِّيْ اَشْبَهُ النَّاسِ بِهٖ صَاحِبُكُمْ

و ناگاہ مے بینم کہ ابراہیم استادہ است نماز میگذارد مشابہ ترین مردم بوی یار شما ست

يَعْنِيْ نَفْسَهٗ فَحَانَتِ الصَّلٰوةُ فَاَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ

ارادہ میکرد آنحضرت ذات شریف خود را پس در رسید وقت نماز پس امامت کردم من انبیاء را پس چون فارغ

مِنَ الصَّلٰوةِ قَالَ لِيْ قَائِلٌ يَّا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ خَازِنُ

شدم از نماز گفت مرا گویندہ ای محمد این مالک گنجینہ دار

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ اِلَيْهِ فَبَدَاَنِيْ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آتش ست پس سلام دہ بروی پس باز نگریستم بسوی وی پس ابتدا کرد مرا بسلام و نگذاشت مرا کہ من کنم

بَابٌ فِي الْمُعْجِزَاتِ

باب در بیان معجزات

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَاِنْ يَّرَوْا اٰيَةً يُّعْرِضُوْا

نزدیک شد قیامت و شگافت ماہ و اگر بینند نشانہ روی گردانند

وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ وَقَالُوْا لَوْلَا يَاْتِيْنَا بِاٰيَةٍ مِّنْ رَّبِّهٖ

و گویند جادو ئیست دائم و گفتند چرا نہ آرد بما آیتے از پروردگار خود

أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا

آیا نیامد بدیشان خبر آنچه در کتابہائے پیشین است و نفرستیم به آیت

تَخْوِيفًا وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ

ترسیدن و نہ گردانیدیم خواب کہ نمودیم ترا مگر آزمایش برائے آدمیان

وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا

و درخت رانده شد در قرآن و مے ترسانیم ایشان را پس نمی افزاید ایشان را مگر

طُغْيَانًا كَبِيرًا. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ

سرکشی بزرگ روایت ست از انس بن مالکؓ کہ صدیق اکبر رضی اللہ عنہ در

قَالَ نَظَرْتُ إِلَىٰ أَقْدَامِ الْمُشْرِكِينَ عَلَىٰ رُؤُوسِنَا وَنَحْنُ فِي الْغَارِ

گفت نگاہ کردم من بسوی پایہائے مشرکان کہ ما را می جستند و رسیدند بر سر ما و حال آنکہ ما درون غاریم

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ إِلَىٰ قَدَمِهِ أَبْصَرَنَا

پس گفتم ای رسول خدا اگر [illegible] از ایشان نگاہ کند بجانب پای خود ہر آئینہ بیند ما را

فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللّٰهُ ثَالِثُهُمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس گفت آنحضرت ای ابوبکر چیست گمان تو بآن دو کہ خدا سوم آن دو کس ہست متفق علیہ

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ قَالَ فِي

و روایت ست از براء بن عازب از پدرش کہ عازب ست و روایت میکند از ابوبکر کہ وی گفت در

حَدِيثِ الْهِجْرَةِ وَاتَّبَعَنَا سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ فَقُلْتُ أُتِينَا يَا

حدیث ہجرت و پیروی کرد ما را سراقہ بن مالک پس گفتم [illegible] یا

رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَدَعَا عَلَيْهِ النَّبِيُّ

رسول خدا [illegible] اندوہگین مشو و غم مخور ہر آئینہ خدا با ماست پس دعا کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَطَمَتْ بِهِ فَرَسُهُ إِلَىٰ بَطْنِهَا

صلی اللہ علیہ وسلم بر سراقہ پس فرو رفت با [illegible] پایہائے اسپ وی تا شکم وے

فِي جَلَدٍ مِنَ الْأَرْضِ فَقَالَ إِنِّي أَرَاكُمَا قَدْ دَعَوْتُمَا عَلَيَّ فَادْعُوا

در زمین درشت　　پس گفت سراقه بدرستی من می بینم شمارا که دعا کردید بر زیان من پس دعا کنید

لِي فَاللّٰهُ لَكُمَا أَنْ أَرُدَّ عَنْكُمَا الطَّلَبَ فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

برای سود من پس خدا یاری کننده و نگاهدارنده است مر شمارا تا که رد کنم و دفع نمایم از شما طلب کاران پس دعا کرد

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَجَا فَجَعَلَ لَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا قَالَ كُفِيتُمْ مَا هٰهُنَا

علیه وسلم پس رست سراقه ازان محنت پس ساستاد سراقه که پیش نمی آید هیچ یکی را مگر [illegible] شدید

فَلَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا رَدَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

یعنی پس بست نیست اینجا کسی پس پیش نمی آید سراقه هیچ یکی را مگر آنکه باز میگرداند متفق علیه و از انس مرویست گفت

سَمِعَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ بِمَقْدَمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شنید عبد الله　بن سلام　قدوم آمدن آنحضرت　صلی الله　علیه

وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي أَرْضٍ يَخْتَرِفُ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم و حال آنکه عبد الله در زمینی که بود می چید میوه　پس آمد پیغمبر را　صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ فَمَا أَوَّلُ

وسلم پس گفت عبد الله بدرستی من سوال کننده ام ترا از سه چیز نمیداند آن سه چیز را مگر پیغمبر

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَا يَنْزِعُ الْوَلَدَ

علامتهای قیامت و چیست نخستین خورش　بهشتیان　و چیست که میکشد فرزند را

إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِنَّ جِبْرَئِيلُ آنِفًا أَمَّا أَوَّلُ

بسوی پدرش یا بسوی مادرش و شبیه میگرداند گفت آنحضرت خبر داد مرا باین سه چیز جبرئیل اکنون نخستین

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُ النَّاسَ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ

نشانهای قیامت پس آتشی است [illegible] می آرد مردم را از جانب مشرق بجانب مغرب

وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ كَبِدِ حُوتٍ وَإِذَا

واما نخستین طعامیکه میخورند آنرا اهل بهشت　پس زیاده جگر ماهی ست و چون

سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدَ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ

پیش میشود آب مرد آب زن را میکشد فرزند را مانند پدر اند بخود و چون سبقت میکند آب زن

نَزَعَتْ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ يَا

میکشد زن فرزند را گفت عبد الله بن سلام بعد از شنیدن جواب اشهد ان لا اله الا الله و بدرستی که تو رسول خدائی

رَسُولَ اللهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهُتٌ وَإِنَّهُمْ إِنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي

و گفت عبد الله ای رسول خدا بدرستیکه یهود گروهے اند که بسیار بهتان میکنند و بدرستی ایشان اگر بدانند اسلام مرا

مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسْأَلَهُمْ يَبْهَتُونِي فَجَاءَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ أَيُّ

پیش از آنکه بپرسی تو ایشان را دروغ بندند برمن پس آمد یهود نزد آنحضرت پس گفت و پرسید آنحضرت

رَجُلٍ عَبْدُ اللهِ فِيكُمْ قَالُوا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَسَيِّدُنَا

چگونه مرد است عبد الله در میان شما گفتند بهترین ماست و پسر بهترین ماست و مهتر ماست

وَابْنُ سَيِّدِنَا قَالَ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ قَالُوا

و پسر مهتر ماست گفت آنحضرت خبر دهید مرا که اگر اسلام آرد عبد الله بن سلام گفتند یهود

أَعَاذَهُ اللهُ مِنْ ذٰلِكَ فَخَرَجَ عَبْدُ اللهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ

نگاهدارد او را خدا ازان پس بیرون آمد عبد الله پس گفت گواهی میدهم اینکه نیست هیچ معبودی مگر

إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَقَالُوا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا

خدای تعالے و گواهی دهم که محمد پیغمبر خدا است پس گفتند وی بدترین ماست و پسر شخص بدترین ماست

فَانْتَقَصُوهُ قَالَ هٰذَا الَّذِي كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللهِ

پس نقص او کردند گفت عبد الله اینست چیزے که بودم من مترسیدم از بهتان یهود ای رسول خدا

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ فِي حَدِيثِ الْبَدْرِ فَانْطَلَقُوا

روایه بخارے و هم از وی مروی است گفت انس رض در حدیث بدر پس آمدند و رفتند مردم

حَتّٰى نَزَلُوا بَدْرًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا فرود آمدند موضع را که نام او بدر است پس گفت آنحضرت صلے الله علیه و سلم

هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَيَضَعُ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ هٰهُنَا وَهٰهُنَا

اینجای افتادن فلانی است نام یکے از اشقیا می برد و می نهاد آنحضرت دست خود را بر زمین ای بعین موضع اینجا و اینجا یعنی

قَالَ فَمَا مَاطَ أَحَدُهُمْ عَنْ مَوْضِعِ يَدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس پس در نگذشت هیچ یکے از ایشان که دست نهاده بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه و سلم　روایت کرد مسلم　و هم از وی مروی است که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا جِبْرَئِيلُ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ

علیه و سلم فرمود روز بدر　این جبرئیل است که گیرنده است سر اسپ خود را

عَلَيْهِ أَدَاةُ الْحَرْبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ

و عناق آنرا برای ساختگی جنگ است در حالیکه بر وی سلاح جنگ است روایت کرد بخاری و از ابو قتاده مرویست رض

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَمَّارٍ حِيْنَ يَحْفِرُ

که آنحضرت صلی الله　علیه و سلم　گفت مر عمار بن یاسر را در هنگامی که میکند آنحضرت با عمار

الْخَنْدَقَ فَجَعَلَ يَمْسَحُ رَأْسَهُ وَيَقُوْلُ بُؤْسَ ابْنِ سُمَيَّةَ تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ

خندق را پس شروع کرد که مسح میکند سر عمار را و میگفت بوس ای شدت و مشقت پسر سمیه میکشند

الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ عَطِشَ النَّاسُ

ترا گروهے باغی　روایت کرد مسلم　و روایت است از جابر رض گفت جابر تشنه شدند مردم

يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ

روز حدیبیه و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و سلم در پیش وی ظرفے بود

رَكْوَةٌ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا ثُمَّ أَقْبَلَ النَّاسُ نَحْوَهُ قَالُوْا لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ

از چرم که وضو ساخته شود پس وضو ساخت ازو پس روی آوردند مردم بجانب آنحضرت گفتند مردم نیست نزد ما آبے

نَتَوَضَّأُ بِهِ وَنَشْرَبُ إِلَّا مَا فِي رَكْوَتِكَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وضو کنیم با آن و بنوشیم آن آب را مگر همین قدر که در رکوه تست پس نهاد آنحضرت صلی الله علیه

ای کلام از مواضع معین می‌نمود و اشارت میکرد

له بوس بن سمیه بلفظ ... شدت و مشقت و ... [illegible]

وَسَلَّمَ يَدَهُ فِي الرَّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَفُوْرُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ كَأَمْثَالِ الْعُيُوْنِ قَالَ فَشَرِبْنَا

وسلم دست خود را در رکوه پس گشت آب که میجوشید ازمیان انگشتان آنحضرت مانند چشمها گفت جابر پس نوشیدیم

وَتَوَضَّأْنَا قِيْلَ لِجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكَفَانَا كُنَّا خَمْسَ عَشَرَةَ مِائَةً

و وضو کردیم گفته شد مر جابر را چند کس بودید شما گفت جابر اگر می بودیم صد هزار کس هر آئینه بسنده میبود در فع

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ نَعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه و از انس رض مرویست که گفت انس رض خبر رسانید آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَعَبْدَ اللّٰهِ بْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ أَنْ

وسلم بموت زید بن حارث وجعفر بن ابی طالب عبد الله بن رواحه برای مردم پیشتر ازانکه

يَأْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ فَقَالَ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيْبَ ثُمَّ أَخَذَ

بیاید مردم را خبر موت ایشان پس گفت آنحضرت در بیان شهیدان گرفت رایت را نخست زید بن حارث

جَعْفَرٌ فَأُصِيْبَ ثُمَّ أَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيْبَ وَعَيْنَاهُ

جعفر پس کشته شد بیشتر گرفت عبد الله بن رواحه پس کشته شد و میگفت آنحضرت این حکایت او هر دو چشم

تَذْرِفَانِ حَتّٰى أَخَذَ الرَّايَةَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوْفِ اللّٰهِ يَعْنِيْ

آنحضرت اشک میریختند تا آنکه گرفت رایت را آنکه لقب او شمشیر است از شمشیرهای خدا یعنی

خَالِدَ بْنَ الْوَلِيْدِ حَتّٰى فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

خالد بن ولید و گویند که هفت شمشیر از دست خالد در آن روز شکسته شده تا آنکه کشاد خدا تعالیٰ بر مسلمانان را

وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رض قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

و روایت است از سلمه بن اکوع رض گفت غزا کردیم ما همراه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُنَيْنًا فَوَلّٰى صَحَابَةُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

صلے الله علیه و سلم غزوه حنین را پس پشت دادند بعضے از اصحاب آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ

علیه و سلم پس هنگامی نزدیک آمدند و قصد خیانت کردند کافران با آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرود آمد آنحضرت

عَنِ الْبَغْلَةِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابٍ مِنَ الْاَرْضِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ

از استر پس گرفت آنحضرت مشتے از خاک زمین پس مقابل کرد آنحضرت

بِهٖ وُجُوْهَهُمْ فَقَالَ شَاهَتِ الْوُجُوْهُ فَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْهُمْ اِنْسَانًا

بآن خاک روی ہای ایشانرا پس گفت آنحضرت قبیح باد روی ہای شان پس پیدا نکرد خدا تعالی از ایشان ہیچ

اِلَّا مَلَأَ عَيْنَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ فَوَلَّوْا مُدْبِرِيْنَ فَهَزَمَهُمُ

مگر آنکہ پر کرد ہر دو چشم او را خاک بآن قبضۂ خاک پس برگشتند کافران در حالیکہ پشت دہندہ بودند پس شکست داد

اللّٰهُ وَقَسَّمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَنَائِمَهُمْ بَيْنَ

خدا و بخشش کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم غنیمتہاے ایشانرا میان

الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ اِنَّ رَجُلًا كَانَ

مسلمانان رواہ مسلم و از انس مرویست کہ مردے بود

يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَدَّ عَنِ الْاِسْلَامِ

مے نوشت برائے آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم وحی یا جز آن پس مرتد شد و باز گشت از مسلمانی

وَلَحِقَ بِالْمُشْرِكِيْنَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْاَرْضَ

و باز پیوست بمشرکان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بدرستی

لَا تَقْبَلُهٗ فَاَخْبَرَنِيْ اَبُوْ طَلْحَةَ اَنَّهٗ اَتَى الْاَرْضَ الَّتِيْ مَاتَ فِيْهَا

زمین نمی پذیرد او را و در درون خود نمیگذارد ویگوید پس خبر داد مرا ابو طلحہ انصاری کہ وے آمد زمین را کہ مرد آن مرتد در آن

فَوَجَدَهٗ مَنْبُوْذًا فَقَالَ مَا شَاْنُ هٰذَا فَقَالُوْا دَفَنَّاهُ مِرَارًا

زمین پس یافت ابو طلحہ او را بیرون شدہ و از قبر بدر افتادہ پس پرسید ابو طلحہ چیست حال این پس گفتند دفن کردیم ما او را چند بار

فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْاَرْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ قَالَ

پس قبول نکرد او را زمین متفق علیہ و روایت است از ابو ایوب انصاری گفت

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ

بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم و حال آنکہ فرود افتادہ بود آفتاب یعنی غروب کرد

آدمی را

ایشانرا

فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُوْدُ تُعَذَّبُ فِيْ قُبُوْرِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس شنید آوازیرا پس گفت آنحضرت این آواز بسبب آنست که یهود عذاب کرده میشوند در قبرستان متفق علیه و

اَنَسٍ قَالَ اَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از انس گفت انس رسید مردم را قحطی در زمان آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ

علیه وسلم پس در اثنای آنکه پیغمبر صلی الله علیه و سلم خطبه میخواند

فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَامَ اَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روز جمعه استاد بادیه نشینی پس گفت ای رسول خدا صلی الله

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا

علیک و سلم هلاک شد مال از باغ و زراعت و دواب گرسنه شدند عیال از تنگی معاش پس دعا کن خدارا

فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرٰى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ

پس برداشت آنحضرت هر دو دست مبارک خود را و حال آنکه نمی بینیم ما در آسمان پاره ابر پس بخدا سوگند نه نهاد آنحضرت

بِيَدِهٖ مَا وَضَعَهَا حَتّٰى ثَارَ السَّحَابُ اَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ

دست تا آنکه برجست ابرها مانند کوهها پستر فرود نیامد

عَنْ مِنْبَرِهٖ حَتّٰى رَاَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلٰى لِحْيَتِهٖ فَمُطِرْنَا

از منبر که بر وی استاده بود تا دیدم باران را میریخت و فرود می افتاد از لحیهٔ شریف وی پس باران داده شدیم

يَوْمَنَا ذٰلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْاُخْرٰى

ما آنروز که دعا کرد آنحضرت و فردای آن روز و پس فردای آن روز تا جمعهٔ دیگر

وَقَامَ ذٰلِكَ الْاَعْرَابِيُّ اَوْ غَيْرُهٗ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَهَدَّمَ

و استاد در روز جمعهٔ دیگر آن اعرابی یا مردے دیگر جز وی پس گفت ای رسول الله ویران شد

الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

خانها و آب از سر گذشت مالها را پس دعا کن خدا را برای ما پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت

حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِّنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ

گرداگرد ما ــ نه بر ما پس اشارت نمیکرد آنحضرت بهیچ سو از ابر مگر آنکه گشاده میگشت

وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةُ شَهْرًا

وگشت بالای مدینه مانند کوهی و روان رفت رود مانند کاریز یکماه

وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِّنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ وَفِي رِوَايَةٍ

و نه آمد هیچ یکی از سوی مگر آنکه خبر داد بباران نیکو بسیار و در روایتی دیگر چنین

قَالَ اللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللّٰهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ

آمده فرمود خدایا بباران گرداگرد ما و مباران بر ما خداوندا بباران بر پشتها و بر کوهها

وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَاقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا

و در درونهای وادیها و در جاهای رستن درختان گفت راوی پس قطع کرده شد و گشاده شد

نَمْشِي فِي الشَّمْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ[illegible] جَابِرٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

ابرها و بیرون آمدیم در حالیکه راه میرفتیم در آفتاب متفق علیه و از جابر مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ اسْتَنَدَ إِلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ

صلی الله علیه وسلم که چون خطبه میخواند تکیه میکرد تنهٔ درخت خرما را

مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَاسْتَوَى عَلَيْهِ صَاحَتِ

از ستونهای مسجد که در زمان آنحضرت بود پس هنگامیکه ساخته شد منبر پس بالا برآمد آنحضرت بر منبر فریاد کرد

النَّخْلَةُ الَّتِي كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهَا حَتَّى كَادَتْ أَنْ تَنْشَقَّ

آن جذع نخله که میخواند آنحضرت خطبه نزد وی پیش از نهادن منبر تا آنکه قریب شد که دو پاره شود

فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَخَذَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْهِ

آن نخله از فراق آن حضرت صلی الله علیه وسلم پس فرود آمد آنحضرت تا آنکه گرفت آن نخله را پس فراهم آورد آنحضرت

فَجَعَلَتْ تَئِنُّ أَنِينَ الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّتُ حَتَّى اسْتَقَرَّتْ قَالَ

او را بسینه و در کنار گرفت پس گشت آن نخله که ناله میکرد ناله کردن کودکی که خاموش گردانیده میشود از گریه تا آنکه قرار یافت

بَكَتْ عَلَى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

گریہ کرد آن نخلہ بر فقدان چیزے کہ می شنید از ذکر روایت کرد بخاری و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ خَرَجَ اَبُوْ طَالِبٍ اِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

ابوموسے رض گفت بیرون آمد ابوطالب عم آنحضرت ﷺ بسوے شام و بیرون آمد با وے

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ اَشْيَاخٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا اَشْرَفُوْا

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم درمیان پیران از قریش پس ہرگاہ کہ مطلع شدند

عَلَى الرَّاهِبِ هَبَطُوْا فَحَلُّوْا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ اِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

بر راہب کہ نام او بحیرا بود فرود آمدند پس بکشادند بارہای خود را پس بیرون آمد بسوے ایشان برا ملاقات راہب

وَكَانُوْا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّوْنَ بِهٖ فَلَا يَخْرُجُ اِلَيْهِمْ قَالَ فَهُمْ يَحُلُّوْنَ

و بودند ایشان پیش ازین بارہاے دیگر کہ سفر میکردند و میگذشتند بر راہب بیرون نمی آمد بسوے ایشان گفت ابوموسی

رِحَالَهُمْ فَجَعَلَ يَتَخَلَّلُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَاَخَذَ بِيَدِ

بارہای خود را پس گشت کہ در مے آمد میان ایشان راہب تا آنکہ آمد پس گرفت دست

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِيْنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم گفت ہذا سید العالمین

هٰذَا رَسُوْلُ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِيْنَ فَقَالَ لَهُ

ہذا رسول رب العالمین میفرستد او را خداے تعالے بسبب رحمت و مہربانی برای جہانیان

اَشْيَاخٌ مِنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ اِنَّكُمْ حِيْنَ اَشْرَفْتُمْ مِنَ

بعضے پیران از قریش چیست سبب علم تو بوی و از کجا میدانی پس گفت راہب بدرستی شما ہنگامیکہ

الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ شَجَرٌ وَلَا حَجَرٌ اِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا يَسْجُدَانِ

راہ کہ میان کوہ است بلند نماند ہیچ درختے و نہ سنگے مگر آنکہ افتاد سجدہ کنندہ و سجدہ نمیکنند درخت و سنگ

اِلَّا لِنَبِيٍّ وَاِنِّيْ اَعْرِفُهُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ اَسْفَلَ مِنْ غُضْرُوْفِ

برای پیغمبر و بدرستی من میشناسم او را بمہر نبوت کہ واقع است پایانتر از استخوان

كَتِفِهِ مِثْلَ التُّفَّاحَةِ ثُمَّ رَجَعَ فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ

شانهٔ وی مانند سیب پستر برگشت راهب پس ساخت برای ایشان طعامی پس هنگامیکه آورد طعام را

بِهِ وَكَانَ هُوَ فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ

وبود آنحضرت در چرانیدن شتران پس گفت بفرستید بسوی وی پس آمد آنحضرت

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ

وحال آنکه برآنحضرت ابرے بود که سایه میکرد او را پس هنگامیکه نزدیک شد از قوم یافت قوم را که بتحقیق پیشی

إِلَى فَيْءِ شَجَرَةٍ فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ انْظُرُوا

بسوی سایهٔ درختے پس هنگامیکه نشست خمید سایهٔ آن درخت برآنحضرت پس گفت راهب نگاه کنید

إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ أَيُّكُمْ وَلِيُّهُ

بسوے سایهٔ درخت که میل کرد بروی پس گفت راهب سوال میکنم از شما بخدا که کدام یک از شماست ولی وے

قَالُوا أَبُو طَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ يُنَاشِدُهُ حَتَّى رَدَّهُ أَبُو طَالِبٍ

گفتند ولی وی ابوطالب است پس همیشه بود راهب که سوال میکرد ابوطالب را بخدا سوگند که باز گردانی محمد را تا آنکه

وَبَعَثَ مَعَهُ أَبُو بَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ مِنَ الْكَعْكِ

بازگردانید وفرستاد آنحضرت را وفرستاد با او ابوبکر بلال را وتوشه داد آنحضرت را راهب از کعک

وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رض

وروغن زیت روایه ترمذے وروایت است از علے بن ابی طالب رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا

گفت بودم من با آنحضرت صلے الله علیه وسلم در مکه پس بیرون آمدیم

فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَا اسْتَقْبَلَهُ جَبَلٌ وَلَا شَجَرٌ إِلَّا وَهُوَ يَقُولُ

در بعض نواحے مکه معظمه پس پیش نمی آمد آنحضرت را کوهی ونه درختے مگر آنکه وی میگفت

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

السلام علیک یا رسول الله رواه ترمذی ودارمے

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِالْبُرَاقِ

و روایت است از انس رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم آورده شد براق

لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ

در شب معراج لگام کرده زین بسته پس تندی و سرکشی کرد براق بر آنحضرت پس گفت مر براق را

جِبْرَئِيْلُ أَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْعَلُ هٰذَا فَمَا رَكِبَكَ

جبرئیل آیا بمحمد صلی الله علیه وسلم میکنی این تندی و سرکشی پس سوار نشده بر تو

أَحَدٌ أَكْرَمُ عَلَى اللّٰهِ مِنْهُ قَالَ فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هیچ یکے بزرگتر بر خدا از وے گفت انس پس ریخت از براق خوی از خجالت رواه ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریده رض گفت بریده فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ جِبْرَئِيْلُ بِإِصْبَعِهِ فَخَرَقَ

هرگاه که رسیدیم ما به بیت المقدس اشارت کرد جبرئیل بانگشت خود پس سوراخ کرد

بِهَا الْحَجَرَ فَشَدَّ بِهِ الْبُرَاقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ

بانگشت سنگ را پس بربست بدان براق را رواه ترمذی و روایت است از یعلی بن مرة

الثَّقَفِيِّ قَالَ ثَلٰثَةُ أَشْيَاءَ رَأَيْتُهَا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ثقفی گفت یعلی سه چیز است که دیدم من آنها از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا نَحْنُ نَسِيْرُ مَعَهُ إِذْ مَرَرْنَا بِبَعِيْرٍ يُسْنٰى عَلَيْهِ

علیه وسلم در اثنای آنکه ما سیر میکنیم همراه آنحضرت ناگاه گذشتیم بشتری که آب کشیده میشود بروی

فَلَمَّا رَآهُ الْبَعِيْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَهُ فَوَقَفَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

پس هرگاه که دید آنحضرت را شتر آواز کرد پس بنهاد شتر گردن خود را پس بایستاد بر وے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيْنَ صَاحِبُ هٰذَا الْبَعِيْرِ فَجَاءَهُ

صلی الله علیه وسلم پس فرمود کجاست صاحب این شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت

فَقَالَ بِعْنِيهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَإِنَّهُ لِأَهْلِ بَيْتٍ

پس گفت آنحضرت این شتر را بدست من بفروش گفت صاحب شتر فروختن چه باشد بلکه می بخشیم ما آنرا مر ترا ای رسول خدا و بدرستیکه

مَا لَهُمْ مَعِيشَةٌ غَيْرُهُ قَالَ أَمَّا إِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ شَكَا

که نیست مر ایشان را سبب زندگانی جز این شتر فرمود آنحضرت اما چون ذکر کردی تو از شان این شتر طلب میکنم خرید پس بدرستیکه شکایت کرد

كَثْرَةَ الْعَمَلِ وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

بسیاری کار را و کمی علف را پس نیکی کنید بسوی او پس سیر کردیم تا آنکه فرود آمدیم جای فرود آمدن

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ الْأَرْضَ حَتّٰى

پس خواب کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد درختی که می شگافت زمین را تا آنکه

غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلٰى مَكَانِهَا فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

پوشید آن درخت آنحضرت را پس باز برگشت آن درخت بجای خود پس هرگاه بیدار شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ

علیہ وسلم ذکر کردم مر آنحضرت را پس فرمود این درختے است که دستوری خواست پروردگار خود را که

تُسَلِّمَ عَلٰى رَسُولِ اللهِ فَأَذِنَ لَهَا قَالَ ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَأَتَتْهُ

سلام کند بر پیغمبر خدا پس دستوری داد خدا تعالی آن درخت را گفت راوی پس سیر کردیم پس گذشتیم بآبے

امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْخِرِهِ

زنے با پسرے که مر آن زن را بود بود بآن پسر دیوانگی پس گرفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوراخ بینی آن پسر را

ثُمَّ قَالَ اخْرُجْ فَإِنِّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مَرَرْنَا

پس گفت آنحضرت بیرون آی ای پس بدرستی که من محمد فرستاده خدا ام پس سیر کردیم ما پس هنگامیکه برگشتیم گذشتیم

بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ

بآن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از حال آن کودک که دیوانه بود پس گفت زن سوگند بآن خدای

مَا رَأَيْنَا رَيْبًا مِنْهُ بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

ندیدیم ما از وی ہیچ شک اندازد بعد مفارقت تو روایت کرد او فی شرح السنة و روایت است از

۱ عذاو بر بنی این شتر مر کسان خانه را است

۲ آزاد لیکن وصیت میکنم بخود ... که وی ...

۳ با ستہ پیش آمد آنحضرت را

۴ جنون یعنی آن پسر ...

اِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ اَعْرَابِیٌّ اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رضی گفت ابن عباس آمد اعرابی بسوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ بِمَا اَعْرِفُ اَنَّكَ نَبِیٌّ قَالَ اِنْ دَعَوْتُ ھٰذَا الْعِذْقَ مِنْ

گفت بچہ دلیل بشناسم کہ تو پیغمبرے فرمود آنحضرت باین دلیل کہ اگر [illegible] از

ھٰذِہِ النَّخْلَةِ تَشْھَدُ اَنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ فَدَعَاہُ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

این درخت خرما گواہی دہد کہ من پیغمبر خدا ام پس خواند آن خوشہ را پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ یَنْزِلُ مِنَ النَّخْلَةِ حَتّٰی سَقَطَ اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ

علیہ و سلم پس گشت آن خوشہ فرود آمد از درخت خرما تا آنکہ افتاد بجانب آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ ارْجِعْ فَعَادَ فَاَسْلَمَ الْاَعْرَابِیُّ رَوَاہُ

علیہ و سلم یعنے گواہی داد پستر فرمود آنحضرت برگرد بجای خود پس گشت پس اسلام آورد آن اعرابی رواہ

التِّرْمِذِیُّ وَصَحَّحَہٗ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَةَ رضی قَالَ جَاءَ ذِئْبٌ

ترمذے و روایت ہست از ابو ہریرہ رضی گفت ابو ہریرہ آمد گرگے

اِلٰی رَاعِیْ غَنَمٍ فَاَخَذَ مِنْھَا شَاةً فَطَلَبَہُ الرَّاعِیْ حَتّٰی انْتَزَعَھَا

بسوی چرانندہ گوسفندان پس گرفت ازان گوسپندان [illegible] آن چرانندہ تا آنکہ

مِنْہُ قَالَ فَصَعِدَ الذِّئْبُ عَلٰی تَلٍّ فَاَقْعٰی وَاسْتَثْفَرَ وَقَالَ قَدْ

گفت ابو ہریرہ پس برفت گرگ بر تودۂ ریگے پس نشست آن گرگ ہمچو نشست سگ ودو دم خود درمیان

عَمَدْتُ اِلٰی رِزْقٍ رَزَقَنِیْہِ اللّٰہُ اَخَذْتُہٗ ثُمَّ انْتَزَعْتَہٗ مِنِّیْ

قصد کردم من بسوی رزقے کہ رسانید مرا آن رزق خدا گرفتم آن رزق را پستر کشیدہ گرفتی تو از من آن رزق

فَقَالَ الرَّجُلُ تَاللّٰہِ اِنْ رَاَیْتُ كَالْیَوْمِ ذِئْبٌ یَتَكَلَّمُ فَقَالَ

پس گفت آن مرد راعی بخدا سوگند ندیدم من اعجوبہ مانند اعجوبہ امروز گرگے [illegible] گفت

الذِّئْبُ اَعْجَبُ مِنْ ھٰذَا رَجُلٌ فِی النَّخَلَاتِ بَیْنَ الْحَرَّتَیْنِ

گرگ عجیب تر ازینحال حال مرد یست کہ در نخلستان میان دو سنگلستان ہست

گرگ بحقیق ودو پایا وگفت

يُخْبِرُكُمْ بِمَا مَضَى وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكُمْ قَالَ فَكَانَ يَهُودِيًّا فَجَاءَ

وآنمرد خبر ہامیر ساند شمارا بانچہ گذشتہ است و بانچہ شوندہ است بعد از شما گفت ابوہریرہ پس بود مرد یہودی

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ وَأَسْلَمَ فَصَدَّقَهُ النَّبِيُّ

نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس خبر داد آنحضرت را و اسلام آورد پس تصدیق کرد وے را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا أَمَارَاتٌ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ این و امثال این امور نشانہا و علامتہاست پیش از قیامت

قَدْ أَوْشَكَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْرُجَ فَلَا يَرْجِعَ حَتَّى تُحَدِّثَهُ نَعْلَاهُ

بتحقیق نزدیک است کہ مرد بیرون آید یعنی از خانہ پس باز بر نمیگردد بخانہ تا آنکہ خبر میدہد او را ہر دو نعلین

وَسَوْطُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ بَعْدَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

و تازیانہ او بچیزیکہ احداث کردہ عملی اہل خانہ وی بعد از وی روا ہ فی شرح السنہ

وَعَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

و روایت است از ابو العلاء تابعی از سمرہ بن جندب صحابی کہ مشہور است گفت بودیم ما ہمراہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَدَاوَلُ مِنْ قَصْعَةٍ مِنْ غُدْوَةٍ حَتَّى

صلی اللہ علیہ وسلم نوبت بنوبت می خوردیم از یک کاسہ از بامداد تا

اللَّيْلِ يَقُومُ عَشَرَةٌ وَيَقْعُدُ عَشَرَةٌ قُلْنَا فَمَا كَانَتْ تُمَدُّ قَالَ مِنْ أَيِّ

تا شب می استادند دہ مرد و می نشستند دہ بیان تداول است گفتیم ما پس بچہ چیز بود کہ مدد کردہ میشد قصعہ

شَيْءٍ تَعْجَبُ مَا كَانَتْ تُمَدُّ إِلَّا مِنْ هٰهُنَا وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى

چیز عجب میکنی نبود کہ مدد کردہ میشد مگر از اینجا و اشارت کرد بدست خود بسوے

السَّمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

آسمان روایت کرد ترمذی و دارمی و از عبداللہ بن عمرو مرویست

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ بَدْرٍ فِي ثَلٰثِمِائَةٍ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بیرون آمد روز غزوہ بدر در سہ صد

وَخَمْسَةَ عَشَرَ قَالَ اللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ حُفَاةٌ فَاحْمِلْهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ

و پانزده مرد گفت آنحضرت در حالت خداوندا ایشان یعنی صحابہ برہنہ پایان اند سوار کن ایشانرا

عُرَاةٌ فَاكْسُهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهُمْ جِيَاعٌ فَاَشْبِعْهُمْ فَفَتَحَ اللّٰهُ

برہنہ تنان اند پس جامہ بپوشان ایشانرا خداوندا ایشان گرسنگان اند پس سیر گردان ایشانرا

لَهٗ فَانْقَلَبُوْا وَمَا مِنْهُمْ رَجُلٌ اِلَّا وَقَدْ رَجَعَ بِجَمَلٍ اَوْ جَمَلَيْنِ

پس بازگشتند از فتح بدر در حال آنکہ نیست از ایشان ہیچ مردے مگر حال آنست کہ برگشت بیک شتر یا دو شتر

وَاكْتَسَوْا وَشَبِعُوْا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

و جامہ پوشیدند و سیر شدند رواہ ابو داود و از روایت ست از ابن مسعود رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّكُمْ مَنْصُوْرُوْنَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ فرمود آنحضرت [illegible] شما یاری دادہ شدگانید

وَمُصِيْبُوْنَ وَمَفْتُوْحٌ لَكُمْ فَمَنْ اَدْرَكَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ وَلْيَاْمُرْ

از جانب پروردگار و یابندگانید اموال را و فتح کردہ میشود مر شما را بلاد و امصار پس ہر کہ یابد آنرا از شما باید کہ تقوی ورزد

بِالْمَعْرُوْفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

بمشروع و نہی کند از خلاف آن رواہ ابو داود و از ابو ہریرہ روایت ست

قَالَ اَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمَرَاتٍ فَقُلْتُ يَا

گفت ابو ہریرہ آوردم نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم چند خرما را پس [illegible] من اے

رَسُوْلَ اللّٰهِ ادْعُ اللّٰهَ فِيْهِنَّ بِالْبَرَكَةِ فَضَمَّهُنَّ ثُمَّ دَعَا لِيْ فِيْهِنَّ

رسول خدا دعا کن خدا را درین خرما ببرکت پس فراہم آورد آنحضرت آن خرما ہا را پس دعا کرد

بِالْبَرَكَةِ قَالَ خُذْهُنَّ فَاجْعَلْهُنَّ فِيْ مِزْوَدِكَ كُلَّمَا اَرَدْتَ

ببرکت گفت آنحضرت بگیر این خرما ہا را پس بگردان آنہارا در توشہ دان خود ہرگاہ کہ خواہی

اَنْ تَاْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا فَاَدْخِلْ فِيْهِ يَدَكَ فَخُذْهُ وَلَا تَنْثُرْهُ نَثْرًا

تو کہ بگیرے از آن خرما ہا چیزے را یعنی از تمر پس در آور ہی در وے دست خود را پس بگیر آن چیز را و پراگندہ

فَقَدْ حَمَلْتُ مِنْ ذٰلِكَ التَّمْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ وَسْقٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

پس بتحقیق بردا شتم من ازان تمر چندین وچندین از وسق در راه خدا

فَكُنَّا نَاْكُلُ مِنْهُ وَنُطْعِمُ وَكَانَ لَا يُفَارِقُ حَقْوِيْ حَتّٰى كَانَ

پس بودیم ماکه میخوردیم ازان تمر ومیخورانیدیم وبود آن توشہ دان جدائی شد بند ازار مرا یعنے ہمیشہ بود

يَوْمُ قَتْلِ عُثْمَانَ فَاِنَّهُ انْقَطَعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

روز کشتہ شدن عثمان پس بدرستی آن فرود گسستہ شد وگم شد رواه الترمذی وروایت است از ابن عباس رض

قَالَ تَشَاوَرَتْ قُرَيْشٌ لَيْلَةً بِمَكَّةَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اِذَا اَصْبَحَ فَاَثْبِتُوْهُ

گفت ابن عباس که مشورت کردند قریش شبے در مکہ پس گفتند بعضے از ایشان چون صبح کند برجاخودش دارید

بِالْوَثَاقِ يُرِيْدُوْنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

به بند کردن میخواستند صلے اللہ علیہ وسلم را یعنے بعضے از مشرکان ہمچنین گفتگو می کردند

بَلِ اقْتُلُوْهُ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ اَخْرِجُوْهُ فَاَطْلَعَ اللّٰهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللّٰهُ

بلکه بکشید او را وگفتند بعضے از ایشان بلکه بیرون کنید او را ازین شہر تا ازینجا بدر رود پس مطلع گردانید خدا پیغمبر خود را

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى ذٰلِكَ فَبَاتَ عَلِيٌّ رض عَلٰى فِرَاشِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

علیہ وسلم برآنکه گفتگو کردند مشرکان پس شب گذرانید علے مرتضے ربر بستر آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ وسلم دران شب وبیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

حَتّٰى لَحِقَ بِالْغَارِ وَبَاتَ الْمُشْرِكُوْنَ يَحْرُسُوْنَ عَلِيًّا يَحْسَبُوْنَهُ النَّبِيَّ

تا آنکه پیوست ورسید بغار وشب گذرانیدند مشرکان درحالیکه پاسبانی میکردند علے را گمان می بردند علی را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اَصْبَحُوْا ثَارُوْا عَلَيْهِ فَلَمَّا رَاَوْا عَلِيًّا

صلے اللہ علیہ وسلم پس ہنگامیکه صبح کردند برجستند برآنحضرت پس چون دیدند علے را

رَدَّ اللّٰهُ مَكْرَهُمْ فَقَالُوْا اَيْنَ صَاحِبُكَ هٰذَا قَالَ لَا اَدْرِيْ

باز گردانید خدا تعالی حیلہ وبدسگالیدن ایشان را پس گفتند کجاست صاحب تو یعنی آنحضرت گفت علی نمیدانم

فاقتصوا اثره فلما بلغوا الجبل اختلط عليهم فصعدوا الجبل

پس قصد کردند مشرکان در پے آنحضرت بر نشان پای وی پس هنگامیکه رسیدند کوه را مشتبه شد بر ایشان نشان پای

فمروا بالغار فرأوا على بابه نسج العنكبوت فقالوا لو دخل

پس گذشتند بغار پس دیدند بر در آن غار بافتن عنکبوت را پس گفتند مشرکان اگر در آمده بودی اینجا

ههنا لم يكن نسج العنكبوت على بابه فمكث فيه ثلث ليال

نبود بافتن عنکبوت بر در وی پس درنگ کرد در غار سه شب

رواه احمد وعن معن بن عبد الرحمن قال سمعت ابي

روایت کرد احمد و روایت است از معن بن عبد الرحمن گفت معن شنیدم من پدر خود را

قال سألت مسروقا من اذن النبي صلى الله عليه وسلم

که میگفت پرسیدم مسروق را که دانا نید آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

بالجن ليلة استمعوا القرآن فقال حدثني ابوك يعني عبد الله

بآمدن جن در شب شنیدن قرآن را پس گفت مسروق خبر داد مرا پدر تو یعنی عبد الله

ابن مسعود رض انه قال اذنت بهم شجرة متفق عليه وعن

ابن مسعود رض که وی گفت دانا نید آنحضرت را بآمدن جن درختی متفق علیه و روایت است از

جابر ان رسول الله صلى الله عليه وسلم جاءه رجل يستطعمه

جابر رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم آمد او را مردے که طلب طعام کرد از آنحضرت

فاطعمه شطر وسق شعير فمازال الرجل يأكل منه وامرأته

پس خورانید داد او را آنحضرت نصف وسق جو پس همیشه بود آن مرد که میخورد از آن نصف وسق و میخورد

وضيفهما حتى كاله ففني فاتى النبي صلى الله عليه وسلم

و آنکه مهمان او میشد تا آنکه پیمود آنرا پس فانی شد آن طعام پس آمد آن مرد به پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فقال لو لم تكله لاكلتم منه ولقام لكم رواه مسلم

پس گفت آنحضرت اگر نه پیمودی تو آنرا هر آینه میخوردید شما از آن و هر آینه می ایستاد یعنی میماند برای شما روایت کرد مسلم

باب الحوض والشفاعة

باب در بیان حوض کوثر و کیفیت شفاعت

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ

یا محمد ہر آئینہ ما عطا کردیم ترا کوثر یعنے حوضی ست کہ در آخرت خواہد بود پس نماز گزار برائے پروردگار و قربانی کن

الْأَبْتَرُ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا

دم بریدہ نتوانند شفاعت کردن الا کسیکہ گرفتہ است از نزدیک خدا عہدے

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ

آن روز نفع ندہد شفاعت مگر برائے کسیکہ دستوری دادہ است خدا او را و پسندیدہ کردہ است او را

قَوْلًا عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا عَنْ أَنَسٍ

از روی گفتار نزدیک ست کہ استادہ کند ترا پروردگار تو بمقام پسندیدہ آمدہ است ایں از

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ بِي

انس کہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بالا بردہ شدم را

إِلَى السَّمَاءِ أَتَيْتُ عَلٰى نَهْرٍ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ عَجَاجُهُ يَطَّرِدُ أَقْوَمَ

بسوی آسمان آوردہ بر نہرے کہ بود در آسمان ہفتم دو صوت کہ جاری میشد راست تر از

مِنَ السَّهْمِ إِذَا حَافَتَاهُ قِبَابُ دُرٍّ مُجَوَّفٍ فَقُلْتُ مَا هٰذَا

تیر و ناگاہ ہر دو جانب او گنبدہائے مروارید میانہ کاواک اند پس گفتم کہ چیست این جوی

يَا جِبْرَئِيلُ قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِي أَعْطَاكَ رَبُّكَ فَإِذَا

ای جبرئیل [illegible] کوثر ست کہ دادہ است ترا آفریدگار پس [illegible] آب او را

هُوَ أَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ وَأَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ فَضَرَبْتُ يَدِي

می بینم آب وی [illegible] از شہد [illegible] و صاف [illegible] از شیر پس زدم دست خود را

إِلٰى حَافَتِهِ فَإِذَا حَافَتُهُ مِسْكَةٌ ذَفِرَةٌ وَضَرَبْتُ بِيَدِي إِلٰى

بسوی [illegible] یافتم آنرا مشک تیز [illegible] و سودم بدست خود

رضوا فيه رواه ابن ماجه وعن انس رض قال قال

سنگ ریزه ها ... روایت ...

رسول الله صلى الله عليه وسلم بينا انا اسير في الجنة اذا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ... در بهشت ...

انا بنهر حافتاه قباب الدر المجوف قلت ما هذا يا جبريل

رسیدم بجوی که بر دو کناره او گنبدهای مروارید میان کاواکند گفتم چیست این ای جبرئیل

قال هذا الكوثر الذي اعطاك ربك فاذا طينه مسك اذفر

گفت این حوض کوثر است که داده است ترا پروردگار تو ناگاه ...

رواه البخاري وعن عبد الله بن عمرو رض قال قال رسول الله

رواه البخاری و روایت است از عبد الله بن عمرو رض ...

صلى الله عليه وسلم حوضي مسيرة شهر وزواياه سواء

صلی الله علیه وسلم حوض من سیر یکماه است و گوشهای وی برابر اند

وماؤه ابيض من اللبن وريحه اطيب من المسك وكيزانه

و آب وی سفید تر از شیر است و بوی وی خوشتر از بوی مسک و کوزهای وی

كنجوم السماء من يشرب منها فلا يظمأ ابدا متفق عليه وعن

مانند ستارهای آسمان است ... متفق علیه است و از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان

ابوهریره رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی

حوضي ابعد من ايلة من عدن لهو اشد بياضا من

حوض من دورتر است از دوری ایله که شهریست و ملک شام از عدن که شهریست در یمن

الثلج واحلى من العسل باللبن ولآنيته اكثر من عدد النجوم

از برف و شیرین ولذیذ تر است از شهد آمیخته با شیر و هر آینه ... بیشتر است از شمار ستارگان

وَإِنِّي لَأَصُدُّ النَّاسَ عَنْهُ كَمَا يَصُدُّ الرَّجُلُ إِبِلَ النَّاسِ عَنْ

و بدرستی که من باز دارنده ام مردم را از آن حوض چنانکه مردی شتران مردم را از

حَوْضِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَعْرِفُنَا يَوْمَئِذٍ قَالَ نَعَمْ لَكُمْ سِيمَا

حوض خود منع میکند گفتند ای رسول خدا آیا شناسی ما را در آن روز فرمود آری می شناسم شما را

لَيْسَتْ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ

که نیست مر هیچ یکے از امتها را می در آیید بر ما سفید پیشانی و دست و پای از اثر نورانیت وضو

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ سُئِلَ عَنْ شَرَابِهِ

روایت کرد مسلم و در روایتی مر مسلم را است از ثوبان رضی آمده است گفت پرسیده شد آنحضرت از آب

فَقَالَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ يَغُتُّ فِيهِ

پس فرمود آب وی سخت تر است از روی سفیدی از شیر و شیرین تر است از شهد میریزد بزور

مِيزَابَانِ يَمُدَّانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ

در وی دو ناودان که مدد میکنند آنرا از بهشت یکی ازین دو از طلا و دیگر از

وَرِقٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

نقره و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ

و سلم مر هر پیغمبری را دعا ایست قبول کرده شده پس شتاب کرد هر پیغمبری دعای خود را و من پنهان

دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

من پوشیده ام دعای خود را که شفاعت است مر امت خود را تا روز قیامت پس او شفاعت رسیده است اگر خواسته

تَعَالَى مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَلِلْبُخَارِيِّ أَقَلُّ مِنْهُ فِي

خدای تعالی کسی را که بمیرد از امت من در حالیکه شرک نیست آن امتی را ... روایت کرد این را مسلم

كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

در کتاب الدعوات و از انس رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ يُحْبَسُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُهَمُّوا بِذٰلِكَ

وسلم فرمود حبس کرده میشوند از جنبیدن مسلمان روز قیامت تا آنکه غمگین کرده میشوند به

فَيَقُولُونَ لَوِ اسْتَشْفَعْنَا إِلٰى رَبِّنَا فَيُرِيحُنَا مِنْ مَكَانِنَا فَيَأْتُونَ

پس میگویند مسلمانان کاشکی طلب شفاعت میکردیم بسوی پروردگار خود پس بردارد ما را از اینجا پس می آیند

اٰدَمَ فَيَقُولُونَ أَنْتَ اٰدَمُ أَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهِ وَأَسْكَنَكَ

آدم را پس میگویند تو آدمی پدر تمام مردم پیدا کرد ترا خدا بدست خود و ساکن گردانید

جَنَّتَهُ وَأَسْجَدَ لَكَ مَلٰئِكَتَهُ وَعَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ اشْفَعْ لَنَا

ترا بهشت خود را و ساجد گردانید برای تو فرشتگان خود را و دانا نمود ترا نامهای همه چیز شفاعت کن برای ما

عِنْدَ رَبِّكَ حَتّٰى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هٰذَا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ

نزد پروردگار خود تا راحت بخشد و بردارد ما را از اینجا که بغایت سخت و دشوار است پس میگوید آدم نیستم من

وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ أَكْلَهُ مِنَ الشَّجَرَةِ وَقَدْ نُهِيَ عَنْهَا

و یاد میکند تقصیر خود را که رسید او را که خوردن اوست از درخت و حال آنکه به تحقیق نهی کرده شده بود

وَلٰكِنِ ائْتُوا نُوحًا أَوَّلَ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللّٰهُ إِلٰى أَهْلِ الْأَرْضِ

از نزدیک شدن بآن ولیکن بیائید نوح را که اول نبی مرسل است فرستاده است او را خدا بسوی اهل زمین

فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي

پس می آیند نوح را پس میگوید نوح نیستم من در این مقام و یاد میکند نوح گناه خود را

أَصَابَ سُؤَالَهُ رَبَّهُ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلٰكِنِ ائْتُوا إِبْرٰهِيمَ خَلِيلَ

رسید بوی و آن سوال کردن اوست پروردگار خود را در نجات پسر بدون دانستن ولیکن بیائید ابراهیم را دو

الرَّحْمٰنِ قَالَ فَيَأْتُونَ إِبْرٰهِيمَ فَيَقُولُ إِنِّي لَسْتُ هُنَاكُمْ وَ

خدای مهربان است فرمود آنحضرت پس می آیند ابراهیم را پس میگوید ابراهیم بدرستیکه من نیستم در این مقام

يَذْكُرُ ثَلٰثَ كَذِبَاتٍ كَذَبَهُنَّ وَلٰكِنِ ائْتُوا مُوسٰى عَبْدًا

و یاد میکند ابراهیم سه سخن را که گفته بود از آن ولیکن بیائید موسی را که بنده ایست

آتاه الله التوراة [illegible] وقربه نجيا قال فيأتون موسى فيقول

پس آیند مردم موسی را گفت [illegible] سخن کرد با وی خدا تعالی [illegible] توریت از خدایتعالی اورا داده است

إني لست هناكم ويذكر خطيئته التي أصاب قتله النفس

نیستم من اهل آن و یاد میکند موسی گناه خود را [illegible] رسیده بود وی و آن کشتن [illegible] است او

ولكن ائتوا عيسى عبد الله ورسوله وروح الله وكلمته قال

ولیکن بیائید عیسی را بنده خدا و رسول او و روح اوست [illegible]

فيأتون عيسى فيقول لست هناكم ولكن ائتوا محمدا عبدا

آنحضرت پس آیند عیسی را پس گوید عیسی من نیستم درین مقام ولیکن بیائید محمد را صلی الله علیه وسلم بنده

غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر فيأتوني فأستأذن

که آمرزید خدا اورا هرچه پیش گذشت [illegible] پس آیند پس طلب اذن در آمدن

على ربي في داره فيؤذن لي عليه وفي رواية لهما فيأتوني

میکنم بر پروردگار خود در سرای عزت و پس اذن کرده شود مرا بدر آمدن بروی و در روایتی دیگر آمده است مر

فأنطلق فأستأذن على ربي فيؤذن لي ويلهمني محامد

پس بروم [illegible] اذن طلبیدن در آمدن میکنم بر پروردگار خود پس اذن داده شود مرا و الهام میکند

أحمده بها لا تحضرني الآن فأحمده بتلك المحامد وفي رواية لهما

حمدها و ثنا که می ستایم اورا بآن حمد حاضر نیستند مرا آن محامد [illegible] پس ستایش میکنم خدا را بآن حمدها و در دیگر

عن أبي هريرة فأنطلق فآتي تحت العرش فأقع ساجدا لربي

از ابی هریره [illegible] این لفظ آمده گفت پس میروم پس می آیم زیر عرش پس می افتم بر زمین سجده کننده مر

ثم يفتح الله علي من محامده وحسن الثناء عليه شيئا

پس میگشاید حق تعالی بر من الهام میکند مرا از حمد [illegible] بر صفات خود [illegible] را که

لم يفتحه على أحد من قبلي وفي حديث فإذا رأيته وقعت ساجدا

نگشاده آنرا بر هیچ کس پیش از من [illegible] اورا تعالی [illegible] سجده کننده

فيدعني ما شاء الله ان يدعني ثم يقول ارفع محمد وقل تسمع

پس میگذارد مرا پروردگار در سجده چندانکه میخواهد که بگذارد پس از آن میگوید سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشود

واشفع تشفع وسل تعطه قال فارفع راسي فاثني على ربي

و شفاعت کن اجابت کرده میشوی و بخواه هرچه میخواهی داده میشوی فرمود آنحضرت پس میدارم سر خود را پس

بثناء وتحميد يعلمنيه ثم اشفع وفي رواية لهما عن ابي هريرة

ثنا و ستودنی که آموزد مرا همدران وقت پستر شفاعت میکنم و در روایتی مر بخاری و مسلم را از ابی ہریرہ

فارفع راسي فاقول امتي يا رب امتي يا رب امتي يا رب

الیست که خواهم برداشت سر خود را پس بگویم امت من ای رب امت من ای رب امت من ای رب

الحديث فيحد لي حدا فاخرجهم من النار وادخلهم

تا آخر حدیث پس حد میکند پروردگار برای من حدی معین حکم میکند که پس بیرون آر ایشان را پس بیرون می آرم

الجنة ثم اعود الثانية فاستاذن على ربي في داره فيؤذن

در بهشت پستر باز گردم بار دوم پس اذن بخواهم بر پروردگار خود در سرای عزت وی پس اذن داده شود مرا بوی

لي عليه فاذا رايته وقعت ساجدا فيدعني ما شاء الله ان يدعني

پس چون ببینم او را بیفتم سجده کنان پس بگذارد مرا در آن تا وقتیکه خواهد خدای تعالی که بگذارد مرا

ثم يقول ارفع محمد وقل تسمع واشفع تشفع وسل تعطه قال فارفع

پس میگوید سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول شفاعت کرده خواهی شد و سوال کن

راسي فاثني على ربي بثناء وتحميد يعلمنيه ثم اشفع فيحد لي

سر خود را و ثنا خواهم گفت پروردگار خود ثنا و حمد که بیاموزد مرا پس شفاعت خواهم کرد پس مقرر کرده شود

حدا فاخرجهم من النار وادخلهم الجنة ثم اعود

برای من حدی پس بیرون آیم و بیرون آرم آنها را از آتش دوزخ و داخل کنم آنها را الجنت پستر باز گردم

الثالثة فاستاذن على ربي في داره فيؤذن لي عليه فاذا

بار سوم پس اذن خواهم بر پروردگار خود در سرای عزت او پس اذن داده شود مرا بوی پس

رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِيْ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِيْ ثُمَّ يَقُوْلُ

چون ببینم او را بیفتم سجده کنان پس میگذارد مرا در سجده چندانکه خواهد که بگذارد پس بفرماید

ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول کرده میشوی و سوال کن داده میشوی فرمود

رَأْسِيْ فَأُثْنِيْ عَلٰى رَبِّيْ بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيْدٍ يُعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِيْ

سر خود را و ثنا گویم بر پروردگار ثنا و حمدیکه بیاموزد مرا پس شفاعت پس حدی مقرر کند

حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ حَتّٰى مَا يَبْقٰى

مرا پس بیرون آیم و بیرون آرم آنها را از آتش و داخل خواهم کرد آنها را در جنت شفاعت میکنم تا که نماند

فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ قَدْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ ثُمَّ

در آتش مگر کسیکه حبس کرده و نگاه داشته است او را قرآن یعنی کسیکه واجب گشته بروی همیشه بودن در دوزخ

تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُوْدًا وَقَالَ

پستر خواند آنحضرت این آیت را نزدیک است که استاده کند ترا پروردگار تو بمقامی پسندیده و گفت

هٰذَا الْمَقَامُ الْمَحْمُوْدُ الَّذِيْ وَعَدَهُ نَبِيَّكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

اینست مقام محمود که وعده کرده است خدای تعالی آنرا به پیغمبر شما متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن عمرو بن العاص رض که آنحضرت صلی الله علیه و سلم

تَلَا قَوْلَ اللّٰهِ تَعَالٰى فِيْ إِبْرَاهِيْمَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ

خواند قول خدای تعالی را در شان ابراهیم که روی سبحانه که گفت ابراهیم ای رب این بتان گمراه کردند

النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِيْ فَإِنَّهُ مِنِّيْ وَقَالَ عِيْسٰى إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ

مردمان پس کسیکه پیروی میکند مرا پس بدرستی آن کس از من است و خواند آنحضرت قول عیسی نیز که اگر عذاب کنی

عِبَادُكَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اَللّٰهُمَّ أُمَّتِيْ أُمَّتِيْ وَبَكٰى فَقَالَ

بندگان تواند پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت خداوندا ببخش و بیامرز امت مرا امت مرا و گریست

اللہ تعالیٰ یا جبریل اذهب الی محمد وربك اعلم فسله

خدا تعالیٰ ای جبرئیل برو بسوی محمد صلعم پروردگار تو داناتر ہست اصلاح پرس بپرس کہ ازو کہ براے چی

ما یبکیك فاتاه جبریل فسأله فاخبره رسول اللہ صلی اللہ

در گریہ آورد ترا پس آمد نزد آنحضرت جبرئیل پس پرسید آنحضرت را پس خبر داد جبرئیل را آنحضرت صلی اللہ

علیه وسلم بما قال فقال اللہ یا جبریل اذهب الی

علیہ وسلم بچیزیکہ گفت الناس مغفرت امت است پس فرمود حق تعالیٰ مر جبرئیل را کہ برو بار ثانی نزد

محمد فقل انا سنرضیك فی امتك ولا نسوءك رواه مسلم

محمد پس بگو بدرستی کہ ما نزدیک است کہ راضی گردانیم ترا در باب امت تو و آزرده و غمگین نمیکنیم ترا روایت کرد مسلم

وعن ابی سعید رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیه

و مرویست از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم اذا دخل اهل الجنة الجنة واهل النار النار یقول

وسلم وقتیکہ در آیند بہشتیان بہشت را و دوزخیان دوزخ را میفرماید

اللہ تعالیٰ من کان فی قلبه مثقال حبة من خردل من ایمان

خدای تبارک و تعالیٰ کسیکہ ہست در دل وی مقدار دانہ از خردل از ایمان

فاخرجوه فیخرجون قد امتحشوا وعادوا حمما فیلقون

پس بیرون آرید او را از دوزخ پس بیرون آیند و حال آنکہ بتحقیق سوختہ اند و گشتہ اند مانند انگشت پس انداختہ شوند

فی نهر الحیوة فینبتون کما تنبت الحبة فی حمیل السیل

در نہر حیات پس میرویند و تر و تازه میشوند چنانکہ میروید حبہ در حمیل سیل

الم تروا انها تخرج صفراء ملتویة متفق علیه وعن

آیا نمی بینید کہ حبہ بیرون می آید زرد در ہم پیچیده یعنی تر و تازه متفق علیہ و مرویست از

ابن مسعود رض ان رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم قال

ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَ

آخر کسیکه در آیند بهشت را مردیست پس آن مرد میرود یکبار دیگر و بر روے افتد یکبار

تَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً فَإِذَا جَاوَزَهَا الْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ تَبَارَكَ

علامت ... او را ... پس چون ... ازان التفات ... بسوی آن پس گوید با مزد

الَّذِي نَجَّانِي مِنْكِ لَقَدْ أَعْطَانِي اللّٰهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ

که نجات داد مرا از تو ہر آئینہ بتحقیق داد مرا خدائے تعالے چیزی را که نه داد و است آنرا ہیچ یکے از

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَتُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي

پیشینیان و پسینیان را پس بلند نموده میشود مراو را درختے پس میگوید آنمرد ای پروردگار من نزدیک گردان

مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا

مرا ازین درخت تا پناه جویم بسایۂ آن و بنوشم از آب که در زیر آن درخت ست

فَيَقُولُ اللّٰهُ يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا

پس میگوید حق تعالی ای فرزند آدم شاید که من اگر بدہم ترا آنرا و نزدیک گردانم ترا سوال میکنی چیز دیگر

فَيَقُولُ لَا يَا رَبِّ وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

پس میگوید آن مرد نه ای پروردگار من و عهد میکند آنمرد پروردگار را که سوال نمیکند غیر آنرا و پروردگار او

لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا

زیرا که و ... بیند چیزیرا که صبر نیست مراو را بران چیز پس نزدیک میگرداند او را ازان درخت پس پناه جوید آنمرد بسایۂ

وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولٰى

و می نوشد ازان آب بعد بلند نموده میشود مراو را درختے دیگر که آن بہتر است از درخت نخستین

فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ هِيَ أَحْسَنُ لِأَشْرَبَ

پس میگوید ای پروردگار من نزدیک گردان مرا ازین درخت که این بہتر ست تا بنوشم

مِنْ مَائِهَا وَأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا فَيَقُولُ يَا ابْنَ

از آب وے و بنشینم در سایۂ او سوال نمیکنم ترا غیر این درخت پس ے فرماید پروردگار ای پسر

آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِيْ أَنْ لَا تَسْأَلَنِيْ غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ لَعَلِّيْ إِنْ

آدم آیا نه عهد کرده بودی از ما که نخواهی تو از ما بجز آن درخت که خواستی پس میگوید حق تعالی شاید که گر

أَدْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلُنِيْ غَيْرَهَا فَيُعَاهِدُهٗ أَنْ لَّا يَسْأَلَهٗ غَيْرَهَا

نزدیک گردانم ترا از آن درخت میخواهی تو مرا غیر آن پس عهد میکند آنمرد که سوال نمیکند از حق تعالی غیر آن

وَرَبُّهٗ يَعْذِرُهٗ لِأَنَّهٗ يَرٰى مَا لَا صَبْرَ لَهٗ عَلَيْهِ فَيُدْنِيْهِ مِنْهَا

و پروردگار وی معذور میدارد زیرا که وی می بیند چیزی را که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او را

فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَّائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهٗ شَجَرَةٌ عِنْدَ

پس پناه میجوید آن مرد بسایهٔ آن و می نوشد از آب درخت پس تر بلند نموده میشود مراد را درختی نزد

بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُوْلَيَيْنِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِيْ

در بهشت که آن بهتر است از درختان اولین پس میگوید آن مرد ای پروردگار من نزدیک

مِنْ هٰذِهٖ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَّائِهَا لَا أَسْئَلُكَ

از این درخت پس طلب سایه کنم بسایهٔ آن درخت و می نوشم از آب آن و سوال نمیکنم ترا

غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِيْ أَنْ لَّا تَسْأَلَنِيْ غَيْرَهَا

بجز آن درخت پس میگوید حق تعالی ای پسر آدم آیا عهد نکرده بودی از ما که نخواهی از من چیزی سوای

قَالَ بَلٰى يَا رَبِّ هٰذِهٖ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا وَرَبُّهٗ يَعْذِرُهٗ

آن میگوید آری عهد کرده بودم ای رب سوال میکنم این بار و سوال نمیکنم غیر آنرا و پروردگاری معذور

لِأَنَّهٗ يَرٰى مَا لَا صَبْرَ لَهٗ عَلَيْهِ فَيُدْنِيْهِ مِنْهَا فَإِذَا أَدْنَاهُ مِنْهَا

او را زیرا که وی می بیند چیزی را که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او را از آن درخت پس چون نزدیک

سَمِعَ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْخِلْنِيْهَا فَيَقُوْلُ

می شنود آوازهای بهشتیان را پس میگوید ای پروردگار من در آر مرا در بهشت پس میگوید

يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيْنِيْ مِنْكَ أَيُرْضِيْكَ أَنْ أُعْطِيَكَ الدُّنْيَا

پروردگار ای ابن آدم چه چیز قطع میکند و خلاص میگرداند مرا از تو آیا راضی میگرداند ترا اینکه بدهم ترا دنیا

وَمِثْلَهَا مَعَهَا قَالَ أَيْ رَبِّ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ

و مانند آن با آن میگوید این بنده از نهایت فرح ای پروردگار من آیا تمسخر میکنی بمن حالانکه تو پروردگار

فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ أَلَا تَسْأَلُوْنِيْ مِمَّ أَضْحَكُ فَقَالُوْا

پس خنده کرد ابن مسعود پس گفت آیا نمی پرسید مرا که چرا خنده کردم پس پرسیدند

مِمَّ تَضْحَكُ فَقَالَ هٰكَذَا ضَحِكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

چرا خنده کردی پس گفت ابن مسعود همچنین خنده کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَقَالُوْا مِمَّ تَضْحَكُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ مِنْ ضِحْكِ رَبِّ

وسلم پس گفتند صحابہ از چه خنده کردی یا رسول الله فرمود خنده کردم از جهت خنده کردن پروردگار

الْعٰلَمِيْنَ حِيْنَ قَالَ أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّيْ وَأَنْتَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ فَيَقُوْلُ إِنِّيْ لَا أَسْتَهْزِئُ

جهانیان وقتیکه گفت بنده آیا استهزا میکنی تو از من حال آنکه تو پروردگار جهانیانی پس میفرماید پروردگار تعالیٰ بدرستیکه من استهزا

مِنْكَ وَلٰكِنِّيْ عَلٰى مَا أَشَاءُ قَدِيْرٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ عَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ نَحْوَهٗ إِلَّا أَنَّهٗ

نمیکنم از تو ولیکن میکنم آنرا که تو را زیرا که من بر هرچه میخواهم قادرم روایت کرد آنرا مسلم و در روایتی دیگر مراورا است از ابی

لَمْ يَذْكُرْ فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ اٰدَمَ مَا يَصْرِيْنِيْ مِنْكَ إِلٰى اٰخِرِ الْحَدِيْثِ

در روایت ابی سعید ذکر نکرده این عبارت را که از فیقول یا ابن آدم مایصرینی تا آخر حدیث

وَزَادَ فِيْهِ وَيُذَكِّرُهُ اللّٰهُ سَلْ كَذَا وَكَذَا حَتّٰى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهٖ

و زیادت کرده است در این روایت و یاد میدهد مر او را خدا آن بنده را که سوال کن چنین و چنین تا آنکه

الْأَمَانِيُّ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هُوَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهَا قَالَ ثُمَّ يَدْخُلُ

[illegible] میگوید خدای تعالی آنچه آرزو کردی آن برای تست و چندان دیگر گفت آنحضرت

بَيْتَهٗ فَيَدْخُلُ عَلَيْهِ زَوْجَتَاهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ فَتَقُوْلَانِ

آن مرد خانه خود را که در بهشت است پس در می آیند بر وی دو زنان وی از حور العین پس میگویند آن دو زوجه وی

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ أَحْيَاكَ لَنَا وَأَحْيَانَا لَكَ قَالَ فَيَقُوْلُ مَا أُعْطِيَ

شکر مر خدای راست که پیدا کرد ترا برای ما و پیدا کرد ما را برای تو فرمود آنحضرت پس میگوید نه داده شده

أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُعْطِيتُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ

هیچ یکے مانند آنچه داده شده ام من و از عبداللہ بن مسعود روایت گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ

آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه من میدانم آخر دوزخیان را

خُرُوجًا مِنْهَا وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ

در برآمدن از دوزخ و آخر اهل بهشت را در درآمدن در بهشت مردیست که بیرون می آید از آتش

حَبْوًا فَيَقُولُ اللهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ

و میرود بر شکم و دست خود پس میگوید اللہ سبحانه برو پس درآی بهشت را پس می آید آنرا در بهشت پس انداخته

أَنَّهَا مَلْأَى فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلْأَى فَيَقُولُ اللهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ

پس میگوید آن مرد ای پروردگار من یافتم من بهشت را پر از مردم پس میگوید اللہ تعالی برو پس درآی

الْجَنَّةَ فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ أَمْثَالِهَا فَيَقُولُ أَتَسْخَرُ

در بهشت پس بدرستی مر تراست مثل مسافت دنیا و ده چند آن پس میگوید آن مرد ای رب آیا تمسخر میکنی

مِنِّي أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

از من یا خنده میکنی از من و حال آنکه تو پادشاهی ابن مسعود میگوید پس بتحقیق دیدم پیغمبر خدا را

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ وَكَانَ يَقُولُ ذٰلِكَ

علیه وسلم خندید از این سخن تا آنکه ظاهر شد دندانهای درون او و بود که میگفت صاحب این

أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ

منزل مثل دنیا و ده چند آن فروترین کمترین بهشتیانست از روی منزل و مرتبت متفق علیه و روایت از ابن مسعود

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قِيلَ لَهُ مَا الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت ابن مسعود گفته شد مر آنحضرت را چیست مقام محمود

قَالَ ذٰلِكَ يَوْمَ يَنْزِلُ اللهُ تَعَالَى عَلَى كُرْسِيِّهِ فَيَئِطُّ كَمَا يَئِطُّ

فرمود آن در آن روز خواهد بود که فرود می آید خدای تعالی بر کرسے خود پس آواز میکند کرسی چنانکه آواز میکند

[illegible]

الرَّحْلُ الْحَدِيدُ مِنْ تَضَايُقِهِ وَهُوَ كَسَعَةِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ

پالان وزین نو از جرم میباشد از تنگی آن وحال آنکه فراخی کرسی ... میان آسمان و

الْأَرْضِ وَيُجَاءُ بِكُمْ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا فَيَكُونُ أَوَّلَ مَنْ

زمین ست و آورده میشوید شما پاهای برهنه تن برهنه ختنه ناکرده پس میباشد ... اول

يُكْسَى إِبْرَاهِيمُ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى اكْسُوا خَلِيلِي فَيُؤْتَى

جامه پوشانیده میشود ابراهیم میگوید الله تعالی کسوت میدهم دوست خود را پس آورده میشود

بِرَيْطَتَيْنِ بَيْضَاوَيْنِ مِنْ رِيَاطِ الْجَنَّةِ ثُمَّ أُكْسَى عَلَى أَثَرِهِ

چادر نرم از کتان سفید از چادرهای بهشت پس پوشانیده میشوم من ... ابراهیم ...

ثُمَّ أَقُومُ عَنْ يَمِينِ اللهِ مَقَامًا يَغْبِطُنِي الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ

استاده میشوم از جانب دست راست خدا تعالی استادنی که رشک برند مرا پیشینیان و پسینیان

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت کرده ... دارمی و روایت ست از ابی سعید رض برستی که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفِئَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ

علیه وسلم فرمود برستی که بعضے از امت من ... ست که شفاعت میکند مر جماعت را و بعضے از ایشان

يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ

کسے ست که شفاعت میکند مر قبیله را و بعضے از ایشان کسے ست که شفاعت میکند مر عصبه را و بعضے از ایشان

لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ

مر یک مرد را تا آنکه درمی آیند بهمین طریق بشفاعت تمامه بهشت روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست از انس

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَفُّ أَهْلُ النَّارِ

گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم صف بسته می ایستند دوزخیان

فَيَمُرُّ بِهِمُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ

پس میگذرد بایشان مردے از اهل بهشت پس میگوید مردے از دوزخیان برب ...

يَا فُلَانُ اَمَا تَعْرِفُنِيْ اَنَا الَّذِيْ سَقَيْتُكَ شَرْبَةً وَقَالَ بَعْضُهُمْ اَنَا

یا فلان آیا نمی شناسی مرا من آن کسی ام کہ تو شانید و بودم ترا یکبار آبے و میگویند بعضے از دوزخیان

الَّذِيْ وَهَبْتُ لَكَ وَضُوْءً فَيَشْفَعُ لَهٗ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

من آنم کہ بخشیدہ بودم برای تو آب پس شفاعت میکند آن مرد بہشتے مرآن دوزخی را پس درمے آرد در بہشت

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت ابن ماجہ و مرویست از ابن مسعود رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْدُرُوْنَ مِنْهَا بِاَعْمَالِهِمْ

علیہ وسلم وارد میشوند مردمان آتش را باز میگردند ازان براندازہ اعمال خود

فَاَوَّلُهُمْ كَلَمْحِ الْبَرْقِ ثُمَّ كَالرِّيْحِ ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ ثُمَّ كَالرَّاكِبِ

پس اول ایشان میگذرد مانند درخشیدن برق پستر مانند وزیدن ریح پستر مانند دویدن اسپ پستر مانند

فِيْ رَحْلِهٖ ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ ثُمَّ كَمَشْيِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

پستر مانند دویدن مرد بہت پستر مانند رفتن مرد بپاے بر طریق معتاد روایت ترمذی و

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دارمی و روایت از حذیفہ رض و از ابی ہریرہ رض گفتند ہر دو کہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى النَّاسَ فَيَقُوْمُ

صلے اللہ علیہ وسلم جمع خواہم آرد اللہ تبارک و تعالے آدمیان را در محشر پس میخیزند

الْمُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَاْتُوْنَ اٰدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ

مسلمانان تا آنکہ قریب گردانیدہ میشود مر ایشان را بہشت پس مے آیند آدم را پس میگویند

يَا اَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ فَيَقُوْلُ وَهَلْ اَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

اے پدر ما طلب کشادگی کن برای ما بہشت را پس میگوید آدم آیا برآوردہ است شما را از بہشت

اِلَّا خَطِيْئَةُ اَبِيْكُمْ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ اِذْهَبُوْا اِلٰى ابْنِيْ

مگر گناہ پدر شما نیستم من صاحب این کار بروید بسوے پسر من کہ

إبراهيم خليل الله قال فيقول إبراهيم لست بصاحب ذلك

ابراهیم ست دوست خدا گفت آنحضرت پس میگوید ابراهیم نیستم من صاحب این کار

إنما كنت خليلا من وراء وراء اعمدوا إلى موسى الذي

نبودم من خلیل مگر دور دور قصد نمائید بسوی موسی

كلمه الله تكليما فيأتون موسى فيقول لست بصاحب ذلك

کلام کرده او را خدا تعالی کلام کردنی بیواسطه پس می آیند موسی را پس میگوید موسی نیستم من صاحب این کار

اذهبوا إلى عيسى كلمة الله وروحه فيقول عيسى لست

بروید بسوی عیسی که کلمة الله و روح اوست پس میگوید عیسی نیستم من

بصاحب ذلك فيأتون محمدا صلى الله عليه وسلم فيقوم

صاحب این کار پس می آیند محمد را صلی الله علیه و سلم پس می ایستد محمد

فيؤذن له وترسل الأمانة والرحم فتقومان جنبتي الصراط

پس اذن کرده میشود او را و فرستاده میشود امانت و رحم پس می ایستد امانت و رحم در دو جانب صراط

يمينا وشمالا فيمر أولكم كالبرق قال قلت بأبي أنت وأمي

دست راست و چپ پس میگذرند طایفه که اول از شما مانند برق گفت ای گفتم من بآنحضرت مادر و پدر فدا

أي شيء كمر البرق قال ألم تروا إلى البرق كيف يمر ويرجع

باد کدام چیز است و چگونه میگذرند همچو برق فرمود آیا نمی بینید بسوی برق که میگذرد و باز میگردد

في طرفة عين ثم كمر الريح ثم كمر الطير وشد الرجال

در یک چشم زدن پس میگذرند همچو گذشتن باد پس همچو گذشتن پرندها و دویدن مردان

تجري بهم أعمالهم ونبيكم قائم على الصراط يقول يا رب

می برد ایشان را صفا و نورانیت اعمال و پیغمبر شما استاده است بر صراط میگوید ای پروردگار

سلم سلم حتى تعجز أعمال العباد حتى يجيء الرجل فلا يستطيع

سلامت دار سلامت دار تا آنکه عاجز می آید و سست میگردد قوت عملهای ایشان تا آنکه می آید مردی نمیتواند

السَّیْرَ اِلَّا زَحْفًا قَالَ وَفِیْ حَافَتَیِ الصِّرَاطِ کَلَالِیْبُ مُعَلَّقَةٌ مَامُوْرَةٌ

سیر دن و کشیدن ... اط مگر جنبیدن برمقعد برمثال صبیے ... آن حضرت و در هر دو طرف صراط کلالیب آویخته

تَاْخُذُ مَنْ اُمِرَتْ بِهٖ فَمَخْدُوْشٌ نَاجٍ وَمَکْدُوْشٌ وَمَ... وْشٌ

میگیرد کسی را که امر کرده شد ... پس بعضے ازین مردم بعضے خدشه کرده اند و نجات یافته و بعضے دست

فِی النَّارِ وَالَّذِیْ نَفْسُ اَبِیْ هُرَیْرَةَ بِیَدِهٖ اِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ سَبْعِیْنَ

در آتش دوزخ و گفت ابوهریره سوگند بآن خدائیکه ذات ابی هریره در دست قدرت اوست بدرستی که

خَرِیْفًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رض قَالَ قَالَ

سال است رواه مسلم و مرویست از عثمان بن عفان رض گفت عثمان فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَشْفَعُ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ ثَلٰثَةٌ

آن حضرت صلے الله علیه وسلم شفاعت میکنند روز قیامت سه قوم

الْاَنْبِیَاءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پیغمبران بیشتر علما بیشتر شهیدان روایت کرد آنرا ابن ماجه و از

اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَا اَنَسُ

انس رض مرویست که گفت فرمود آن حضرت صلے الله علیه وسلم ای انس

اَکْثِرْ مِنَ الْاَصْدِقَاءِ فَاِنَّکُمْ شُفَعَاءُ بَعْضُکُمْ فِیْ بَعْضٍ اَلدَّیْلَمِیُّ

زیاده کن از دوستها زیرا که شما شفاعت کنندگانید بعض شما در بعض دیگر

بَابُ الْکَرَامَاتِ

باب در بیان کرامات

قَالَ یٰاَیُّهَا الْمَلَؤُا اَیُّکُمْ یَاْتِیْنِیْ بِعَرْشِهَا قَبْلَ اَنْ یَّاْتُوْنِیْ مُسْلِمِیْنَ

گفت سلیمان ای عزیزان کدام یک از شما می آرد پیش من تخت او را یعنے تخت بلقیس را پیش از انکه بیایند

قَالَ عِفْرِیْتٌ مِّنَ الْجِنِّ اَنَا اٰتِیْکَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ تَقُوْمَ مِنْ مَّقَامِکَ

گفت دیوے از جن من بیارمش نزدیک تو پیش از انکه برخیزے از جای خود

وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ

و ہر آینہ من بران عرش توانا با امانتم گفت شخصے کہ نزدیک او علم از کتاب الٰہی بود

أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا

من بیارمش نزدیک تو پیش از انکہ باز گردد بسوے تو چشم تو لپس چون سلیمان دیداو را قرار گرفتہ

عِنْدَهُ قَالَ هَٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ كُلَّمَا

نزدیک خویش گفت این خارق عادت از فضل پروردگار من ست تا امتحان کند آیا شکر گزاری میکنم

دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ

داخل شدی زکریا بر مریم در مسجد یافتے نزد وی روزے را گفت اے مریم

أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ

از کجاست ترا این روزی گفت او از نزدیک خداست ہر آینہ خدا میدہد روزے ہر امیخواہد

بِغَيْرِ حِسَابٍ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

بیشمار آگاہ باش ہر اینہ دوستان خدا ہیچ ترسی نیست بر ایشان و نہ ایشان

يَحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ

اندوہگین شوند آنانکہ ایمان آوردند و تقوے میکردند ایشان راست بشارت در زندگی

الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ أُسَيْدَ بْنَ حُضَيْرٍ وَعَبَّادَ

دنیا و در آخرت از انس مرویست کہ اسید بن حضیر و عباد

ابْنَ بِشْرٍ تَحَدَّثَا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ

ابن بشیر ہر دو این صحابے جلیل القدر سخن کردند نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم در کارے کہ

لَهُمَا حَتَّىٰ ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ فِي لَيْلَةٍ شَدِيدَةِ الظُّلْمَةِ

مر این دو کس را بود تا آنکہ رفت از شب ساعتے یعنی پارۂ، در شب سخت تاریک

ثُمَّ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْقَلِبَانِ

لپس ہر بیرون آمدند آن دو صحابے از نزدیک آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم در حالیکہ بر میگردیدند بسوے خانہ

سورۃ نمل ع ۳ (حاشیہ)

پ ۱۱ سورۃ یونس ع ۱۱ (حاشیہ)

وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا

و بدست ہر یکے ازان عصائی بود. پس روشن شد عصا یکے ازان دو تا آنکہ

حَتّٰى مَشَيَا فِيْ ضَوْئِهَا حَتّٰى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيْقُ

تا آنکہ رفتند ہر دو در روشنی آن تا آنکہ چون جدا شد بہر دو کس راہ

أَضَاءَتْ لِلْآخَرِ عَصَاهُ فَمَشٰى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِيْ ضَوْءِ عَصَاهُ

روشن شد برای دیگر نیز عصای او پس رفت ہر یکے ازان دو صحابی رضی اللہ عنہ در روشنی عصای خود

حَتّٰى بَلَغَ أَهْلَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا

تا آنکہ رسید ہر یکے اہل خانۂ خود را رواہ البخاری و روایت ست از عائشہ رضی اللہ عنہا گفت عائشہ

مَاتَ النَّجَاشِيُّ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ لَا يَزَالُ يُرٰى عَلٰى قَبْرِهِ نُوْرٌ

ہنگامیکہ مرد نجاشی بادشاہ حبشہ بودیم ما بہ یکدیگر حدیث میکردیم و میگفتیم کہ بہ ہستی ہمیشہ بود و بر قبر وے

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْهَا قَالَتْ لَمَّا أَرَادُوْا غَسْلَ النَّبِيِّ

رواہ ابو داؤد و ہم از عائشہ رضی اللہ عنہا روایت ست کہ چون ارادہ کردند صحابہ بعد از آن حضرت غسل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا لَا نَدْرِيْ أَنُجَرِّدُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم گفتند نمیدانیم کہ آیا برہنہ کنیم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثِيَابِهِ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا أَمْ نَغْسِلُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از جامہ ہای آنحضرت چنانکہ برہنہ میکنیم مردگان خود را یا غسل دہیم

وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَلَمَّا اخْتَلَفُوْا أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِمُ النَّوْمَ حَتّٰى

او را و حال آنکہ باشد بر بدن شریف وی جامہای وی پس چون اختلاف کردند صحابہ انداخت و برگماشت خدا بر ایشان

مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْنُهُ فِيْ صَدْرِهِ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ

نبود از ایشان ہیچ مردی مگر آنکہ زنخدان وی بر سینۂ وی بود پس سخن کرد ایشان را سخن کنندہ

مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُوْنَ مَنْ هُوَ اغْسِلُوا النَّبِيَّ

از گوشۂ خانہ در حال آنکہ در نمی یافتند ایشان کہ کیست سخن کنندہ غسل دہید پیغمبر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوْا فَغَسَلُوْهُ وَعَلَيْهِ
صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بروست جامہا پس برخاستند صحابہ و غسل دادند آنحضرت را
قَمِيْصُهُ يَصُبُّوْنَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيْصِ وَيُدَلِّكُوْنَهُ بِالْقَمِيْصِ
و حال آنکہ بر وست پیراہن و می ریختند آب را بالای پیراہن و می مالیدند آنحضرت را بر پیراہن
رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ [illegible] ابْنِ الْمُنْكَدِرِ
روایت کرد البیہقی در دلائل النبوۃ و در روایت است از محمد بن المنکدر
اَنَّ سَفِيْنَةَ مَوْلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَخْطَأَ
کہ سفینہ مولای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گم کرد راہ
الْجَيْشَ بِاَرْضِ الرُّوْمِ اَوْ اُسِرَ فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ
لشکر را کہ ہاست در زمین روم یا بند کردہ شد پس روان گریختہ از دست کافران در حالیکہ
فَاِذَا هُوَ بِالْاَسَدِ فَقَالَ يَا اَبَا الْحَارِثِ اَنَا مَوْلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ
پس ناگاہ وی یعنی سفینہ با شیری ست کہ پیش آمد او را پس گفت سفینہ کہ ابو الحارث من مولی آنحضرتم
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ مِنْ اَمْرِيْ كَيْتَ وَكَيْتَ فَاَقْبَلَ
صلی اللہ علیہ وسلم بود کار من و حال من چنین و چنین چیزی از قصہ خود بیان کرد
الْاَسَدُ لَهُ بَصْبَصَةٌ حَتّٰى قَامَ اِلٰى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا اَهْوٰى
شیر در حالیکہ مر او را چاپلوسی ست تا آنکہ استاد شیر در پہلوی سفینہ ہر گاہ کہ می شنید آوازی را کہ مائل باشد
اِلَيْهِ ثُمَّ اَقْبَلَ يَمْشِيْ اِلٰى جَنْبِهِ حَتّٰى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْاَسَدُ
قصد میکرد بسوی آن آواز پس رو می آورد و شیر در حالیکہ میرود در پہلوی سفینہ تا آنکہ رسید سفینہ لشکر را پس باز گشت
رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ قُحِطَ اَهْلُ
روایت کرد در شرح السنۃ و در روایت است از ابو الجوزا تابعی گفت قحط زدہ شدند اہل
الْمَدِيْنَةِ قَحْطًا شَدِيْدًا فَشَكَوْا اِلٰى عَائِشَةَ رض فَقَالَتْ اُنْظُرُوْا
مدینہ قحط سخت پس شکایت کردند بسوی عائشہ پس گفت عائشہ نگاہ کنید

قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاجْعَلُوْا مِنْهُ كُوًى إِلَى السَّمَاءِ

قبر مبارک آن حضرت را صلے اللہ علیہ و سلم پس بگردانید از قبر شریف منافذ بسوی آسمان

حَتّٰى لَا يَكُوْنَ بَيْنَهٗ وَبَيْنَ السَّمَاءِ سَقْفٌ فَفَعَلُوْا فَمُطِرُوْا مَطَرًا

تا آنکہ نباشد میان حجرۂ و میان آسمان سقف یعنے بردارید حجابے پس کردند ایشان پس باران

حَتّٰى نَبَتَ الْعُشْبُ وَسَمِنَتِ الْإِبِلُ حَتّٰى تَفَتَّقَتْ مِنَ الشَّحْمِ فَسُمِّيَ

تا آنکہ رویید گیاہے و فربہ شدند شتران تا آنکہ بشگافتند شتران از پیہ پس نامیدہ شد

عَامَ الْفَتْقِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيْزِ قَالَ

این سال سال فتق یعنے سال ارزانی رواہ الدارمی و از سعید بن عبد العزیز روایت است گفت

لَمَّا كَانَ أَيَّامُ الْحَرَّةِ لَمْ يُؤَذَّنْ فِيْ مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وقتی بود در روزہای حرہ مراد مدینہ است نشد اذان در مسجد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا وَلَمْ يُقَمْ وَلَمْ يَبْرَحْ سَعِيْدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ الْمَسْجِدَ

علیہ و سلم سہ روز و گفتہ نشد اقامت نیز و بیرون نرفت سعید بن المسیب از مسجد

وَكَانَ لَا يَعْرِفُ وَقْتَ الصَّلٰوةِ إِلَّا بِهَمْهَمَةٍ يَسْمَعُهَا مِنْ قَبْرِ النَّبِيِّ

و بود سعید کہ نمی شناخت در آمدن وقت نماز مگر باوازے خفے کہ می شنید آنرا از درون حجرہ کہ قبر شریف

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ

صلے اللہ علیہ و سلم رواہ الدارمے و روایت است از ابن عمر رض کہ عمر فرستاد

بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعٰى سَارِيَةَ فَبَيْنَمَا عُمَرُ

بجانبے لشکری را و امیر گردانید بر این لشکر مردی را کہ نام بردہ میشد در اسار یہ پس در اثنائی آنکہ عمر رض

يَخْطُبُ فَجَعَلَ يَصِيْحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَقَدِمَ رَسُوْلٌ مِنَ الْجَيْشِ

خطبہ میخواند پس شروع کرد آواز بلند میکرد یا ساریہ میگیر کوہ را پناہ آر بوی پس قدوم آورد قاصدے از لشکر

فَقَالَ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَقِيَنَا عَدُوُّنَا فَهَزَمُوْنَا فَإِذَا بِصَائِحٍ يَصِيْحُ

پس گفت ای امیر المؤمنین ملاقات کردند مارا دشمنان پس شکست دادند مارا پس ناگاہ آوازمیکند گوئندہ

يا سارية الجبل فاسندنا ظهورنا الى الجبل فهزمهم الله تعالى

ای ساریه جبل را [illegible] پس تکیه دادیم پشتهای خود را بسوی کوه پس شکست داد ایشان را خدا تعالی

رواه البيهقي في دلائل النبوة وعن نبيه بن وهب ان

روایت کرد آن را بیهقی در دلائل نبوت و از نبیه بن وهب روایت است که

كعبا دخل على عائشة فذكروا رسول الله صلى الله عليه وسلم

کعب حبار درآمد [illegible] عائشه [illegible] پس ذکر کردند رسول خدا صلی الله علیه وسلم را

فقال كعب ما من يوم يطلع الا نزل سبعون الفا من الملائكة

پس گفت کعب نیست هیچ روزیکه طلوع میکند مگر آنکه فرود می آیند هفتاد هزار از فرشتگان

حتى يحفوا بالقبر رسول الله صلى الله عليه وسلم يضربون

تا آنکه گرد آیند قبر آن حضرت را صلی الله علیه وسلم میزنند

باجنحتهم ويصلون على رسول الله صلى الله عليه وسلم حتى

بازوها را و درود میفرستند بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم تا آنکه

اذا امسوا عرجوا وهبط مثلهم فصنعوا مثل ذلك حتى اذا انشقت

چون شام میکنند بالا میروند و فرود می آیند مانند ایشان پس میکنند ایشان نیز مانند آنچه میکردند تا شکافته

عنه الارض خرج في سبعين الفا من الملائكة يزفونه رواه الدارمي

از آن حضرت زمین برآید در هفتاد هزار فرشته در جائیکه [illegible] به بارگاه عزت رواه الدارمی

الباب مشتمل على ذكر وفات رسول الله صلى الله عليه و

این باب مشتمل است بر ذکر وفات آنحضرت صلی الله علیه و

انك ميت وانهم ميتون وما محمد الا رسول قد خلت من

[illegible] هر آینه تو مردنی و هر آینه ایشان خواهند مرد و نیست محمد مگر رسولی هر آینه گذشته اند

قبله الرسل عن ابي سعيد الخدري ان رسول الله صلى

پیش از وی پیغمبران روایت است از ابوسعید خدری رض که آن حضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ اِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ اَنْ

علیه و سلم نشست بر منبر پس فرمود که بنده بود مخیر کرد اینده اورا خدا میان آنکه

يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا

بدهد اورا از ناز و نعمت دنیا هر چه خواهد آن بنده و میان چیزیکه نزد خداست از ثواب آخرت پس

عِنْدَهُ فَبَكَى اَبُوْ بَكْرٍ قَالَ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَاُمَّهَاتِنَا فَعَجِبْنَا

آن بنده آخرت را پس گریه کرد ابو بکر گفت ابو بکر بخطاب آنحضرت فدا کنیم ترا بپدران و مادران ما پس شگفت

لَهُ فَقَالَ النَّاسُ اُنْظُرُوْا اِلَى هٰذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مر ابو بکر را پس گفتند مردم نگاه کنید بجانب این پیر خبر میدهد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ اَنْ يُّؤْتِيَهُ مِنْ

صلی الله علیه و سلم از حال بنده که مخیر کرده اینده خدای تعالی اورا میان آنکه بدهد اورا

زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ وَيَقُوْلُ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَاُمَّهَاتِنَا

زهرهٔ دنیا و میان آنچه نزد اوست و آن پیر میگوید فدیناک بآبائنا وامهاتنا

فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ اَبُوْ بَكْرٍ

پس بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم آن بنده مخیر و بود ابو بکر

اَعْلَمَنَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ صَلَّى رَسُوْلُ اللّٰهِ

دانا ترین و فهم کننده تر ما این کلام را متفق علیه و از عقبه بن عامر مرویست گفت نماز گزارد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَتْلَى اُحُدٍ بَعْدَ ثَمَانِ سِنِيْنَ كَالْمُوَدِّعِ

صلی الله علیه و سلم بر کشتگان غزوه احد بعد از هشت سال از وفات مانند وداع کننده

لِلْاَحْيَاءِ وَالْاَمْوَاتِ ثُمَّ طَلَعَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ اِنِّيْ بَيْنَ اَيْدِيْكُمْ

مر زندگان را و مردگان را پس برآمد آنحضرت منبر را پس گفت بدرستی که من در پیش شما

فَرَطٌ وَاَنَا عَلَيْكُمْ شَهِيْدٌ وَاِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ وَاِنِّيْ

فرط پیش رو شما کار سازی کننده و من بر شما گواهم گواهی میدهم بر اطاعت شما و بدرستی که وعده گاه دیدار شما حوض

لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ وَأَنَا فِي مَقَامِي هٰذَا وَإِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

بر آینه می بینم بحوض و حال آنکه من درینجای خودم و بدرستی من بتحقیق داده شده ام کلید ہاے

خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَإِنِّي لَسْتُ أَخْشٰى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي

خزاین زمین و بدرستے من نیستم بیم بر شما مشرک شدن و کافر گشتن شما بعد از من

وَلٰكِنِّي أَخْشٰى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا وَتَزَادَ بَعْضُهُمْ

ولیکن میترسم بر شما دنیا را که رغبت کنید در دنیا و میل کنید در و و زیادت کرده اند بعضے

فَتَقْتَتِلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

را دیگران پس قتل کنید و کشتن کنید میان خود پس ہلاک شوید چنانکہ ہلاک شدند کسانی که بودند پیش از شما متفق

أَنَسٍ قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ

و از انس و روایت گفت انس ہنگامے که گران شد و سخت گشت مرض آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گشت که می پوشید و بیہوش

فَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلٰى أَبِيكِ كَرْبٌ

و محنت مرض پس گفت فاطمہ ای اندوه و سختے پدر پس گفت آنحضرت مر فاطمہ را نیست بر پدر تو محنت و شدت

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ

بعد از امروز پس چون گذشت آنحضرت گفت فاطمہ در ندبه آنحضرت ای پدر من اجابت کرد دعوت پروردگار

مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلٰى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا

ای کسیکه بہشت برین جای اوست ای پدر من بسوے جبرئیل میرسانم خبر او را و میکنیم نزد و نوحه میکنیم

دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلٰى

او را پس ہنگامیکه دفن کرده شد گفت فاطمه ای انس آیا خوش و خورسند شد نفسہاے شما که بریزید بر

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک روایت کرد این را بخاری

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی اللہ عنہ گفت انس وقتی که قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

الْمَدِينَةَ لَعِبَتِ الْحَبَشَةُ بِحِرَابِهِمْ فَرَحًا لِقُدُومِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُد

مدینہ را شادمانی کردند تمامہ مردم تا آنکہ بازی کردند حبشیان بحربہا خود از جہت شادمانی مر قدوم آنحضرت

وَفِي رِوَايَةِ الدَّارِمِيِّ قَالَ مَا رَأَيْتُ يَوْمًا قَطُّ كَانَ أَحْسَنَ

و در روایتی دارمی این چنین آمدہ است کہ گفت انس ندیدم من ہیچ روز را ہرگز کہ بود نیکوتر

وَلَا أَضْوَأَ مِنْ يَوْمٍ دَخَلَ عَلَيْنَا فِيهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و نہ روشن تر از روزی کہ در آمد بر ما در ان روز پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي دَخَلَ

وسلم و در روایت ترمذی این چنین آمدہ است کہ گفت انس چون شد روزی کہ در آمد

فِيهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ أَضَاءَ مِنْهَا كُلُّ

در وی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مدینہ را روشن شد از مدینہ ہر چیز

شَيْءٍ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ وَمَا نَفَضْنَا

پس ہرگاہ کہ شد روزی کہ در گذشت آنحضرت در وی تاریک شد از مدینہ ہر چیز و نیفشاندیم ما

أَيْدِيَنَا عَنِ التُّرَابِ وَإِنَّا لَفِي دَفْنِهِ حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا وَعَنْ

دستہای خود را از خاک و ما در آنکہ ما بہ تحقیق بودیم در دفن آنحضرت تا آنکہ نشناختیم دلہای خود را

عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ ہنگامیکہ قبض کردہ شد روح آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اخْتَلَفُوا فِي دَفْنِهِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

اختلاف کردند صحابہ در موضع دفن آنحضرت پس گفت ابوبکر رض شنیدم از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَالَ مَا قَبَضَ اللهُ نَبِيًّا إِلَّا فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي يُحِبُّ

علیہ وسلم در این باب چیزی و آن این است کہ گفت آنحضرت قبض نکردہ است خدا روح ہیچ پیغمبر را مگر در جای

أَنْ يُدْفَنَ فِيهِ ادْفِنُوهُ فِي مَوْضِعِ فِرَاشِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ دوست دارد دفن کردہ شود در آنجا دفن کنید او را در جای خوابگاہ وی رواہ الترمذی

وعنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في

وهم از عائشه مرویست گفت بود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت در

مرضه الذي مات فيه يا عائشة ما ازال اجد الم الطعام

بیمارے خود که فوت کرد در ان بیمارے ای عائشه همیشه بودم میافتم درد طعام را

الذي اكلت بخيبر وهذا اوان وجدت انقطاع ابهري

که خورده بودم بخیبر و این وقت یافتن من است بریده شدن رگ دل مرا

من ذلك السم رواه البخاري وعن جعفر بن محمد عن

ازان زهر رواه البخارے و روایت است از جعفر بن محمد از

ابيه ان رجلا من قريش دخل على ابيه علي بن الحسين رض

پدرش که مردے از قریش درآمد بر پدر وی که علی بن حسین که زین العابدین است رض

فقال الا احدثك عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس گفت آمرد آیا حدیث نکنم ترا از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال بلى حدثنا عن ابي القاسم صلى الله عليه وسلم قال

گفت امام زین العابدین بلے حدیث کن ما را از ابی القاسم صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لما مرض رسول الله صلى الله عليه وسلم اتاه جبريل

هنگامیکه بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبرئیل

فقال يا محمد ان الله ارسلني اليك تكريما لك وتشريفا

پس گفت ای محمد هر آینه خدائے تعالے فرستاده است مرا بسوی تو از جهت گرامی داشتن ترا و بزرگ

لك خاصة لك يسألك عما هو اعلم به منك يقول كيف

در حالیکه این تکریم مخصوص است بتو می پرسد ترا از چیزیکه وی تعالے داناتر است بآن چیز از تو میگوید چگونه

تجدك قال اجدني يا جبريل مغموما واجدني يا جبريل

مییابے خود را گفت آنحضرت می یابم خود را ای جبرئیل غمگین و می یابم خود را اے جبرئیل

بمكة ثم جاءه اليوم الثاني فقال له ذلك فرد عليه النبي

اندوهگین بستر آمد جبرئیل نزد آنحضرت روز دوم گفت جبرئیل مر آنحضرت را همچه گفته بود روز اول

صلى الله عليه وسلم كما رد أول يوم ثم جاءه اليوم الثالث

صلی الله علیه وسلم چنانچه جواب داد نخستین روز پس آمد نزد آنحضرت روز سوم

فقال له كما قال أول يوم ورد عليه كما رد عليه وجاء معه ملك

هم گفت مر آنحضرت را چنانچه گفته بود روز اول جواب داد آنحضرت چنانچه داده بود روز اول و آمد با وی فرشته

يقال له إسماعيل على مائة ألف ملك كل ملك على مائة ألف ملك

که گفته میشود او را اسمعیل موکل است بر صد هزار فرشته هر فرشته از ان موکل است بر صد هزار فرشته

فاستأذن عليه فسأله عنه ثم قال جبرئيل هذا ملك الموت

پس طلب کرد اذن آن فرشته برای آمدن نزد آنحضرت صلعم پس پرسید آنحضرت از حال این فرشته گفت جبرئیل این

يستأذن عليك ما استأذن على آدمي قبلك ولا يستأذن

ملک الموت است طلب اذن میکند نزد تو و هرگز طلب اذن نکرده برای در آمدن بر هیچ آدمی پیش از تو و استیذان نخواهد کرد

على آدمي بعدك فقال ائذن له فأذن له فسلم عليه ثم

بر هیچ آدمی بعد از تو این خصوصیت تست پس گفت آنحضرت اذن دهید پس اذن داد جبرئیل ملک الموت را پس سلام کرد

قال يا محمد إن الله أرسلني إليك فإن أمرتني أن أقبض

گفت ای محمد بدرستی خدا فرستاده است مرا بسوی تو پس اگر بفرمائی امر کنی که بستانم

روحك قبضته وإن أمرتني أن أتركه تركته فقال وتفعل

روح ترا البته بستانم آنرا و اگر بفرمائی که بگذارم روح ترا بگذارم آنرا پس گفت آنحضرت آیا میکنی

يا ملك الموت قال بذلك أمرت وأمرت أن أطيعك

ای ملک الموت گفت ملک الموت بهمین امر کرده شده ام و مامور شده ام که فرمانبردار تو باشم

قال فنظر النبي صلى الله عليه وسلم إلى جبرئيل عليه السلام

گفت راوی پس نظر کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسوی جبرئیل که میگوید که تو متوجه باش که چه میکند مرا

فَقَالَ جِبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ قَدِ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ فَقَالَ

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستی خدای تعالی بتحقیق آرزومند و خواهان است بدیدار تو پس فرمود

النَّبِيُّ لِمَلَكِ الْمَوْتِ امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهٖ فَقَبَضَ رُوْحَهٗ فَلَمَّا

پیغمبر خدا مر ملک الموت را لیکن مر آن چیز را که امر کرده شده که بدان پس قبض کرد ملک الموت روح آنحضرت را پس

تُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ

وفات یافت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد تعزیت یعنی آواز تسلی داده

سَمِعُوْا صَوْتًا مِّنْ نَّاحِيَةِ الْبَيْتِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

که شنیدند صحابه آوازی را از گوشه خانه که میگوید سلام بر شما ای اهل بیت

وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ إِنَّ فِي اللّٰهِ عَزَاءً مِّنْ كُلِّ مُصِيْبَةٍ وَّ

و باد بر شما مهربانی خدا و فزونیهای کرم وی بدرستی که در خدا عزا است از هر مصیبت و

خَلَفًا مِّنْ كُلِّ هَالِكٍ وَّدَرَكًا مِّنْ كُلِّ فَائِتٍ فَبِاللّٰهِ فَاتَّقُوْا

خدا خلافت است از هلاک شونده و تدارک است از هر در گذرنده پس بپاکی خدا تقوی کنید

وَإِيَّاهُ فَارْجُوْا فَإِنَّمَا الْمُصَابُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ فَقَالَ

و خدا را امید دارید نه جز او را پس نیست مصیبت زده مگر کسیکه محروم گردانیده شده است ثواب پس گفت

عَلِيٌّ أَتَدْرُوْنَ مَنْ هٰذَا هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

علی مرتضی آیا در می یابید کیست این مرد این خضر است که به تعزیه اصحاب اهل بیت آمده است روایت کرد بیهقی در

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلَى تَرِكَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل است بر ترکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ أَخِيْ جُوَيْرِيَةَ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از عمرو بن الحارث که صحابی بود و برادر جویریه بنت الحارث که از امهات مؤمنین است گفت عمرو

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ مَوْتِهٖ دِيْنَارًا وَّلَا دِرْهَمًا

صلی الله علیه وسلم نزد موت خود نه دینار و نه درهم

ف این عبارت را معنی گفت انه بدرستی که در عزا یعنی درکتاب ... انا لله وانا الیه راجعون [illegible]

وَلَا عَبْدًا وَلَا أَمَةً وَلَا شَيْئًا إِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَ

ونہ غلام ونہ کنیز ونہ چیزے مگر استر سفیدی کہ سفید بود کہ آنرا دلدل نام بود وسلاح جنگ

أَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و زمینے کہ گردانیدہ بود آنرا صدقہ وقف بر فقراء و اہل وعیال روایت کرد اورا بخاری و از ابوہریرہ رض روایت

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَقْتَسِمُ وَرَثَتِي

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود قسمت نکنند وارثان من

دِينَارًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِي وَمُؤْنَةِ عَامِلِي فَهُوَ

یک دینار را چیزیکہ بگذارم من پس از نفقہ زنان من بعد از وی و بعد از اجرت عامل من یعنی خلیفہ

صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بر فقراء چنانکہ در حیات بود روایت کرد بخاری و مسلم و روایت است از ابوبکر صدیق رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نُوْرَثُ مَا تَرَكْنَاهُ صَدَقَةٌ

صلی اللہ علیہ وسلم میراث یافتہ نمیشود از ما چیزی کہ گذاشتہ ایم از مال صدقہ است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و مصرف است بر فقراء متفق علیہ و از ابوموسی اشعری رض از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ إِذَا أَرَادَ رَحْمَةَ أُمَّةٍ مِنْ عِبَادِهِ

وسلم مرویست کہ آنحضرت فرمود بدرستی کہ خدای تعالی چون خواہد رحمت امتی از بندگان خود

قَبَضَ نَبِيَّهَا قَبْلَهَا فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطًا وَسَلَفًا بَيْنَ يَدَيْهَا وَإِذَا أَرَادَ

قبض میکند و میمیراند پیغمبر آن امت را پیش از آن امت یعنی از نزول عذاب پس میگرداند خدا پیغمبر را برای امت

هَلَكَةَ أُمَّةٍ عَذَّبَهَا وَنَبِيُّهَا حَيٌّ فَأَهْلَكَهَا وَهُوَ يَنْظُرُ فَأَقَرَّ

ہلاک امتی را عذاب میکند آن امت را و حال آنکہ پیغمبر آن امت زندہ است پس ہلاک میگرداند خدا آن امت را پس روشن کرد

عَيْنَهُ بِهَلَكَتِهَا حِينَ كَذَّبُوهُ وَعَصَوْا أَمْرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ہر دو چشم پیغمبر را بہلاک شدن آن امت ہنگامی کہ نسبت بدروغ کردند وی را و نافرمانی کردند امر او را روایت کرد اورا مسلم

وعن ابی ھریرۃ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

واز ابو ہریرہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

والذی نفس محمد بیدہ لیاتین علی احدکم یوم ولا یرانی

سوگند بذاتیکہ ذات محمد در دست قدرت اوست ہر آئینہ بیاید بر یکی از شما روزی کہ نہ بیند مرا بعد

ثم لان یرانی احب الیہ من اہلہ ومالہ معھم رواہ مسلم

ازان دیدن من ... دوست تر باشد از اہل وعیال وی رواہ مسلم

کتاب مناقب الصحابۃ رضی اللہ تعالی عنہم

این کتاب در بیان مناقب صحابہ رضی اللہ تعالی عنہم

والسابقون الاولون من المہاجرین والانصار والذین

وپیشی گیرندگان پیشینیان از ہجرت کنندگان ویاری دہندگان وآنانکہ

اتبعوھم باحسان رضی اللہ عنہم ورضوا عنہ واعد لہم

پیروی کردند ایشانرا بہ نیکوئی خوشنود شد خدا از ایشان وخوشنود شدند ایشان از و وآمادہ کرد ایشانرا

جنات تجری تحتھا الانھار خالدین فیھا ابدا ذلک الفوز

بوستانہا کہ میرود زیر آن جویہا جاوید باشند دران ہمیشہ این رستگاری

العظیم ان الذین یبایعونک انما یبایعون اللہ ید اللہ

بزرگ است ہر آئینہ آنانکہ بیعت کردند با تو جز این نیست کہ بیعت میکنند با خدا دست خدا

فوق ایدیھم محمد رسول اللہ والذین معہ اشداء

بر دستہای شان ہست محمد فرستادہ خداست وآنانکہ با وی اند سخت اند

علی الکفار رحماء بینھم تراھم رکعا سجدا یبتغون

بر کافران مہربان اند با ہمدیگر بینی ایشانرا رکوع آرندگان وسجود کنندگان طلب میکنند

فضلا من اللہ ورضوانا سیماھم فی وجوھہم من اثر

ایشان افزونی از خدای تعالی وخوشنودی حضرت او علامت ایشان در روی ایشان ظاہر بودہ از اثر

السجود ذلک مثلهم فی التوراة ومثلهم فی الانجیل

سجده کردن ... صفت مذکور شد صفت ایشان در توریت موسی صفت ایشان در انجیل کتاب عیسی

کزرع اخرج شطئه فآزره فاستغلظ فاستوی علی سوقه

مانند کشتی است که بیرون آورد شاخ خود را پس قوی ساخت آن را پس ستبر شد پس راست ایستاد بر ساقهای خود

یعجب الزراع لیغیظ بهم الکفار وعد الله الذین آمنوا و

شگفت آورد مزارعان را تا خشم گیرند به ایشان ناگرویدگان وعده کرد خدا آنان را که گرویدند و

عملوا الصالحات منهم مغفرة واجرا عظیما ۔ لا یستوی

کردند کردارهای پسندیده از ایشان ... آمرزش گناهان و مزد بزرگ

منکم من انفق من قبل الفتح وقاتل اولئک اعظم درجة

از شما آنکه نفقه کرد پیش از فتح و کارزار کرد ... بزرگتر اند بمرتبه

من الذین انفقوا من بعد وقاتلوا وکلا وعد الله الحسنی

از آنانکه انفاق کردند از پس آن و کارزار کردند و همه را وعده داد خدا نیکو

والله بما تعملون خبیر ۔ یوم لا یخزی الله النبی والذین

وخدا بآنچه میکنید داناست روزیکه رسوا نکند خدا پیغمبر را و آنانکه

آمنوا معه نورهم یسعی بین ایدیهم وبایمانهم یقولون

گرویدند با او روشنی شان می شتابد پیش شان و راست شان میگویند

ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر

پروردگارا تمام گردان برای ما روشنی ما را و بیامرز ما را هر آینه تو بر همه چیز توانا

عن ابی سعید الخدری رض قال قال النبی صلی الله علیه

روایت است از ابو سعید خدری رض ... فرمود آن حضرت صلی الله علیه

وسلم لا تسبوا اصحابی فلو ان احدکم انفق مثل احد

وسلم دشنام مدهید یاران مرا پس اگر ثابت شود که یکی از شما خرج کند ... در راه خدا مانند

ذَهَبًا مَّا بَلَغَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيْفَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

زر نمیرسد ثواب آن نیم پیمانہ یکے از ایشان را و نہ ثواب نیم نیم پیمانہ یکے از ایشان را متفق علیہ و از

اَبِيْ بُرْدَةَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ رَفَعَ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی بردہ رض و از پدر شو کہ ابو موسیٰ است روایت است گفت بر داشت یعنی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

رَاْسَهٗ اِلَى السَّمَاۤءِ وَكَانَ كَثِيْرًا مِّمَّا يَرْفَعُ رَاْسَهٗ اِلَى السَّمَاۤءِ

سر مبارک خود را بسوئے آسمان و بود آنحضرت اکثر بر میداشت سر مبارک خود را بسوئے آسمان

فَقَالَ النُّجُوْمُ اَمَنَةٌ لِّلسَّمَاۤءِ فَاِذَا ذَهَبَتِ النُّجُوْمُ اَتَى السَّمَاۤءَ

پس گفت آنحضرت ستارگان سبب امن اند مر آسمان را پس وقتیکہ بروند ستارگان می آید آسمان را

مَا تُوْعَدُ وَاَنَا اَمَنَةٌ لِّاَصْحَابِيْ فَاِذَا ذَهَبْتُ اَنَا اَتَى لِاَصْحَابِيْ

آنچہ وعدہ دادہ شدہ است ... از ... سبب امن ام مر اصحاب خود را پس وقتیکہ بروم من

مَا يُوْعَدُوْنَ وَاَصْحَابِيْ اَمَنَةٌ لِّاُمَّتِيْ فَاِذَا ذَهَبَ اَصْحَابِيْ اَتَى

بچیزیکہ وعدہ دادہ شدہ اند از فتن و حروب اصحاب من سبب امن اند مر امت مرا پس چون بروند اصحاب من می آید

اُمَّتِيْ مَا يُوْعَدُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ

امت مرا آنچہ وعدہ کردہ شدہ اند از بدع و حوادث و ذہاب خیر و حدوث شر رواہ مسلم و روایت است از ابو سعید خدری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاْتِيْ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ

گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم می آید بر مردم زمانے

فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيَقُوْلُوْنَ فِيْكُمْ مَّنْ صَاحَبَ

پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس پرسیدہ میشود و پرسیدہ میشود از آن جماعت آیا ہست در میان شما

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ

با پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس میگویند آری ہست پس کشادہ میشود مر ایشان را

ثُمَّ يَاْتِيْ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيْكُمْ مَّنْ

بعد تر می آید بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفتہ میشود و پرسیدہ میشود آیا ہست میان شما

صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللّٰهِ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ يَأْتِي

کسیکه صحبت داشته است باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آرے هست پس کشاده میشود مر ایشانرا

عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُو فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيكُمْ مَنْ

بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتے از مردم پس گفته میشود آیا هست میان شما

صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللّٰهِ فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ

کسیکه صحبت داشته است با آنکس که او صحبت داشته باشد باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری هست

لَهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از برکت این هر سه طبقه متفق علیه و روایت است از عمر گفت فرمود آن حضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْرِمُوا أَصْحَابِي فَإِنَّهُمْ خِيَارُكُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

علیه وسلم گرامی دارید یاران مرا زیرا که بدرستی ایشان نیک ترین شما اند پس آنکسانیکه می پیوندند

ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَظْهَرُ الْكَذِبُ حَتَّى أَنَّ الرَّجُلَ لَيَحْلِفُ

پس آنکسانیکه اند می پیوندند ایشانرا بعد ازین ظاهر و شایع میگردد دروغ و خیانت در دین دنیا تا آنکه مرد باشد که سوگند

وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ أَلَا مَنْ سَرَّهُ بُحْبُوحَةَ

و سوگند داده نمیشود و گواهے میدهد و گواهے طلبیده نمیشود آگاه باشید کسیکه شاد میگرداند او را وسط

الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْفَذِّ وَهُوَ مِنَ

بهشت پس باید که لازم گیرد جماعت مسلمانانرا پس بدرستی شیطان با تنها و یگانه است و شیطان از

الِاثْنَيْنِ أَبْعَدُ وَلَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

دو کس دور تر است نسبته بیک کس و باید که تنها نباشد مردے با زنے اجنبیه زیرا که شیطان

ثَالِثُهُمْ وَمَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

سوم این سه کس است و کسیکه شاد گرداند او را نیکے او و اندوهگین گرداند او را بدی او پس آنکس مومن است

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَمَسُّ

و روایت است از جابر رض از آن حضرت صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت مس نکند

النَّارُ مُسْلِمًا رَآنِیْ أَوْ رَأٰی مَنْ رَآنِیْ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

آتش دوزخ مسلمان را که دیده است مرا یا دیده است کسی را که دیده است مرا روایت کرده ترمذی و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مغفل مرویست گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِیْ اَصْحَابِیْ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِیْ اَصْحَابِیْ لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا

بترسید خدا را در حق اصحاب من و یاد نکنید ایشان را جز به تعظیم و توقیر سه بار مکرر فرمود برای تاکید مگیرید

مِنْ بَعْدِیْ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّیْ اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِیْ

بعد از من پس کسیکه دوست میدارد ایشان را پس بدوستی من دوست میدارد و کسیکه دشمن میدارد ایشان را

اَبْغَضَهُمْ وَمَنْ اٰذَاهُمْ فَقَدْ اٰذَانِیْ وَمَنْ اٰذَانِیْ فَقَدْ اٰذَی اللّٰهَ

دشمن میدارد ایشان را و کسیکه برنجاند ایشان را پس بتحقیق برنجانید مرا و کسیکه برنجاند مرا پس

وَمَنْ اٰذَی اللّٰهَ فَیُوْشِكُ اَنْ یَّاْخُذَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

خدای تعالی را و کسیکه برنجاند خدا را پس نزدیک است که بگیرد او را یعنی عذاب کند او را روایت کرده الترمذی

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از انس مرویست که گفت آن حضرت صلے اللہ علیہ و سلم

مَثَلُ اَصْحَابِیْ فِیْ اُمَّتِیْ كَالْمِلْحِ فِی الطَّعَامِ لَا یَصْلُحُ الطَّعَامُ اِلَّا بِالْمِلْحِ

قصه عجیبه اصحاب من در میان امت من مانند نمک در طعام است صلاح نمی پذیرد طعام مگر به نمک

قَالَ الْحَسَنُ فَقَدْ ذَهَبَ مِلْحُنَا فَكَیْفَ نَصْلُحُ رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ

گفت حسن بصری بعد از شنیدن این حدیث پس بتحقیق رفت نمک ما پس چگونه صلاح پذیریم روایت کرده در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُرَیْدَةَ عَنْ اَبِیْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

السنة و روایت است از عبد اللہ بن بریدہ اسلمی از پدرش روایت میکند که گفت بریده

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ مِّنْ اَصْحَابِیْ یَمُوْتُ فِیْ

صلے اللہ علیہ و سلم نیست هیچ یکی از اصحاب من که بمیرد در

اَرْضٍ اِلَّا بُعِثَ قَائِدًا وَنُوْرًا لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زمین مگر آنکه برانگیخته شود در حالیکه پیشوا کننده است مردم آن زمین را و سبب روشنائی است مر ایشان را روز

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عمر گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه و سلم

اِذَا رَاَيْتُمُ الَّذِيْنَ يَسُبُّوْنَ اَصْحَابِيْ فَقُوْلُوْا لَعْنَةُ اللهِ عَلٰى

وقتیکه به بینید آن کسانی که دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا باد برا این

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ سَمِعْتُ

فعل بد شما روایه الترمذی و روایت ست از عمر بن الخطاب گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ سَاَلْتُ رَبِّيْ

آن حضرت را صلی الله علیه و سلم که میگفت پرسیدم پروردگار خود را از حال

اخْتِلَافِ اَصْحَابِيْ مِنْ بَعْدِيْ فَاَوْحٰى اِلَيَّ يَا مُحَمَّدُ اِنَّ

اختلاف اصحاب خود بعد از من پس وحی فرستاد بسوی من ای محمد بدرستی

اَصْحَابَكَ عِنْدِيْ بِمَنْزِلَةِ النُّجُوْمِ فِي السَّمَاءِ بَعْضُهَا اَقْوٰى

اصحاب تو نزد من بجای ستارگان اند در آسمان که بعضی از ان ستارگان قوی تر اند

مِنْ بَعْضٍ وَلِكُلٍّ نُوْرٌ فَمَنْ اَخَذَ بِشَيْءٍ مِمَّا هُمْ عَلَيْهِ مِنَ

از بعضی و مر هر یکی را نوری است پس هر که گرفت چیزی که ایشان بران چیز اند از

اخْتِلَافِهِمْ فَهُوَ عِنْدِيْ عَلٰى هُدًى قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

اختلاف ایشان پس آنکس نزد من بر راه راست ست گفت عمر بن خطاب فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْحَابِيْ كَالنُّجُوْمِ فَبِاَيِّهِمْ اقْتَدَيْتُمْ

صلی الله علیه و سلم اصحاب من مانند ستارگان اند که بانها راه یافته میشوند پس بهر کدام ازیشان

اهْتَدَيْتُمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ يَقُوْلُ

راه راست مییابید روایه رزین و روایت ست از جابر بن عبدالله رض میگفت که

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَمَسُّ النَّارُ مُسْلِمًا

شنیدم من آن حضرت را صلی الله علیه و سلم میگفت که مس نمیکند آتش دوزخ مسلمانی را

رَاٰنِیْ اَوْ رَاٰی مَنْ رَاٰنِیْ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

که دید مرا یا دید کسی را که دید مرا رواه الترمذی

بَابُ فَضْلِ الْاَنْصَارِ

باب ست در بیان فضیلت انصار رض

وَالَّذِیْنَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاِیْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ یُحِبُّوْنَ مَنْ

و آنانرا ست که جاے گرفتند بدار الاسلام و جاے پیدا کردند در ایمان پیش از مهاجران دوست میدارند هر که

هَاجَرَ اِلَیْهِمْ وَلَا یَجِدُوْنَ فِیْ صُدُوْرِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا اُوْتُوْا

هجرت میکند بسوی ایشان و نمی یابند در خاطر خود دغدغه از طرف انچه داده شد

وَیُؤْثِرُوْنَ عَلٰی اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ کَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ یُّوْقَ

مهاجرانرا و دیگرانرا اختیار میکنند بر خویشتن اگرچه باشد ایشانرا احتیاج و هر کرا نگاه داشته شد

شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ عَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِیِّ

از حرص نفس خودش را انجماعت ایشانند رستگار روایت ست از انس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اٰیَةُ الْاِیْمَانِ حُبُّ الْاَنْصَارِ وَاٰیَةُ

صلی الله علیه و سلم که فرمود آنحضرت نشان ایمان محبت انصار است و نشان

النِّفَاقِ بُغْضُ الْاَنْصَارِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رض قَالَ

نفاق دشمنی انصار ست متفق علیه و روایت است از براء بن عازب رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْاَنْصَارُ

شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه و سلم که میگفت انصار

لَا یُحِبُّهُمْ اِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا یُبْغِضُهُمْ اِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

دوست نمیدارد ایشانرا مگر مسلمان و دشمن نمیدارد ایشانرا مگر منافق پس کسیکه دوست دارد

أَحَبَّهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دوست دارد اورا خدایتعالے وکسیکه دشمن دارد ایشانرا دشمن دارد اورا خدای تعالی متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ

وسلم اگر نبودے ہجرت ہر آئینہ میبودم من مردی از انصار واگر سلوک کنند

النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكَتِ الْأَنْصَارُ وَادِيًا أَوْ شِعْبًا لَسَلَكْتُ

مردم وادیے راو میرفتند انصار وادیے دیگر را یا دره میان دو کوه را ہر آئینہ سلوک میکردم

وَادِيَ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهَا الْأَنْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ

وادی انصار را وشعب ایشانرا انصار بمنزلۂ شعار اند یعنے جامۂ درون ومردمان باقی بمنزلۂ دثار اند

إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتّٰى تَلْقَوْنِي

بدرستی شما ای انصار نزدیک است که بینید شما پس از من اختیار و استبداد پس صبر کنید بر این شدت

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

بر حوض رواہ البخاری وروایت است از انس رض که آن حضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى صِبْيَانًا وَنِسَاءً مُقْبِلِينَ مِنْ عُرْسٍ

علیه وسلم دید کودکانرا وزنانرا یعنے از انصار رو آرنده وآینده از طعام عروسے

فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ

پس بایستاد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس گفت خدا و ندا شما از

أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ اللّٰهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ يَعْنِي

محبوب ترین مردم اید بسوی من خداوندا شما از دوستترین مردم اید بسوے من میخواهد آنحضرت

الْأَنْصَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض قَالَ قَالَ

بمخاطبین انصار را متفق علیه وروایت است از زید بن ارقم رض گفت فرمود

اثرة بفتح ہمزہ وفتح ثلثہ وضم ہمزہ وسکون ثلثہ استبداد واختیار ۱۲ اشعۃ اللمعات

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْاَنْصَارِ وَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خداوندا بیامرز مر انصار را

بْنَاءِ الْاَنْصَارِ وَلِاَبْنَاءِ اَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و مر پسران انصار را و مر پسران پسران انصار را رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از ابن عباس مرویست کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

لَا یُبْغِضُ الْاَنْصَارَ اَحَدٌ یُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

دشمن ندارد انصار را ہیچ یکے کہ ایمان دارد بخدا و روز آخرت رواہ الترمذی

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ کُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

و روایت ست از سہل بن سعد رض گفت بودیم باہمراہ آن حضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ یَحْفِرُ الْخَنْدَقَ وَنَحْنُ نَنْقُلُ التُّرَابَ

علیہ وسلم در حال آنکہ آنحضرت [illegible] خاک را

فَیَمُرُّ بِنَا فَقَالَ اَللّٰهُمَّ لَا عَیْشَ اِلَّا عَیْشَ الْاٰخِرَةِ فَاغْفِرْ

پس گذر کرد بر ما آنحضرت و دید سختی حال ما پس فرمود خداوندا نیست عیش و رحمت مگر عیش و رحمت آخرت

الْاَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

انصار را و مہاجرین را رواہ الترمذی

فِیْمَنْ سَبَّ اَصْحَابَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

در باب حکم آن کسے ست کہ دشنام دہد صحابۂ آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِیْنَ جَاءُوْا مِنْ بَعْدِهِمْ یَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا

و نیز آنان راست کہ آمدند بعد از مہاجران و انصار میگویند ای پروردگار ما بیامرز ما را

وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِیْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِیْمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِیْ

و برادران ما را کہ سبقت کردند بر ما بایمان آوردن و پیدا مکن در

قُلُوْبِنَا غِلًّا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَآ اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ عَنْ

دل ما ہیچ کینہ نسبت آنانکہ ایمان آوردند ای پروردگار ما ہر آئینہ تو بخشایندہ مہربانے روایت ست از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا

ابن عمر رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون

رَاَيْتُمُ الَّذِيْنَ يَسُبُّوْنَ اَصْحَابِيْ فَقُوْلُوْا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰى

بہ بینید شما آن کسانے را کہ دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خداو دورے از رحمت وبادبر

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ

بد فعل شما کہ میکنید شمار رواہ ترمذے و روایت ست از ابے سعید خدرے رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ

ابوسعید فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام نکنید یاران مرا

فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

پس سوگند بخدائے کہ ذات من در دست قدرت اوست اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند در راہ خدا مانند

ذَهَبًا مَّا اَدْرَكَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيْفَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زر نمی یابد ثواب یک مد شانرا و نہ نیم مد شانرا رواہ الترمذے

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت ست از عبد اللہ بن مغفل رض گفت عبد اللہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ اَصْحَابِيْ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم بترسید خدارا در حق اصحاب من مکرر فرمود

اَصْحَابِيْ لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِّنْ بَعْدِيْ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

و نسازید ایشانرا مثل ہدف بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشانرا

فَبِحُبِّيْ اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ اَبْغَضَهُمْ وَمَنْ

پس بدوستی من دوست میدارد ایشانرا و کسیکہ دشمن میدارد ایشانرا پس بدشمنے من دشمن میدارد ایشانرا و کسیکہ [illegible]

آذاهم فقد آذانی ومن آذانی فقد آذی الله ومن آذی

همه رنجانید ایشانرا پس بتحقیق رنجانید مرا و — رنجانید مرا پس بتحقیق رنجانید خدارا و کسیکه رنجاند

الله يوشك ان ياخذه رواه الترمذی

خدارا نزدیک ست آنکه بگیرد و عذاب میکند او را خدا یتعالے رواه الترمذی

مناقب ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه

این مناقب حضرت ابی بکر صدیق ست رضی الله تعالی عنه

الا تنصروه فقد نصره الله اذ اخرجه الذين كفروا ثاني

اگر یاری نه دهید او را پس بدرستی یاری داده است او را خدا چون کشیدند و بیرون کردند او را آنانکه نگرویدند

اثنين اذ هما في الغار اذ يقول لصاحبه لا تحزن ان الله

دو چون هر دو بودند در غار چون گفت مر یار خود را نه اندوه خور بدرستی خدای

معنا فانزل الله سكينته عليه وايده بجنود لم تروها

باماست پس فرو فرستاد خدا آرام خود را براو و قوت داد او را بلشکرهائیکه ندید آنرا

وجعل كلمة الذين كفروا السفلى وكلمة الله هي العليا

و دانید کلمه آنانکه نگرویدند فرو تر و کلمه خدا اوست بلند تر

والله عزيز حكيم ولا يأتل اولوا الفضل منكم والسعة

و خدا غالب است حکم کننده و سوگند نخورند خداوندان فضل از شما و فراخی

ان يؤتوا اولي القربى والمساكين والمهاجرين في سبيل الله

آنکه دهند خویشان را و درویشان و مهاجران را در راه خدای

وسيجنبها الاتقى الذي يؤتي ماله يتزكى وما لاحد عنده

و زود دور کرده از آن پرهیزگار آنکه میدهد مال خود را پاکی [illegible] را نزد او

من نعمة تجزى الا ابتغاء وجه ربه الاعلى ولسوف يرضى

از نعمت که پاداش داده شود خواستن ذات پروردگار او بزرگتر و گردد

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ اِلْخُدْرِیِّ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

از ابی سعید خدری روایت است از آن حضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَمَنِّ النَّاسِ عَلَیَّ فِیْ صُحْبَتِہٖ وَمَالِہٖ

وسلم گفت آنحضرت بدرستی از اعطا کنندہ ترین مردم برمن در صحبت خود و مال خود

اَبُوْبَکْرٍ وَعِنْدَ الْبُخَارِیِّ اَبَابَکْرٍ وَلَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا

ابوبکر ست و نزد بخارے ابابکر واقع شدہ باالف و اگر بودم من گیرندہ دوست خالص جانی را

لَاتَّخَذْتُ اَبَابَکْرٍ خَلِیْلًا وَلٰکِنْ اُخُوَّۃُ الْاِسْلَامِ وَمَوَدَّتُہٗ

ہر آئینہ میگرفتم ابوبکر را دوست ولیکن برادرے کہ بحق مسلمانی است و محبت آن باقی ست

لَاتُبْقَیَنَّ فِی الْمَسْجِدِ خَوْخَۃٌ اِلَّا خَوْخَۃَ اَبِیْ بَکْرٍ وَفِیْ رِوَایَۃٍ

باقی داشتہ نشود در مسجد روزنی در دیوار مگر روزنیکہ در دیوار ابوبکر ست و در روایتے

لَوْ کُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِیْلًا غَیْرَ رَبِّیْ لَاتَّخَذْتُ اَبَابَکْرٍ خَلِیْلًا

دیگر این لفظ است اگر بودم من گیرندہ دوست جز پروردگار ہر آئینہ میگرفتم ابوبکر را خلیل

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَائِشَۃَ رض قَالَتْ قَالَ لِیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متفق علیہ و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ گفت مرا آن حضرت

فِیْ مَرَضِہٖ اُدْعِیْ لِیْ اَبَابَکْرٍ اَبَاکِ وَاَخَاکِ حَتّٰی اَکْتُبَ کِتَابًا

در مرض خود بخوان و بطلب برائے من ابوبکر را کہ پدر تو ہست و بخوان برادر خود را تا آنکہ بنویسم نوشتہ را

فَاِنِّیْ اَخَافُ اَنْ یَّتَمَنّٰی مُتَمَنٍّ وَّیَقُوْلَ قَائِلٌ اَنَا وَلَا وَیَاْبَی اللّٰہُ

زیرا کہ بدرستی من می ترسم کہ آرزو کند آرزو کنندہ و بگوید گویندہ کہ من مستحقم خلافت را و نیست مستحق

وَالْمُؤْمِنُوْنَ اِلَّا اَبَابَکْرٍ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جُبَیْرِ بْنِ مُطْعِمٍ

و مسلمانان مگر ابوبکر را رواہ مسلم و روایت ہست از جبیر بن مطعم

قَالَ اَتَتِ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ امْرَاَۃٌ وَکَلَّمَتْہُ

گفت جبیر آمد آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم را زنے و سخن کرد آنحضرت را

فِي شَيْءٍ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَرَأَيْتَ

در چیزے پس امر کرد آنحضرت آن زن را کہ وقت دیگر بیاید گفت آن زن اے رسول اللہ خبر دہ مرا

إِنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ كَأَنَّهَا تُرِيدُ الْمَوْتَ قَالَ فَإِنْ لَمْ تَجِدِينِي

اگر بیایم و نیابم ترا گویا آن زن ارادہ میکرد ازین قول موت آنحضرت را فرمود پس اگر نیابی

فَأْتِي أَبَا بَكْرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ

تو مرا پس بیائے ابوبکر را متفق علیہ و روایت است از عمرو بن العاص کہ آن حضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ

صلے اللہ علیہ و سلم فرستاد او را وامیر گردانید بر لشکر ذات السلاسل

قَالَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ عَائِشَةُ

گفت عمرو بن عاص پس آمدم من آنحضرت را پس گفتم من یعنے بآن حضرت کدام یکے از مردمان دوست داشتہ تر ست

قُلْتُ مِنَ الرِّجَالِ قَالَ أَبُوهَا قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ فَعَدَّ رِجَالًا

گفتم از مردان کدام محبوب تر ست گفت پدر عائشہ کہ ابوبکر است گفتم پس ترکیست گفت عمر پس شمرد آنحضرت مردمانرا

فَسَكَتُّ مَخَافَةَ أَنْ يَجْعَلَنِي فِي آخِرِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس خاموش شدم از جہت ترس آنکہ بگرداند مرا در پسترین ایشان متفق علیہ و از

مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ النَّبِيِّ

محمد بن حنفیہ روایت است گفت گفتم من مر پدر خود را کدام یکے از آدمیان بہتر است بعد از پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ وَ

صلے اللہ علیہ و سلم گفت پدر من کہ ابوبکر صدیق بہتر ست گفتم پس تر کدام بہتر است گفت عمر و

خَشِيتُ أَنْ يَقُولَ عُثْمَانُ قُلْتُ ثُمَّ أَنْتَ قَالَ مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ

ترسیدم من کہ بگوید عثمان گفتم پس تر تو بہتر ستے گفت نیستم من مگر یک مردے

مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ كُنَّا

از مسلمانان رواہ البخاری و از ابن عمر رضی اللہ عنہ روایت است گفت بودیم

فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَعْدِلُ بِأَبِي بَكْرٍ أَحَدًا

در زمان آنحضرت صلی الله علیه وسلم که برابر نمیکردیم باے بکر هیچ کس را

ثُمَّ عُمَرَ ثُمَّ عُثْمَانَ ثُمَّ نَتْرُكُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پستر برابر نمیکردیم بعمر هیچ یکے را پستر بعثمان هیچ یکے را پستر میگذاشتیم اصحاب آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

لَا نُفَاضِلُ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ قَالَ

که فضل نے نهادیم میان ایشان رواه البخاری و در روایتے که مرابی داؤد راست همچنین گفت

كُنَّا نَقُولُ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر که بودیم ما که میگفتیم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم زنده بود فاضل ترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ عُثْمَانُ رض

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بعد از وے ابوبکر است پستر عمر پستر عثمان رض

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابوهریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا لِأَحَدٍ عِنْدَنَا يَدٌ إِلَّا وَقَدْ كَافَيْنَاهُ مَا خَلَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّ لَهُ

نیست مر هیچ یکے را نزد ما نعمتے و نیکے مگر آنکه به تحقیق مکافات کردیم آنرا مگر ابوبکر پس بدرستی مر

عِنْدَنَا يَدًا يُكَافِئُهُ اللهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا نَفَعَنِي مَالُ أَحَدٍ

نزد ما نعمتے است مکافات دهد اورا خدا تعالی در بدل آن نعمت روز قیامت و سود نکرد مرا مال هیچ یکے

قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ

هرگز آنچه سود کرد مرا مال ابے بکر و اگر میبودم من گیرنده خلیل هر آینه میگرفتم

أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا أَلَا وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ابوبکر را خلیل آگاه باشید که صاحب شما خلیل خدا است رواه ترمذی

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ أَبُو بَكْرٍ سَيِّدُنَا وَخَيْرُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ

و روایت است از عمر رض گفت ابوبکر مهتر ما و بهترین ما ست و محبوب ترین ما ست بسوے پیغمبر صلی

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم روایت کرد ترمذی و روایت ست از ابن عمر از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِاَبِيْ بَكْرٍ اَنْتَ صَاحِبِيْ فِي الْغَارِ وَصَاحِبِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مر ابی بکر را کہ تو یار و مصاحب منی در غار و یار و مصاحب

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر حوض روایت کرد الترمذی و روایت ست از عائشہ گفت عائشہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْبَغِيْ لِقَوْمٍ فِيْهِمْ اَبُوْ بَكْرٍ اَنْ يَّؤُمَّهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم نمی رسد و لائق نیست مر قومے را کہ در میان ایشان ابوبکر ست کہ امامت کند

غَيْرُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ اَمَرَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

این قوم را جز ابوبکر روایت کرد الترمذی و روایت ست از عمر رض گفت امر کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ نَّتَصَدَّقَ وَوَافَقَ ذٰلِكَ عِنْدِيْ مَالًا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ تصدیق کنیم در راہ خدا مالے و موافق افتاد آن نزد من مالے را

فَقُلْتُ الْيَوْمَ اَسْبِقُ اَبَا بَكْرٍ اِنْ سَبَقْتُهُ يَوْمًا قَالَ فَجِئْتُ بِنِصْفِ

پس گفتم امروز پیشی کنم ابوبکر را اگر ممکن باشد پیشی من او را روزی گفت عمر پس آوردم نیمہ

مَالِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَبْقَيْتَ لِاَهْلِكَ

مال خود را پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز و چہ مقدار باقی داشتہ مر اہل

فَقُلْتُ مِثْلَهُ وَاَتٰى اَبُوْ بَكْرٍ بِكُلِّ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ يَا اَبَا بَكْرٍ

پس گفتم من باقی گذاشتہ ام برائے اہل مانند آنچہ آوردم و آورد ابوبکر ہر چہ نزد او بود پس گفت آنحضرت

مَا اَبْقَيْتَ لِاَهْلِكَ فَقَالَ اَبْقَيْتُ لَهُمُ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ قُلْتُ

چہ چیز گذاشتہ تو مر اہل و عیال خود را پس گفت ابوبکر باقی گذاشتم برای ایشان خدا و رسول خدا را گفتم من

لَا اَسْبِقُهُ اِلٰى شَيْءٍ اَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ

پیشی نمیتوانم کرد ابوبکر را ہرگز روایت کرد این را ترمذی و ابو داؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ اَبَا بَكْرٍ رض دَخَلَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از عایشه صدیقه رض که ابوبکر در آمد بر آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَنْتَ عَتِيْقُ اللّٰهِ مِنَ النَّارِ فَيَوْمَئِذٍ سُمِّيَ

علیه و سلم پس گفت آنحضرت تو آزاد کرده خدا هستی از آتش دوزخ پس ازان روز نامیده شد

عَتِيْقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

عتیق رواه الترمذی و روایت ست از عبدالله بن عمر گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْاَرْضُ ثُمَّ

صلی الله علیه و سلم من نخستین کسی ام که شگافته میگردد از وی زمین بعد از من

اَبُوْ بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ اٰتِيْ اَهْلَ الْبَقِيْعِ فَيُحْشَرُوْنَ مَعِيْ ثُمَّ اَنْتَظِرُ

ابوبکر بعد از وی عمر پس نزد می آیم مدفونان اهل بقیع را پس انگیخته میشوند با من پس انتظار میبرم

اَهْلَ مَكَّةَ حَتّٰى اُحْشَرَ بَيْنَ الْحَرَمَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اهل مکه را تا آنکه جمع کرده میشوم با ایشان میان حرم مکه و مدینه رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَتَانِيْ جِبْرِيْلُ فَاَخَذَ بِيَدِيْ فَاَرَانِيْ بَابَ الْجَنَّةِ

و سلم آمد مرا جبرئیل پس گرفت دست مرا پس نمود جبرئیل مرا در را از درهای بهشت

الَّذِيْ يَدْخُلُ مِنْهُ اُمَّتِيْ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَدِدْتُ

که می درآیند ازان در امت من پس گفت ابوبکر را ای رسول خدا دوست میدارم

اَنِّيْ كُنْتُ مَعَكَ حَتّٰى اَنْظُرَ اِلَيْهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کاشکی من بودم با تو تا آنکه نظر میکردم بسوی آن پس گفت آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكَ يَا اَبَا بَكْرٍ اَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

علیه و سلم آگاه باش ای ابوبکر که تو نخستین کسیکه هستی در آیند بهشت را

مِنْ اُمَّتِیْ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ عُمَرَ رض ذُكِرَ عِنْدَهُ اَبُوْبَكْرٍ

از امت من رواه ابوداؤد و روایت ست از عمر رض که یاد کرده شد نزد عمر ابوبکر را

فَبَكٰى وَقَالَ وَدِدْتُ اَنَّ عَمَلِیْ كُلَّهٗ مِثْلُ عَمَلِهٖ يَوْمًا وَّاحِدًا

پس گریه کرد عمر و گفت دوست میدارم کاشکے عمل تمام عمر من مانند عمل ابوبکر می بود در یک روز

مِنْ اَيَّامِهٖ وَلَيْلَةً وَّاحِدَةً مِّنْ لَيَالِيْهِ اَمَّا لَيْلَتُهٗ فَلَيْلَةٌ سَارَ

از روزهای عمر و مانند عمل یک شب وی میبود از شبهای وی اما شب ابوبکر پس آن شب که سیر کرد

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْغَارِ فَلَمَّا انْتَهَيَا

با آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسوے غار پس هنگامیکه رسیدند آنحضرت و ابوبکر

اِلَيْهِ قَالَ وَاللّٰهِ لَا تَدْخُلُهٗ حَتّٰى اَدْخُلَ قَبْلَكَ فَاِنْ كَانَ فِيْهِ شَيْءٌ

بسوے غار و خواست آنحضرت که در غار آید گفت ابوبکر بخدا سوگند در میا تو غار را تا آنکه در آیم من پیش از تو پس اگر باشد

اَصَابَنِیْ دُوْنَكَ فَدَخَلَ فَكَسَحَهٗ وَوَجَدَ فِیْ جَانِبِهٖ ثُقْبًا فَشَقَّ

از ذات موذیات برسد مرا زیان نه ترا پس در آمد ابوبکر پس جاروب داد ابوبکر غار را و یافت ابوبکر در یک سوے غار

اِزَارَهٗ وَسَدَّهَا بِهٖ وَبَقِيَ مِنْهَا اثْنَانِ فَاَلْقَمَهُمَا رِجْلَيْهِ ثُمَّ قَالَ

ازار خود را و به بست سوراخها را بازار و باقے ماند از آن سوراخها دو سوراخ پس در آورد در آن دو سوراخ

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُدْخُلْ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابوبکر آنحضرت را صلی الله علیه وسلم درآے پس در آمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ رَاْسَهٗ فِیْ حِجْرِهٖ وَنَامَ

صلی الله علیه وسلم و نهاد سر مبارک خود در کنار ابوبکر و خواب کرد آنحضرت

فَلُدِغَ اَبُوْبَكْرٍ فِیْ رِجْلِهٖ مِنَ الْجُحْرِ وَلَمْ يَتَحَرَّكْ مَخَافَةَ اَنْ

پس گزیده شد ابوبکر در پایش از سوراخ و نه جنبید ابوبکر از جهت خوف آنکه

يَنْتَبِهَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَقَطَتْ دُمُوْعُهٗ

بیدار گردد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس ساقط شد اشکهاے ابوبکر

على وجه رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال مالك يا ابا بكر

بر چهره مبارک آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت آنحضرت چه شد ترا ای ابوبکر

قال لدغت فداك ابي وامي فتفل رسول الله صلى الله عليه

گفت ابوبکر رض گزیده شدم من فدای تو باد پدر و مادر من پس آب دهن انداخت آنحضرت صلی الله علیه

وسلم فذهب ما يجده ثم انتقض عليه وكان سبب موته

وسلم پس رفت آنچه می یافت ابوبکر رض از درد پستر ... لدغ بر بازی بکر و همین سبب وفات ابوبکر بود

وآخر يومه فلما قبض رسول الله صلى الله عليه وسلم

روز آخر ... آرزو دارم آن روز ست که چون وفات یافت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

ارتدت العرب وقالوا لا نؤدي زكوة فقال لو منعوني

مرتد شدند بعضی از عرب و گفتند نمی دهیم ما زکوة را پس گفت ابوبکر رض اگر نه دهند مرا

عقالا لجاهدتهم عليه فقلت يا خليفة رسول الله تالف

پای بند شتر را هر آینه جهاد میکنم ایشان را برو پس گفتم من ای خلیفه پیغمبر خدا موافقت کن

الناس وارفق بهم فقال لي اجبار في الجاهلية وخوار

مردم را و نرمی کن با ایشان پس گفت مرا آیا تو جبار قوی میشوی در جاهلیت و سست و ضعیفی

في الاسلام انه قد انقطع الوحي وتم الدين اينقص وانا حي

در کار اسلام و گفت ابوبکر رض بدرستیکه شان اینست که بتحقیق تمام شد وحی و تمام شد دین آیا نقصان پذیرد دین

رواه رزين وعن جابر قال كان عمر يقول ابوبكر

روایت کرد رزین و مرویست از جابر رض گفت جابر که بود عمر فاروق که میگفت ابوبکر

سيدنا واعتق سيدنا يعني بلالا رواه البخاري

سردار و سید ماست و آزاد کرد سید ما را اراده میکرد ازان بلال را رواه البخاری

وعن انس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خطب

و از انس مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم خطبه خواند

النَّاسَ فَقَالَ سُدُّوا هٰذِهِ الْاَبْوَابَ الشَّارِعَةَ فِي الْمَسْجِدِ اِلَّا

مردم را پس فرمود که بند کنید و نگذارید این درہائے کہ می در آئید از آن درہا در مسجد شریف مگر

بَابَ اَبِيْ بَكْرٍ فَاِنِّيْ لَا اَعْلَمُ اَحَدًا اَعْظَمَ عِنْدِيْ يَدًا فِيْ

در ابوبکر پس بدرستی من نمیدانم ہیچ یکے را بزرگ نزد خود از روی نیکی و نعمتی در

صُحْبَتِهٖ وَذَاتِ يَدِهٖ مِنْ اَبِيْ بَكْرٍ فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ سُدُّوا

صحبت خود و صاحب نعمتے خود از ابوبکر پس گفتند بعض مردم بطریق طعن بند کردند ہمہ

الْاَبْوَابَ كُلَّهَا اِلَّا بَابَ خَلِيْلِهٖ فَقَالَ اِنِّيْ رَاَيْتُ عَلٰى اَبْوَابِهِمْ

درہاسے را مگر در دوست خود پس فرمود بدرستی کہ من دیدم بر درہای ایشان

ظُلْمَةً وَرَاَيْتُ عَلٰى بَابِ اَبِيْ بَكْرٍ نُوْرًا فَكَانَتِ الْاٰخِرَةُ اَعْظَمَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْاُوْلٰى

ظلمت را و دیدم بر در ابی بکر نور را پس شد آخرت بزرگتر برایشان از ابتدا

مناقب عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ

در منقبتہاسے حضرت عمر بن الخطاب رضے اللہ عنہ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَلَقَدْ كَانَ فِيْمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْاُمَمِ مُحَدَّثُوْنَ

وسلم ہر آئینہ بتحقیق بودند در انچہ پیشتر از شما از امتہاسے محدثان

فَاِنْ يَّكُ فِيْ اُمَّتِيْ اَحَدٌ فَاِنَّهٗ عُمَرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس اگر باشد در امت من یکے پس بدرستی آن یک عمر خواہد بود متفق علیہ و روایت ست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ

جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ در آمدم من بہشت را

فَاِذَا اَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَاَةِ اَبِيْ طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشْفَةً

پس ناگاہ ملاقے شدم برمیصا کہ زن ابی طلحہ انصاری مادر انس بود و شنیدم حرکت

فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا فَقَالَ هٰذَا بِلَالٌ وَرَأَيْتُ قَصْرًا بِفِنَائِهِ جَارِيَةٌ

پس گفتم من کیست این پس گفت این بلال است و دیدم کوشکی را کہ در صحن وی زن جوان است

فَقُلْتُ لِمَنْ هٰذَا فَقَالُوا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَهُ

پس گفتم مر کراست این قصر پس گفتند مر عمر بن الخطاب راست پس خواستم کہ درآیم آن قصر را

فَأَنْظُرَ إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ فَقَالَ عُمَرُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي

پس بہ بینم آنرا پس یاد کردم غیرت ترا پس گفت عمر رض پدر و مادر من فدای تو باد

يَا رَسُولَ اللهِ أَعَلَيْكَ أَغَارُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

ای رسول خدا آیا بر تو غیرت می برم متفق علیہ و روایت است از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در اثنائے آنکہ من خواب کنندہ ام

النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَّ

مردم را دیدم عرض کردہ میشوند از پیش من و حال آنکہ برین مردم پیراہنہاست بعضے از پیراہنہا تا پستان

وَمِنْهَا مَا دُونَ ذٰلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ

و بعضے ازان پیراہنہا چیزے ست کہ فروتر ازانست عرض کردہ شد برمن عمر بن الخطاب حال آنکہ بروی پیراہنی

يَجُرُّهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الدِّيْنَ مُتَّفَقٌ

کہ میکشد آنرا پس چہ تاویل کردی آنرا ای رسول خدا فرمود آنحضرت تعبیر کردم آنرا بدین متفق

عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

علیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ

يَقُوْلُ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيْتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى

کہ گفت در اثنائے آنکہ من خواب کنندہ ام آوردہ شد بقدحے از شیر پس نوشیدم من آن شیر را تا آنکہ

الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

سیرابی را کہ بیرون می آید در ناخنان من پس تر دادم زیادتی خود را بہ عمر بن الخطاب

قالوا فما اوّلته یا رسول الله قال العلم متفق علیه

گفتند صحابه پس به تعبیر نمودی ای رسول خدا فرمود تعبیر نمودم آنرا بعلم متفق علیه و مرویست از

ابی هریرة رض قال سمعت رسول الله صلی الله علیه

ابی هریره رض گفت ابو هریره رض شنیدم من آن حضرت را صلی الله علیه

وسلم یقول بینا انا نائم رأیتنی علی قلیب علیها

وسلم که میگفت در اثنائے آنکه من در خوابم دیدم خود را بر سر چاہے که بر ان

دلو فنزعت منها ما شاء الله ثم اخذها ابن ابی قحافة

دلو ست پس آب کشیدم من از ان چاه آنقدر که خواسته است خدا تعالی پس تر گرفت دلو را پسر ابو قحافه

فنزع منها ذنوبا او ذنوبین وفی نزعه ضعف والله یغفر

پس کشید ابوبکر از ان چاه یک دلو یا دو دلو و در کشیدن ابوبکر سستی و ناتوانی است و خدا بیامرزد

له ضعفه ثم استحالت غربا فاخذها ابن الخطاب فلم

ضعف ویرا پس تر گشت دلو غرب پس گرفت آنرا پسر خطاب پس

ار عبقریا من الناس ینزع نزع عمر حتی ضرب الناس بعطن

ندیدم من قوی نیز از مردم که میکشید آب را ہیچو کشیدن عمر رض تا آنکه زدند مردمان [illegible]

وفی روایة ابن عمر قال ثم اخذها ابن الخطاب من ید

و در روایت ابن عمر این چنین آمده است که پس تر گرفت دلو را عمر بن الخطاب از دست

ابی بکر فاستحالت فی یده غربا فلم ار عبقریا یفری

ابی بکر پس گشت آن دلو در دست عمر غرب پس ندیدم من عبقری را که

فریه حتی روی الناس وضربوا بعطن متفق علیه وعن

عمل میکرد تا آنکه سیراب شدند مردم و زدند ... متفق علیه و از

ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله

ابن عمر رض مرویست گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی خدائے تعالی

جَعَلَ الْحَقَّ عَلٰی لِسَانِ عُمَرَ وَقَلْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پیدا کردہ است و جاری گردانیدہ است بر زبان عمر حق و جاری کردہ است حق را بر دل عمر روایت کرد ترمذی و از

عَلِيٍّ رض قَالَ مَا كُنَّا نُبْعِدُ اَنَّ السَّكِيْنَةَ تَنْطِقُ عَلٰی لِسَانِ عُمَرَ

علی مرتضیٰ روایت است گفت علی نبودیم کہ دور میداشتیم این راکہ ... نطق میکند بر زبان عمر

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ

یعنے کہ عمر نطق میکند بچیزیکہ ساکن گردد بآن قلوب روایت کرد بیہقی در دلایل النبوۃ و از ابن عباس مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِاَبِيْ جَهْلِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت دعا کرد و گفت خداوندا عزیز و غالب گردان دین اسلام را بابوجہل

ابْنِ هِشَامٍ اَوْ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَاَصْبَحَ عُمَرُ فَغَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ہشام یا بعمر بن الخطاب پس صبح کرد عمر پس اول روز آمد بہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَسْلَمَ ثُمَّ صَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ ظَاهِرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ

علیہ وسلم پس اسلام آورد لیس تر نماز گذارد آنحضرت در مسجد آشکارا روایت کرد از احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ عُمَرُ لِاَبِيْ بَكْرٍ يَا خَيْرَ النَّاسِ

و ترمذی و روایت است از جابر رض گفت جابر کہ گفت عمر رض مرابے بکر را ای بہترین مردم

بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَمَا اِنَّكَ

بعد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت ابوبکر آگاہ باش ای عمر بدرستی

اِنْ قُلْتَ ذٰلِكَ فَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تو اگر گفتے مرا خیر الناس پس ہر آینہ بتحقیق شنیدہ ام من آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ عَلٰی رَجُلٍ خَيْرٍ مِّنْ عُمَرَ رض

وسلم کہ میگفت نہ برآید آفتاب بر ہیچ مردی کہ بہتر است از عمر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ

روایت ترمذی و مرویست از عقبہ بن عامر رض عقبہ فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم لو کان بعدی نبی لکان عمر بن الخطاب

صلے اللہ علیہ وسلم اگر بودے بالفرض والتقدیر پس از من پیغمبرے ہر آئینہ می بود عمر بن الخطاب

رواہ الترمذی وعن بریدۃ قال خرج رسول اللہ صلی اللہ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از بریدہ اسلمی مرویست گفت بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ

علیہ وسلم فی بعض مغازیہ فلما انصرف جاءتہ جاریۃ

علیہ وسلم در بعض غزوات خود پس آن ہنگامیکہ برگشت آنحضرت از غزا آمد آنحضرت را [کنیزکی]

سوداء فقالت یا رسول اللہ انی کنت نذرت ان ردک

سیاہ از حبشہ بود سیاہ رنگ پس گفت آن زن ای رسول خدا بدرستی من نذر کردہ ام اگر باز گرداند ترا

اللہ صالحا ان اضرب بین یدیک بالدف واتغنی فقال

خدائے تعالے از سفر بسلامت کہ بزنم پیش تو دف را و سرود گویم

لہا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان کنت نذرت فاضربی

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مر آن زن سیاہ را اگر ہستی تو نذر کردہ پس بزن

والا فلا فجعلت تضرب فدخل ابو بکر وہی تضرب ثم

دف را و اگر نذر نکردہ پس مزن پس شروع کرد آن زن کہ میزد دف را پس در آمد ابوبکر صدیق و حال آنکہ آن زن میزد دف را

دخل علی وہی تضرب ثم دخل عثمان وہی تضرب ثم

بیشتر در آمد علے رضہ و حال آنکہ آن زن دف میزد پیشتر در آمد عثمان رضہ و حال آنکہ آن زن دف میزد بیشتر

دخل عمر فالقت الدف تحت استہا ثم قعدت علیہا

در آمد عمر رضہ پس انداخت آن زن دف را زیر دبر خود بعد نشست آن زن بر دف پنہان کرد

فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان الشیطان

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ شیطان

لیخاف منک یا عمر انی کنت جالسا وہی تضرب فدخل

ہر آئینہ میترسد از تو ای عمر بدرستی من بودم نشستہ و وی میزد دف پس در آمد

أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ

ابوبکر وا و دف میزد پس درآمد علی وا و میزد پس درآمد عثمان

وَهِيَ تَضْرِبُ فَلَمَّا دَخَلْتَ أَنْتَ يَا عُمَرُ أَلْقَتِ الدُّفَّ رَوَاهُ

واو میزد پس وقتیکه درآمدی تو ای عمر انداخت وی دف را روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

الترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ صدیقہ بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فَسَمِعْنَا لَغَطًا وَصَوْتَ صِبْيَانٍ فَقَامَ

علیہ وسلم نشستہ پس شنیدیم آواز ہائے درہم و شنیدیم آواز خرد ان لیس غوغا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ زنے حبشیہ بازی میکو بد رقص

وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ تَعَالَيْ فَانْظُرِي فَجِئْتُ

میکرد آنکہ کودکان گرد او بودند پس گفت آنحضرت ای عائشہ بیا پس بہ بین و تماشا کن پس آمدم

فَوَضَعْتُ لَحْيَيَّ عَلَى مَنْكِبِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

من پس نہادم ہر دو لحیۂ خود را بر دوش پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و

سَلَّمَ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمَنْكِبِ إِلَى رَأْسِهِ فَقَالَ

پس برگشتم من کہ نظر میکنم بسوے حبشیہ میان دوش آنحضرت تا سر وی پس گفت

لِي أَمَا شَبِعْتِ أَمَا شَبِعْتِ فَجَعَلْتُ أَقُولُ لَا لِأَنْظُرَ مَنْزِلَتِي

آنحضرت مرا آیا سیر نشدہ آیا سیر نشدہ ازین تماشا پس گفتم من کہ میگویم سیر نشدہ ام تا ببینم مرتبہ خود را

عِنْدَهُ إِذْ طَلَعَ عُمَرُ فَارْفَضَّ النَّاسُ عَنْهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

نزد آن حضرت در محبت ناگاہ پیدا شد عمر پس متفرق و پریشان شدند مردم از ان زن از ہیبت عمر پس

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَى شَيَاطِينِ

صلی اللہ علیہ و سلم بدرستی من نگاہ میکنم بسوی شیطانان

الْجِنِّ وَالْاِنْسِ قَدْ فَرُّوْا مِنْ عُمَرَ قَالَتْ فَرَجَعْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

پرے و آدمے کہ تحقیق گریختند از عمر رضہ گفت عائشہ صدیقہ پس بازگشتم وگذاشتم دیدن

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَ فُضِّلَ النَّاسَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

وازابن مسعود رضہ مرویست گفت ابن مسعود تفضیل داده شد مردم را عمر بن الخطاب

بِاَرْبَعٍ بِذِكْرِ الْاُسَارٰى يَوْمَ بَدْرٍ اَمَرَ بِقَتْلِهِمْ فَاَنْزَلَ

بچہار چیز یکے بذکر اسیران روز بدر کرامر کرد عمر بہ قتل ایشان پس فرستاد

اللّٰهُ تَعَالٰى لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيْمَا اَخَذْتُمْ

خداے تعالے این آیت راو تمام قصہ این مذکور است در تفسیر این آیت در سورۂ انفال

عَذَابٌ عَظِيْمٌ وَبِذِكْرِهِ الْحِجَابَ اَمَرَ نِسَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

دوم بذکر کردن عمر حجاب را امر کرد زنان پیغمبر را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يَحْتَجِبْنَ فَقَالَتْ لَهٗ زَيْنَبُ وَاِنَّكَ عَلَيْنَا

علیہ و سلم کہ حجاب کنید و در پردہ باشید پس گفت عمر را زینب بنت جحش کہ یکی از ازواج

يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ فِيْ بُيُوْتِنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ای پسر خطاب و حال آنکہ وحے فرود مے آید در خانہاے ما پس فرستاد خداے تعالے

وَاِذَا سَاَلْتُمُوْهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ وَ

وچون طلب کنید شما ای مسلمانان از زنان متاعی را پس طلب کنید از پس پردہ و

بِدَعْوَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اَيِّدِ الْاِسْلَامَ

سوم بدعاے آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ خداوندا قوی گردان دین اسلام را

بِعُمَرَ وَبِرَاْيِهٖ فِيْ اَبِيْ بَكْرٍ كَانَ اَوَّلَ نَاسٍ بَايَعَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

باسلام عمر و چہارم فضل داده شد عمر براي و فکر در بیعت ابی بکر بود عمر نخستین مردمان کہ بیعت کردند او را روایت کرد احمد

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابوسعید رضہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ذَاكَ الرَّجُلُ اَرْفَعُ اُمَّتِي دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ قَالَ

وسلم آن مرد بلندترین امت من است از روی مرتبہ در بہشت بطریق ابہام فرمود گفت

اَبُو سَعِيدٍ وَاللّٰهِ مَا كُنَّا نَرَى ذٰلِكَ الرَّجُلَ اِلَّا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

ابو سعید بخدا سوگند بنودیم ما کہ گمان بریم آن مرد را کہ کیست مگر عمر از جہت آنچہ میدیدیم در رواز

حَتّٰى مَضٰى لِسَبِيْلِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَسْلَمَ قَالَ

تا آنکہ گذشت عمر براہ خود کنایت است از موت روا ابن ماجہ و روایت است از اسلم ومولی عمر است گفت اسلم

سَاَلَنِي ابْنُ عُمَرَ بَعْضَ شَانِهٖ يَعْنِي عُمَرَ فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ

سوال کرد مرا ابن عمر از بعضے احوال عمر پس خبر دادم من او را پس گفت

مَا رَاَيْتُ اَحَدًا قَطُّ بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اسلم در بیان آن ندیدم ہیچ یکے را ہرگز بعد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ حِيْنَ قُبِضَ كَانَ اَجَدَّ وَاَجْوَدَ حَتّٰى انْتَهٰى مِنْ عُمَرَ

از ان ہنگام کہ وفات یافت آنحضرت کہ وی باشد بکوشش تر و نیک تر از عمر در اعمال خیر تا آنکہ بنہایت رسید

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ رُسْتُمَ قَالَ حَدَّثَنَا

روا البخاری و روایت است از ابراہیم بن رستم گفت حدیث کرد

يَعْقُوْبُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ اَبِي الْمُغِيْرَةِ عَنْ

مارا یعقوب بن عبد اللہ القمی از جعفر ابن ابے المغیرہ از

سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ جِبْرَئِيْلَ اَتَى النَّبِيَّ

سعید بن جبیر از انس بن مالک کہ گفت انس کہ جبرئیل آمد نزد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَقْرِئْ عُمَرَ السَّلَامَ وَاَعْلِمْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت جبرئیل آن حضرت را بخوان بر عمر سلام و معلوم گردان او را

اَنَّ غَضَبَهٗ عِزٌّ وَرِضَاهُ عَدْلٌ عِكْرِمَةَ قَالَ عِنْدَ هٰذَا الْحَدِيْثِ

غضب وی عزت و غیرت است و رضامندی وی عدل است گفت سند این حدیث

لَمْ يُوْصِلْهُ عَنْ يَعْقُوْبَ غَيْرُ اِبْرَاهِيْمَ ابْنِ رُسْتُمَ وَرَوَاهُ

نرسانید یعقوب را وموصول نگردانید سوائے ابراہیم بن رستم وروایت دانیحدیث را

جَمَاعَةٌ عَنْ يَعْقُوْبَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ مُرْسَلًا

جماعتے از یعقوب واو ازجعفر واو ازسعید بن جبیر بطریق ارسال

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ قَدِمْتُ عَلٰى نَبِيِّ اللّٰهِ

از جمع الجوامع وروایت است از اسود بن سریع گفت آمدم وقدوم کردم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ اِنِّيْ قَدْ قُلْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم اے پیغمبر خدا بدرستی کہ من گفتہ ام

شِعْرًا اَثْنَيْتُ فِيْهِ عَلَى اللّٰهِ وَمَدَحْتُكَ قَالَ اَمَّا مَا اَثْنَيْتَ

شعر را کہ تعریف وثنا کردہ ام در وے بر خدائے تعالے ومدح کردہ ام ترا فرمود اما آنچہ کہ ثنائے

عَلَى اللّٰهِ فَهَاتِهِ وَمَا مَدَحْتَنِيْ بِهِ فَدَعْهُ فَجَعَلْتُ اَنْ اَنْشُدَهُ

خدا تعالے کردہ در وے پس بیار وبخوان وآنچہ مدح کردہ مرا بآن پس بگذار آنرا پس شروع کردم خواندن

فَدَخَلَ رَجُلٌ طِوَالٌ اَقْنٰى فَقَالَ اَمْسِكْ فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ هَاتِ

آنرا پس داخل شد ودر آمد مردی بزرگ پس گفت آنحضرت بگیر ومخوان پس چون بیرون شد فرمود بیار وبخوان

فَجَعَلْتُ اَنْشُدُهُ فَلَمْ اَلْبَثْ اَنْ عَادَ فَقَالَ لِيْ اَمْسِكْ فَلَمَّا

پس شروع کردم خواندن آنرا پس درنگ نکردم کہ باز آمد آنمرد پس فرمود آنحضرت مرا لہ مخوان پس چون

خَرَجَ قَالَ هَاتِ قُلْتُ مَنْ هٰذَا يَا نَبِيَّ اللّٰهِ الَّذِيْ دَخَلَ

بدر رفت گفت آنحضرت بیار خود بخوان گفتم من کیست این مرد ای رسول خدا کہ در آمد وے

قُلْتَ اَمْسِكْ فَاِذَا خَرَجَ قُلْتَ هَاتِ قَالَ هٰذَا عُمَرُ

فرمودے مخوان پس ہنگامیکہ بیرون رفت فرمودی بخوان فرمود آنحضرت کہ این مرد عمر

ابْنُ الْخَطَّابِ لَيْسَ مِنَ الْبَاطِلِ فِيْ شَيْءٍ طب عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ

ابن خطاب است نیست از باطل ہیچ چیز

مناقب ابی بکر و عمر رضی الله تعالیٰ عنهما

در منقبتهاے حضرت ابی بکر صدیق و حضرت عمر فاروق رضے الله تعالے عنهما

عن ابی هریرة رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال بینما

روایت است از ابو هریره رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم گفت ابو هریره در اثنا

رجل یسوق بقرة اذ اعیی فرکبها فقالت انا لم نخلق

آنکه مردے میراند گاوے را ناگاه مانده شد آن مرد پس سوار شد آن مرد آن بقره را پس گفت آن بقره

لهذا انما خلقنا للحراثة الارض فقال الناس سبحان الله

براے این یعنی سوارے پیدا نشده ایم مگر براے کشتکاری زمین پس تعجب کردند مردم و گفتند پاکی مر خدا را

بقرة تکلم فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم فانی

که گاوے سخن میکند پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس بدرستی من

اومن به انا وابو بکر وعمر وما هما ثم وقال بینما رجل

ایمان می آرم باین که حق است و ایمان می آرند ابو بکر و عمر و نبودند ابو بکر و عمر آنجا و گفت ابو هریره در اثنا آنکه

فی غنم له اذ عدا الذئب علی شاة منها فاخذها

در گوسفندان که مر او را بودند ناگاه در آمد گرگ بر گوسفندے از گوسپندان پس گرفت آن گرگ

فادرکها صاحبها فاستنقذها فقال له الذئب فمن لها

[illegible] آن گوسپند را [illegible] پس رها کرد گوسفند را پس گفت مر آنمرد را گرگ پس کیست

یوم السبع یوم لا راعی لها غیری فقال الناس سبحان الله

روزے که نیست چراننده مر آن را جز من پس گفتند مردم از تعجب سبحان الله

ذئب یتکلم فقال اومن به انا وابو بکر وعمر وما هما ثم

گرگ کلام میکند پس فرمود آنحضرت که ایمان آوردم باین من و ابو بکر و عمر و حال آنکه آن هر دو نبودند آنجا

متفق علیه وعن ابن عباس رض قال انی لواقف فی قوم

متفق علیه و از ابن عباس رض مرویست که گفت ابن عباس بدرستی من هر آئینه استاده بودم

ای آن گوسفند را

نگاهبان این گوسفند را

فَدَعَوُا اللّٰهَ لِعُمَرَ وَقَدْ وُضِعَ عَلٰى سَرِيْرِهٖ إِذَا رَجُلٌ مِنْ خَلْفِيْ

وفات عمر پس دعای خیر کردند آن گروه برای عمر و بتحقیق نهاده شده بود عمر بر تخت برای غسل بعد از موت ناگاه مردی

قَدْ وَضَعَ مِرْفَقَهٗ عَلٰى مَنْكِبِيْ يَقُوْلُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ إِنِّيْ

درحالیکه بتحقیق نهاد آرنج خود را بر دوش من میگوید آن مرد رحمت کند ترا خدای تعالی خطاب بر عمر

لَأَرْجُوْ أَنْ يَجْعَلَكَ اللّٰهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ لِأَنِّيْ كَثِيْرًا

بدرستی من هرآینه امید میدارم که بگرداند ترا خدای تعالی با دو یار تو یعنی آنحضرت و ابوبکر زیرا که من بسیار بودم

مَا كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

که مے شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم را که میگفت

كُنْتُ وَأَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَفَعَلْتُ وَأَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَانْطَلَقْتُ

بودم من و ابوبکر و عمر وکردم من و ابوبکر و عمر و روان شدم من

وَأَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَدَخَلْتُ وَأَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَخَرَجْتُ وَأَبُوْ بَكْرٍ

و ابوبکر و عمر و درآمدم من و ابوبکر و عمر و بیرون آمدم من و ابوبکر

وَعُمَرُ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا عَلِيُّ بْنُ أَبِيْ طَالِبٍ رض مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و عمر پس باز نگریستیم من پس ناگاه آن مرد علی مرتضی است رضی اللہ عنہ متفق علیہ

وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی سعید خدری رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ عِلِّيِّيْنَ كَمَا تَرَوْنَ

فرمود که بهشتیان مے بینند اہل علیین را چنانکه مے بینید شما

الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ فِيْ أُفُقِ السَّمَاءِ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ

ستارهٔ سخت روشن را در کرانهٔ آسمان و بدرستی ابوبکر و عمر

مِنْهُمْ وَأَنْعَمَا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَى نَحْوَهٗ

از ایشانند یعنی اہل علیین بنهایت رسیده اند در فضل و شرف رواه فی شرح السنة و روایت کرد مانند او

ازان قوم

از پس من خلفم کرد

بر دوش

أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ **وَعَنْ** أَنَسٍ قَالَ قَالَ

یعنے ہم معنی او ابوداود و ترمذی و ابن ماجه · و از انس رض مرویست گفت انس که فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كُهُولِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم ابوبکر و عمر ہر دو مہتر کہول

أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ إِلَّا النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ

بہشتیان اند از پیشینیان و پسینیان مگر انبیا و رسل پس معنے اینست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ رض **وَعَنْ** حُذَيْفَةَ

باشند سید جوانان نیز باشند روایت ترمذی و ابن ماجه از علی مرتضی رض و از حذیفه یمانی مرویست

رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَا أَدْرِي

رض گفت حذیفه که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی من در نمی یابم

مَا بَقَائِي فِيكُمْ فَاقْتَدُوا بِاللَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَوَاهُ

که حیست چندست زندگانی و ماندن من درمیان شما پس متابعت و پیروی کنید بآن دو کس که پس از من خلیفه من خواهند

التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ترمذی و از انس مرویست گفت انس رض بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ لَمْ يَرْفَعْ أَحَدٌ رَأْسَهُ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ وَ

وسلم چون میدر آمد مسجد را بر نمیداشت ہیچ یکے سر خود را جز ابوبکر و عمر بودند

عُمَرَ يَتَبَسَّمَانِ إِلَيْهِ وَيَتَبَسَّمُ إِلَيْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ**

ابوبکر و عمر تبسم میکردند بنگاه کردن بسوے آنحضرت و تبسم میکرد آنحضرت بنظر کردن بسوے ایشان این خاصیت

ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَ

از ابن عمر رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیرون آمد یعنے از خانه خود یکروزے و

دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ أَحَدُهُمَا عَنْ يَمِينِهِ وَالْآخَرُ عَنْ

در آمد در مسجد و ابوبکر و عمر یکے ازین دو جانب راست آنحضرت بود و دیگر در جانب

شماله وهو آخذ بأيديهما فقال هكذا نبعث يوم القيامة

چپ وی و آنحضرت گیرنده بود دستهای ایشانرا پس گفت آنحضرت همچنین برانگیخته میشویم روز قیامت

رواه الترمذي وعن عبد الله بن حنطب أن النبي

روایت کرد ترمذی و از عبد الله بن حنطب روایت است که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم رأى أبا بكر وعمر فقال هذان السمع

صلی الله علیه و سلم دید ابوبکر و عمر را پس گفت آنحضرت این دو بمنزلهٔ شنوائی

والبصر رواه الترمذي مرسلا وعن أبي سعيد الخدري

و بینائی یعنی ایشان میان مسلمانان بمثابهٔ گوش و چشم اند نسبت بسائر اعضا در شرف روایت کرد ترمذی از روی ارسال از

قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ما من نبي إلا وله

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیست هیچ پیغمبرے مگر آنکه او را

وزيران من أهل السماء ووزيران من أهل الأرض فأما وزيراي من أهل السماء

دو وزیر است از فرشتگان آسمان که اعانت او میکنند و دو وزیر است از اهل زمین از یاران او که خدمت و نصرت او

فجبريل وميكائيل وأما وزيراي من أهل الأرض فأبو بكر وعمر رواه الترمذي وعن

پس جبرئیل و میکائیل است و اما دو وزیر من از اهل زمین پس ابوبکر و عمر است روایت کرد ترمذی و روایت است

أبي بكرة أن رجلا قال لرسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابوبکره که مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلی الله علیه و سلم

رأيت كأن ميزانا نزل من السماء فوزنت أنت وأبو بكر

دیدم یعنی در خواب گویا که ترازوی فرود آمده است از آسمان پس برکشیده شده تو و ابوبکر

فرجحت أنت ووزن أبو بكر وعمر فرجح أبو بكر ووزن

پس چرب آمدی و غالب شدی تو و برکشیده شده ابوبکر و عمر پس چرب آمده ابوبکر و برکشیده

عمر وعثمان فرجح عمر ثم رفع الميزان فاستاء لها رسول الله

عمر و عثمان پس چرب آمد عمر پس برداشته شد ترازو پس اندوهگین شد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي فَسَاءَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم از جہت این رو یا کہ آن مرد دید چنانکہ راوی آن میگوید پس محزون و اندوہگین گردانید

ثُمَّ يُؤْتِي اللهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ

پستر مید ہد خدای تعالے ملک را ہر کرا میخواہد روایت کرد اورا ترمذی و ابو داؤد و در روایت ست از

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ

عبد اللہ بن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خبر داد باصحاب کہ پیدا میشود برشما

رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ

مردی از اہل بہشت پس پیدا شد ابو بکر پستر فرمود آنحضرت ص کہ پیدا میشود برشما مردے از اہل

الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ عُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ بَيْنَا رَأْسُ رَسُوْلِ اللهِ

جنت پس پیدا شد عمر روایت کرد اورا ترمذی و در روایت ست از عائشہ رض گفت عائشہ در اثنا آنکہ سر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حِجْرِيْ فِي لَيْلَةٍ ضَاحِيَةٍ إِذْ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللهِ هَلْ يَكُوْنُ

صلے اللہ علیہ وسلم درکنار من بود در شب روشن ناگاہ گفتم من ای رسول خدا آیا بباشد

لِأَحَدٍ مِنَ الْحَسَنَاتِ عَدَدُ نُجُوْمِ السَّمَاءِ قَالَ نَعَمْ عُمَرُ قُلْتُ

مریکے را از نیکیہاے شمار ستارہای آسمان گفت آنحضرت آری باشد عمر را گفتم

فَأَيْنَ حَسَنَاتُ أَبِيْ بَكْرٍ قَالَ إِنَّمَا جَمِيْعُ حَسَنَاتِ عُمَرَ كَحَسَنَةٍ

کجا اند نیکیہای ابو بکر گفت [illegible] حسنات عمر مانند حسنہ

وَاحِدَةٍ مِنْ حَسَنَاتِ أَبِيْ بَكْرٍ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ ثَابِتٍ

از حسنات ابے بکر یعنے حسنات ابو بکر از ان ہم بیشتر اند روا ہ رزین و در روایت ست از ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنانے از انس رض گفت انس رض فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَزِيْرَايَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاءِ جِبْرَئِيْلُ وَمِيْكَائِيْلُ وَوَزِيْرَايَ

دو وزیر من از اہل آسمان جبرئیل و میکائیل اند و دو وزیر من

مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

از اہل زمین ابوبکر و عمر ہیں۔ روایت کیا اسے جمع الجوامع میں

مَنَاقِبُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

مناقب حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ تعالیٰ عنہ

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از طلحہ بن عبید اللہ روایت ہے گفت طلحہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ رَفِيْقٌ وَرَفِيْقِيْ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ عُثْمَانُ رَوَاهُ

وسلم مر ہر پیغمبر را ہمراہ و یار و مہربانست و رفیق من یعنی در بہشت عثمانست و قولہ فی الجنة

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ وَعَنْ

ترمذی و ابن ماجہ از ابوہریرہ و روایت ہست از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ جَاءَ عُثْمَانُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد الرحمن بن سمرة گفت آمد عثمان بسوئے آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِأَلْفِ دِيْنَارٍ فِيْ كُمِّهِ حِيْنَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَنَثَرَهَا فِيْ حِجْرِهِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ

وسلم بہ ہزار دینار یعنی آورد ہزار دینار در آستین خود ہنگامیکہ ساختگی کرد آنحضرت باسباب جیش عسرت را پس افگند

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَلِّبُهَا فِيْ حِجْرِهِ وَيَقُوْلُ مَا ضَرَّ عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَ الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگردانید آنرا در کنار خود و میگفت زیان نمیکند عثمان را ہر عملے کہ کند و ہر تقصیرے کہ کرد

أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت کرد احمد و روایت ہست از انس گفت انس ہنگامیکہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ رَسُوْلَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم صحابہ را بہ بیعت رضوان بود عثمان رسول و قاصد آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِلٰى مَكَّةَ فَبَايَعَ النَّاسُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم بسوئے اہل مکہ پس بیعت کردند مردمان پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

(حاشیہ: از دو کلمہ مراد ہر دو بار فرمودن ایں کلمہ را)

وَسَلَّمَ إِنَّ عُثْمَانَ فِي حَاجَةِ اللهِ وَحَاجَةِ رَسُولِهِ فَضَرَبَ

وسلم بدرستی که عثمان در کار خدا و کار رسول اوست پس زد آنحضرت

بِإِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى فَكَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

یک دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود را نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعُثْمَانَ خَيْرًا مِنْ أَيْدِيهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه و سلم مر عثمان را بهتر است از دستهای صحابه مر خود شان را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ ثُمَامَةَ بْنِ حَزْنٍ الْقُشَيْرِيِّ قَالَ شَهِدْتُ الدَّارَ

و روایت ست از ثمامه بن حزن قشیری تابعی که از طبقهٔ ثانیه است گفت حاضر شدم سرای عثمان را

حِينَ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ عُثْمَانُ فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللهَ وَالْإِسْلَامَ

هنگامیکه اشراف کرد عثمان برین قوم پس گفت عثمان ذکر میکنم و یاد میدهم شما را خدا را و اسلام را

هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ

آیا میدانید شما که آنحضرت صلی الله علیه و سلم قدوم آورد بمدینه

وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ يُسْتَعْذَبُ غَيْرَ بِئْرِ رُومَةَ فَقَالَ مَنْ يَشْتَرِي

و نبود بمدینه آبی که شیرین داشته شود جز آب چاه رومه که الآن بیرجنت مشهور است پس گفت

بِئْرَ رُومَةَ يَجْعَلُ دَلْوَهُ مَعَ دِلَاءِ الْمُسْلِمِينَ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

بیر رومه را و بگرداند دلو خود را با دلوهای مسلمانان یعنی وقف گرداند در بدل نیکی و ثوابی مراد را

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونَنِي أَنْ

پس خریدم من بیر رومه را از اصل مال خود و خالص از بهر مایهٔ خود پس شما امروز منع میکنید مرا از

أَشْرَبَ مِنْهَا حَتَّى أَشْرَبَ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ فَقَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ

نوشیدن من از ان چاه تا آنکه می نوشم از آب دریا یعنی آب شور گفتند آن مردم آری اللهم بار

فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ الْمَسْجِدَ ضَاقَ

تاکید ست پس گفت عثمان سوال میکنم بحق خدا و دین اسلام آیا میدانید که مسجد تنگ آمد

بِأَهْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَشْتَرِي

بر اہل خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بخرد

بُقْعَةَ آلِ فُلَانٍ فَيَزِيدُهَا فِي الْمَسْجِدِ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

جائے اولاد فلان را پس بیفزاید آن بقعہ را در مسجد بہ بدل نیکے کہ مر آن مشتری را باشد بہتر ازان بقعہ

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونَنِي أَنْ أُصَلِّيَ

پس خریدم آن بقعہ را از اصل مال خود پس شما امروز منع میکنید مرا ازانکہ بگذارم

فِيهَا رَكْعَتَيْنِ فَقَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ

دران بقعہ دو رکعت پس گفتند آن مردم خداوندا آری میدانیم یعنی تصدیق عثمان کردند گفت عثمان سوال

هَلْ تَعْلَمُونَ أَنِّي جَهَّزْتُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ مِنْ مَالِي قَالُوا اللّٰهُمَّ

آیا میدانید شما کہ من تجہیز کردم جیش عسرت را از مال خود گفتند آن مردم بار خدا

نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

برای تبرک آری گفت عثمان سوال میکنم بخدا و بحق اسلام آیا میدانید کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى ثَبِيرِ مَكَّةَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلے اللہ علیہ وسلم استادہ بود بر سر کوہ مکہ و با آنحضرت ابو بکر و عمر

وَأَنَا فَتَحَرَّكَ الْجَبَلُ حَتَّى تَسَاقَطَتْ حِجَارَتُهُ بِالْحَضِيضِ فَرَكَضَهُ

ومن نیز استادہ بودیم پس جنبید آن کوہ تا آنکہ افتاد سنگہاے وی بہ پایان پس زد

بِرِجْلِهِ قَالَ اسْكُنْ ثَبِيرُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ

آنحضرت کوہ را بپاے مبارک خود گفت آنحضرت آرام گیر ای ثبیر زیرا کہ نیست بر تو مگر پیغمبر و صدیق کہ ابو بکر

قَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ اللّٰهُ أَكْبَرُ شَهِدُوا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ أَنِّي

گفتند آن مردم خداوندا آری ہمچنین ست گفت عثمان اللہ اکبر گواہی دادند و سوگند بہ پروردگار کعبہ کہ من

شَهِيدٌ ثَلَاثًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

شہیدم سہ بار گفت این کلمہ را تعجب کرد از اقرار کردن ایشان بر صدق وی چہار رسول اللہ روایت کرد این

وَعَنْ مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از مرہ بن کعب رض گفت شنیدم من از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَذَكَرَ الْفِتَنَ فَقَرَّبَهَا فَمَرَّ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ فِي ثَوْبٍ فَقَالَ

وسلم و حال آنکہ ذکر کرد آنحضرت فتنہا را پس نزدیک گردانید آنحضرت فتنہا را یعنی گفت کہ نزدیک ست وقوع آن

هٰذَا يَوْمَئِذٍ عَلَى الْهُدٰى فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ

این مرد درین روز کہ فتنہ واقع خواہد شد بر راہ راست خواہد بود میگوید پس برخاستم من بسوی آنمرد پس ناگاہ او عثمان بن

عَفَّانَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ فَقُلْتُ هٰذَا قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ

عفان بود گفت مرہ پس اقبال آوردم بر آنحضرت بوجہ عثمان یعنی نمودم آنحضرت را روی عثمان را پس گفتم

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی و ابن ماجہ روایت ست از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عُثْمَانُ إِنَّهُ لَعَلَّ اللّٰهَ يُقَمِّصُكَ قَمِيصًا فَإِنْ

علیہ و سلم فرمود ای عثمان بدرستی شان اینست کہ شاید خدا تعالی می پوشاند ترا پیراہنی

أَرَادُوكَ عَلَى خَلْعِهِ فَلَا تَخْلَعْهُ لَهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بخواہند و جبر کنند مردم بر بیرون کشیدن آن جامہ پس بیرون مکش و معزول مکن خود را از برای ایشان رواہ

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ ذَكَرَ رَسُولُ اللّٰهِ

و ابن ماجہ روایت ست از ابن عمر رض گفت ابن عمر ذکر کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَقَالَ يُقْتَلُ هٰذَا فِيهَا مَظْلُومًا

صلے اللہ علیہ و سلم فتنہ را پس گفت آنحضرت کشتہ میشود این دران بظلم گفت

لِعُثْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَهْلَةَ مَوْلٰى عُثْمَانَ رض

این را بر عثمان رواہ الترمذی روایت ست از ابو سہلہ آزاد کردہ عثمان ست رض

قَالَ جَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسِرُّ إِلَى عُثْمَانَ وَلَوْنُ

گفت شروع کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم کہ سرگوشی میکرد و آہستہ میگفت چیزی بسوی عثمان

عُثْمَانَ يَنْتَظِرُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا أَلَا تُقَاتِلُ قَالَ لَا

عثمان را منتظر میشدند پس چون شد روز دار مراد بدار کہ عثمان در وے محصور و شہید شد گفتیم ما آیا جنگ نکنیم گفت

إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهِدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا

حکم نمیدہم بجنگ زیرا کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم پیمان نمودہ است و وصیت کردہ است مرا

صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ

بصبر و تحمل پس من صبر کنندہ ام بران عہد بیان از انس مرویست هنگامیکہ امر کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ بْنُ

صلے اللہ علیہ و سلم صحابہ را و بلفظ مجہول نیز آمدہ و یعنی امر کردہ شد آنحضرت ببیعت رضوان بود عثمان

عَفَّانَ بَعَثَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَهْلِ مَكَّةَ

ابن عفان کہ فرستادہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم او را بسوے اہل مکہ

فَبَايَعَ النَّاسَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهُمَّ

پس مبایعت کرد آنحضرت مردم را و فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم خدا وندا

إِنَّ عُثْمَانَ فِي حَاجَةِ اللّٰهِ وَحَاجَةِ رَسُولِهِ فَضَرَبَ بِإِحْدَى

بدرستیکہ عثمان در کار خدا و در کار رسول اوست پس زد آنحضرت یک

يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى فَكَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان بیعت کرد

دست آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم

وَسَلَّمَ لِعُثْمَانَ خَيْرًا مِنْ أَيْدِيهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ ع كر جَمْعُ

وسلم یعنی مر عثمان را بہتر از دستہای صحابہ مر خود ہاشان را و این فضیلت خاص ست مر عثمان را

الْجَوَامِعِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از انس مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَنَاوَلَنِي جِبْرَئِيلُ تُفَّاحَةً فَانْفَلَقَتْ

وسلم داخل کردہ شدم من بہشت را پس داد مرا جبرئیل یک سیب پس بشگافت

فِی یَدِیْ فَخَرَجَتْ مِنْهَا جَارِیَةٌ کَاَنَّ اَشْفَارَ عَیْنَیْهَا مَقَادِیْمُ النُّسُوْرِ

در دست من وشق شد پس بیرون آمد از آن یک زن نوجوان که گویا پلک های چشم او مانند پلکهای منقار

فَقُلْتُ لَهَا لِمَنْ اَنْتِ قَالَتْ اَنَا لِلْمَقْتُوْلِ بَعْدَكَ ظُلْمًا عُثْمَانَ بْنِ

پس گفتم من مر او را برای کیستی تو گفت که من برای آن کسیکه کشته شود بعد از تو بظلم که عثمان بن

عَفَّانَ کر جمع الجوامع وَعَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَیْدٍ رض قَالَ

عفان ست و روایت ست از اسامه بن زید رض گفت اسامه

بَعَثَنِیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِلٰی مَنْزِلِ عُثْمَانَ

که فرستاد مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم بسوی خانهٔ عثمان رض

بِصَحْفَةٍ فِیْهَا لَحْمٌ فَدَخَلْتُ عَلَیْهِ فَاِذَا هُوَ جَالِسٌ مَعَ رُقَیَّةَ

بیک کاسه که دران گوشت بود پس درآمدم من بر عثمان پس ناگاه دیدم که وی نشسته است با رقیه

مَا رَاَیْتُ زَوْجًا اَحْسَنَ مِنْهُمَا فَجَعَلْتُ مَرَّةً اَنْظُرُ اِلٰی وَجْهِ

که ندیدم من هیچ زن و شوی را نیک تر از عثمان و زوجهٔ او پس بودم من یکبار نظر میکنم بسوی روی

عُثْمَانَ وَمَرَّةً اِلٰی وَجْهِ رُقَیَّةَ فَلَمَّا رَجَعْتُ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ

عثمان و بار دیگر نظر میکردم بسوی چهرهٔ رقیه زوجهٔ او پس چون باز آمدم بسوی آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِیْ دَخَلْتَ عَلَیْهِمَا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ

صلے اللہ علیہ و سلم فرمود آنحضرت مرا درآمدے تو ای اسامه بران هر دو گفتم آری درآمدم

هَلْ رَاَیْتَ زَوْجًا اَحْسَنَ مِنْهُمَا قُلْتُ لَا یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

آیا دیدی هیچ زن و شوی را که بهتر و خوب صورت باشند از ایشان گفت ندیدم گفت اسامه ای رسول خدا

وَقَدْ جَعَلْتُ مَرَّةً اَنْظُرُ اِلٰی وَجْهِ رُقَیَّةَ وَمَرَّةً اِلٰی وَجْهِ عُثْمَانَ

و تحقیق بودم من یکبار نظر میکردم بسوی چهرهٔ مبارک رقیه و بار ثانی نظر میکردم بسوی روی مبارک

البغوی [illegible] وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رض

روایت کرده [illegible] البغوی جامع و از انس رض روایت ست که عثمان بن عفان رض

مَاتَتْ زَوْجَتُهُ ابْنَةُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرَّ

وفات یافت زوجۂ او کہ دختر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود

عَلَيْهِ عُمَرُ فَعَرَضَ عَلَيْهِ بِنْتَهُ فَلَمْ يُجِبْهُ فَمَرَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

پس گذشت بروے عمر پس عرض کرد بروی دختر خود پس جواب نداد آنرا عثمان پس گذشت بر عثمان آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُزَوِّجُكَ خَيْرًا مِنْ بِنْتِ عُمَرَ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود تزویج میکنم برای تو زنے کہ بہتر است از دختر عمر

وَيَتَزَوَّجُ ابْنَةَ عُمَرَ خَيْرٌ مِنْكَ فَتَزَوَّجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ونکاح میکند دختر عمر را آنکہ بہتر ست از تو پس تزویج کرد و بنکاح در آورد آنحضرت صلی اللہ علیہ

ابْنَةَ عُمَرَ وَزَوَّجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُثْمَانَ ابْنَتَهُ الثَّانِيْ عن كره

دختر عمر رض ونکاح کرده داد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عثمان را دختر خود بار ثانی باین سبب ذو النورین میگویند آنرا

بَابُ مَنَاقِبِ هٰؤُلَاءِ الثَّلٰثَةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

باب در مناقب اصحاب ثلثہ رضی اللہ عنہم

عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَعِدَ أُحُدًا وَ

روایت ست از انس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر آمد بر احد کہ جبل مشہور ست

أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمْ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ فَقَالَ

وابوبکر رض وعثمان نیز بر آمدند بروے پس جنبید کوه بایشان پس زد آنحضرت کوه را بپای مبارک

اُثْبُتْ أُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيْقٌ وَشَهِيْدَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بر جای خود باش ای احد پس نیست بر تو مگر پیغمبرے و صدیقے و دو شہید رواه البخاری

وَعَنْ أَبِيْ مُوْسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ابو موسے اشعرے گفت ابو موسی بودم من با آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْ حَائِطٍ مِنْ حِيْطَانِ الْمَدِيْنَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ فَا

وسلم در بستانی از بستانہاے مدینہ در جانب پس آمد مردے پس طلب کشادن کرد

فقال النبي صلى الله عليه وسلم افتح له وبشره بالجنة ففتحت

در بگشا برای او و بشارت ده او را به بهشت پس بگشادم

له فاذا ابو بكر فبشرته بما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

برای او پس ناگاه ابوبکر ست آمد پس بشارت دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فحمد الله ثم جاء رجل فاستفتح فقال النبي صلى الله عليه

پس حمد گفت ابوبکر خدا را پس آمد مردی پس طلب در کشادن کرد پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وسلم افتح له وبشره بالجنة ففتحت له فاذا عمر فاخبرته

وسلم بگشای در برای او و بشارت ده او را به بهشت پس بگشادم در برای او پس ناگاه آن عمر ست پس خبر

بما قال النبي صلى الله عليه وسلم فحمد الله ثم استفتح

دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس حمد گفت عمر خدا را پس آمد مردی طلب کشادن کرد

رجل فقال لي افتح له وبشره بالجنة على بلوى تصيبه فاذا

مردی پس فرمود مرا بگشای در برای او و بشارت ده او را به بهشت بر بلائیکه میرسد او را پس ناگاه آمد

عثمان فاخبرته بما قال النبي صلى الله عليه وسلم فحمد الله

عثمان ست پس خبر دادم او را بچیزیکه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس شکر گفت

ثم قال الله المستعان متفق عليه وعن ابن عمر قال كنا

عثمان بر بشارت بهشت … خدا ست طلب یاری کرده شده به … متفق علیه و از ابن عمر روایت ست گفت

نقول ورسول الله صلى الله عليه وسلم حي افضل امة

ابن عمر بودیم ما که میگفتیم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم زنده بود که بهترین امت

النبي صلى الله عليه وسلم ابو بكر وعمر وعثمان رضي الله عنهم رواه الترمذي

نبی صلی الله علیه وسلم ابوبکر و عمر و عثمان رضی الله عنهم اند رواه الترمذی

وعن جابر ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

و از جابر رض روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

أُرِيَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ صَالِحٌ كَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ نِيطَ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

نموده شد در خواب امشب مردی صالح یعنی من خواب دیدم که گویا ابوبکر درآویخته و پیوسته کرده شده است به پیغمبر

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِيطَ عُمَرُ بِأَبِي بَكْرٍ وَنِيطَ عُثْمَانُ بِعُمَرَ قَالَ جَابِرٌ

علیه و سلم و درآویخته و پیوسته شده است عمر بابی بکر و درآویخته شده است عثمان بعمر گفت جابر

فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا

چون برخاستیم از پیش پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم گفتیم

أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا

اما مردے صالح پس آنحضرت صلے الله علیه وسلم است واما

تَنَوُّطُ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ فَهُمْ وُلَاةُ الْأَمْرِ الَّذِي بَعَثَ اللهُ بِهِ نَبِيَّهُ

درآویختن و پیوستن بعضے از ایشان به بعضے معنیش اینست که ایشان والیان کاریست که برانگیخته و فرستاده

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ ثَابِتٍ

صلے الله علیه وسلم در اجرای احکام دین بهمین ترتیب روایت کرد ابوداؤد واز ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ

بنانی روایت میکند از انس رض که گفت انس که آنحضرت صلے الله علیه وسلم گرفت

حَصَيَاتٍ فِي يَدَيْهِ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ

سنگریزها را در دست خود پس تسبیح کردند سنگریزها تا آنکه شنیدیم ما تسبیح شان را پس تر گردانید آن سنگریزها را

فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ

در دست ابوبکر پس تسبیح کردند تا آنکه شنیدیم تسبیح را پس تر داد آنحضرت سنگریزها را در دست

عُمَرَ فَسَبَّحْنَ كَمَا سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ عُثْمَانَ

عمر پس تسبیح کردند چنانکه شنیدیم ما تسبیح کردن شان را پس تر داد در دست عثمان

فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي أَيْدِينَا رَجُلًا

سنگریزها پس تسبیح کردند تا آنکه شنیدیم ما تسبیح کردن شان را پس تر گردانید آن سنگریزها در دستهای یک یک

رَجُلًا فَمَا سَبَّحَتْ حَصَاةٌ مِنْهُنَّ كَرَجْمِ الْجَوَامِعِ وَعَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى

مرد پس تسبیح نکرد یک سنگریزه ازان و روایت ست از عبد الاعلی

ابْنِ أَبِي الْمُسَاوِرِ عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ

ابن ابی المساور از مختار بن فلفل گفت شنیدم انس بن مالک را که

يَقُولُ خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ وَخَرَجْتُ

میگفت برآمد آنحضرت صلی الله علیه و سلم روزے و بیرون آمدم

مَعَهُ فَدَخَلَ حَائِطًا مِنْ حِيطَانِ الْأَنْصَارِ فَدَخَلْتُ مَعَهُ وَقَالَ

من نیز با آنحضرت پس در آمد آنحضرت ببستانی از بستانهای انصار پس داخل شدم من با آنحضرت گفت

يَا أَنَسُ أَغْلِقِ الْبَابَ فَإِذَا رَجُلٌ يَقْرَعُ الْبَابَ فَقَالَ يَا أَنَسُ

آنحضرت ای انس بند گردان در بستان را پس ناگاه مردے میکوبد در بستان را پس فرمود ای انس

افْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَأَخْبِرْهُ أَنَّهُ يَلِي أُمَّتِي

بکشا در را برای صاحب در یعنی برای کسیکه میکوبد و بشارت ده او را به بهشت و خبر کن او را که می والی امت من

مِنْ بَعْدِي فَذَهَبْتُ أَفْتَحُ لَهُ وَمَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَإِذَا هُوَ

خواهد شد بعد از من پس رفتم که بکشایم در مر او را و نمیدانم من که کیست آنکس پس ناگاه وے

أَبُو بَكْرٍ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ

ابوبکر صدیق ست پس خبر دادم او را بانچیز یکه فرمود آنحضرت صلے الله علیه و سلم پس شکر

اللّٰهَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ يَا أَنَسُ افْتَحْ

خدا کرد و در آمد بعد تر آمد دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس بکشا در را

لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَأَخْبِرْهُ أَنَّهُ يَلِي أُمَّتِي مِنْ

برای صاحب در و بشارت ده او را به بهشت و خبر ده او را که وی والی امت من خواهد شد

بَعْدِ أَبِي بَكْرٍ فَذَهَبْتُ أَفْتَحُ لَهُ وَمَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَإِذَا هُوَ

بعد ابوبکر پس رفتم که بکشایم درمر او را و حال آنکه ندانسته بودم من که کیست آنکس پس ناگاه

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وی عمر بن خطاب ست پس خبر دادم اورا بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ يَا أَنَسُ

پس شکر گفت عمر خدا را برین نعمت و در آمد بعد ازاں آمد مردے دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس

افْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ وَأَخْبِرْهُ أَنَّهُ يَلِي أُمَّتِي

بکشا در برای صاحب در و بشارت ده او را بہشت و خبر ده او را که وی والی امت

مِنْ بَعْدِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَأَنَّهُ سَيَلْقَى مِنْهُمْ بَلَاءً يَبْلُغُوْنَ دَمَهُ

من خواہد شد بعد از ابوبکر و عمر ... ی گردی قریب ست که می بیند از ایشان بلائے که میرسند ایشان بخون او

فَذَهَبْتُ فَفَتَحْتُ لَهُ وَمَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

پس رفتم که بکشایم مر او را و ندانستم که کیست وی پس ناگاه وی عثمان بن عفان ست

فَفَتَحْتُ لَهُ الْبَابَ وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشادم در را برای وی و خبر دادم او را بچیزیکه فرموده بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ وَاسْتَرْجَعَ ۔ وَعَنْ أَنَسٍ ؓ أَنَّ وَفْدَ بَنِي

پس گفت الحمد للہ و انا للہ و انا الیہ راجعون و روایت ست از انس که قاصدان قبیلہ بنے

الْمُصْطَلِقِ قَدِمُوْا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا إِلٰى

مصطلق آمدند بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند بسوے

مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا بَعْدَكَ قَالَ إِلٰى أَبِي بَكْرٍ قَالُوْا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ

کسے ادا کنیم مال زکوٰۃ ما بعد از تو فرمود آنحضرت ادا کنید بسوی ابوبکر گفتند پس اگر نیابیم

أَبَا بَكْرٍ قَالَ إِلٰى عُمَرَ قَالُوْا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُمَرَ قَالَ إِلٰى عُثْمَانَ

ما ابوبکر را فرمود بسوے عمر گفتند پس اگر نیابیم ما عمر را گفت آنحضرت بسوے عثمان

قَالُوْا فَإِنْ لَمْ نَجِدْ عُثْمَانَ قَالَ خَيْرٌ لَكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا بَعْدَ ذٰلِكَ

گفتند پس اگر نیابیم عثمان را گفت اختیار داده شده مر شمارا در زندگانی دنیا بعد ازین

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ وَجَّهَنِيْ وَفْدُ بَنِي الْمُصْطَلِقِ

و روایت ست از انس رض گفت انس متوجه کردند مرا قاصدان قبیلهٔ بنی مصطلق

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [illegible] اِنْ جِئْنَا

بسوے آنحضرت صلے الله علیه و سلم پس گفتند مرا که بپرس از آنحضرت که اگر بیائیم

فِي الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَلَمْ نَجِدْكَ اِلٰى مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا فَقُلْتُ

در سال آینده پس نیابیم ترا بسوے کدام ادا کنیم مالهاے زکوٰۃ خود را پس گفتم من

لَهٗ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ يَدْفَعُوْهَا اِلٰى اَبِيْ بَكْرٍ فَقُلْتُ لَهُمْ فَقَالُوْا

مر آنحضرت را پس فرمود که بگو مر ایشان را که دفع کنند صدقات را بسوی ابوبکر صدیق پس گفتم من ایشان را پس گفتند

قُلْ لَهٗ فَاِنْ لَمْ نَجِدْ اَبَا بَكْرٍ فَقُلْتُ لَهٗ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ يَدْفَعُوْهَا

بگو مر آنحضرت را پس اگر نیابیم ابوبکر را نیز پس گفتم من مر آنحضرت را پس فرمود که بگو ایشان را ادا

اِلٰى عُمَرَ فَقُلْتُ لَهُمْ فَقَالُوْا قُلْ لَهٗ فَاِنْ لَمْ نَجِدْ عُمَرَ [illegible] لَهٗ فَقَالَ

بسوے عمر رض پس گفتم آنها را پس گفتند بگو آنحضرت را که اگر نیابیم عمر را پس گفتم آنحضرت را پس فرمود

قُلْ لَهُمْ يَدْفَعُوْهَا اِلٰى عُثْمَانَ وَتَبًّا لَكُمْ يَوْمَ يُقْتَلُ عُثْمَانُ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

[illegible] هلاک گرداند شما را روز یکه قتل کرده شود عثمان در آن

مَنَاقِبُ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

مناقب حضرت علے بن ابی طالب رضی الله تعالے عنه

عَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از سعد ابن ابی وقاص که از عشرهٔ مبشره است روایت ست که گفت آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ اَنْتَ مِنِّيْ بِمَنْزِلَةِ هَارُوْنَ مِنْ مُوْسٰى

علیه و سلم مر علے مرتضے را که تو هستی نسبت از من بجائے هارون هستی که نسبت او بموسی است

اِلَّا اَنَّهٗ لَا نَبِيَّ بَعْدِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ

مگر فرق همین ست که نیست پیغمبر بعد از من و هارون پیغمبر بود متفق علیه و روایت ست از زر بن حبیش رض

قَالَ قَالَ عَلِيٌّ رض وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ إِنَّهُ لَعَهِدَ

گفت زر که گفت علی مرتضی رض سوگند بخدائے که بشگافت دانه را یعنی رویانید او را و پیدا کرد نفس را که تحقیق

النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيَّ أَنْ لَا يُحِبَّنِي إِلَّا مُؤْمِنٌ

پیغمبر امی صلی الله علیه و سلم بسوئے من که دوست ندارد مرا مگر مومن

وَلَا يُبْغِضُنِي إِلَّا مُنَافِقٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ

و دشمن ندارد مرا مگر منافق پس محبت علی علامت ایمانست رواه مسلم و روایت است از سهل بن سعد که

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ لَأُعْطِيَنَّ

آن حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود روز غزوه خیبر هر آئینه بدہم

هٰذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلًا يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلٰى يَدَيْهِ يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ

این علم را فردا مردی را که بکشاید خدا تعالی یعنی قلعهٔ خیبر را بر دست وے دوست میدارد آن مرد

وَيُحِبُّهُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

و دوست میدارد او را خدا و رسول خدا پس چون صبح کردند مردم یعنی صحابه بامداد کردند بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَرْجُوْنَ أَنْ يُعْطَاهَا فَقَالَ أَيْنَ

صلی الله علیه و سلم و آمدند در ملازمت او در حالیکه همه ایشان امید میداشتند که داده شود رایت

عَلِيُّ بْنُ أَبِيْ طَالِبٍ فَقَالُوْا هُوَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ يَشْتَكِيْ عَيْنَيْهِ

کجاست علی بن ابی طالب رض پس گفتند که وی ای رسول الله شکایت میکند هر دو چشم خود را

قَالَ فَأَرْسِلُوْا إِلَيْهِ فَأُتِيَ بِهٖ فَبَصَقَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

یعنی چشمان او بدرد آمده اند گفت آنحضرت پس بفرستید کسے را بسوئے او پس آورده شد علی پس آب دهن انداخت پیغمبر خدا

وَسَلَّمَ فِيْ عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ حَتّٰى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهٖ وَجَعٌ فَأَعْطَاهُ

و سلم در هر دو چشم وے پس به شد علی تا آنکه گویا نبود بوی درد پس داد آنحضرت علی را

الرَّايَةَ فَقَالَ عَلِيٌّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتّٰى يَكُوْنُوْا

رایت پس گفت علی ای رسول خدا جنگ میکنم با ایشان تا آنکه باشند

مِثْلَنَا قَالَ انْفُذْ عَلٰى رِسْلِكَ حَتّٰى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ

مانند ما یعنی مسلمان شوند فرمود آنحضرت برو بگذار بر آہستگی و نرمی خود تا آنکہ فرود آئی در زمین ایشان

اِلَى الْاِسْلَامِ وَاَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللّٰهِ فِيْهِ

بمسلمانی و خبر دہ ایشانرا بانچہ واجب ست بر ایشان از حق خدا در اسلام

فَوَاللّٰهِ لَاَنْ يَّهْدِيَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَّكَ مِنْ اَنْ

پس بخدا سوگند ہر آئینہ اینکہ ہدایت کند خدائے تعالے بسبب تو یک مرد را بہتر ست مر ترا از اینکہ

يَّكُوْنَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض

مر ترا باشد شتران سرخ کہ اعز و انفس اموال نزد ایشان ست متفق علیہ روایت از عمران بن حصین

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ عَلِيًّا مِنِّيْ وَاَنَا مِنْهُ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ علے از من ست و من از علے

وَهُوَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ

کنایہ ست از کمال اتحاد و علے ولی ہر مسلمان ست و دوست و محب و ناصر ست روایت کرد ترمذی و روایت از زید بن ارقم

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر کس کہ ہستم من مولای او پس علے نیز

مَوْلَاهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُبْشِيِّ بْنِ

مولاے اوست روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از حبشی بن

جُنَادَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيٌّ مِّنِّيْ

جنادہ کہ دیدہ ست آنحضرت را در حجۃ الوداع روایت ست فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم علے از منست

وَاَنَا مِنْ عَلِيٍّ وَلَا يُؤَدِّيْ عَنِّيْ اِلَّا اَنَا اَوْ عَلِيٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و من از علے ام و ادا نکند و حق نگذارد از جانب من ہیچکس مگر من یا علے روایت کرد ترمذی

وَرَوَاهُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ جُنَادَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ اٰخٰى

و روایت کرد این حدیث را امام احمد از ابو جنادہ و از ابن عمر رض مرویست گفت ابن عمر برادری

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَصْحَابِهِ فَجَاءَ عَلِيٌّ تَدْمَعُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میان یاران خود و میان ہر دو کس عقد مواخات بست

عَيْنَاهُ فَقَالَ آخَيْتَ بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَلَمْ تُؤَاخِ بَيْنِي وَبَيْنَ

اشک میریزد ہر دو چشم او پس گفت علے برادری دادی میان یاران خود و برادری نداری میان من و میان

أَحَدٍ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ أَخِيْ

ہیچ یکے پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم تو برادر منے

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

در دنیا و آخرت رواه الترمذے و روایت ست از انس رضہ گفت

كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيْرٌ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

انس بود نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پرندہ در روایتی دیگر بریان کردہ شدہ پس

ائْتِنِي بِأَحَبِّ خَلْقِكَ إِلَيْكَ يَأْكُلُ مَعِي هٰذَا الطَّيْرَ فَجَاءَهُ

بیار نزد من دوست داشتہ شدہ ترین خلق بسوئے تو کہ بخورد با من این طیر را پس آمد

عَلِيٌّ فَأَكَلَ مَعَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

علے آنحضرت را پس خورد آنحضرت با علے مرتضےٰ رواه الترمذی و از علے مرتضے رضہ روایت ست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم من سرائے حکمت ام و علے در او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ دَعَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ومشہور انا مدینۃ العلم و علے بابہا آثر رواه ترمذی و روایت ست از جابر رضہ گفت جابر رضہ خواند آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا يَوْمَ الطَّائِفِ فَانْتَجَاهُ فَقَالَ النَّاسُ لَقَدْ

علیہ وسلم علے را در غزوۂ طائف پس راز گفت با وے پس گفتند مردم ہر آینہ

طَالَ نَجْوَاهُ مَعَ ابْنِ عَمِّهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دراز شد راز گوئی با پسر عم خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا انْتَجَيْتُهُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ انْتَجَاهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم من راز نگفته ام باوی از پیش خود لیکن خدای تعالی راز گفته است باوی یعنی امر کرده است مرا براز گفتن

أَبِي سَعِيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ

و روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت ابو سعید که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر علی را

يَا عَلِيُّ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يُجْنِبُ فِي هٰذَا الْمَسْجِدِ غَيْرِي وَغَيْرِكَ

ای علی روا نیست مر هیچ یکی را که جنب بگذرد در این مسجد جز تو و جز من

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ فَقُلْتُ لِضِرَارِ بْنِ صُرَدٍ مَا مَعْنٰى هٰذَا الْحَدِيْثِ

گفت علی بن منذر پس گفتم من ضرار بن صرد را که چیست معنی این حدیث

قَالَ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يَسْتَطْرِقُهُ جُنُبًا غَيْرِي وَغَيْرُكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گفت ضرار حلال نیست مر هیچ یکی را که راه سازد او را در حالت جنب جز من و جز تو رواه الترمذی

وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ بَعَثَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از ام عطیه انصاریه گفت ام عطیه فرستاد آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ جَيْشًا فِيْهِمْ عَلِيٌّ رض قَالَتْ فَسَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وسلم لشکری را که در ایشان علی بود گفت ام عطیه پس شنیدم آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ يَقُوْلُ اللّٰهُمَّ لَا تُمِتْنِي حَتّٰى

علیه وسلم در حالی آنکه آنحضرت بردارنده بود هر دو دست خود را بدعا میگفت خداوندا میران مرا تا آنکه

تُرِيَنِي عَلِيًّا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

بنمائی مرا علی را دلالت دارد بر محبت آنحضرت او را روایت کرد آنرا ترمذی و از ام سلمه که از ازواج مطهرات

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُحِبُّ عَلِيًّا مُنَافِقٌ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دوست ندارد علی را هیچ منافق

وَلَا يُبْغِضُهُ مُؤْمِنٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ

و دشمن ندارد او را هیچ مومن ست رواه احمد والترمذی و هم از ام سلمه روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِيْ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه دشنام دہد علے را پس بتحقیق دشنام داد

رَوَاهُ اَحْمَدُ رح وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

مرا از جہت آنکه لازم می آید از سب او سب من رواه احمد و روایت است از علی گفت علی که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ فِيْكَ مَثَلٌ مِنْ عِيْسٰى اَبْغَضَتْهُ الْيَهُوْدُ حَتّٰى بَهَتُوْا

وسلم در تو شبہے ست از عیسی پیغمبر دشمن داشتند او را یہود تا آنکه دروغ بر بستند

اُمَّهٗ وَاَحَبَّتْهُ النَّصَارٰى حَتّٰى اَنْزَلُوْهُ بِالْمَنْزِلَةِ الَّتِيْ لَيْسَتْ

مادر او را و دوست داشتند او را نصاری تا آنکه فرود آوردند او را بمنزلتیکه ثابت نیست که او را است

لَهٗ ثُمَّ قَالَ يَهْلِكُ فِيَّ رَجُلَانِ مُحِبٌّ مُفْرِطٌ يُفْرِطُنِيْ بِمَا لَيْسَ

یا ابن اللہ گفتند پس گفت علے مرتضے ہلاک میشوند در من از جہت من دو مرد یکے دوست دار از حد در گذرنده

فِيَّ وَمُبْغِضٌ يَحْمِلُهٗ شَنَاٰنِيْ عَلٰى اَنْ يَبْهَتَنِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

میکند مرا بچیزیکه نیست در من و دیگر دشمن که باعث میشود او را عداوت من بر آنکه بہتان میکند بر من رواه احمد

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَزَيْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ

و براء بن عازب و زید بن ارقم روایت میکنند که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا نَزَلَ بِغَدِيْرِ خُمٍّ اَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ رض فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم چون فرود آمد در وقت رجوع از حجة الوداع بموضعے که نام آن غدیر خم است گرفت

اَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اَنِّيْ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا بَلٰى قَالَ

آیا نمیدانید که من اولے و اقربم بہر مومن از نفس شان گفتند صحابہ آرے فرمود

اَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اَنِّيْ اَوْلٰى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهٖ قَالُوْا بَلٰى فَقَالَ

آیا نمیدانید که من اولے و اقربم بہر مومن از نفس او مکرر فرمود گفتند آرے پس فرمود

اَللّٰهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ

خداوندا کسیکه هستم من مولای او پس علے نیز مولای اوست خداوندا دوست دار کسے را که دوست دارد علی را

وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ فَلَقِيَهُ عُمَرُ رض بَعْدَ ذٰلِكَ فَقَالَ لَهُ هَنِيْئًا يَا ابْنَ

و دشمن دار کسے را کہ دشمن دارد علی را پس ملاقات کرد علی را عمر بعد ازان پس گفت عمر مر علی را گوارا

اَبِيْ طَالِبٍ اَصْبَحْتَ وَاَمْسَيْتَ مَوْلٰى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَّمُؤْمِنَةٍ رَوَاهُ

ابی طالب صبح کردی و شام کردی و گشتی مولی ہر مومن مرد و زن رواه

اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و از ابن عباس روایت ست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَمَرَ بِسَدِّ الْاَبْوَابِ اِلَّا بَابَ عَلِيٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امر کرد بہ بستن درہا مگر در علی مرتضی رواه الترمذی و از علی مرتضی مرویست

عَلِيٍّ رض قَالَ كَانَتْ لِيْ مَنْزِلَةٌ مِّنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ گفت علی بود مرا قدرے و مرتبتے و قربے نزد آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَمْ يَكُنْ لِاَحَدٍ مِّنَ الْخَلَائِقِ اٰتِيْهِ بِاَعْلٰى سَحَرٍ فَاَقُوْلُ السَّلَامُ

کہ نبود مر ہیچ یکے را از خلائق مے آمدم من آنحضرت را پیش از سحر پس میگفتم السلام

عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ فَاِنْ تَنَحْنَحَ انْصَرَفْتُ اِلٰى اَهْلِيْ وَاِلَّا دَخَلْتُ

علیک یا نبی اللہ پس اگر تنحنح میکرد آنحضرت باز میگشتم بسوے اہل خود و اگر تنحنح نمیکرد

عَلَيْهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ شَاكِيًا فَمَرَّ بِيْ

رواه نسائی وہم از علی روایت ست گفت بودم من بیمار پس گذشت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا اَقُوْلُ اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ

بمن پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و من میگفتم بجہت شدت مرض خداوندا اگر ہست

اَجَلِيْ قَدْ حَضَرَ فَاَرِحْنِيْ وَاِنْ كَانَ مُتَاَخِّرًا فَارْفَغْنِيْ

اجل من کہ بتحقیق حاضر شده پس آسایش ده مرا و اگر ہست اجل من ہنوز نارسیده پس فراخ گردان

وَاِنْ كَانَ بَلَاءً فَصَبِّرْنِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

زندگانی مرا و اگر ہست این بیماری آزمایش من پس شکیبائے گردان مرا پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم كيف قلت فاعاد عليه ما قال فضربه برجله وقال

وسلم چگونه گفتی اعاده کن و باز گوی پس اعاده کرد علی بر آنحضرت و باز گفت آنچه گفته بود پس

اللهم عافه او اشفه شك الراوي قال فما اشتكيت وجعي

تا برسد او را برکت او را پای مبارک وی و گفت آنحضرت خداوندا عافیت بخش او را یا شفا ده او را شک کرد راوی در

بعد رواه الترمذي وعن انس قال كنت قاعدا عند

بعد ازان رواه الترمذی و از انس روایت است که گفت انس بودم من نشسته نزد

النبي صلى الله عليه وسلم فغشيه الوحي فلما سري

آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس پوشید آنحضرت را وحی پس چون که افاقه یافته شد

عنه قال لي يا انس اتدري ما جاء به جبرئيل من عند

ازان فرمود مرا ای انس آیا میدانی که چه چیز آورد جبرئیل از

صاحب العرش قلت بي وامي ما جاء به جبرئيل من عند

صاحب عرش که حق تعالی ست گفتم فدای تو باد پدر و مادر من چه چیز آورد نزد تو جبرئیل از

صاحب العرش قال ان الله امرني ان ازوج فاطمة من علي

صاحب عرش فرمود آنحضرت بدرستیکه خدای تعالی امر کرده است مرا که تزویج کرده دهم فاطمه زهرا را از علی

مناقب هؤلاء الاربعة رض

مناقبهای آنحضرات چهار یار رض

عن علي رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از علی مرتضی رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و

رحم الله ابابكر زوجني ابنته وحملني الى دار الهجرة

رحمت کند خدای تعالی ابوبکر را نکاح کرده داد مرا دختر خود را و بر داشتن و سوار کرد مرا از

وصحبني في الغار واعتق بلالا من ماله رحم الله عمر

و صحبت داشتن مرا در غار و آزاد کرد بلال را رض از مال خود رحمت کند خدای تعالی عمر را

أَيَقُولُ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا تَرَكَهُ الْحَقُّ وَمَا لَهُ مِنْ صَدِيقٍ رَحِمَ

میگوید حق و اگرچه تلخ باشد ... وی و حال آنکه نیست مراورا هیچ دوستی

اللّٰهُ عُثْمَانَ تَسْتَحْيِي مِنْهُ الْمَلَائِكَةُ رَحِمَ اللّٰهُ عَلِيًّا اَللّٰهُمَّ

خدایتعالی عثمان را شرم میدارند از وی فرشتگان رحمت کند خدائے تعالی علی را خداوندا

أَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ

بگردان حق را با علی جائیکه بگردد علی روایت کرد آنرا ترمذی و روایت ست از انس رضـ

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ حُبُّ هٰؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ إِلَّا فِي قَلْبِ

کہ گفت آنحضرت جمع نمیشود محبت این چہار مگر در دل

مُؤْمِنٍ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ

مسلمان این چہار ابوبکر و عمر و عثمان و علی اند

مَنَاقِبُ أَبِي مُحَمَّدٍ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رضـ

مناقبہائے ابی محمد طلحہ بن عبید اللہ

عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ رضـ قَالَ رَأَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ شَلَّاءَ وَقَى

روایت ست از قیس بن ابی حازم رضـ گفت دیدم دست طلحہ را شل بجہت آن

بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

نگاہداشت بدان پیغمبر را صلے اللہ علیہ وسلم روز احد رواہ البخاری

وَعَنِ الزُّبَيْرِ رضـ قَالَ كَانَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زبیر رضـ مرویست کہ گفت بود بر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَوْمَ أُحُدٍ دِرْعَانِ فَنَهَضَ إِلَى الصَّخْرَةِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَعَدَ

روز احد دو زرہ و این بجہت غایت شجاعت وی بود پس برخاست آنحضرت بسوئے سنگے

طَلْحَةُ تَحْتَهُ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الصَّخْرَةِ قَالَ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ

طلحہ زیر آنحضرت باوجود آن جراحتہا ... داشت تا آنکہ قرار گرفت آنحضرت بر سنگ گفت پس شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَوْجَبَ طَلْحَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت واجب گردانید طلحه برای خود بهشت را رواه ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ نَظَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز جابر رض روایت است که گفت نظر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ

بسوی طلحه بن عبید الله گفت آنحضرت کسیکه دوست دارد که نظر کند بسوی مردے

يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ وَقَدْ قَضَى نَحْبَهُ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هٰذَا

که میرود بر زمین وحال آنکه بتحقیق مرده است پس باید که نظر کند بسوی طلحه

وَفِي رِوَايَةٍ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَهِيدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ

ودر روایتے آمده کسیکه شاد میگرداند او را که نظر کند بسوی شهید که میرود بر روے زمین

فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس باید که نظر کند بسوی طلحه بن عبید الله روایت کرد آنرا ترمذی واز

عَلِيٍّ رضـ قَالَ سَمِعَتْ أُذُنِي مِنْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مرتضی علی رض روایت است که گفت شنید گوش من از دهان آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ طَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ جَارَايَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم که میگفت طلحه وزبیر دو همسایه من است در بهشت رواه الترمذی

مَنَاقِبُ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

منقبتهاے زبیر بن عوام رض

عَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت جابر رض که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا فَقَالَ

روز غزوه احزاب کیست که بیارد مرا خبر قوم که قریش یا یهود بنی قریظه وبنی النظیر که جمع شده بجنگ آمده بودند

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَحَوَارِيَّ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم بدرستی مر هر پیغمبر را حواری است و حواری من

الزُّبَيْرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ ... قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

زبیر است متفق علیه و از زبیر بن العوام روایت است که گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَأْتِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَيَأْتِيْنِي بِخَبَرِهِمْ

صلی الله علیه و سلم کیست که بیاید بنی قریظه را پس بیارد مرا خبر ایشان

فَانْطَلَقْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس روان شدم من تا بیارم خبر ایشان پس هنگامیکه خبر گرفته برگشتم جمع کرد برای من آنحضرت

وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ فَقَالَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ

و سلم پدر و مادر خود را پس گفت آنحضرت فدای تو باد پدر و مادر من متفق علیه مناقب

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

عبد الرحمن بن عوف رض روایت است از ام سلمه رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَزْوَاجِهِ

شنیدم من آنحضرت را صلی الله علیه و سلم که میگفت مر زنان خود را

إِنَّ الَّذِي يَحْنُوْ عَلَيْكُنَّ بَعْدِي هُوَ الصَّادِقُ الْبَارُّ اَللّٰهُمَّ

بدرستی آنکس که بدهد شما را بکفهای خود و ... کند بر شما بعد از من اوست صادق نیکوکار خداوندا

اسْقِ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ مِنْ سَلْسَبِيْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بنوشان عبد الرحمن بن عوف را از چشمه سلسبیل بهشت رواه احمد

وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ رض أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ أَوْصَى

روایت است از ابو سلمه رض که عبد الرحمن بن عوف رض وصیت کرد

بِحَدِيقَةٍ لِأُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِيعَتْ بِأَرْبَعِمِائَةِ أَلْفٍ رَوَاهُ

بیک بستان مر امهات المؤمنین را که فروخته شد بچهار صد هزار رواه

الترمذي مناقب أبي إسحق سعد بن أبي

ترمذی منقبتهاے ابی اسحق سعد بن ابی

وقاص رض واسم أبي وقاص مالك بن

وقاص رض واسم پدر وے ابی وقاص مالک بن

ذهيب عن علي قال ما سمعت النبي صلى الله

ذهیب است از مرتضی علی رض روایت است که شنیدم آنحضرت را صلی الله

عليه وسلم جمع أبويه لأحد إلا لسعد بن مالك فإني

علیه وسلم که جمع کرد مادر و پدر را مر هیچ یکے را مگر برای سعد بن مالک که سعد بن ابی

سمعته يقول يوم أحد يا سعد ارم فداك أبي وأمي

شنیدم آنحضرت را روز غزوهٔ احد که میگفت یعنی سعد را در وقتیکه تیرے انداخت بکافران اے

متفق عليه وعن سعد بن أبي وقاص رض قال إني أول

باد پدر و مادر من متفق علیه و از سعد بن ابی وقاص مرویست گفت بدرستی من نخست

العرب رمى بسهم في سبيل الله متفق عليه وعن

از عرب که انداخت تیر در راه خدا و بیش از من هیچ کس تیر در راه خدا نینداخت متفق علیه

سعد بن أبي وقاص رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

سعد بن ابی وقاص رض آنحضرت صلی الله علیه و

قال يومئذ يعني يوم أحد اللهم اشدد رميته وأجب

بود براے وے دران روز یعنی روز احد خداوندا قوی و استوار گردان تیر انداز وے را و پاسخ

دعوته رواه في شرح السنة وعنه أن رسول الله

قبول دعاے او را روایت کرد آنرا در شرح سنة و هم از سعد بن ابی وقاص روایت که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال اللهم استجب لسعد إذا

صلی الله علیه وسلم فرمود دعا کرد خداوندا قبول گردان مر سعد را وقتیکه

دُعَاكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ

دعا کند ترا رواه الترمذی　و از قیس بن ابی حازم تابعی روایت

سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ يَقُولُ إِنِّي لَأَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ

شنیدم سعد بن ابی وقاص را که میگفت بدرستی من نخستین مرد از عرب

رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللهِ وَرَأَيْتُنَا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللهِ

که تیر انداخت در راه خدا و میدانم من خود را و دیگر اصحاب پیغمبر را که جنگ میکردیم

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْحُبْلَةُ وَوَرَقُ

در همراهی آنحضرت صلی الله علیه وسلم و نبود مارا خورش مگر دانه سمر و نبود مارا طعام مگر برگ

السَّمُرِ وَإِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ مَالَهُ خِلْطٌ

سمر که درختی مشهور است و بتحقیق بود یکی از ما که [illegible] سفید

ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ تُعَزِّرُنِي عَلَى الْإِسْلَامِ لَقَدْ خِبْتُ

و آمیزش بجهت خشکی بیشتر [illegible] بنو اسد که تو بیخ میکردند و تعلیم میکنند مرا در احکام اسلام آینه بتحقیق

إِذًا وَضَلَّ عَمَلِي وَكَانُوا وَشَوْا بِهِ إِلَى عُمَرَ وَقَالُوا لَا يُحْسِنُ

و زیان [illegible] شد عمل من یعنی هرگاه نماز درست نمی خوانم و بودند بنو اسد که [illegible] کرده بودند

يُصَلِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو

وی نماز را متفق علیه　منقبتهای سعید بن زید بن عمرو

بْنِ نُفَيْلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ أَنَّهُ

بن نفیل رض　از سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رضی الله عنه مرویست

قَالَ أَشْهَدُ عَلَى التِّسْعَةِ أَنَّهُمْ فِي الْجَنَّةِ وَلَوْ شَهِدْتُ

که وی گفت گواهی میدهم من بر نه کس که ایشان در آیند در بهشت و اگر گواهی دهم

عَلَى الْعَاشِرِ لَمْ آثَمْ قِيلَ وَكَيْفَ ذَاكَ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ

بر دهم [illegible] رسیده شد چه حال دارد این گواهی یعنی چه دلیل [illegible] گفت بودیم ما با

صلی اللہ علیہ وسلم حراء فقال اثبت حراء فانہ لیس

صلی اللہ علیہ وسلم بر کوه حرا پس گفت آنحضرت و قتیکہ جنبید کوه ساکن باش نیست

علیک الا نبی او صدیق او شہید قیل ومن ہم قال

بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید گفتہ شد کیست کدام کسان بودند گفت

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وابوبکر وعمر وعثمان

سعید کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وابوبکر و عمر و عثمان

وعلی وطلحۃ والزبیر وسعد وعبد الرحمن بن عوف

و علی و طلحہ و زبیر و سعد و عبد الرحمن بن عوف

قیل فمن عاشر قال انا رواہ الترمذی مناقب

گفتہ شد و رسیده شد پس کدام کس بوده دہم شان گفت من بودم دہم شان رواه ترمذی منقبہا

عن ابی عبیدۃ بن عامر بن الجراح رض

از ابی عبیدہ بن عامر بن جراح رض

انس قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لکل

انس رض مروی است کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مر

امۃ امین وامین ہذہ الامۃ ابو عبیدۃ بن الجراح

امت را امانت دار است کہ در حقوق خدا و خلق خیانتے نکند و امین این امت ابو عبیده بن

متفق علیہ وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ

متفق علیہ در روایت است از ابو ہریره رض گفت فرمود آنحضرت

صلی اللہ علیہ وسلم نعم الرجل ابوبکر نعم الرجل عمر

صلی اللہ علیہ وسلم چہ خوش مرد است ابوبکر و خوب مرد است عمر

نعم الرجل ابو عبیدۃ بن الجراح رواہ الترمذی

چہ خوب مرد است ابو عبیده بن الجراح روایت کرده است اینرا ترمذی

باب مناقب العشرة رضوان عن ابی هریرة رضی ان
این باب ست در منقبتهاے عشرۂ مبشرہ رضوان روایت ست از ابے ہریرہ رض کہ
رسول الله صلی الله علیه وسلم کان علی حراء هو
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود بر کوہ حراء
وابو بکر وعمر وعثمان وعلی وطلحة والزبیر فتحرکت الصخرة
آنحضرت بود و ابوبکر و عمر و عثمان و علی و طلحہ و زبیر پس جنبید سنگ
فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم اهدأ فما علیك
پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ساکن باش و مجنب پس نیست
الا نبی او صدیق او شهید وزاد بعضهم وسعد بن
بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید کہ عبارت است از علی و عثمان طلحہ و زبیر کہ ہمہ شہید شدہ اند و زیادہ
ابی وقاص ولم یذکر علیا رواه مسلم وعن
بن ابے وقاص و ذکر نکرد این بعض علی را رواہ مسلم واز
عبد الرحمن بن عوف ان النبی صلی الله علیه وسلم
عبد الرحمن بن عوف مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
قال ابو بکر فی الجنة وعمر فی الجنة وعثمان فی الجنة وعلی
فرمود کہ ابوبکر مے در آید در جنت و عمر مے آید در بہشت و عثمان در بہشت ست و علی
فی الجنة وطلحة فی الجنة والزبیر فی الجنة وعبد الرحمن
در بہشت ست و طلحہ در بہشت است و زبیر در بہشت است و عبد الرحمن
فی الجنة وسعد بن ابی وقاص فی الجنة وسعید بن زید
در بہشت ست و سعد بن ابے وقاص در بہشت است و سعید بن زید
فی الجنة وابو عبیدة بن الجراح فی الجنة رواه الترمذی
در بہشت ست و ابو عبیدہ ابن الجراح در بہشت است روایت کرد آنرا ترمذی

یکے از وجوہ شہرت ایں ده کس بشارت جنت است و امتیاز ایں ده کس کہ در بشارت ایشاں بیک حدیث واقع شدہ و الا در بشارت مخصوص بایشاں نیست ۱۲

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ مَنَاقِبُ أَبِي الْفَضْلِ

و روایت کرد ابن ماجه از سعید بن زید منقبتهای ابی الفضل

عَمِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الْعَبَّاسُ

عم نبی صلی الله علیه وسلم و آن عباس

بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رض عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ

بن عبد المطلب است روایت است از عبد المطلب بن ربیعه

أَنَّ الْعَبَّاسَ رض دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن حارث بن عبد المطلب بن هاشم تحقیق که عباس در آمد بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم

مُغْضَبًا وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا أَغْضَبَكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

در حالت غضب و من نزد آنحضرت بودم پس گفت آنحضرت خطاب عباس کرده چه چیز غضب

مَا لَنَا وَلِقُرَيْشٍ إِذَا تَلَاقَوْا بَيْنَهُمْ تَلَاقَوْا بِوُجُوهٍ مُبَشَّرَةٍ

چه حال است ما را و قریش را وقتی که ملاقات کنند قریش میان خودها ملاقات کنند به رویهای تر و تازه

وَإِذَا لَقُونَا لَقُونَا بِغَيْرِ ذٰلِكَ فَغَضِبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و چون ... آیند ما را که بنی هاشم ملاقات میکنند با ما بغیر آن صفت پس در غضب آمد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

علیه و سلم تا آنکه سرخ گشت روی آنحضرت بعد گفت آنحضرت بخدا سوگند

لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الْإِيمَانُ حَتَّى يُحِبَّكُمْ لِلّٰهِ وَلِرَسُولِهِ ثُمَّ

در نیاید در دل مردے را ایمان تا آنکه دوست دارد شما را برای محبت خدا

قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ آذَى عَمِّي فَقَدْ آذَانِي فَإِنَّمَا عَمُّ الرَّجُلِ

بیشتر فرمود آنحضرت آگاه باشید ای مردم کسیکه آزار کند عم مرا پس تحقیق آزار کند مرا از یرا که نیست عم مرد مگر

صِنْوُ أَبِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

مثل پدر اوست روایت کرد ترمذی و از ابن عباس مرویست گفت ...

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلْعَبَّاسُ مِنِّیْ وَاَنَا مِنْهُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم عباس از من است و من از عباس

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

کنایت است از اتحاد و یگانگی و محبت روایت کرد ترمذی ہم از ابن عباس روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ اِذَا کَانَ غَدَاةَ الْاِثْنَیْنِ فَأْتِنِیْ اَنْتَ

علیہ وسلم مر عباس را وقتی کہ باشد بامداد روز دوشنبہ بیا تو

وَوَلَدُكَ حَتّٰی اَدْعُوَ لَهُمْ بِدَعْوَةٍ یَنْفَعُكَ اللّٰهُ بِهَا

و اولاد تو تا آنکہ دعا کنم مر شما را بدعائیکہ سود دہد ترا خدا بان دعا

وَوَلَدَكَ فَغَدَا وَغَدَوْنَا مَعَهُ وَاَلْبَسَنَا کِسَاءَهُ ثُمَّ قَالَ

و اولاد ترا پس بامداد کرد عباس و بامداد آمدیم ما ہمراہ وے و پوشانید آنحضرت ما را

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهِ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً

خداوندا بیامرز عباس را و اولاد او را آمرزشے آشکارا و نہانی

لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا اَللّٰهُمَّ احْفَظْهُ فِیْ وَلَدِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آمرزشے کہ نگذارد ہیچ گناہ خداوندا نگاہدار او را در اولاد او رواہ ترمذی

وَزَادَ رَزِیْنٌ وَاجْعَلِ الْخِلَافَةَ بَاقِیَةً فِیْ عَقِبِهٖ مَنَاقِبُ

و زیادہ کردہ است رزین کہ یکے از ائمہ حدیث است در روایت خود و گردان بادشاہی را و ملک

جَعْفَرِ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ رضـ عَنِ ابْنِ عُمَرَ اَنَّهُ کَانَ

جعفر بن ابی طالب رضـ از ابن عمر روایت است کہ وے بود

اِذَا سَلَّمَ عَلٰی ابْنِ جَعْفَرٍ قَالَ السَّلَامُ عَلَیْكَ یَا ابْنَ ذِی

چون سلام میکرد بر عبد اللہ بن جعفر بن ابی طالب میگفت سلام بر تو اے پسر خداوند

الْجَنَاحَیْنِ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ

دو بازو و ذو الجناحین لقب جعفر طیار است روایت کرد بخاری و روایت است از ابو ہریرہ گفت

سلہ یعنی گرامی دار او را و رعایت کن حق او را و نگہدار اولاد و آباء او را ... ضائع نگرداند ۱۲ اشعۃ اللمعات

كَانَ جَعْفَرُ يُحِبُّ الْمَسَاكِيْنَ وَيَجْلِسُ اِلَيْهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ

بود جعفر بن ابی طالب دوست میداشت مسکینان را و مے نشست و میل میکرد با ایشان و سخن

وَيُحَدِّثُوْنَهُ فَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ایشان او را پس بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يُكَنِّيْهِ بِاَبِي الْمَسَاكِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

کنیت میکرد جعفر را بابو المساکین یعنی پدر مساکین و مربی ایشان مهربنده ایشان رواه ترمذی و هم

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاَيْتُ جَعْفَرًا

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دیدم جعفر را

يَطِيْرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

که مے پرید در بهشت با فرشتگان رواه ترمذی و روایت ست

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از براء بن عازب رض کہ آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

لِجَعْفَرِ بْنِ اَبِي طَالِبٍ اَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي وَفِي الْحَدِيْثِ

مر جعفر بن ابی طالب را کہ مشابه شده تو ظاهر پیدائش مرا و سیرت مرا و در حدیث

قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اَبِي مُحَمَّدٍ

قصه طویل است رواه ترمذی منقبتهاے ابی محمد

الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طَالِبٍ وَالْحُسَيْنِ

حسن بن علی بن ابی طالب و حسین

بْنِ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طَالِبٍ رض عَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

بن علی بن ابی طالب رض از اسامه بن زید رض

قَالَ طَرَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ

مرویست که گفت اسامه آمدم در شب آنحضرت صلی الله علیه وسلم را در یک شبی

فِي بَعْضِ الْحَاجَةِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

او جهت بعضے حاجتے که داشتم پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکه

مُشْتَمِلٌ عَلٰى شَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنْ حَاجَتِي

وی قرار گیرنده است بر چیزے که در نمی یابم من که چه چیز است آن چیز پس چون بپرداختم من

قُلْتُ مَا هٰذَا الَّذِي أَنْتَ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِ فَكَشَفَهُ فَإِذَا الْحَسَنُ

گفتم چیست این چیزی که تو در گیرنده است مرآنرا پس بکشاد و برهنه کرد آنرا پس ناگاه حسن

وَالْحُسَيْنُ عَلٰى وَرِكَيْهِ فَقَالَ هٰذَانِ ابْنَايَ وَابْنَا ابْنَتِي

و حسین بر هر دو بالائے رانهای او بیند پس گفت آنحضرت این هر دو پسران من اند و پسران دختر

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمَا رَوَاهُ

خداوندا بدرستیکه من دوست میدارم این هر دو را پس دوست دار تو این هر دو او دوست دار کسی

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَلْمٰى قَالَتْ دَخَلْتُ عَلٰى أُمِّ سَلَمَةَ

ترمذے واز سلمے زوجه ابورافع روایت است گفت در آمدم بر ام سلمه

وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ قَالَتْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و حال آنکه وے میگریست پس گفتم چه چیز میگریاند ترا و بچه سبب می گریے گفت ام سلمه دیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي فِي الْمَنَامِ وَعَلٰى رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ التُّرَابُ

علیه وسلم یعنی در خواب و حال آنکه بر سر و در ریش مبارکش خاک است

فَقُلْتُ مَا لَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ

پس گفتم چه شده است اے رسول خدا خاک آلوده شده گفت حاضر شدم قتل حسین را

آنِفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ

الحال روایت کرد ترمذے [illegible] روایت است که گفت پرسیده شد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ أَهْلِ بَيْتِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ

صلے اللہ علیه وسلم که کدام یکے از اہل بیت تو محبوب تر هست بسوی تو

قَالَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَكَانَ يَقُوْلُ لِفَاطِمَةَ اُدْعِيْ لِيْ

فرمود امام حسن و حسین و بود آنحضرت که میگفت مر فاطمه را بخوان بطلب

ابْنَيَّ فَيَشُمُّهُمَا وَيَضُمُّهُمَا اِلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

برای من هر دو پسر مرا پس می بوئید هر دو را و چسپانید بخود هر دو را آنحضرت رواه ترمذی روایت است

بُرَيْدَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا

از بریده رض گفت بریده که بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که خطبه میخواند

اِذْ جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَعَلَيْهِمَا قَمِيْصَانِ اَحْمَرَانِ

ما را ناگاه آمدند حسن و حسین و بود بر ایشان پیراهن سرخ

يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و راه میرفتند هر دو و می لغزیدند و می افتادند بر زمین چنانکه روش اطفال میباشد پس فرود آمد

مِنَ الْمِنْبَرِ فَحَمَلَهُمَا وَوَضَعَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ صَدَقَ

از منبر پس برداشت آنحضرت هر دو را و نهاد هر دو را در پیش خود پس گفت آنحضرت راست

اللّٰهُ اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ نَظَرْتُ اِلٰى هٰذَيْنِ

خدا تعالی نیست اموال شما و اولاد شما مگر فتنه و محل آزمایش نگاه کردم بسوی این

الصَّبِيَّيْنِ يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَلَمْ اَصْبِرْ حَتّٰى قَطَعْتُ

هر دو خرد که راه میروند و می افتند پس صبر نتوانستم کرد تا آنکه بریدم

حَدِيْثِيْ وَرَفَعْتُهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ

سخن خود را که در بیان نصیحت امت میکردم و برداشتم ایشان را از جهت تاثیر رحمت که در قلب شریف

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از یعلی بن مره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُسَيْنٌ مِنِّيْ وَاَنَا مِنْ حُسَيْنٍ اَحَبَّ اللّٰهُ

علیه وسلم حسین از من است و من از حسین دوست دارد خدا تعالی

مَنْ اَحَبَّ حُسَيْنًا حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِّنَ الْاَسْبَاطِ رَوَاهُ
کسیکہ را کہ دوست میدارد حسین را حسین سبط ست از اسباط رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
ترمذی و روایت ست از ابو سعید خدری گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ اَهْلِ
علیہ و سلم حسن و حسین مہتر و بہتر جوانان اہل

الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَاَيْتُ النَّبِيَّ
بہشت اند جوانان آنکہ بسن سے و یا چہل رسیدہ باشند رواہ ترمذی و روایت ست از براء بن عازب

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلٰى عَاتِقِهٖ يَقُوْلُ
صلے اللہ علیہ و سلم و [illegible] بر دوش او ست در حالیکہ میگوید

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ
آنحضرت خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم او را پس دوست دار تو او را متفق علیہ و روایت ست

رض قَالَ خَرَجْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ
رض گفت ابو ہریرہ بیرون آمدم ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم در

طَائِفَةٍ مِّنَ النَّهَارِ حَتّٰى اَتٰى خِبَاءَ فَاطِمَةَ فَقَالَ اَثَمَّ لُكَعُ
پارہ از روز تا آنکہ آمد آنحضرت خانۂ فاطمہ را پس گفت آنحضرت آیا

اَثَمَّ لُكَعُ يَعْنِيْ حَسَنًا فَلَمْ يَلْبَثْ اَنْ جَاءَ يَسْعٰى حَتّٰى
میخواہد آنحضرت بلکع امام حسن را پس درنگ نکرد آنحضرت تا آنکہ آمد دوید در حالیکہ

اِعْتَنَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا صَاحِبَهٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
دست در گردن افگندند ہر یکے از ان یعنے آنحضرت و امام حسن صاحبش را پس گفت آنحضرت صلے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ وَاَحِبَّ مَنْ يُّحِبُّهٗ
علیہ و سلم خداوندا بدرستیکہ من دوست میدارم او را پس دوست بدار تو او را و دوست دار

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ

متفق علیہ و از ابی بکرہ صحابی رض مروی ہست گفت دیدم آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى

صلی اللہ علیہ وسلم را بر منبر و حسن بن علی در

جَنْبِهِ وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ

پہلوئے آنحضرت بود و حال آنکہ آنحضرت روئے می آورد بر مردم یک بار و بر حسن بن علی بار دیگر و می گفت

إِنَّ ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ

آنحضرت بدرستی این پسر من سید است یعنے فائق است بر قوم خود و امید است کہ خدا صلح دہد بوے میان دو جماعت

عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

بزرگ از مسلمانان رواه البخاری و روایت است از انس رض

قَالَ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشْبَهَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت انس رض نبود ہیچ یکے مانند تر بآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَقَالَ فِي الْحُسَيْنِ أَيْضًا كَانَ أَشْبَهَهُمْ

از حسن بن علی و گفت انس رض در امام حسین نیز بود مشابہ ترین مردم

بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

بہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم رواه البخاری و از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ

عبد الرحمن بن نعم بضم نون وسکون عین تابعی زاہد گفت شنیدم من عبد اللہ بن عمر را

وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْمُحْرِمِ قَالَ شُعْبَةُ أَحْسِبُهُ يَقْتُلُ الذُّبَابَ

و حالانکہ سوال کردہ بود او را یعنے از اہل عراق از حکم محرم کہ بکشد مگس را یعنے [illegible]

فَقَالَ أَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْأَلُونِي عَنِ الذُّبَابِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ

[illegible] ان چیست ذی اسعد اہل عراق می پرسند مرا [illegible] کشتہ اند پسر

بِنْتِ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

دختر رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم حال آنکہ گفت آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ هُمَا رَیْحَانَتَایَ مِنَ الدُّنْیَا رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ

صلے اللہ علیہ وسلم حسن وحسین ہر دو ریحان من اند از دنیا رواہ البخاری

وَعَنْ عَلِیٍّ رضی اللہ عنہ قَالَ الْحَسَنُ اَشْبَهُ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و روایت است از علی رضی اللہ عنہ گفت امیر المومنین علی حسن مانند است پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا بَیْنَ الصَّدْرِ اِلَی الرَّاْسِ وَالْحُسَیْنُ اَشْبَهُ النَّبِیِّ

و سلم در چیزیکہ میان سینہ تا سر است وحسین مشابہ است آنحضرت را

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ اَسْفَلَ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاہُ

صلے اللہ علیہ وسلم در چیزیکہ ہست تا پایان تر از سینہ گویا ہر دو شاہزادہ

التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ حُذَیْفَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قُلْتُ لِاُمِّی

الترمذی و از حذیفہ رضی اللہ عنہ روایت است گفت گفتم مر مادر خود را

دَعِیْنِیْ اٰتِی النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَاُصَلِّیْ مَعَہٗ

بگذار مرا و اذن دہ کہ بیایم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس بگذارم با آنحضرت نماز

الْمَغْرِبَ وَاَسْاَلُہٗ اَنْ یَّسْتَغْفِرَ لِیْ وَلَكِ فَاَتَیْتُ النَّبِیَّ

شام را و طلب کنم از وی کہ طلب آمرزش کند از خدا برای من و برای تو پس آمدم پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَصَلَّیْتُ مَعَہُ الْمَغْرِبَ فَصَلّٰی حَتّٰی

صلے اللہ علیہ وسلم را پس گذاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس گذارد آنحضرت نماز

صَلَّی الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُہٗ فَسَمِعَ صَوْتِیْ فَقَالَ مَنْ

تا گذارد عشاء را پس برگشت آنحضرت از نماز و بازگشت بخانہ پس پیروی کردم آنحضرت را

هٰذَا حُذَیْفَةُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰہُ لَكَ

این حذیفہ ہست گفتم آرے فرمود چیست حاجت تو چہ میگوئی بیامرزد خدا مر ترا

پس شنیدم آنحضرت آواز مرا پس فرمود کیست

وَلَا مَلَكٌ أَنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْأَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ

و مر مادر مرا بدرستیکه این فرشته است که فرود نیامده است بسوی زمین هرگز پیش ازین

اللَّيْلَةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِي بِأَنَّ

شب و دستوری خواست پروردگار خود را که بیاید و سلام کند بر من و خوش خبری دهد مرا بانیکه

فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ

فاطمه زهرا سیده و سردار زنان اهل بهشت اند و بانیکه حسن و حسین

سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

بهترین و مهتر جوانان اهل بهشت اند رواه الترمذی و از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رض مرویست گفت بود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ حَامِلَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ فَقَالَ رَجُلٌ

وسلم بردارنده حسن رض بن علی رض بر دوش خود پس گفت مردی

نِعْمَ الْمَرْكَبُ رَكِبْتَ يَا غُلَامُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

نیکو مرکبیست که سوار شدی تو اے کودک پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِعْمَ الرَّاكِبُ هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عن

علیه وسلم و نیکو سوار است وی یعنے مرکب خود نیکوست و راکب هم نیکوست رواه الترمذی از

عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رض قَالَ صَلَّى أَبُو بَكْرٍ الْعَصْرَ ثُمَّ خرج

عقبه بن حارث روایت ست نماز گذارد ابوبکر نماز دیگر را بعده برون آمد

يَمْشِي وَمَعَهُ عَلِيٌّ فَرَأَى الْحَسَنَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ

ابوبکر در حالیکه راه میرفت باوی علی بود پس دید ابوبکر امام حسن را بازی میکند با کودکان

فَحَمَلَهُ عَلَى عَاتِقِهِ وَقَالَ بِأَبِي شَبِيهٌ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

پس بر داشت ابوبکر حسن را بر دوش خود و گفت ابوبکر بطریق طیبت سوگند میخورم به پدر خود حسن مانند ست به پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ شَبِيهًا بِعَلِيٍّ وَعَلِيٌّ يَضْحَكُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیه وسلم نیست مانند علی و علی خنده میکرد روایت بخاری

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ أُتِيَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ زِيَادٍ بِرَأْسِ

و از انس روایت است گفت انس آورده شد نزد عبید الله بن زیاد که قاتل امام حسین بود

الْحُسَيْنِ فَجُعِلَ فِي طَسْتٍ فَجَعَلَ يَنْكُتُ وَقَالَ فِي حُسْنِهِ

حسین را پس گردانیده شد سر شریف در طشت پس گشت آن شقی که میزد چوب در سر مبارک را و گفت

شَيْئًا قَالَ أَنَسٌ فَقُلْتُ وَاللهِ إِنَّهُ كَانَ أَشْبَهَهُمْ بِرَسُولِ اللهِ

چیزے یعنی گفت بطریق انکار گفت انس پس گفتم من بخدا سوگند بدرستی وی بود مشابه ترین مردم به پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مَخْضُوبًا بِالْوَسْمَةِ رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم و بود سر مبارک وی رنگ کرده شده بوسمه که نام گیاه است روایت کرد

الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ زِيَادٍ

بخاری و در روایت ترمذی آمده است که گفت انس بودم من نزد ابن زیاد

فَجِيءَ بِرَأْسِ الْحُسَيْنِ فَجَعَلَ يَضْرِبُ بِقَضِيبٍ فِي أَنْفِهِ

پس آورده شد سر مبارک حضرت امام حسین پس گشت آن ملعون که میزد بشاخے که در دست وی بود

وَيَقُولُ مَا رَأَيْتُ مِثْلَ هٰذَا حُسْنًا فَقُلْتُ أَمَا إِنَّهُ كَانَ

و میگوید ندیده ام مثل این در حسن پس گفتم آگاه باش بدرستی وی

مِنْ أَشْبَهِهِمْ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

مشابه ترین مردم به پیغمبر خدا است صلی الله علیه وسلم و روایت است از

أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ

ام فضل بنت حارث والده ابن عباس که وی در آمد بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَأَيْتُ

صلی الله علیه وسلم پس گفت یا رسول الله بدرستی من دیده ام

حُلْمًا مُنْكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ إِنَّهُ شَدِيْدٌ

خوابے بد ناآشنا را امشب گفت آنحضرت چیست آن خواب گفته ام بدرستی آن خواب سخت

قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ رَأَيْتُ كَأَنَّ قِطْعَةً مِّنْ جَسَدِكَ

فرمود چیست آن خواب گفت دیده ام گویا پاره از بدن تو بریده شده است

قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِيْ حِجْرِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و نهاده شده است در کنار من پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتِ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

علیه و سلم دیدی تو ای ام فضل خواب نیک بزاید فاطمه اگر خواسته است خدا

غُلَامًا يَكُوْنُ فِيْ حِجْرِكِ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ

پسری را که میباشد آن در کنار تو پس زائید فاطمه زهرا حسین را

فَكَانَ فِيْ حِجْرِيْ كَمَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس بود آن مولود در کنار من چنانکه گفته بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلم پس در آمدم روزے بر پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَوَضَعْتُهُ فِيْ حِجْرِهٖ ثُمَّ كَانَتْ مِنِّي الْتِفَاتَةٌ

و سلم پس نهادم آن پسر را در کنار آنحضرت پس تر شد از من نگریستنی بجائے

فَإِذَا عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُهْرِيْقَانِ

پس ناگاه هر دو چشم آنحضرت صلی الله علیه و سلم میریزند

الدُّمُوْعَ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ بِأَبِيْ أَنْتَ وَأُمِّيْ مَا لَكَ

اشکها را گفت ام فضل پس گفتم اے پیغمبر خدا پدر و مادرم فدا ے تو باد چه شد ترا

قَالَ أَتَانِيْ جِبْرَئِيْلُ فَأَخْبَرَنِيْ أَنَّ أُمَّتِيْ سَتَقْتُلُ ابْنِيْ

گفت آمد مرا جبرئیل پس خبر داد مرا بدرستی که امت تو نزدیک است که بکشند این پسر

فَقُلْتُ هٰذَا قَالَ نَعَمْ وَاَتَانِیْ بِتُرْبَةٍ مِنْ تُرْبَتِهٖ حَمْرَاءَ وَعَنِ

پس گفتم بطریق تعجب این پسر را گفت آرے این پسر را و داد مرا جبرئیل خاک از خاک آن موضع سرخ و

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ رَاَیْتُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْمَا

از ابن عباس رض روایت است گفت ابن عباس دیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم در آنچہ

یَرَی النَّائِمُ ذَاتَ یَوْمٍ بِنِصْفِ النَّهَارِ اَشْعَثَ اَغْبَرَ بِیَدِهٖ

مے بیند خوابندہ یک روزے در نیم روز ژولیدہ موے غبار آلودہ بدست

قَارُوْرَةٌ فِیْهَا دَمٌ فَقُلْتُ بِاَبِیْ اَنْتَ وَاُمِّیْ مَا هٰذَا قَالَ

شیشہ است کہ در وے خون است پس گفتم پدر و مادر من فدائے تو باد چیست اینچنان گفت

هٰذَا دَمُ الْحُسَیْنِ وَاَصْحَابِهٖ لَمْ اَزَلْ اَلْتَقِطُهٗ مُنْذُ

آنحضرت این خون حسین و یاران اوست ہمیشہ ام کہ مے بردارم آنرا تمام

الْیَوْمِ فَاُحْصِیَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ فَاُجِدَ قُتِلَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ

امروز پس نگاہ داشتم من این وقت را پس مے یابم کہ کشتہ شد حسین در آن وقت

رَوَاهُمَا الْبَیْهَقِیُّ فِیْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَاَحْمَدُ الْاَخِیْرَ مَا جَاءَ

روایت کرد این ہر دو حدیث را بیہقی در دلائل النبوة و روایت نمود احمد حدیث اخیر را آنچہ

فِیْ فَضْلِ فَاطِمَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا عَنِ

در فضیلت حضرت فاطمہ زہرا آمدہ رضی اللہ تعالے عنہا روایت است

الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از مسور بن مخرمہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِّنِّیْ فَمَنْ اَغْضَبَهَا اَغْضَبَنِیْ وَفِیْ رِوَایَةٍ

فرمود کہ فاطمہ گوشت پارہ من است پس کسیکہ در خشم آرد او را در خشم آرد مرا و در روایتے

یُرِیْبُنِیْ مَا اَرَابَهَا وَیُؤْذِیْنِیْ مَا اٰذَاهَا مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

آمدہ است کہ ناخوش میگرداند مرا چیزیکہ ناخوش میگرداند او را و آزار میکند مرا چیزیکہ آزار میدہد او را متفق علیہ و از

أنسٍ أنّ النبيّ صلى الله عليه وسلم قال حسبك من نساء

انس رض روايت كرد كه آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمود بس است ترا از زنان

العالمين مريم بنت عمران وخديجة بنت خويلد وفاطمة

جهانيان بشناختن فضائل اين چهار زن كه مريم بنت عمران وخديجه بنت خويلد وفاطمه

بنت محمد صلى الله عليه وسلم وآسية امرأة فرعون

بنت محمد صلى الله عليه وسلم وآسيه زن فرعون اند

رواه الترمذي وعن أمّ سلمة رض أنّ رسول الله صلى الله

رواه الترمذی وروايت است از ام سلمه رض كه آنحضرت صلى الله

عليه وسلم دعا فاطمة عام الفتح فناجاها فبكت ثم

عليه وسلم خواند فاطمه را سال فتح مكه پس راز گفت كه پنهانی پس بگريست

حدّثها فضحكت فلمّا توفي رسول الله صلى الله عليه وسلم

فاطمه پس باز سخن گفت فاطمه را پس بخنديد فاطمه پس هنگاميكه وفات يافت آنحضرت صلى الله عليه وسلم

سألتها عن بكائها وضحكها قالت أخبرني رسول الله

پرسيدم فاطمه را از گريستن او واز خنده او گفت خبر داد مرا آنحضرت

صلى الله عليه وسلم أنّه يموت فبكيت ثم أخبرني

صلى الله عليه وسلم كه وی می ميرد پس گريستم پس خبر داد مرا كه من

سيّدة نساء أهل الجنة إلا مريم بنت عمران فضحكت

بهترين زنان بهشتيان ام مگر مريم بنت عمران پس خنده كردم

رواه الترمذي وعن أنس أنّ النبيّ صلى الله عليه

باين بشارت روايت كرد آنرا ترمذی وروايت است از انس كه آنحضرت صلى الله عليه

وسلم أتى فاطمة بعبد قد وهبه لها وعلى فاطمة ثوب

وسلم آمد نزد فاطمه با غلاميكه بتحقيق عنايت كرده بود آنحضرت مر فاطمه را وبر فاطمه توبی بود

إذا قنّعت به رأسها لم يبلغ به رجليه وإذا غطت به

قصیہ چون می پوشید بآن ثوب سرخود را نمیرسید ثوب ہر دو پاے فاطمہ را وچون میپوشید

رجليه لم يبلغ به رأسها فلما رأى رسول الله صلى الله

بآن ثوب ہر دو قدم خود را نمیرسید سراورا پس ہنگامیکہ دید آنحضرت صلی اللہ

عليه وسلم ما تلقى قال إنه ليس عليك بأس إنما

علیہ وسلم چیزیکہ میرسید از مشقت فرمود بدرستی کہ نسبت بر تو مضایقہ جز این نیست اوے

هو أبوك وغلامك رواه أبو داود في باب النظر إلى

یعنے کسیکہ حیا میکنے توازوی پدر تست و غلام تست رواہ ابوداؤد در باب نظر کردن بسوے

المخطوبة مش باب مناقب أزواج النبي

مخطوبہ باب ست در مناقب امہات المومنین ازواج مطہرات حضرت

صلى الله عليه وسلم عن علي رض قال سمعت

سید العالمین صلی اللہ علیہ وسلم از علی مرتضی رض مرویست گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول خير نسائها مريم

آنحضرت را [illegible] کہ میگفت بہترین زنان دنیا مریم

بنت عمران وخير نسائها خديجة بنت خويلد متفق

بنت عمران است و بہترین زنان دنیا خدیجہ بنت خویلد است متفق

عليه وفي رواية قال أبو كريب وأشار وكيع إلى السماء

علیہ و در روایتے آمدہ گفت ابوکریب کہ راوی این حدیث از وکیع است واشارہ کرد وکیع

والأرض وعن أبي هريرة قال أتى جبرئيل النبي

وزمین از برای بیان معنے دنیا و در روایت ہست از ابوہریرہ رض گفت ابوہریرہ آمد جبرئیل آنحضرت را

صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله صلى الله عليك

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیک

وسلم هٰذه خديجة قد أتت معها إناء فيه إدام أو

وسلم این خدیجه است بتحقیق بیاید آورنده است که در وی نان خورشی است یا

طعام فاذا أتتك فاقرأ عليها السلام من ربها ومني

طعامی است پس چون بیاید خدیجه ترا پس بخوان بروی سلام از پروردگار وی واز جانب من

وبشرها ببيت في الجنة من قصب لا صخب فيه ولا نصب

ومژده ده خدیجه را بخانه در بهشت از قصب نیست درآنجا غوغا ونه رنج وتعب

متفق عليه وعن عائشة رض قالت ما غرت على أحد

متفق علیه وروایت است از عائشه رض گفت عائشه که غیرت نکرده ام برهیچ یک

من نساء النبي صلى الله عليه وسلم ما غرت على خديجة

از زنان آنحضرت صلی الله علیه وسلم آنچنانکه غیرت برده ام بر خدیجه

وما رأيتها ولكن كان يكثر ذكرها وربما ذبح الشاة ثم

ومن ندیده ام خدیجه را ولیکن بود آنحضرت که بسیار میکرد یاد خدیجه را وبسا که ذبح میکرد گو

يقطعها أعضاء ثم يبعثها في صدائق خديجة فربما

پاره میکرد گوسفند را عضو عضو پس میفرستاد آنحضرت آنگوسفند را در زنانیکه دوستان خدیجه بودند

قلت له كأنه لم تكن في الدنيا امرأة إلا خديجة فيقول

پس بسا که میگفتم مر آنحضرت را گویا که نبود در دنیا هیچ زنی مگر خدیجه پس میگفت آنحضرت

إنها كانت وكانت وكان لي منها ولد متفق عليه من فضل

که خدیجه بود چنین چنین بطریق ابهام وبود مرا از خدیجه اولاد متفق علیه از فضیلت

عائشة رض عن أبي سلمة رض أن عائشة رض قالت قال لي

حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنها از ابی سلمه مرویست گفت فرمود عائشه صدیقه مرا

رسول الله صلى الله عليه وسلم يا عائشة هذا جبريل

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ای عائشه این جبرئیل است

يَقْرَأُكِ السَّلَامَ قَالَتْ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ قَالَتْ هُوَ يَرٰى

میخواند بر تو سلام را گفت عائشه در جواب بر جبریل سلام است و رحمت خدا گفت عائشه آنحضرت

مَا لَا أَرٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِي

چیزی را که نمی بینم من و آن شخص جبرئیل است متفق علیه و از عائشه رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيْتُكِ فِي الْمَنَامِ ثَلٰثَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم نموده شدے تو مرا در خواب سه

لَيَالٍ يَجِيْءُ بِكِ الْمَلَكُ فِي سَرَقَةٍ مِنْ حَرِيْرٍ فَقَالَ لِي هٰذِهِ امْرَأَتُكَ

شب و می آورد برای من صورت و مثال ترا فرشته در قطعه از جامه ابریشمی پس گفت مرا این زن است

فَكَشَفْتُ عَنْ وَجْهِكِ الثَّوْبَ فَإِذَا أَنْتِ هِيَ فَقُلْتُ إِنْ يَّكُ

پس بر داشتم از صورت تو جامه را پس ناگاه تو اکنون آن صورتے که دیده بودم پس گفت

هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ يُمْضِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض

اگر این از پیش خدا در میگذارد خدا تعالی این را متفق علیه است و روایت است از ابی موسی اشعری

قَالَ مَا أَشْكَلَ عَلَيْنَا أَصْحَابَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابو موسی مشتبه نشد بر ما که اصحاب آنحضرت صلی الله علیه وسلم ایم

حَدِيْثٌ قَطُّ فَسَأَلْنَا عَائِشَةَ إِلَّا وَجَدْنَا عِنْدَهَا مِنْهُ عِلْمًا

هیچ حدیث هرگز پس پرسیدیم [illegible] عائشه را مگر آنکه می یافتیم نزد عایشه ازان حدیث علم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُوْسَى بْنِ طَلْحَةَ رض قَالَ مَا رَأَيْتُ

روایت کرد ترمذی و از موسی بن طلحه رض مرویست گفت ندیدم

أَحَدًا أَفْصَحَ مِنْ عَائِشَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ فَضْلِ

هیچ یکے را فصیح تر از عائشه روایت کرد الترمذی از فضیلت

صَفِيَّةَ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ بَلَغَ صَفِيَّةَ أَنَّ حَفْصَةَ قَالَتْ لَهَا

حضرت صفیه رض از انس رض مرویست گفت انس که رسید صفیه را که حفصه گفت مراورا

بِنْتَ يَهُودِيٍّ فَبَكَتْ فَدَخَلَ عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دختر یهودی است صفیه دختر یهودی پس بگریست صفیه پس درآمد بر صفیه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

وَهِيَ تَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ فَقَالَتْ قَالَتْ لِي حَفْصَةُ إِنِّي ابْنَةُ

و حال آنکه وی میگریست پس فرمود چه چیز می گریاند ترا پس گفت صفیه گفت حفصه که من دختر

يَهُودِيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكِ لَابْنَةُ نَبِيٍّ

یهودی ام پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی که تو هر آئینه دختر پیغمبر

وَإِنَّ عَمَّكِ لَنَبِيٌّ وَإِنَّكِ لَتَحْتَ نَبِيٍّ فَبِمَ تَفْخَرُ عَلَيْكِ ثُمَّ قَالَ

و بدرستی که عم تو پیغمبر بود و بدرستی تو صفیه زیر پیغمبر و زوجه من هستی پس بر چه می نازد حفصه بر تو پس فرمود

اتَّقِي اللّٰهَ يَا حَفْصَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ بَابُ مَنَاقِبِ

بپرهیز ای حفصه خدا را و بترس از خدا روایت کرد ترمذی و نسائی باب است در مناقب

أَهْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضْوَانُ

اہل بیت نبی صلے اللہ علیہ وسلم

اللّٰهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ ذٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللّٰهُ

این آن ثواب است که مژده میدهد خدا

عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۗ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

آن بندگان خود را که ایمان آوردند و کارهای شایسته کرده اند بگو نمی طلبم از شما بر تبلیغ

أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ ۗ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

قرآن هیچ مزدی لیکن باید که بیشتر گیرید دوستی در میان خویشاوندان آن را ابن عباس رض مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحِبُّوا اللّٰهَ لِمَا يَغْذُوكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دوست دارید خدا را جهت چیزی که پرورش میدهد شما را

مِنْ نِعَمِهِ فَأَحِبُّونِي لِحُبِّ اللّٰهِ وَأَحِبُّوا أَهْلَ بَيْتِي لِحُبِّي رَوَاهُ

از نعمت پس دوست دارید مرا از جهت دوستی خدا و دوست دارید اہل بیت مرا از جهت دوستی من

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ آخِذٌ بِبَابِ

ترمذی و از ابی ذر مروی ست که وی گفت در حالیکه گیرنده است در

الْكَعْبَةِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَلَا إِنَّ

کعبہ را شنیدم پیغمبر را صلی اللہ علیہ و سلم میگفت آنحضرت آگاہ باشید

مَثَلَ أَهْلِ بَيْتِي فِيكُمْ مَثَلُ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ

مثال اہل بیت من در میان شما مثال کشتی نوح است کسیکہ سوار شد کشتی نوح را رستگار شد و کسیکہ

عَنْهَا هَلَكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجَ النَّبِيُّ

وسوار نشد آن را ہلاک شد رواہ احمد روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ رض بیرون آمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاةً وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرٍ

صلی اللہ علیہ و سلم در یک بامدادے و حال آنکہ بر وی گلیمے بود کہ در وے نقشہا بود از موے

أَسْوَدَ فَجَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رض فَأَدْخَلَهُ ثُمَّ جَاءَ الْحُسَيْنُ رض

سیاہ پس آمد امام حسن بن علی رض پس در آورد آنحضرت او را پس آمد امام حسین رض

فَدَخَلَ مَعَهُ ثُمَّ جَاءَتْ فَاطِمَةُ رض فَأَدْخَلَهَا ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ

پس در آمد حسین با حسن پیش آمد فاطمہ رض پس در آورد او را پس آمد علی پس در آورد او را

فَأَدْخَلَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ

پس گفت نمی خواہد خدا مگر آنکہ دور گرداند از شما پلیدی گناہان را

أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

ای اہل بیت و پاک گرداند شما را پاک کردنی رواہ مسلم در روایت است از

الْبَرَاءِ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ إِبْرَاهِيمُ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

براء رض گفت براء بن عازب ہنگامیکہ وفات یافت ابراہیم پسر آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

علیہ وسلم کہ از ماریہ قبطیہ بود فرمود آنحضرت بدرستی او را شیر دہندہ ہست در بہشت رواہ البخاری در روایت است

زید بن ارقم قال قام رسول الله صلی الله علیه وسلم

از زید بن ارقم گفت زید استاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

یوما فینا خطیبا بماء یدعی خما بین مکة والمدینة فحمد الله

بخطبه روزے میان ما در موضعے کہ خوانده میشود او را غدیر خم کہ میان مکہ و مدینہ است پس ستائش

واثنی علیه ووعظ وذکر ثم قال اما بعد الا ایها الناس

وسپاس کرد برو و پند داد و ثواب و عقاب خدا یاد داد پس گفت آنحضرت اما بعد حمد خدا آگاه باشید

انما انا بشر یوشك ان یاتینی رسول ربی فاجیب

نیستم من مگر آدمے نزدیک است کہ بیاید مرا فرستاده پروردگار من یعنی ملک الموت اجابت کنم

وانا تارك فیکم الثقلین اولهما کتاب الله فیه الهدی

و من گذارنده ام درمیان شما دو متاع نفیس را کتاب الله کہ در وے راه راست است

والنور فخذوا بکتاب الله واستمسکوا به فحث علی

و نور پس چنگ درزنید بکتاب الله و عمل کنید بآن پس برانگیخت مارا بر عمل

کتاب الله ورغب فیه ثم قال واهل بیتی اذکرکم الله

کتاب الله و ترغیب داد بدان پس فرمود آنحضرت دوم اهل بیت من است یاد میدهم شما را

فی اهل بیتی وفی روایة کتاب الله هو حبل الله من اتبعه

درحق ایشان و در روایتے مدح کتاب الله این چنین آمده است [illegible] خدا است [illegible]

کان علی الهدی ومن ترکه کان علی الضلالة رواه مسلم

باشد بر راه راست و کسیکه بگذارد او را و تمسک نکند باشد بر گمراہی رواه مسلم

وعن جابر رض قال رأیت رسول الله صلی الله علیه

و روایت است از جابر رض گفت جابر دیدم آنحضرت را صلی الله علیه

وسلم فی حجته یوم عرفة وهو علی ناقته القصواء یخطب

وسلم در حج وی کہ حج الوداع باشد روز عرفه و حال آنکه آنحضرت بر ناقه خود کہ نام او قصوا ست

فَسَمِعْتُهُ يَقُوْلُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَرَكْتُ فِيْكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ

پس شنیدم آنحضرت را که میگفت ای مردم بدرستی من گذارنده ام در شما چیزے را اگر بگیرید

بِهِ لَنْ تَضِلُّوْا كِتَابَ اللّٰهِ وَعِتْرَتِيْ أَهْلَ بَيْتِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

آنرا و عمل کنید بدان هرگز گمراه نمیشوید شما کتاب خدا را و خویشان و نزدیکان من را رواه الترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از زید بن ارقم مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنِّي تَارِكٌ فِيْكُمْ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوْا بَعْدِيْ

و سلم بدرستی من گذارنده ام در شما چیزیکه اگر چنگ در زنید شما بران چیز هرگز گمراه نمیشوید بس از

أَحَدُهُمَا أَعْظَمُ مِنَ الْآخَرِ كِتَابُ اللّٰهِ حَبْلٌ مَمْدُوْدٌ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى

من یکے ازان دو چیز بزرگتر از دیگر ست و میگذارم کتاب خدا را و این رسنی ست دراز کرده شده از آسمان بسوی

الْأَرْضِ وَعِتْرَتِيْ أَهْلُ بَيْتِيْ وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتّٰى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

زمین و آویخته و میگذارم عترت خود را که اہل بیت من اند و ہرگز جدا نمیشوند کتاب الله و عترت من تا من

فَانْظُرُوْا كَيْفَ تَخْلُفُوْنِيْ فِيْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

پس نظر کنید و فکر نمائید که چگونه خلیفه میشوید شما مرا در کتاب و عترت رواه الترمذی و ہم از وی مرویست

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ

که آنحضرت صلے الله علیه و سلم فرمود مر علی و فاطمه و حسن

وَالْحُسَيْنِ أَنَا حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَهُمْ وَسِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَهُمْ

و حسین را که من جنگ کننده ام مر کسے را که جنگ کند ایشانرا و صلح کننده ام مر کسے را که صلح کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جُمَيْعِ بْنِ عُمَيْرٍ رض قَالَ دَخَلْتُ مَعَ

ایشانرا رواه الترمذی و روایت ست از جمیع بن عمیر رض گفت در آمدم ہمراه

عَمَّتِيْ عَلٰى عَائِشَةَ رض فَسَأَلْتُ أَيُّ النَّاسِ كَانَ أَحَبَّ إِلٰى

عمه خود بر عائشه رض پس پرسیدم من کدام از آدمیان بود محبوب تر بسوے

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ فَاطِمَةُ فَقِيلَ مِنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت عائشہ فاطمہ بود محبوبترین مردم نزد آنحضرت

الرِّجَالِ قَالَتْ زَوْجُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ مُعَاذِ

پرسیده شد از عائشہ از مردان ام محبوبترین بود [illegible] شوہر او علی کرم اللہ وجہہ رواہ ترمذی در مناقب حضرت معاذ

بْنِ جَبَلٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض

بن جبل وزید بن ثابت وابی بن کعب رض

عَنْ أَنَسٍ قَالَ جَمَعَ الْقُرْآنَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از انس رض گفت کہ جمع کردند قرآن را یعنے یاد گرفتند تمام قرآن را در زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرْبَعَةٌ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَ

وسلم چہار کس ابی بن کعب و معاذ بن جبل و زید بن ثابت و

أَبُو زَيْدٍ قِيلَ لِأَنَسٍ مَنْ أَبُو زَيْدٍ قَالَ أَحَدُ عُمُومَتِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ابو زید انصارے گفتہ شد مر انس را کہ [illegible] متفق علیہ

مَنَاقِبُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

منقبتہاے حضرت سلمان فارسے رض روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَزَلَتْ

گفت ابو ہریرہ بودیم ما نشستہ نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ناگاہ فرود آمد

سُورَةُ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا نَزَلَتْ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ

سورۂ جمعہ پس چون فرود آمد ورسید این آیہ [illegible]

قَالُوا مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ وَفِينَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ

پرسیدند صحابہ یا رسول اللہ کیستند این جماعت گفت ونشستہ بود در میان ما سلمان فارسے

قَالَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ

گفت ابو ہریرہ پس نہاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دست مبارک خود را بر سلمان

ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِّنْ هٰؤُلَاءِ

پستر فرمود اگر میبود ایمان نزد ستارۂ ثریا ہر آئینہ میگرفتند و میافتند آنرا مردمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رض وَكُنْيَتُهُ

متفق علیہ منقبتہائے عمار بن یاسر رض و کنیت آن

اَبُو الْيَقْظَانِ رض عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ اسْتَأْذَنَ عَمَّارٌ عَلَى

ابو الیقظان رض روایت است از علی رض گفت علی مرتضی طلب اذن کرد عمار بن یاسر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ائْذَنُوا لَهُ مَرْحَبًا

در آید بر آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم پس گفت اذن دہید او را فراخ جائے باد

بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

مر پاک بجوہر ذات و پاک کردہ شدہ بتہذیب صفات اخلاق رواہ ترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا خُيِّرَ عَمَّارٌ بَيْنَ اَمْرَيْنِ

عائشہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم اختیار دادہ نشد بدست عمار بن یاسر میان

اِلَّا اخْتَارَ اَشَدَّهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ

دو کار مگر اختیار کرد و برگزیدہ سخت ترین آن رواہ الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبْشِرْ يَا عَمَّارُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم بشارت باد ترا ای عمار که

تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اَبِي

قتل میکند ترا جماعۂ باغیان رواہ الترمذی منقبتہائے ابی

ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رض عَنْ اَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ذر غفاری رض مرویست از ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ وَلَا اَقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ

صلی اللہ علیہ و سلم سایہ نکرد آسمان و بر نداشت زمین

مِنْ ذِي لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَلَا أَوْفَى مِنْ أَبِي ذَرٍّ شِبْهِ عِيسَى ابْنِ

خداوند زبان راکہ راست تر ونہ وفاکنندہ تر از ابی ذر وابی ذر مشابہ است عیسی بن

مَرْيَمَ يَعْنِي فِي الزُّهْدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ

مریم را یعنی در زہد و تجرد رواہ ترمذی منقبتہائے عبداللہ

بْنِ سَلَامٍ رض عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ مَا سَمِعْتُ

بن سلام رض روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت نشنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَحَدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر ہیچ یکے راکہ میرود بر

الْأَرْضِ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا لِعَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ مُتَّفَقٌ

زمین کہ وے از اہل بہشت است بالقطع مگر مرعبداللہ بن سلام را متفق

عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ حُذَيْفَةَ

علیہ منقبتہائے عبداللہ بن مسعود رض از حذیفہ رض مرویست

قَالَ إِنَّ أَشْبَهَ النَّاسِ دَلًّا وَسَمْتًا وَهَدْيًا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

گفت حذیفہ بدرستی کہ مشابہ ترین مردم از روی طریقہ وسیرت وہدی بہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَابْنُ أُمِّ عَبْدٍ مِنْ حِينِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى أَنْ

علیہ وسلم ابن ام عبد است یعنی عبداللہ بن مسعود کہ مادر او کنیت بام عبد میکرد از ہنگامی کہ بیرون می آمد

يَرْجِعَ إِلَيْهِ لَا نَدْرِي مَا يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ إِذَا خَلَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ باز میگشت بسوئے خانہ خود در لے یابیم کہ چہ میکند در اہل بیت خود وقتیکہ بخلوت میبود رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَدِمْتُ أَنَا وَأَخِي مِنَ

و روایت است از ابوموسے اشعری رض گفت ابوموسی قدوم آوردم من و برادر من

الْيَمَنِ فَمَكَثْنَا حِينًا مَا نُرَى إِلَّا أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَجُلٌ

از یمن پس درنگ کردیم چندگاہی در مدینہ گمان نمی بردیم ما مگر آنکہ عبداللہ بن مسعود مردیست

عبداللہ بن مسعود از خانہ خود تا آنکہ باز میگشت

من أهل بيت النبي صلى الله عليه وسلم لما نرى من دخوله

از اہل بیت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از جہت آنچہ میدیدیم از درآمدن وے

ودخول أمه على النبي صلى الله عليه وسلم متفق عليه

و درآمدن مادر وے برآنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم متفق علیہ

مناقب حذيفة بن اليمان رض (عن) حذيفة رض قال

در منقبتہاے حذیفہ بن الیمان رض مرویست از حذیفہ رض گفت حذیفہ

والله ما أدري أنسي أصحابي أم تناسوا والله ما ترك رسول الله

بخدا سوگند درنمی یابم من کہ آیا فراموش کرد یاران من یا فراموشی می نمایند بخدا سوگند نگذاشت

صلى الله عليه وسلم من قائد فتنة إلى أن تنقضي الدنيا

صلے اللہ علیہ وسلم ہیچ کشندۂ فتنہ را تا سپری شدن دنیا این ست

يبلغ من معه ثلثمائة فصاعدا إلا قد سماه لنا باسمه واسم

کہ میرسند کسانے را کہ با اویند و تبعیت میکنند عدد سیصد را و زیادہ ازان مگر بتحقیق ذکر کرد او را آنحضرت

أبيه واسم قبيلته رواه أبو داود وباب الفتن مش مناقب

وی و نام پدر او و نام قبیلۂ او رواہ ابوداؤد این حدیث در باب فتن مشکٰوۃ ست در منقبتہاے

زيد بن حارثة رض فلما قضى زيد منها وطرا زوجنكها

زید بن حارثہ رض پس وقتیکہ بانجام رسانید زید از زینب حاجت را نزن دادیم

لكيلا يكون على المؤمنين حرج في أزواج أدعيائهم إذا

زینب را تا نباشد بر مسلمانان ہیچ تنگی در نکاح کردن زنان پسر خواندگان چون

قضوا منهن وطرا وكان أمر الله مفعولا ۝ وعن عبد الله

چون باخر رسانند از ایشان حاجت را و ہست مراد خدا البتہ کردے شدہ و مرویست از عبد اللہ

بن عمر رض قال إن زيد بن حارثة مولى رسول الله صلى الله

پسر عمر رض گفت ابن عمر کہ زید بن حارثہ مولی پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كُنَّا نَدْعُوهُ إِلَّا زَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ حَتَّى نَزَلَ الْقُرْآنُ

علیہ و سلم نبودیم ما کہ میخواندیم اورا مگر زید بن محمد تا آنکہ فرود آمد قرآن

ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

کہ بخوانند پسر خواندگان را بہ پدران ایشان متفق علیہ در منقبتہائے اسامہ بن زید رض

عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

روایت ہست از اسامہ بن زید رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بود

يَأْخُذُهُ وَالْحَسَنَ فَيَقُولُ اللّٰهُمَّ أَحِبَّهُمَا فَإِنِّي أُحِبُّهُمَا وَفِي

آنحضرت کہ میگرفت اسامہ را و حسن بن علی را پس میگفت خداوندا دوست دار این دو را از براکہ من دوست

رِوَايَةٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُنِي

روایتے دیگر گفت اسامہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگرفت مرا

فَيُقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ وَيُقْعِدُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى

پس مے نشاند مرا بر ران خود و مے نشاند حسن بن علی را بر ران دیگر خود

ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ اللّٰهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا رَوَاهُ

پستر فراہم میکرد ہر دو را پستر میگفت خداوندا مہربانی کن بر ہر دو از براکہ من مہربانم

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

بخاری و در روایت ہست از عبداللہ بن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَطَعَنَ بَعْضُ

علیہ وسلم فرستاد لشکر را و امیر گردانید بر آن اسامہ بن زید را پس طعن کردند بعض

النَّاسِ فِي إِمَارَتِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مردمان در امارت وے پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنْ تَطْعَنُوا فِي إِمَارَتِهِ فَقَدْ كُنْتُمْ تَطْعَنُونَ فِي إِمَارَةِ

اگر ہستید شما کہ طعن میکنید در امارت وی پس تحقیق بودید شما کہ طعن میکردید

[Margin notes:] روایت کرد اورا بخاری ... / روایت کرد اورا بخاری

أبيه من قبل وايم الله إنه كان لخليقا للإمارة وإن كان لمن

پدر وی پیش ازین و سوگند خدای بتحقیق بود پدر وی سزاوار امارت را و بتحقیق بود هر آینه از

أحب الناس إلي وإن هذا لمن أحب الناس إلي بعده متفق

محبوب‌ترین مردمان بسوی من و بدرستی این یعنی اسامه از جمله محبوب‌ترین مردم است نزد من بعد وی

عليه وفي رواية لمسلم نحوه وفي آخره أوصيكم به فإنه

علیه و در روایتی از مسلم مانند اینست و در آن حدیث آورده است وصیت میکنم شما را با اسامه

من صالحيكم وعن عمر رض أنه فرض لأسامة في ثلاثة

زیرا که وی از جمله صالحان شما است و روایت است از امیر المؤمنین عمر رض که وی اندازه کرد و تعیین نمود مر اسامه را

آلاف وخمسمائة وفرض لعبد الله بن عمر في ثلاثة آلاف فقال

هزار و پانصد درهم و تقدیر کرد برای پسر خود عبد الله بن عمر است در سه هزار پس گفت

عبد الله بن عمر لأبيه فضلت أسامة علي فوالله ما سبقني

عبد الله بن عمر مر پدر خود را بچه سبب زیادتی دادی اسامه را بر من پس بخدا سوگند پیشی نکرده

إلى مشهد قال لأن زيدا كان أحب إلى رسول الله صلى الله

از من بهیچ مشهدی از مشاهد غزوات گفت عمر رض بجهت این فضیلت دادم که زید پدر او بود محبوب‌تر

عليه وسلم من أبيك وكان أسامة أحب إلى رسول الله صلى الله

علیه وسلم از پدر تو و بود اسامه محبوب بسوی آنحضرت صلی الله

عليه وسلم منك فآثرت حب رسول الله صلى الله عليه وسلم

علیه وسلم از تو پس اختیار کردم من محبوب آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

على حبي رواه الترمذي وعن أسامة بن زيد رض قال

اسامه هست بر محبوب خود قول روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت هست از اسامه بن زید رض

لما ثقل رسول الله صلى الله عليه وسلم هبطت وهبط الناس

اسامه چون گران شد آنحضرت صلی الله علیه وسلم و بیمار شد فرود آمدم و فرود آمدند مردم

المدينة فدخلت على رسول الله صلى الله عليه وسلم وقد

مدینه را پس درآمدم من بر پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم و حال آنکه

أُصمت فلم يتكلم فجعل رسول الله صلى الله عليه وسلم يضع

تحقیق خاموش گردانیده شده است پس سخن نکرد آنحضرت پس گشت آنحضرت صلی الله علیه وسلم که می نهد

يديه علي ويرفعهما فأعرف أنه يدعو لي رواه الترمذي

هر دو دست خودش را بر من و برمیداشت او را پس می شناسم و فهمیدم که آنحضرت دعا میکند برای من روایت

وعن عائشة رض قالت أراد النبي صلى الله عليه وسلم

و روایت است از عائشه صدیقه رض گفت عائشه که خواست آنحضرت صلی الله علیه و سلم

أن ينحي مخاط أسامة بيده قالت عائشة دعني حتى أ: الذي

که دور کند آب بینی اسامه را بدست مبارک خود گفت عائشه رض بگذار مرا تا آنکه من باشم این

أفعل قال يا عائشة أحبيه فإني أحبه رواه الترمذي

کار را فرمود آنحضرت یا عائشه رض دوست دار اسامه را زیرا که من دوست میدارم او را روایت کرد آنرا

مناقب جرير بن عبد الله البجلي رض عن

در منقبتهای جریر بن عبد الله البجلی رض روایت است از

جرير رض قال ما حجبني رسول الله صلى الله عليه وسلم منذ

جریر رض گفت باز نداشت و منع نکرد مرا آنحضرت صلی الله علیه و سلم از ابتدای

أسلمت ولا رآني إلا تبسم رواه الترمذي مناقب عبد الله

اسلام من و ندید مرا مگر آنکه تبسم کرد از شفقت رواه الترمذی در منقبتهای عبد الله

بن عباس عن ابن عباس رض قال ضمني النبي صلى الله

بن عباس رض روایت است از ابن عباس رض گفت فراهم آورد و پیوست مرا آنحضرت صلی الله

عليه وسلم إلى صدره فقال اللهم علمه الحكمة وفي رواية

علیه و سلم بسینه مبارک خود پس فرمود خداوندا تعلیم کن او را علم و حکمت و در روایتی آمده

عَلِّمْهُ الْكِتَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

او را کتاب اللہ کہ شامل علم وعمل وحکمت است رواه البخاری وہم فرمود ابن عباس کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوْءً فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ مَنْ وَضَعَ

وسلم درآمد متوضا را پس نہادم من برای آنحضرت آب وضو را پس چون برآمد از متوضا فرمود

هٰذَا فَأُخْبِرَ فَقَالَ اللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

این را پس خبر داده شد کہ ابن عباس نہادہ است پس دعا کرد آنحضرت وگفت خداوندا دانا گردان او را در دین متفق علیہ

أَنَّهُ رَأَى جِبْرِيْلَ مَرَّتَيْنِ وَدَعَا لَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن عباس است کہ وی دید جبرئیل را دوبار و دعا کرد مر او را آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ دَعَا لِيْ

وسلم دوبار رواه الترمذی وہم از وے مرویست کہ وی گفت دعا کرد مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُّؤْتِيَنِيَ اللّٰهُ الْحِكْمَةَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بدہد مرا خدای تعالی حکمت

مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض

دوبار روایت کرد ترمذی در منقبتہای عبد اللہ بن عمر رض

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِيْ يَدِيْ

روایت ست از عبد اللہ بن عمر رض گفت عبد اللہ بن عمر دیدم در خواب گویا در دست من

سَرَقَةً مِّنْ حَرِيْرٍ لَا أَهْوِيْ بِهَا إِلٰى مَكَانٍ فِي الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ

قطعه از حریر است قصد نمیکنم با آن قطعه بسوی مکانی در بہشت مگر آنکہ می پراند

بِيْ إِلَيْهِ فَقَصَصْتُهَا عَلٰى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ

آن سرقه مرا و میساز مرا بسوی آن مکان پس گفتم این حال را بہ حفصہ پس عرض کرد آنرا حفصہ بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَخَاكِ رَجُلٌ صَالِحٌ أَوْ إِنَّ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت بدرستی برادر تو مرد صالح است و یا اینکہ

عَبْدُ اللهِ رَجُلٌ صَالِحٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللهِ

که عبد الله مرد صالح است متفق علیه در منقبتهای عبد الله

بْنِ الزُّبَيْرِ رض عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن الزبیر رض روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

رَأَى فِي بَيْتِ الزُّبَيْرِ مِصْبَاحًا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ مَا أُرَى أَسْمَاءَ

دید در خانهٔ زبیر چراغ را پس فرمود آنحضرت ﷺ یا عائشه نمی بینم اسما را

إِلَّا قَدْ نُفِسَتْ وَلَا تُسَمُّوهُ حَتَّى أُسَمِّيَهُ فَسَمَّاهُ عَبْدَ اللهِ وَحَنَّكَهُ

مگر آنکه تحقیق زائیده است و نام منهید آن مولود را تا آنکه نام نهم من او را پس نام نهاد آنحضرت او را عبد الله

بِتَمْرَةٍ بِيَدِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

بخرما بدست مبارک خود رواه الترمذی در منقبتهای انس بن مالک رض

عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ رض أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَسٌ خَادِمُكَ

روایت است از ام سلیم مادر انس رض که وی گفت ای پیغمبر خدا انس خادم تست

ادْعُ اللهَ لَهُ قَالَ اللّٰهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ

دعا کن مر او را گفت آنحضرت خداوندا بسیار گردان مال او را و فرزندان او را و برکت و افزونی ده مر او را

قَالَ أَنَسٌ فَوَاللهِ إِنَّ مَالِي لَكَثِيرٌ وَإِنَّ وَلَدِي وَوَلَدَ وَلَدِي

گفت انس پس بخدا سوگند مال من بسیار است و بدرستی فرزندان من و فرزندان فرزندان من

لَيَتَعَادُّونَ عَلَى نَحْوِ الْمِائَةِ الْيَوْمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ

هر آینه زیادت آمد عدد ایشان مانند صد امروز متفق علیه و از انس بن

سِيرِينَ قَالَ شَهِدْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رض وَحَضَرَهُ الْمَوْتُ فَجَعَلَ

سیرین گفت حاضر شدم من نزد انس بن مالک رض و حال آنکه در سکرات بود پس شروع کرد

يَقُولُ لَقِّنُونِي لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُهَا حَتَّى قُبِضَ

که میگفت تلقین کنید مرا کلمهٔ طیبه لا اله الا الله پس همیشه بود که میگفت آن کلمه را تا آنکه وفات یافت

رواه ابن ابی الدنیا فی المختصر مناقب ابی هریرة رض

روایت کرد آنرا ابو الدنیا در مختصر در منقبتهاے ابی ہریرہ رض

عن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اللهم حبب عبیدک هذا یعنی ابا هریرة وامه الی عبادک

خداوندا محبوب گردان این بندہ خود را یعنے ابوہریرہ و مادر او را بسوی مسلمانان خود

المؤمنین وحبب الیهم المؤمنین رواه مسلم مناقب

و محبوب گردان بسوے ایشان مسلمانان را رواه مسلم در منقبتهاے

معاویة بن ابی سفیان رض عن عبد الرحمن بن

معاویہ بن ابے سفیان رض مرویست از عبد الرحمن بن

ابی عمیرة رض عن النبی صلی الله علیه وسلم انه قال لمعاویة

ابے عمیرہ رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستی کہ آنحضرت فرمود معاویہ را

اللهم اجعله هادیا مهدیا واهد به رواه الترمذی مناقب

خداوندا بگردان او را راہ راست دہندہ و راہ راست نمایندہ و ہدایت کن مردم را بوے رواہ الترمذی در منقبتهاے

عمرو بن العاص عن عقبة بن عامر رض قال قال رسول الله

عمرو بن العاص رض روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود آنحضرت

صلی الله علیه وسلم اسلم الناس وآمن عمرو بن العاص رواه

صلی الله علیه وسلم اسلام آوردند مردم و ایمان آورد عمرو بن العاص رواہ

الترمذی مناقب خالد بن الولید رض عن

الترمذی در منقبتهاے خالد بن الولید رض روایت است از

ابی عبیدة رض انه قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم

ابے عبیدہ رض کہ وے گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه و

يَقُوْلُ خَالِدٌ سَيْفٌ مِنْ سُيُوْفِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَنِعْمَ فَتَى الْعَشِيْرَةِ

کہ میفرمود خالد شمشیریست از شمشیرہای خدائے عزوجل ونیکو جوان قبیلہ وتبار خود ست

رَوَاهُ أَحْمَدُ مَنَاقِبُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ رض عَنْ جَابِرٍ رض

رواہ احمد درمنقبتہائے سعد بن معاذ رض روایت ست از جابر رض

قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود جنبید عرش

لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ وَفِي رِوَايَةٍ اهْتَزَّ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ لِمَوْتِ

از جہت موت سعد بن معاذ ودر روایتے آمدہ جنبید عرش رحمن از جہت موت

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رض قَالَ أُهْدِيَتْ

سعد بن معاذ رض متفق علیہ وروایت ست از براء رض گفت برائے پیشکش فرستادہ شد

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُلَّةُ حَرِيْرٍ فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ

برائے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم جامۂ ابریشمی پس گشتند یاران آنحضرت

يَمَسُّوْنَهَا وَيَتَعَجَّبُوْنَ مِنْ لِيْنِهَا فَقَالَ أَتَعْجَبُوْنَ مِنْ لِيْنِ هٰذِهِ لَمَنَادِيْلُ

کہ مساس میکردند و تعجب میکردند از نرمے او پس فرمود آیا عجب دارید از نرمے این حلہ ہر آئینہ رومالہائے

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنْهَا وَأَلْيَنُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

سعد بن معاذ در جنت بہتر ست ازان ونرم تر ست متفق علیہ وروایت ست

أَنَسٍ رض قَالَ لَمَّا حُمِلَتْ جَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ قَالَ الْمُنَافِقُوْنَ

از انس رض گفت چون برداشتہ شد جنازۂ سعد بن معاذ گفتند منافقان

مَا أَخَفَّ جَنَازَتَهُ وَذٰلِكَ لِحُكْمِهِ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

عجب سبک میرود جنازۂ او واین سبکے جنازۂ او از جہت حکم کردن اوست در بنی قریظہ پس رسید

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ الْمَلٰئِكَةَ كَانَتْ تَحْمِلُهُ

آن سخن آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت کہ فرشتگان برداشتہ می برند

رواه الترمذي مناقب قيس بن سعد بن

رواه الترمذی در منقبتهای قیس بن سعد بن

عبادة رض عن انس رض قال كان قيس بن سعد رض من النبي

عباده رض روایت ست از انس رض گفت انس رض که بود قیس بن سعد رض از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم بمنزلة صاحب الشرط من الامير قال

صلی الله علیه وسلم بجای صاحب شرط یعنی حاکم از امیر گفت

الانصاري يعني مما يلي من اموره رواه الترمذي مناقب

انصاری در معنی آن قصد میکرد انس از صاحب شرط از آنچه متولی میشد از امور رواه ترمذی در منقبتهای

جابر بن عبد الله رض عن جابر رض قال استغفر لي

جابر بن عبد الله رض روایت ست از جابر رض گفت جابر آمرزش خواست برای من

رسول الله صلى الله عليه وسلم خمسا وعشرين مرة رواه

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بست و پنج بار رواه

الترمذي مناقب مصعب بن عمير رض عن

ترمذی در منقبتهای مصعب بن عمیر رض روایت ست

خباب بن الارت رض قال هاجرنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم

از خباب بن ارت رض گفت هجرت کردیم ما با آنحضرت صلی الله علیه وسلم

نبتغي وجه الله تعالى فوقع اجرنا على الله فمنا من مضى لم ياكل

در حالیکه طلب میکردیم رضای خدا پس ثابت شد ثواب ما بر خدا بفضل وی پس بعضی از ماکسانی اند که

من اجره شيئا منهم مصعب بن عمير قتل يوم احد فلم يوجد

از اجر در دنیا چیزی را از جمله ایشان مصعب بهت کشته شد مصعب روز جنگ احد پس یافته نشد

له ما يكفن فيه الا نمرة فكنا اذا غطينا راسه خرجت رجلاه

مر او را جامه که کفن کرده شود در وی مگر گلیمی سیاه کهنه بود هم با چون می پوشیدیم سر او بیرون می آمد هم

وَإِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وچون ہمے پوشیدیم ہر دو پاے او بیرون می آمد او پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ و

غَطُّوا بِهَا رَأْسَهُ وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ وَمِنَّا مَنْ

بپوشید با آن گلیم سر او را و برد اینید بر ہر دو پاے وے گیاہے کہ نامش اذخر است و بعضے از ما

أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ الْبَرَاءِ

کسے است کہ رسیده است او را میوه او پس وے می چیند آن ثمر را متفق علیہ در منقبتہاے براء

ابْنِ مَالِكٍ عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن مالک رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمْ مِنْ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِي طِمْرَيْنِ لَا يُؤْبَهُ لَهُ

علیہ و سلم بسا ژولیده موے غبار آلوده خداوند دو جامہ کہنہ یا گلیم کہ ازو

لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ مِنْهُمُ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

التفات نموده نشود مر او را اگر سوگند خورد بر خدا ہر آئینہ راست کند سوگند او را از ایشانست براء

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ مَنَاقِبُ أَبِي مُوسَى

والبیہقی در دلائل النبوة در منقبتہاے ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ أَبِي مُوسَى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الاشعری رض روایت است از ابو موسے رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا أَبَا مُوسَى لَقَدْ أُعْطِيتَ مِزْمَارًا مِنْ

و سلم کہ فرمود آنحضرت مر او را ای ابو موسے داده شده است مزمارے از

مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أُبَيِّ بْنِ

مزامیر آل داؤد روایت الترمذی در منقبتہاے ابی بن

كَعْبٍ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کعب رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم لأبي بن كعب إن الله أمرني أن أقرأ عليك القرآن

و سلم مر ابی بن کعب را بدرستیکه خدا امر کرده است مرا که بخوانم بر تو قرآن را

قال آلله سماني لك قال نعم قال وقد ذكرت عند رب

گفت ابی آیا خدا تعالی برد نام مرا برای تو فرمود آنحضرت آری نام ترا برده باز گفت

العالمين قال نعم فذرفت عيناه وفي رواية إن الله

پروردگار جهانیان گفت آنحضرت آری ذکر کرده شده پس اشک ریخت دو چشم او و در روایتی

أمرني أن أقرأ عليك لم يكن الذين كفروا قال وسماني

امر کرد مرا که بخوانم بر تو سوره لم یکن الذین گفت ابی و نام برد مرا

قال نعم فبكى متفق عليه مناقب أبي طلحة الأنصاري رض

فرمود آنحضرت آری پس گریه کرد متفق علیه در منقبتهای ابی طلحه انصاری رض

عن أبي هريرة رض قال جاء رجل إلى رسول الله صلى الله

مرویست از ابی هریره رض ابوهریره آمد مردی بسوی آنحضرت صلی الله

عليه وسلم فقال إني مجهود فأرسل إلى بعض نسائه

علیه و سلم پس گفت آن مرد بدرستی من رنج رسیده شده ام پس فرستاد آنحضرت بسوی بعض زنان خود

فقالت والذي بعثك بالحق ما عندي إلا الماء ثم أرسل

پس گفت آن بعض زنان او سوگند آنکسی که فرستاد ترا براستی نیست نزد من مگر آب پس فرستاد

إلى أخرى فقالت مثل ذلك وقلن كلهن مثل ذلك فقال

آنحضرت کسی را بسوی زنی دیگر پس گفت آن زن مانند آنچه گفته بود زن نخستین و همه زنان خود گفتند

رسول الله صلى الله عليه وسلم من يضيفه يرحمه الله فقام

آنحضرت صلی الله علیه و سلم کیست که مهمانی کند این مرد را رحمت کند او را

رجل من الأنصار يقال له أبو طلحة فقال أنا يا رسول الله

مردی از انصار که گفته میشد مر او را ابو طلحه پس گفت من مهمانی میکنم ای پیغمبر خدا

وَاَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَاَقْرَأُهُمْ اُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَاَعْلَمُهُمْ

و عالم‌تر بعلم فرائض و مواریث زید بن ثابت است و خواننده‌تر و ماهرتر قرآن را ابی بن کعب است و داناترین ا

بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَمِيْنٌ وَاَمِيْنُ

بحلال و حرام معاذ بن جبل است و مر هر امت را امین است و امین

هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

این امت ابو عبیده بن جراح است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَرُوِيَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ قَتَادَةَ مُرْسَلًا وَفِيْهِ وَاَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ

و روایت کرده شده است از معمر از قتاده بطریق ارسال و در حدیث مرسل آمده است و قاضی‌تر و حکم کننده

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عبد الله بن عمرو بن عاص رضـ که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ اسْتَقْرِؤُا الْقُرْاٰنَ عَنْ اَرْبَعَةٍ مِّنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و سلم گفت طلب قراءت قرآن کنید و بیاموزید آنرا از چهار کس از عبد الله بن

مَسْعُوْدٍ وَسَالِمٍ مَوْلٰى اَبِيْ حُذَيْفَةَ وَاُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ

مسعود و سالم که مولی ابی حذیفه است و ابی بن کعب و معاذ بن

جَبَلٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلْقَمَةَ رضـ قَالَ قَدِمْتُ الشَّامَ

جبل متفق علیه و از علقمه تابعی مرویست گفت قدوم آوردم بشام

فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قُلْتُ اللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِيْ جَلِيْسًا صَالِحًا فَاَتَيْتُ

پس گذاردم دو رکعت پس گفتم که خداوندا آسان گردان برای من همنشین نیک پس آمدم

قَوْمًا فَجَلَسْتُ اِلَيْهِمْ فَاِذَا شَيْخٌ قَدْ جَاءَ حَتّٰى جَلَسَ اِلٰى جَنْبِيْ

گروهی را پس نشستم با ایشان پس ناگاه پیری بتحقیق آمد تا آنکه نشست به پهلوی من

قُلْتُ مَنْ هٰذَا قَالُوْا اَبُو الدَّرْدَاءِ قُلْتُ اِنِّيْ دَعَوْتُ اللّٰهَ اَنْ يُّيَسِّرَ لِيْ

گفتم که این کیست گفتند قوم که این ابو درداء است گفتم بدرستی که من دعا کرده بودم خدا را که آسان

جَلِيسًا صَالِحًا فَيَسَّرَكَ لِي فَقَالَ مَنْ أَنْتَ قُلْتُ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ

همنشین صالح پس میسر گردانید ترا برای من پس گفت ابو درداء کیستی تو واز کجائی گفتم از اہل کوفہ ام

قَالَ أَوَلَيْسَ عِنْدَكُمُ ابْنُ أُمِّ عَبْدٍ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالْوِسَادَةِ

گفت ابو درداء آیا نیست نزد شما ابن ام عبد یعنی عبد اللہ بن مسعود کہ آن صاحب نعلین وبالین

وَالْمِطْهَرَةِ وَفِيكُمُ الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الشَّيْطَانِ عَلَى

و آبدست وان حضرت ودرمیان شماست آن کہ امان دادہ است او را خدای تعالی از شیطان بر

لِسَانِ نَبِيِّهِ يَعْنِي عَمَّارًا أَوَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ السِّرِّ الَّذِي

زبان پیغمبر خود یعنی عمار را میخواہد آیا نیست درمیان شما صاحب سر آنحضرت کہ

لَا يَعْلَمُهُ غَيْرُهُ يَعْنِي حُذَيْفَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ

نمیداند آن سر را جز او مراد ابن صاحب سر حذیفہ بن الیمان است رواہ البخاری و روایت است از ابن

مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْتَدُوا بِاللَّذَيْنِ

مسعود در رفع از آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اقتدا کنید بآن دو کس کہ

مِنْ بَعْدِي مِنْ أَصْحَابِي أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ وَاهْتَدُوا بِهَدْيِ عَمَّارٍ وَتَمَسَّكُوا

بعد از من خلیفہ خواہند بود از اصحاب من آن دو کس ابو بکر و عمر اند و راہ یابید بسیرت و روش عمار و چنگ زنید

بِعَهْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ وَفِي رِوَايَةِ حُذَيْفَةَ مَا حَدَّثَكُمُ ابْنُ مَسْعُودٍ

به پیمان … عبد اللہ بن مسعود است و در روایت حذیفہ آمدہ است کہ چیزی کہ حدیث بیان کند شما را ابن مسعود

فَصَدِّقُوهُ بَدَلَ وَتَمَسَّكُوا بِعَهْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پس تصدیق کنید او را این عبارت بدل این عبارت است تمسکوا … روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس … گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ الْجَنَّةَ تَشْتَاقُ إِلَى ثَلَاثَةٍ عَلِيٍّ وَعَمَّارٍ وَسَلْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ بہشت مشتاق است بسوی سہ کس کہ آن علی و عمار و سلمان اند روایت کرد ترمذی

وعن علیؓ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و روایت است از علی رض گفت علی رض فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ان لکل نبی سبعۃ نجباء رقباء واعطیت انا اربعۃ

بدرستی مر ہر پیغمبر را ہفت کس بودند برگزیدہ از اصحاب ایشان و داد شدہ ام من چہاردہ

عشر قلنا من ہم قال انا وابنای وجعفر وحمزۃ وابوبکر و

مرد گفتیم ما کیستند آن چہاردہ فرمود علی آن چہاردہ من و فرزندان من یعنی حسن و حسین و جعفر و حمزہ و ابوبکر

عمر ومصعب بن عمیر وبلال وسلمان وعمار وعبد اللہ

و عمر و مصعب بن عمیر و بلال و سلمان و عمار و عبد اللہ

بن مسعود وابوذر والمقداد رواہ الترمذی ۔ باب فضل

بن مسعود و ابوذر و مقداد رضی اللہ عنہم رواہ الترمذی باب در فضل

اصحاب الشجرۃ والبدر والاحد لقد رضی اللہ

اصحاب شجرہ و بدر و احد آینہ خوشنود شد خدا

عن المؤمنین اذ یبایعونک تحت الشجرۃ فعلم ما فی قلوبہم

از مسلمانان وقتیکہ بیعت میکردند باتو زیر درخت پس دانست آنچہ در دل ایشان است

(جز ۲۶ رکوع ۱۱)

فانزل السکینۃ علیہم واثابہم فتحا قریبا ومغانم کثیرۃ

پس فرود آورد تسلی را برایشان و ثواب داد ایشان را فتح نزدیک و غنیمتہای بسیار

یاخذونہا وکان اللہ عزیزا حکیما ولقد نصرکم اللہ ببدر

کہ بدست آرید آنہا را و ہست خدا غالب باحکمت و آینہ بتحقیق مدد داد شما را خدا در بدر

(جز ۴ رکوع ۴)

وانتم اذلۃ فاتقوا اللہ لعلکم تشکرون اذ تقول للمؤمنین

و شما خوار بودید پس بترسید از خدا تا بود کہ شکر کنید چون میگفتی مسلمانان را

الن یکفیکم ان یمدکم ربکم بثلثۃ الاف من الملئکۃ

آیا کفایت نکند کہ مدد کند پروردگار شما بسہ ہزار از فرشتگان

مُنْزَلِينَ بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ

فرود آورده شده بلی اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمائید و بیایند کافران بسوی شما

هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

باین جوش خود امداد کنند شمارا پروردگار شما به پنج هزار کس از فرشتگان نشانمند کرده

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ

ونه ساخت خدا تعالی مدد را مگر برای مژده دادن شما و برای آنکه آرام گیرد دل شما بآن

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ

ونیست فتح مگر از نزدیک خدای غالب استوار کار اگر برسد شمارا زخمی پس رسیده است

مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

جماعه کافران را زخمی مانند آن یعنی در بدر و این حادثه ها میگردانیم آنرا درمیان مردمان فواید بسیار

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ

هر آینه کسانیکه روی گردانیدند از شما روزیکه بهم آمدند هر دو جماعت جز این نیست که لغزانید ایشانرا شیطان

بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

بشومی بعض آنچه کردند و هر آینه عفو کرد خدا از ایشان هر آینه خدا آمرزنده بردبار است

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ

ومپندار مگمان مکن کسانیرا که کشته شدند در راه خدا بلکه زنده اند

عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

نزدیک پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بآنچه عطا کرده است خدا ایشانرا از فضل خود

وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

خوشوقت میشوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نپیوسته اند از پس ایشان بسبب آنکه هیچ خوف نیست

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ

ونه ایشان اندوهناک شوند خوشوقت میشوند به نعمت خدا و فضل او و بآنکه خدا ضائع نمیکند

أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ

مزد مومنان را کسانیکه قبول کردند حکم خدا و رسول را بعد از آنکه رسیده بود بایشان

الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ إِلَى إِنْ كُنْتُمْ

زخم برای آنانکه ازین جماعت نیکوکاری کردند و تقوی کرده اند مزد بزرگ است تا ان کنتم

مُؤْمِنِينَ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ قَالَ جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ

مومنین روایت است از رفاعه بن رافع گفت آمد جبرئیل بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت در چه مرتبه میدارید و از کرام طائفه میشمارید شما اہل بدر را درمیان

مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ

آنحضرت میشماریم ما در میان خود افضل مسلمانان گفت آنحضرت در جواب جبرئیل کلمه که مانند این کلام است گفت جبرئیل

بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ قَالَ

ملائکه میشماریم با کسے که حاضر شده است از ملائکه روایت کرد این حدیث را بخاری و روایت است از حفصه گفت حفصه فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلَ النَّارَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی من هر آینه امید دارم که در نیاید آتش دوزخ را

إِنْ شَاءَ اللّٰهُ أَحَدٌ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَةَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ

اگر خواسته است خدایتعالے هیچ یکے که حاضر شده است بدر را و حدیبیه را گفتم یا رسول اللہ آیا نیست

قَدْ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا قَالَ فَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ

که بتحقیق گفته است خدایتعالی و نیست از شما هیچ یکے مگر آنکه در آینده است آتش دوزخ را فرمود بیا

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

پس رستگاری میدهیم آنکسانی را که تقوی کرده اند و در روایتی آمده که در نمی آید آتش اگر خواسته است خدا

مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از اصحاب شجره هیچ یکے آن کسانیکه بیعت کردند با آنحضرت زیر شجره رواه مسلم

وعن جابر رض قال كنا يوم الحديبية الفا واربعمائة قال لنا

و روایت است از جابر رض گفت جابر بودیم ما روز حدیبیه یکهزار و چهار صد کس گفت مارا

النبي صلى الله عليه وسلم انتم اليوم خير اهل الارض

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شما امروز بهترین اهل زمین اید

متفق عليه وعن جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

متفق علیه واز جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم لا يدخل النار احد ممن بايع تحت الشجرة رواه

وسلم در نمی آید بآتش هیچ یکے ازان کسیکه بیعت کرد آنحضرت را زیر شجره رواه

الترمذي تسمية من سمي من اهل بدر في

الترمذی اسم از اسمهائے اهل بدر در

الجامع البخاري النبي محمد بن عبد الله الهاشمي

جامع البخارے نبی محمد بن عبد اللہ هاشمے

صلى الله عليه وسلم عبد الله بن عثمان ابو بكر ن الصديق

صلے اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بن عثمان ابوبکر صدیق

القرشي عمر بن الخطاب العدوي عثمان بن عفان القرشي

قرشے رض عمر بن الخطاب که از اولاد عدی بن کعب است عثمان بن عفان قرشے

خلفه النبي صلى الله عليه وسلم على ابنته وضرب له بسهمه

و گذاشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم او را بر دختر خود رقیه بجهت بیمار داری وی و تعیین کرد او را [illegible]

علي بن ابي طالب الهاشمي اياس بن البكير وبلال بن رباح مولى

و علے بن ابے طالب ابن عم پیغمبر هاشمے و ایاس بن بکیر و بلال بن رباح مولے

ابي بكر الصديق وحمزة بن عبد المطلب الهاشمي حاطب بن

ابے بکر الصدیق افضل شهداء حمزه بن عبد المطلب هاشمی و حاطب بن

أَبِي بَلْتَعَةَ حَلِيفٌ لِقُرَيْشٍ وَأَبُو حُذَيْفَةَ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ الْقُرَشِيُّ حَارِثَةُ

ابی بلتعہ ہم سوگند ہست مر قریش را وابو حذیفہ بن عقبہ بن ربیعۃ القریشے حارثہ

بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ وَهُوَ حَارِثَةُ بْنُ سُرَاقَةَ كَانَ

بن الربیع انصارے کہ کشتہ شد روز بدر ووی حارثہ بن سراقہ است بود

فِي النَّظَّارَةِ خُبَيْبُ بْنُ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيُّ خُنَيْسُ بْنُ حُذَافَةَ

در نظر کنندگان خبیب بن عدی الانصارے خنیس بن حذافہ

السَّهْمِيُّ رِفَاعَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رِفَاعَةُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

السہمی و رفاعہ بن عبد المنذر رفاعہ بن رافع انصارے

أَبُو لُبَابَةَ الْأَنْصَارِيُّ الزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ الْقُرَشِيُّ زَيْدُ بْنُ سَهْلٍ

ابو لبابہ انصارے زبیر بن عوام قریشے زید بن سہل

أَبُو طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ

ابو طلحہ انصاری ابو زید انصارے سعد بن مالک

الزُّهْرِيُّ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ الْقُرَشِيُّ سَعِيدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ

زہرے سعد بن خولہ القریشے سعید بن زید بن عمرو بن نفیل

الْقُرَشِيُّ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ الْأَنْصَارِيُّ ظُهَيْرُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

قریشے سہل بن حنیف انصارے ظہیر بن رافع انصارے

وَأَخُوهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ الْهُذَلِيُّ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ

و برادر او عبد اللہ بن مسعود ہذلے عبد الرحمن بن عوف

الزُّهْرِيُّ عُبَيْدَةُ بْنُ الْحَارِثِ الْقُرَشِيُّ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ

الزہرے عبیدہ بن حارث قریشے عبادہ بن الصامت

الْأَنْصَارِيُّ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ عُقْبَةُ

انصارے و بن عوف حلیف بنی عامر بن لوی عقبہ

ابْنِ عَمْرٍو الْاَنْصَارِيُّ عَامِرُ بْنُ رَبِيْعَةَ الْعَنْزِيُّ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ الْاَنْصَارِيُّ

ابن عمرو انصاری عامر منسوب ربیعہ بیکے از حلفاء اوست عاصم بن ثابت انصاری

عُوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ الْاَنْصَارِيُّ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ الْاَنْصَارِيُّ

بدری است وعویم بن ساعدہ انصاری بدری است عتبان بن مالک انصاری

قُدَامَةُ بْنُ مَظْعُوْنٍ قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ الْاَنْصَارِيُّ مُعَاذُ بْنُ

قدامہ بن مظعون قتادہ بن النعمان انصاری معاذ بن

عَمْرِو بْنِ الْجَمُوْحِ مُعَوَّذُ بْنُ عَفْرَاءَ وَاَخُوْهُ مَالِكُ بْنُ رَبِيْعَةَ

عمرو بن الجموح معوذ بن عفراء وبرادراو مالک بن ربیعہ

اَبُوْ اُسَيْدٍ الْاَنْصَارِيُّ مِسْطَحُ بْنُ اُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْمُطَّلِبِ

ابو اسید انصاری مسطح بن اثاثہ بن عباد بن المطلب

ابْنِ عَبْدِ مَنَافٍ مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيْعِ الْاَنْصَارِيُّ مَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ

بن عبدمناف مرارہ بن الربیع انصاری معن بن عدی

الْاَنْصَارِيُّ مِقْدَادُ بْنُ عَمْرٍو الْكِنْدِيُّ حَلِيْفُ بَنِيْ زُهْرَةَ هِلَالُ

انصاری مقداد بن عمرو الکندی حلیف بنی زہرہ ہلال

ابْنُ اُمَيَّةَ الْاَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمْ اَجْمَعِيْنَ فَضْلُ

بن امیہ انصاری رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین فضیلت

اُوَيْسٍ الْقَرَنِيِّ رض عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

اویس قرنی رض از عمر بن خطاب مروی است کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ رَجُلًا يَاْتِيْكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مردے سے آید از جانب یمن گفتہ میشود

لَهٗ اُوَيْسٌ لَا يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ اُمٍّ لَهٗ قَدْ كَانَ بِهٖ بَيَاضٌ فَدَعَا اللّٰهَ

اورا اویس نے گذارد آنمرد را در یمن چیز مادر یکہ مراورا است بتحقیق بود بوی سفیدی پس دعا کرد خدا

فاذهب الا موضع الدينار او الدرهم من بقية منكم فليستغفر لكم

پس دور کرد خدا آنرا مگر مقدار دیناری و یا درهمی پس کسی که پیش آید او را از شما پس باید که طلب

وفي رواية قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان خير

و در روایتی این چنین آمده است که گفت عمر شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستی بهترین

التابعين رجل يقال له اويس وله والدة وكان به بياض فمروه

تابعین مردیست که گفته میشود مر او را اویس و مر او را مادر است و بود بآن برصی پس امر کنید او را

فليستغفر لكم رواه مسلم باب ثواب هذه الامة وكذلك

از وی که استغفار کند مر شما را روایت کرد این حدیث را مسلم باب ثواب این امت و همچنین ساختیم

جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس ويكون الرسول

شما را گروهی مختار تا گواه باشید بر مردمان و تا باشد رسول

عليكم شهيدا كنتم خير امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف

بر شما گواه هستید شما بهترین امتی که بیرون آورده شده برای مردمان می فرمائید بکار پسندیده

وتنهون عن المنكر وتؤمنون بالله ولو آمن اهل الكتاب لكان خيرا

و منع میکنید از ناپسندیده و ایمان می دارید خدا را و اگر ایمان می آوردند اهل کتاب هر آئینه بهتر بود

لهم اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم

ایشانرا امروز کامل کردم برای شما دین شما و تمام کردم بر شما نعمت خود را و اختیار کردم

الاسلام دينا عن ابن عمر رض عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

اسلام را دین برای شما از ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال انما اجلكم في اجل من خلا من الامم ما بين صلوة العصر الى

که فرمود آنحضرت نسبت مدت عمر شما بنسبت کسانیکه گذشته اند از امتها مگر مقدار زمانیست که میان

مغرب الشمس وانما مثلكم ومثل اليهود والنصارى كرجل استعمل

فرو شدن آفتاب است و نسبت قصه و حال شما نسبت یهود و نصاری مگر مانند مردی که در عمل آورد

ع۴ جزء سیقول ع۱

سیقول ع۲ جزء لن تنالوا ع۲

ع۵ جزء ۶ رکوع ۵

عملًا فقال من يعمل لي إلى نصف النهار على قيراط قيراط فعملت اليهود إلى

مزدوران را پس گفت آن مرد کیست که کار کند برای من تا نیم روز بر یک یک قیراط پس عمل کردند یهود تا

نصف النهار ثم قال من يعمل لي من نصف النهار إلى صلوة العصر على

نیم روز پس گفت آن مرد کیست که عمل کند مرا از نیم روز تا نماز عصر بر

قيراط قيراط فعملت النصارى من نصف النهار إلى صلوة العصر

یک یک قیراط پس عمل کردند نصارے از نیم روز تا نماز عصر بر

قيراط قيراط ثم قال من يعمل لي من صلوة العصر إلى مغرب الشمس

یک یک قیراط پس گفت آن مرد کیست که عمل کند مرا از نماز دیگر تا فرو شدن آفتاب

على قيراطين قيراطين ألا فأنتم الذين تعملون من صلوة العصر إلى مغرب

بر دو دو قیراط دانا و آگاه باشید پس شمائید آن کسانیکه عمل میکنید از نماز دیگر تا فرو رفتن

الشمس ألا لكم الأجر مرتين فغضبت اليهود والنصارى فقالوا نحن أكثر

آفتاب آگاه باشید که مر شمار است اجر دو چند پس در خشم آمدند یهود و نصاری پس گفتند که ما بیشتریم

عملًا وأقل عطاء قال الله تعالى فهل ظلمتكم من حقكم شيئا قالوا

از روی عمل و کمتریم از روی عطا سبب جبیبت گفت خدا تعالی پس آیا ظلم کردم و کم کردم از حق شما چیزے را گفتند

لا قال الله تعالى فإنه فضلي أعطيه من شئت رواه البخاري وعن

گفت خدای تعالے پس این تضعیف اجر فزونے کرم من است میدهم هر کرا میخواهم روایت کرد این حدیث را

أبي هريرة رض أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن من أشد

ابو هریره رض مرویست که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود که از سخت ترین

أمتي لي حبا ناس يكونون بعدي يود أحدهم لو رآني بأهله وماله

امت من در محبت داشتن مرا مردمان اند که میباشند و پیدا میشوند پس از من دوست میدارد یکے از ایشان

رواه مسلم وعن معاوية رض قال سمعت رسول الله صلى الله

روایت کرد مسلم آن روایت است از معاویه رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَزَالُ مِنْ اُمَّتِيْ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِاَمْرِ اللّٰهِ لَا يَضُرُّهُمْ

علیه وسلم ــــ فرمود همیشه باشد از امت من گروهی برپا بامر خدا و تقویت دین زبان نمیرساند ایشانرا

مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتّٰى يَاْتِيَ اَمْرُ اللّٰهِ وَهُمْ عَلٰى ذٰلِكَ

کسیکه فرو گذارد و یاری ندهد ایشانرا و نه کسیکه مخالفت ورزد بایشان تا آنکه بیاید امر خدا یعنی قیامت و ایشان بهمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** جَعْفَرٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه و از جعفر رض که روایت میکند از پدر خود امام محمد باقر و پدرش از جد خود محمد حسین شهید

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبْشِرُوْا وَاَبْشِرُوْا اِنَّمَا مَثَلُ اُمَّتِيْ مَثَلُ الْغَيْثِ

صلی الله علیه و سلم شاد شوند و شاد شوند جز این نیست که صفت و حال امت من مانند حال و صفت

لَا يُدْرٰى اٰخِرُهٗ خَيْرٌ اَمْ اَوَّلُهٗ اَوْ كَحَدِيْقَةٍ اُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا

معلوم و مدرک نمی شود که آخر این بهتر است یا اول وی یا مانند باغی هست که خورانیده شد از ان قومی یکسال

ثُمَّ اُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا لَعَلَّ اٰخِرَهَا فَوْجًا اَنْ يَكُوْنَ اَعْرَضَهَا

پستر خورانیده شد از ان حدیقه جماعهٔ دیگر سالی دیگر نزدیک است که آخر آن حدیقه از روی فوج سی زیاده باشد

عَرْضًا وَاَعْمَقَهَا عُمْقًا وَاَحْسَنَهَا حُسْنًا كَيْفَ تَهْلِكُ اُمَّةٌ اَنَا

در عرض و در عمق و نیکوتر از روی حسن چگونه هلاک شود امتی که من

اَوَّلُهَا وَالْمَهْدِيُّ وَسَطُهَا وَالْمَسِيْحُ اٰخِرُهَا وَلٰكِنْ بَيْنَ ذٰلِكَ فَيْجٌ

اول او باشم و باشد مهدی میان او و باشد عیسی آخر او ولیکن در میان آن فوج

اَعْوَجُ لَيْسُوْا مِنِّيْ وَلَا اَنَا مِنْهُمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ **وَعَنْ** عَمْرِو بْنِ

باشند نیستند آن فوج از من و نه من از ان ام رواه رزین و از عمرو بن

شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شعیب مرویست و از پدرش و او از جد عمر روایت کرده اند که آنحضرت صلی الله علیه و

اَيُّ الْخَلْقِ اَعْجَبُ اِلَيْكُمْ اِيْمَانًا قَالُوا الْمَلٰئِكَةُ قَالَ وَمَا لَهُمْ

پرسید که کدامی خلق شــ ... تر است نزد شما از روی ایمان گفتند فرشتگان اند فرمود آنحضرت چه میکند

لا یؤمنون وهم عند ربهم قالوا فالنبیون قال وما لهم لا یؤمنون

ایمان نیارند و حال آنکه ایشان نزد خدای خود اند گفتند پس پیغمبران اند فرمود آنحضرت چیست مر پیغمبران را که ایمان

والوحی ینزل علیهم قالوا فنحن قال وما لکم لا تؤمنون

نیارند و حال آنکه وحی از آسمان فرود می آید بر ایشان گفتند پس ما فرمود وچه مانع هست شمارا که ایمان نیارید شما

وانا بین اظهرکم قال فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و حال آنکه من در میان شمام گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

ان اعجب الخلق الی ایمانا القوم یکونون من بعدی یجدون

بدرستی شگفت ترین و قوی ترین خلق نزد من از روی ایمان هر آینه قومی اند که پیدا میشوند پس از من یابند

صحفا فیها کتاب یؤمنون بما فیها وعن عبد الرحمن بن

نامه ها را که در وی نوشته اند احکام دین ایمان می آرند بچیزیکه در صحیفها است یعنی غائبانه واز عبد الرحمن بن

العلاء الحضرمی قال حدثنی من سمع النبی صلى الله عليه وسلم

علاء حضرمی روایت است گفت حدیث کرد مرا کسیکه شنید آنحضرت را صلی الله علیه و سلم

یقول انه سیکون فی اخر هذه الامة قوم لهم مثل اجر اولهم

میگفت بدرستی شان اینست که نزدیک ست تا باشد در پسین این امت گروهی که باشد مر ایشانرا مانند اجر اول

یأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر ویقاتلون اهل الفتن رواهما

میفرمایان که صواب انجام میکنند مشروع که شناخته شده است وجود آن در دین باز میدارند مردم را از نامشروع و قتال

البیهقی فی دلائل النبوة وعن ابی امامة رض ان رسول الله

بیهقی در دلائل النبوة واز ابو امامه رض مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال طوبی لمن رانی وطوبی سبع مرات

صلی الله علیه و سلم فرمود خوشی باد مر کسی را که دید مرا و خوشی باد هفت بار

لمن لم یرنی وامن بی رواه احمد وعن معاویة بن قرة عن

مر کسی را که ندید مرا و ایمان آورده بمن تخریج او احمد و مرویست از معاویه بن قره از

أَبِيهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَسَدَ

پدرش روایت کرده است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وقتیکه تباه شوند

أَهْلُ الشَّامِ فَلَا خَيْرَ فِيكُمْ وَلَا يَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ

اہل شام پس نیست نیکی در شما وهمیشه اند طایفه از امت من یاری داده شده

لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ قَالَ ابْنُ الْمَدِينِيِّ

زیان نمیکند ایشانرا کسیکه یاری نه دهد ایشانرا تا آنکه برپا گردد قیامت گفت ابن المدینی

هُمْ أَهْلُ الْحَدِيثِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ

که ایشان اصحاب حدیث اند روایت کرده ترمذی واز ابن عباس مروی است که

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بدرستی که خدا تعالی درگذرانیده است از امت من

الْخَطَاءَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

خطا ونسیان را وچیزی را که اکراه کرده شده اند ایشان بر آن چیز روایت کرده ابن ماجه وبیهقی

وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ سَمِعَ

و روایت است از بهز بن حکیم از پدرش واز جد بهز که وی شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که می فرمود در تفسیر قول خدا تعالی که فرموده است

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ قَالَ أَنْتُمْ تُتِمُّونَ

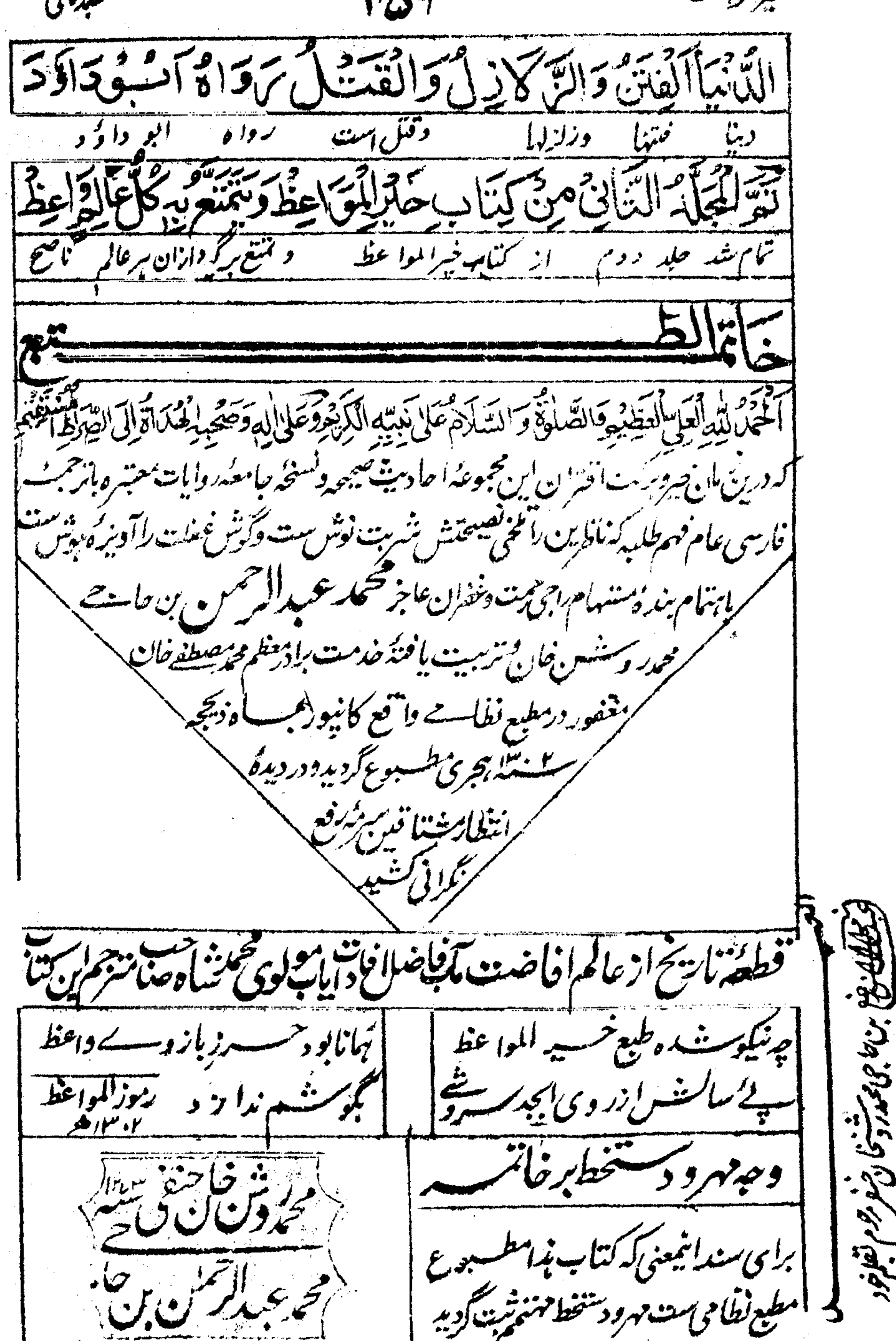
که بوده اید شما بهترین امتی که بر آورده شده برای مردم گفت شما تمام میکنید

سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هفتاد امت را که شما بهترین آنها و بزرگترین آنها اید نزد خدا روایت کرده ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ

وابن ماجه ودارمی وگفته ترمذی که این حدیث حسن است

الدُّنیا الفتن والزلازل والقتل رواه ابو داؤد

دنیا فتنہا و زلزلہا و قتل است رواہ ابو داؤد

تم المجلد الثانی من کتاب خیر المواعظ و یتمتع بہ کل عالم و واعظ

تمام شد جلد دوم از کتاب خیر المواعظ و تمتع برگیرد ازان ہر عالم ناصح

خاتمۃ الطبع

الحمد للہ العلی العظیم والصلوٰۃ والسلام علی نبیہ الکریم وعلی آلہ وصحبہ الہداۃ الی الصراط المستقیم

کہ درین زمان خیر و برکت اقتران این مجموعہ احادیث صحیحہ و نسخہ جامعہ روایات معتبرہ با ترجمہ فارسی عام فہم طلبہ کہ ناظرین را تلخی نصیحتش شربت نوش ست و گوش غفلت را آویزہ ہوش ست باہتمام بندہ مستہام راجی رحمت و غفران عاجز محمد عبد الرحمن بن حاجی محمد روشن خان و تربیت یافتہ خدمت برادر معظم محمد مصطفی خان مغفور در مطبع نظامی واقع کانپور بماہ ذی الحجہ سنہ ۱۳۰۲ ہجری مطبوع گردید و در دیدہ انتظار مشتاقین سرمہ رفع نگرانی کشید

قطعہ تاریخ از عالم افاضت مآب فاضل افادات مآب مولوی محمد شاہ صاحب مترجم این کتاب

چو نیکو شده طبع خیر المواعظ
پے سالش از روی ابجد سروشے

ہمانا بود حرز بازوے واعظ
بگوشم ندا زد رموز المواعظ
۱۳۰۲ھ

وجہ مہر و دستخط بر خاتمہ

برای سند اینمعنی کہ کتاب ہذا مطبوع مطبع نظامی ست مہر و دستخط مہتمم ثبت گردید

محمد روشن خان حنفی سنہ ۱۲۸۳

محمد عبد الرحمن بن حاجی